

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK
DÜZEYLERİNİN VE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
GİRİŞİMCİLİK BECERİSİ KAZANDIRILMASINA
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Salih EROĞLU

Eskişehir 2019

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK DÜZEYLERİNİN VE SOSYAL
BİLGİLER DERSİNDE GİRİŞİMCİLİK BECERİSİ KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

Salih EROĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı
Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ**

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ağustos 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Salih EROĞLU'nun "Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerinin ve Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisi Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı tezi 20.08.2019 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı-Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr. Handan DEVECİ

Üye : Doç.Dr. Tuğba SELANİK AY

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hatice TÜRE

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdür Vekili

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK DÜZEYLERİNİN VE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GİRİŞİMCİLİK BECERİSİ KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Salih EROĞLU

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ağustos 2019

Danışman: Prof. Dr. Handan DEVECİ

Dünyada ekonomik kalkınma ve toplumsal dönüşümü sağlama konusunda girişimcilik becerilerine sahip kişiler önemli bir yere sahiptir. Girişimciler, ülkelerin gelişmesine katkıda bulunan ve topluma öncülük eden bir konumdadır. Sosyal Bilgiler, ekonomik, toplumsal, teknolojik vb. konularla ilişki içinde olup bireyin toplumsallaşmasına yardımcı olan bir derstir. Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada karma yöntem tasarımlarından kısmen karma sıralı baskın statülü tasarım kullanılmıştır. Araştırma 2017-2018 öğretim yılı bahar döneminde sekiz devlet ortaokulunda öğrenim gören 5. sınıf düzeyindeki öğrenciler ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, ölçek, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. Öğrencilerin girişimcilik düzeyleri cinsiyet, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmanın nicel verilerinin analizinde Statistical Package for the Social Sciences 23.0 (SPSS) paket programından yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında öğrencilerin girişimcilik düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin girişimcilik düzeyleri ile sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgilerin girişimcilik becerisini kazandırmaya uygun bir ders olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçlarından hareketle, uygulama ve araştırmaya yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Girişimcilik, Girişimci, Beceri.

ABSTRACT

DETERMINATION OF ENTREPRENEURSHIP LEVELS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS AND TEACHER OPINIONS ABOUT GAINING ENTREPRENEURSHIP SKILLS IN SOCIAL STUDIES COURSE

Salih EROĞLU

MA Program in Turkish and Social Sciences Education

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, August 2019

Supervisor: Prof. Dr. Handan DEVECİ

People with entrepreneurial skills have an important place in the world in terms of economic development and social transformation. Entrepreneurs contribute to the development of countries and are in a position to lead society. Social Studies is a course that helps the individual socialize. Also economic, social, technological, etc. has a relationship with subjects. The aim of this research is to determine the level of entrepreneurship of secondary school students and the views of the Social Studies teachers about gaining entrepreneurship skills in Social Studies course. In the study partial mixed sequential dominant status design was used from mixed method designs. The research was conducted in the spring semester of the 2017-2018 school year with fifth grade-level students and Social Studies teachers studying in eight state secondary schools. The data of the research was collected by scale, semi-structured interviews and personal data form. Students' entrepreneurship levels were studied according to gender, socioeconomic level, number of siblings, mother's educational status and father's educational status variables. The statistical analysis of the quantitative data of the study was computed through Statistical Package for the Social Sciences 23.0 (SPSS) software program. Qualitative data of the research was analyzed by descriptive analysis technique. As a result of the research, students' entrepreneurship levels were found to be high. There is no significant difference between the entrepreneurial levels of students and the gender variable. There is a significant difference was found between the entrepreneurial levels of the students and the socioeconomic level, the number of siblings, the educational status of the mother and the educational status of the father. Social Studies teachers have stated that Social Studies is a suitable course for gaining entrepreneurship skills. Based on the results of the research, recommendations for implementation and research have been presented.

Key Words: Social Studies, Entrepreneurship, Entrepreneur, Skill.

ÖNSÖZ

Dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler sonucunda her türlü bilgi, küreselleşmenin etkisiyle hızlı bir biçimde yayılma alanı bulmaktadır. Bir konuda öğrenilen bilginin kısa sürede değişmesi, ülkelerin yeniliklere ayak uydurma konusunda birtakım sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Gelişimin sürekliliğini sağlamak için ülkelerin yeni gelişmelere ayak uydurabilen, çağın gereklerine göre kendini yenileyebilen ve esnek bir yapıda olması gerekmektedir. Bunu sağlamanın yolu da yeniliklere açık, bölgesel ve küresel sorunlara duyarlı, katılımcı ve etkin vatandaşlar yetiştirmekten geçmektedir. Eğitim kurumlarında girişimcilik becerisini kazandırma konusunda Sosyal Bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Günlük yaşama ilişkin konuları ele alan Sosyal Bilgiler, bireye girişimcilikle ilgili birtakım bilgi, beceri ve değerleri kazandırmaktadır. Sorunları yaratıcı fikirler üreterek çözen, özgüven sahibi, yeniliklere açık, her mesleğin değerli olduğu bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesi sonucunda ekonomik kalkınma ve toplumsal dönüşüm sürecinin hız kazanacağı söylenebilir. Bu anlamda bireylerin küçük yaşlardan itibaren girişimcilikle ilgili bilgi ve becerilerle donatılması gerekmektedir. Okulda öğrendiği bilgileri günlük yaşamında uygulayabilen birey, girişimciliğe ilişkin bilgi ve becerilerini yaşam boyu devam ettirecektir.

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bireyin toplumsallaşma sürecinde Sosyal Bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Toplumun beklentilerini karşılayabilen, var olan ya da olası sorunları yaratıcı fikirler öne sürerek çözebilen, başarı odaklı, üretken ve ekonomik kalkınmayı sağlayarak ülke gelişimine katkıda bulunan girişimcilerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersi bireye girişimcilikle ilgili bilgi, beceri ve değerleri kazandırabilecek bir konumda yer almaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde yapılacak uygulama ağırlıklı etkinliklerle bireyin girişimci becerileri desteklenmeli ve bu becerilerin günlük yaşama transfer edilebilirliği sağlanmalıdır. Girişimcilik becerilerini yaşam boyu devam ettirebilen birey hem toplumsal dönüşüme yön verecek hem de ülke ekonomisine katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla bireyin küçük yaşlardan itibaren girişimciliğe ilişkin becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir. Bu konuda Sosyal Bilgiler öğretmenleri önemli bir yere sahiptir. Günlük yaşama ilişkin konuları ele alan Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilere meslekler, üretim-tüketim, ekonominin insan yaşamına etkileri gibi girişimcilikle ilgili konuları öğretmektedir. Öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin

kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bu çalışmanın, girişimcilikle ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma süreci boyunca bana yol gösteren, zengin bilgisi ve deneyimiyle çalışmama yardımcı olan, ilgisi ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Handan DEVECİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın çeşitli aşamalarında yardımlarını esirgemeyen, bilgisi ve deneyimiyle çalışmama katkı sağlayan saygıdeğer hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ömür GÜRDOĞAN BAYIR'a teşekkür ederim.

Araştırma sürecimin yanı sıra hayatım boyunca bana yardımcı olan, verdikleri emeklerle günlere gelmemi sağlayan, desteklerini her zaman yanımda hissettiğim sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Salih Eroğlu

Eskişehir 2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Salih EROĞLU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Kapsamı	1
1.2. Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Girişimcilik	5
1.3. Girişimcilik: Temel Kavramlar, Türleri ve Özellikleri	7
1.3.1. Girişimcilik ile ilgili temel kavramlar	8
1.3.1.1. <i>Girişimcilik</i>	8
1.3.1.1.1. <i>Girişimciliğin ekonomik, psikolojik ve sosyokültürel</i> <i>yaklaşımlarla açıklanması</i>	12
1.3.1.2. Girişimci	19
1.3.2. Girişimcilik türleri	21
1.3.2.1. <i>Dış (Genel) girişimcilik</i>	23

1.3.2.2. İç girişimcilik	24
1.3.2.3. Ekonomik (Ticari) girişimcilik	25
1.3.2.4. Sosyal girişimcilik	26
1.3.2.5. Yeni girişimcilik	29
1.3.2.6. Kadın girişimciliği	30
1.3.2.7. Genç girişimcilik	33
1.3.2.8. Orijinal girişimcilik	34
1.3.2.9. Kurumsal girişimcilik	35
1.3.2.10. Profesyonel girişimcilik	36
1.3.2.11. Teknik girişimcilik	36
1.3.2.12. Girişimci girişimciliği	37
1.3.2.13. Çevreci girişimcilik	38
1.3.3. Girişimciliğin özellikleri	39
1.4. 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Girişimcilik	45
1.5. Problem Durumu	49
1.6. Araştırmanın Amacı	53
1.7. Araştırmanın Önemi	54
1.8. Sınırlılıklar	55
1.9. Tanımlar	56
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	57
2.1. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	57
2.2. Dünyada Yapılan Araştırmalar	67

3. YÖNTEM	73
3.1. Araştırmanın Modeli	73
3.2. Veri Toplama Araçları	74
3.2.1. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği	74
3.2.2. Yarı yapılandırılmış görüşme	89
3.2.3. Kişisel bilgi formu	91
3.3. Katılımcılar	91
3.3.1. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin katılımcıları	91
3.3.2. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin katılımcıları	94
3.4. Araştırmacının Rolü	95
3.5. Verilerin Analizi	96
4. BULGULAR VE YORUM	98
4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeyi'ne İlişkin Bulgular	98
4.1.1. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik bulgular	99
4.1.2. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmasına yönelik bulgular	100
4.1.3. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşmasına yönelik bulgular	102
4.1.4. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin annenin eğitim durumuna göre farklılaşmasına yönelik bulgular	104
4.1.5. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin babanın eğitim durumuna göre farklılaşmasına yönelik bulgular	107

4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılmasına İlişkin	
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular	110
4.2.1. Girişimcilik becerisinin tanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular	111
4.2.2. Girişimciliğin en önemli özelliğine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular	113
4.2.3. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular	117
4.2.4. Sosyal bilgiler dersi ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişkiye dair sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular	122
4.2.5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumuna ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular	127
4.2.6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik düzenledikleri etkinliklere ilişkin elde edilen bulgular	132
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	137
5.1. Sonuç	137
5.1.1. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyine ilişkin sonuçlar	138
5.1.2. Sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen sonuçlar	141
5.2. Tartışma	142
5.3. Öneriler	147
5.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler	147
5.3.2. Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler	147

KAYNAKÇA 148

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Dönem ya da yıllara göre girişimcilik kavramının kullanımı	11
Tablo 1.2. Dönemlere göre yaşanan psiko-sosyal krizler	14
Tablo 1.3. Kollektivist toplumlar ile bireyci toplumların karşılaştırılması	17
Tablo 1.4. Girişimciliğin oluşum süreci	21
Tablo 1.5. Girişimciliğin düşünsel, duygusal ve eylemsel özellikleri	41
Tablo 1.6. Girişimciliğe ilişkin öğrenme çıktıları ve ölçütleri	43
Tablo 1.7. Girişimcilikle ilgili bilgi ve beceriye yönelik özellikler ve davranışsal duyuşsal özellikler	44
Tablo 1.8. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan beceriler	47
Tablo 3.1. Ölçek geliştirme aşamasına katılan öğrencilerin cinsiyet ve sosyoekonomik düzeye göre dağılımları	77
Tablo 3.2. Açıklayıcı faktör analizi için izlenen yol	79
Tablo 3.3. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin açıklayıcı faktör analizi sonuçları, ortak faktör varyansları ve madde toplam korelasyon değerleri	80
Tablo 3.4. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin her bir boyutuna ilişkin madde analizi sonuçları	82
Tablo 3.5. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin Lambdax, t ve açıklayıcılık varyans değerleri	86
Tablo 3.6. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin uyum indeksleri	88
Tablo 3.7. Görüşme takvimi	90
Tablo 3.8. Ölçeğin uygulandığı okullardaki öğrencilerin kişisel bilgileri	92
Tablo 3.9. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kişisel özellikleri	94
Tablo 4.1. Boyutlara göre girişimcilik ölçeğinden alınan puanların aritmetik ortalaması	98

Tablo 4.2. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları	99
Tablo 4.3. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının sosyoekonomik düzeye göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları ...	100
Tablo 4.4. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının kardeş sayısına göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	102
Tablo 4.5. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının annenin eğitim durumuna göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	105
Tablo 4.6. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının babanın eğitim durumuna göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	107

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Girişimciliği etkileyen sosyokültürel etmenler	18
Şekil 3.1. Kısmen karma sıralı baskın statülü tasarımın işlem basamakları	73
Şekil 3.2. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğine ilişkin çizgi grafiği	78
Şekil 3.3. Geliştirilen ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler ve hata varyansları	85
Şekil 4.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin kategorilere göre değerlendirilmesi	110
Şekil 4.2. Girişimciliğin tanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri	111
Şekil 4.3. Girişimciliğin en önemli özelliğine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri	114
Şekil 4.4. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri	118
Şekil 4.5. Sosyal bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiye dair sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri	122
Şekil 4.6. Sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumuna ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri	127
Şekil 4.7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilikle ilgili yaptıkları etkinlikler	132

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TOBB GGK : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genç Girişimciler Kurulu

1. GİRİŞ

Dünyada yaşanan her türlü gelişme tüm ülkeleri etkilediği gibi Türkiye'yi de etkilemektedir. Eğitim, sağlık, siyaset, teknoloji, sosyal yaşam, ekonomi vb. alanlarda yaşanan hızlı değişim toplumsal yaşama yön vermektedir. Bu bağlamda değişen dünya yapısına uyum sağlayan, küresel boyutta etkili olan sorunlara çözüm üreten, işbirliği ve iletişime önem veren, bilginin güncelliğini sağlamak için sürekli olarak araştırma içinde olan, olaylara farklı açılardan bakabilen bireylere duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Gelişmiş ülkeler dünyada her alanda önde olabilmek ve diğer ülkelere öncülük edebilmek için birbirleriyle rekabet halindedir. Gelişmekte olan ülkeler ise bu rekabete dâhil olabilmek için her alanda ileriye dönük adımlar atarak gelişimi sürekli hâle getirmek durumundadır. Bunu başarabilecek lider, yenilikçi, sorumluluk sahibi ve girişimci bireylerin yetiştirilmesi ise eğitim yoluyla gerçekleşebilir. Eğitim alanında hedeflenen bu özelliklerin gerçekleştirilebilmesi konusunda Sosyal Bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir.

Toplumun beklentileri doğrultusunda vatandaşlar yetiştirilmesi Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasındadır (Deveci, 2002, s. 1). Toplumun beklentileri ve çağın gerekleri göz önünde bulundurularak yapılan eğitim sonucunda toplumsal kalkınmanın da gerçekleşeceğini söylemek olanaklıdır. Bu anlamda eğitim alanında atılacak adımlarda toplumun kültürel yapısının ve benimsenen eğitim felsefesinin dikkate alınması gerekmektedir. Bu etmenlerin göz önünde bulundurulması durumunda etkili vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan nitelikli bir Sosyal Bilgiler eğitiminin gerçekleşeceği söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersi, ülkelerin hedeflediği etkin vatandaş özelliklerinin ortaya çıkartılmasında oldukça önemli bir yere sahiptir.

1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı ve Kapsamı

Bilginin sürekli olarak değiştiği ve kısa sürede milyonlarca insana ulaştığı bir dönemde küresel sorunlara karşı duyarlı, alternatif çözümler üretebilen, hak ve sorumluluklarının farkında olan vatandaşların yetiştirilmesi konusunda Sosyal Bilgiler dersine büyük görevler düşmektedir. Bu bağlamda bireylere teorik bilgi vermenin yanı sıra beceri ve değer kazandırmayı amaçlayan Sosyal Bilgiler dersi, geleceğe yön verecek vatandaşların yetiştirilmesi konusunda da önemli bir yere sahiptir (Deveci, 2015, s. 4). Merkezine insanı alan sosyal bilim disiplinlerini, bireyin gelişimsel özelliklerini dikkate alarak toplu öğretim sistemi kapsamında değerlendiren Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsallaşmasını ve etkin bir vatandaş olmasını amaçlayan bir çalışma alanıdır. Bireyin toplumla bütünleşmesini ve katılımcı vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler, öğrencilere disiplinler arası bir anlayışla

bilgi, beceri ve değerleri kazandırmaya çalışmaktadır. Sosyal Bilgilerin, disiplinler arası yaklaşımı benimsemesinin yanı sıra sosyal bilimlerle de etkileşim halinde olduğunu söylemek olanaklıdır (Tay, 2015, s. 16). Sosyal Bilgiler, ğrencilere insanın sosyal, psikolojik, felsefi, tarihi vb. yönlerini kazandırmada sosyal bilimlerden yararlanmaktadır. Bu açıdan sosyal bilimlerle ilgili bilgi, beceri ve tutumların öğrencilere kazandırılması için Sosyal Bilgiler dersi oldukça önemli bir yere sahiptir. Örneğin; cinsiyet ayrımcılığının toplum üzerindeki olumsuz etkilerinin anlaşılması konusunda Sosyoloji biliminden, bireyin toplumsallaşması sürecinde yaşadığı sorunların kaynağının incelenmesi için Psikoloji biliminden yararlanılmaktadır. Yakın çevresinde bulunan önemli kurumların yer-yön bakımından bilinmesi, Coğrafya biliminin konu alanına girmektedir. Bunun gibi günlük yaşamda meydana gelen pek çok olay sosyal bilimlerle ilişki içindedir. Özetle bu ilişkinin öğrenciler tarafından anlaşılmasını sağlayan ders Sosyal Bilgilerdir.

Sönmez (2010, s. 3), Sosyal Bilgileri, “Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin kanıtlar doğrultusunda hareket ettiği, toplumsal konuları yansıttığı ve toplumsal gerçeklerden bağımsız bir Sosyal Bilgiler ğretiminin gerçekleşemeyeceği söylenebilir. Sosyal Bilgilerin, bireyin toplumsallaşmasını ve etkin vatandaş yetiştirilmesini amaçlayan bir ders olmasından ötürü toplum ile uyum gösteren bir yapıda olması gerekmektedir.

Öztürk ve Otluoğlu (2003, s. 6) ise, Sosyal Bilgileri;

“Sosyal bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak, öğrencilere, sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara zm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitim programı.”

biçiminde tanımlamaktadır. Sosyal Bilgiler toplumun yaşadığı sorunlara alternatif zmler ileri sürecek ve olaylara farklı açılardan bakabilecek vatandaşları eğitmeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda toplumun sorunlarının göz ardı edildiği bir Sosyal Bilgiler ğretimi öğrencilerin topluma olan duyarlılığını azaltacak, dolayısıyla Sosyal Bilgilerin amaçlarından biri olan bireyin toplumla olan bütünleşmesi zorlaşacaktır. Bütünleşmeyi sağlayamayan birey toplumdan soyutlaşacak ve beraberinde birtakım psikolojik ve sosyolojik sorunlar ortaya çıkabilecektir.

Sosyal Bilgiler, büyük lde öğrencilerin bilgi, beceri, inanç ve değerlerini katılımcı karar verme anlayışı ile ilişkilendiren ve bu bağlamda öğrencileri eğitmeyi amaçlayan bir derstir

(Barr, 1997, s. 10). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler, genç bireylerin gelecekte ülke ve dünya sorunlarına duyarlılık gösteren ve sosyal katılımında bulunan, farklı düşüncelere hoşgörü ile yaklaşan, araştıran, eleştirel düşünen, yaşanan sorunlara yaratıcı çözüm önerileri getiren, yakaladığı fırsatları değerlendiren, hak ve sorumluluklarının bilincinde etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Sosyal Bilgilerle ilgili yapılan bir başka tanım şu şekildedir: “Sosyal ilişkiler ve toplumun işleyişi ile ilgili çalışmaları konu edinen ve genellikle tarih, siyaset, ekonomi, vatandaşlık bilgisi, sosyoloji, coğrafya ve antropoloji gibi sosyal bilimlerden oluşan bir derstir (https-1).” Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal olaylarla ilgili konuların, sosyal bilimlerden yararlanarak disiplinlerarası bir anlayışla ele alındığı söylenebilir. Bir konunun disiplinlerarası bir anlayışla ele alınması o olayın çok boyutluluğunu göstermektedir.

Sosyal Bilgiler ulusal ya da küresel çapta meydana gelen sorunları çözen, toplumu şekillendiren ve topluma öncülük eden vatandaşlar yetiştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Hak ve sorumluluklarının bilincinde olan insanlar, hem yakın çevresinde hem de dünyada yaşanan sorunlara duyarlılıkla yaklaşarak işbirliği içinde sorunlara çözüm önerileri getirmektedirler. Çağdaş eğitim anlayışının gereği, ülkelerin beklentilerine yanıt verebilecek insanların özellikleri (http-2; http-3):

- İnsanların değerlerini ve bakış açılarını keşfedip analiz etme,
- Bir olayın arka planındaki bilgiye ulaşmak için soru sorma, kaynak toplama ve bu bilgiyi var olan konularla ilişkilendirme,
- Çeşitliliklere değer vererek tüm insanların eşit olduğu anlayışına saygı duyma ve destekleme,
- Merhametli, dürüst ve adil olma,
- Bir kültürü oluşturan geleneklere, düşüncelere ve sembollere değer verme,
- İnsanlığın ve dünyanın sorunlarına yönelik küresel farkındalık kazanma,
- Doğal çevrenin korunmasına ve sürdürülebilirliğine yönelik anlayış geliştirme,
- Yaşam boyu öğrenmeye değer verme, Sosyal Bilgiler ve sosyal bilimlerle ilgili alanlardaki kariyer olanaklarını değerlendirme,
- İnsanların karar verme ve sosyal katılım becerilerindeki farklılıkları göz önünde bulundurma biçiminde sıralanabilir.

Günümüzde sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik vb. alanda yaşanan her türlü gelişme insan yaşamını etkilemektedir. Bir ülkede meydana gelen herhangi bir olay, sadece o ülkeyi değil dünyayı da etkisi altına almaktadır. Sorunların ulusal olmaktan çıkıp küresel boyut kazanması, ülkeleri her alanda yeniden yapılanma yoluna sevk etmektedir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersinin de kendini çağın gereklerine göre geliştirmesi, güncellemesi gerekmektedir. Toplumun ve dünyanın gereksinimlerine yanıt veren, keşfeden, araştıran, eleştirel düşünen bireylerin yetiştirilmesini sağlamak Sosyal Bilgilerin görevleri arasındadır (Deveci, 2015, s. 4). Bu da ancak öğrencilerin gelişim düzeylerini ve gereksinimlerini dikkate alan, Türkiye'de ve dünyadaki güncel olayları takip eden, yeniliklere açık, çağdaş bir Sosyal Bilgiler öğretimi ile gerçekleşebilir. Ayrıca bu öğretimi gerçekleştirecek olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri de aynı şekilde kendini her konuda geliştirmeye özen göstermelidir. Bu bağlamda hak ve sorumluluklarını bilen, yaşanan sorunlara duyarlı, öğrenmeye açık bireylerin yetiştirilmesi ancak alanında bilgili, yeniliklere açık, mesleki becerilere sahip Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile gerçekleşir. 2005'te hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, günlük yaşamda karşılaştıkları sorunlara duyarlılıkla yaklaşarak bu sorunları çözebilen ve değişen dünyaya ayak uydurabilen öğrenciler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Dinç ve Doğan, 2010, s. 23). Bu açıdan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın esnek bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Programın esnek olması, güncel olayların derslere yansıtılması açısından önemlidir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler öğretmenleri işlenecek konu öncesinde yakın çevrede ya da ülkede yaşanan birtakım olaylarla ilişkilendirmeler yaparak öğretim sürecini düzenleyebilirler.

Sosyal Bilgiler dersi insanların günlük yaşamda kullanmalarına olanak sağlayan bilgilere yer vermelidir (Deveci, 2015, s. 4). Bu durum, Sosyal Bilgiler dersinin işlevselliğini artıracığı gibi öğrencilerin derse karşı tutumunu da olumlu yönde değiştirecektir. Örneğin; bilinçli tüketici olmanın önemini Sosyal Bilgiler dersinde öğrenen öğrenci, alışveriş yaparken aldığı ürünün fişini isteyecektir. Bu ürünle ilgili bir problem yaşanması durumunda fişi göstererek ürünü iade etme olanağına sahip olacaktır. Derste öğrenilen bilgilerin günlük yaşamda kullanılması, Sosyal Bilgiler dersinin öğretim ilkelerinden yaşama yakınlık ilkesi ile ilgisini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin bilgiyi araştırması, sorgulaması ve sonunda istediği bilgiye ulaşması, onlara hem özgüven kazandıracak hem de bundan sonraki çalışmalarda daha deneyimli bir biçimde hareket etmesini sağlayacaktır. Öğrenilen bir bilginin bir başka duruma transfer edilmesi öğretim ilkelerinden transfer ilkesinin hayata geçirilmesini sağlayacaktır. Bu anlamda, sorgulayan, analiz eden ve işbirliği içinde sorumluluklarının bilincinde olan öğrenci okulda

öğrendiği bilgileri hayatının geri kalanında uygulama becerisi göstererek toplumun beklentilerine yanıt verecektir. Bunu başarabilecek bilince sahip vatandaşların yetiştirilmesi de okul ortamında yapılacak çağdaş eğitim-öğretim etkinlikleri ile olanaklı hâle gelebilir.

Öğrenciler toplumsal sorunların çözümü için Sosyal Bilgiler dersinden yararlanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin sorun çözen, eleştirel düşünen, araştıran, sorgulayan bireyler olmalarını amaçlamaktadır. Ayrıca bu ders ile öğrenciler, yaşamda karşılaştıkları sorunlara çözüm önerileri getirebilme becerisini ortaya koymaktadır. Sorunlar karşısında yılmadan özgün çözümler üretebilme, düşüncelerini eyleme geçirebilme, sorunların çözümü noktasında gerektiğinde arkadaşlarına liderlik edebilme gibi birtakım becerilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Günümüzde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan becerilerden biri olan girişimcilik, belirtilen bu özellikleri içermekte ve Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında bir beceri olarak girişimciliğe doğrudan yer vermektedir.

1.2. Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Girişimcilik

Bilginin teknolojik araçlar aracılığıyla hızlı bir biçimde kitlelere ulaştığı 21. yüzyıl dünyasında, insanlar dünyanın herhangi bir bölgesinde yaşanan bir olaydan çok kısa zamanda haberdar olmaktadır. Bununla birlikte siyasi, sosyokültürel, ekonomik vb. sorunların etkisinin yansımaları tüm dünyada görülebilmektedir. Bu bağlamda, yaşanan olayların küresel boyutta etkili olduğunu söylemek olanaklıdır. Gelecekte ne gibi sorunların ortaya çıkacağı ve bunların etkileri kestirilememektedir. Bu bakımdan yaşanabilecek olası sorunları öngörme ve bu sorunlara yenilikçi çözümler üretme noktasında toplumların girişimci bireylere olan gereksinimi giderek artmaktadır.

Fırsatları değerlendirme, başarı odaklı olma ve yaratıcı fikirlerle topluma yön verme gibi birtakım özellikleri içerisinde barındıran girişimcilik, Türkiye'de ve dünyada önemi gittikçe artan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların sürekli olarak artan gereksinimleri beraberinde birtakım sorunları getirmekte, buna bağlı olarak sorunlara farklı açılardan bakarak yeni çözümler sunabilen bireylere duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Bu bağlamda günümüz toplumları, sorunlara çözüm üretmenin yanı sıra yenilikler konusunda öncü olan, başarıyı kendine ilke edinmiş, toplumsal değişime liderlik edebilen girişimci bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Nitekim girişimciliğin tüm dünyada ve Türkiye’de önem kazanması ile birlikte Türk eğitim sisteminde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik uygulamalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Örneğin; ortaöğretim okulları programlarına “Girişimcilik” dersi konulmakla birlikte, 2005 yılı itibari ile girişimcilik çeşitli derslerin öğretim programlarında bir beceri olarak yer almıştır. Öğretim Programlarının ulaşmak istediği amaçlar göz önünde bulundurulduğunda bu derslerden en öne çıkanlardan birinin Sosyal Bilgiler dersi olduğu söylenebilir. Gelecekte yaşanabilecek sorunlara çözüm üreten, yenilikçi atılımlarla topluma ve dünyaya yön veren bireylerin yetiştirilmesinde Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilere yol gösterici olacağı söylenebilir. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisinin kazandırılması, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Girişimcilik adına yapılan etkinliklere bakıldığında, ekonomik kalkınmayı sağlamanın yanı sıra toplumsal yapıda yaşanan sorunların çözülmesi de ön plandadır. Sosyoekonomik dönüşüm, ortaya çıkan zorluklarla baş edebilmek için farklı kişilik özelliklerine, hayal gücüne, becerilere sahip bireylere gereksinim duymaktadır (Mok ve Kan, 2013, s. 183). Bu noktada girişimcilik, toplumsal ve ekonomik dönüşümü gerçekleştirme görevini üstlenmektedir. Girişimcilik üzerindeki egemen söylem işle ilgili olmakla birlikte okullardaki girişimciliğin odak noktası öğrenciler ve öğrenmedir (Leffler, 2009, s. 104). Toplumsal ilişkiler, kurumlar, örgütler vb. yapılar, Sosyal Bilgilerin konu alanına girmektedir. Bireylerin çok yönlü gelişimine önem veren Sosyal Bilgiler, bunu gerçekleştirirken sosyoekonomik düzeni, toplumsal normları ve değerleri dikkate almaktadır. Bu konuyla ilgili Kuş (2014, s. 134)’un, “Sosyal Bilgiler, mevcut sosyoekonomik yapıların anlaşılmasının teşvik edilmesinde rol oynar ve böylece bireylerde psikolojik, sosyolojik ve politik değerlerin belirlenmesini amaçlar.” şeklindeki açıklaması, Sosyal Bilgilerin değer bağlamında bütünsel bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsallaşma sürecinde etkin rol oynayan bir derstir. Ayrıca bireyin etkin bir vatandaş olmasını amaçlamaktadır. Toplum sorunlarına duyarlı olan ve bu sorunlara yaratıcı çözümler üretebilen, yakın çevresinde ve dünyada yaşanan gelişmeleri takip eden bireyler yetiştirebilmek için Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik konusuna ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Toplumunu yönlendiren bireylerin özelliklerine bakıldığında bu kişilerin girişimci bir niteliklere sahip oldukları söylenebilir. Gelecekte, yaşamın her alanında öncü olan, yenilikçi, olaylara farklı açılardan bakabilen, eleştirel bakış açısına sahip, vizyon sahibi, topluma yön veren, başarı odaklı ve liderlik özelliğine sahip kişilerin yetiştirilmesine küçük yaşlardan

itibaren başlanması gerekmektedir. Bu bağlamda sözü edilen özelliklerin bireylere kazandırılması konusunda Sosyal Bilgiler dersi önemli bir konumda bulunmaktadır. Çağın gereklerine göre, birtakım bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış aktif vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler sosyal bilimlerden yararlanmaktadır. Örneğin; yakın çevrenin veya Dünya'nın fiziksel ve beşeri yapısının kavranmasında coğrafyadan, girişimcilik becerisinin kazanılmasında ekonomi ve sosyolojiden, birey-toplum ilişkisinin altında yatan nedenlerin anlaşılmasında sosyoloji ve psikolojiden yararlanılmaktadır. Ayrıca bireyin sosyal katılım becerisine sahip aktif bir vatandaş olabilmesi için tarih ve diğer sosyal bilimlerle ilgili kaynaklara başvurulduğunu söylemek olanaklıdır (Kuş, 2014, s. 132). Sosyal Bilgiler dersinin disiplinlerarası bir anlayışla öğretimi konuların, çok boyutluluğunun anlaşılması açısından oldukça önemlidir.

Günümüzde uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda planlı bir biçimde ele alınan girişimcilik becerisi toplumsal anlamda gereksinim duyulan becerilerden biri olarak gösterilebilir. Çünkü yaşamın her alanında yeni sorunlar ortaya çıkmakta ve bu sorunlar toplumu sosyal, psikolojik, ekonomik, kültürel vb. birçok açıdan etkileyerek yaşamı daha da karmaşık bir hale getirmektedir. Girişimcilik, ekonomik kalkınmayı sağlamanın yanı sıra toplum yararını da göz önünde bulundurmaktadır. Ekonomik kalkınma beraberinde ülkelerin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Toplum yararının göz önünde bulundurulmasıyla da toplumsal bütünleşme süreci hızlanacaktır. Sözü edilen bu özelliklerin gerçekleşmesinde Sosyal Bilgiler dersi oldukça önemli bir konumdadır.

1.3. Girişimcilik: Temel Kavramlar, Türleri ve Özellikleri

İnsan yaşamını kolaylaştırmak adına ekonomik, sosyal, teknolojik vb. birçok alanda gelişmeler yaşanmaktadır. Bir ülkede yapılan yenilikçi uygulamalar, o ülkenin gelişmişliğine önemli katkı sağlamakta ve dünyadaki diğer ülkelere örnek teşkil etmektedir. Çağdaşlaşma yolunda atılan her adım, bir girişim olarak görülebilir. Girişimcilik ekonomi, sosyal yaşam, teknoloji, çevre, eğitim gibi pek çok alanda etkinlik gösteren bir kavramdır. Bunun yanı sıra girişimciliğin belirleyici unsurları olarak görülen birtakım özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler, risk alma, fırsatları değerlendirme, başarı odaklı olma, özgüven, yenilikçilik, bağımsız çalışma, belirsiz durumlara tahammül etme, kararlı olma, kaynakları etkili kullanma vb. şeklinde sıralanabilir. Girişimcilik kavramı çoğunlukla ekonomik kazanç sağlama veya iş kurma konuları ile ilgilenmekle birlikte girişimciliğin sosyal anlamda yarar sağlama gibi bir amacı da bulunmaktadır. Toplumun gereksinimlerinin karşılanması için bireyler, yenilikçi

fikirlerini hayata geçirerek girişimci etkinlikte bulunurlar. Bu anlamda birey ve toplum ilişkisinin kurulmasında ve güçlendirilmesinde girişimciliğin köprü görevi gördüğünü söylemek olanaklıdır. Araştırmanın bu bölümünde girişimcilikle ilgili temel kavramlar, türleri ve girişimciliğin özellikleri hakkında bilgi verilecektir.

1.3.1. Girişimcilik ile ilgili temel kavramlar

Ekonomik veya toplumsal alanda bir soruna yönelik yaratıcı çözümler üreterek hedefe ulaşma süreci olarak adlandırılan girişimcilikle ilgili birtakım temel kavramlar bulunmaktadır. İnsan yaşamı üzerinde önemli bir yere sahip olan girişimciliğe ilişkin kavramlar şu şekilde sıralanabilir: İş kurma, belirsizliklere tahammül etme, hızlı karar verme, özgüven sahibi olma, yaratıcı fikirlerle topluma öncülük etme, yeniliklere ayak uydurma, risk alma, fırsatları değerlendirme, bağımsız çalışma, azimli olma... Girişimcilik, ekonomi alanıyla ilişkilendirilmekle beraber, toplumsal anlamda da bağı bulunan bir kavramdır. Toplum gereksinimlerini karşılayan, toplumsal gelişmelerin öncüsü olan kişilere bakıldığında bu kişilerin girişimci niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Teknolojik gelişmeler, dünyanın küresel bir yapıya dönüşmesine neden olmaktadır. Yaşanan herhangi bir sorun bir ülke ya da bölge ile sınırlı kalmamakta dünyanın genelini etkilemektedir. Bu anlamda, sorunları yaratıcı fikirlerle çözebilen, hızlı kararlar alabilen, başarıya ulaşmak için risk alabilen, karşısına çıkan fırsatları değerlendirebilen, özgüven sahibi girişimcilere olan gereksinim artmaktadır. Dünyaya yön veren ve yaptıkları yenilikçi uygulamalarla topluma öncülük eden girişimcilerin ülkeler için önemli bir konumda olduğunu söylemek olanaklıdır.

1.3.1.1. Girişimcilik

Girişimcilik, toplumun gelişmesi yolunda önemli bir yere sahip olan bir kavramdır. Teknolojinin de etkisiyle bilginin hızla yayıldığı dünyada, yaşanan olumlu ya da olumsuz birçok olay küresel çapta etkili olmaktadır. Küreselleşmeden kaynaklı olarak bir konuda meydana gelen sorun bölgesel olmaktan çıkıp dünya genelini etkisi altına almaktadır. Bu anlamda ülkelerin karşılaştıkları sorunları çözebilmeleri adına girişimcilere duyulan gereksinim artmaktadır. Ülkelerin birbiriyle ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik anlamda rekabet ettikleri göz önünde bulundurulduğunda girişimciliğin önemi daha da ortaya çıkmaktadır.

Başar (2011, s. 4), girişimci kavramını “Olasılıkları gören ve bu olasılıkları gerçeğe dönüştüren değişim ajanı” olarak ifade etmektedir. Dolayısıyla girişimciler toplumdaki dönüşümü sağlayan unsurlardan birisi olarak gösterilebilir. Toplumsal dönüşümün beraberinde

ülke kalkınmasını kolaylaştıracağını söylemek olanaklıdır. Bu açıdan girişimcilerin toplumsal gelişmeyi sağlamak için yeniliklere açık bir bakış açısına sahip olmaları gerekmektedir.

Bozkurt (2006, s. 94), girişimciliği “Yaşadığımız çevrenin yarattığı fırsatları sezme, o sezgilerden düşler üretme, düşleri projelere dönüştürme, projeleri yaşama taşıma ve zenginlik üreterek insan yaşamını kolaylaştırma becerisine sahip olma” biçiminde tanımlamıştır. Bu anlamda, girişimci kişilerin önsezilerinin güçlü olduğu ve düşüncelerini yaşama geçiren üretken bireyler oldukları söylenebilir.

Top (2006, s. 7), girişimciliği şöyle ifade etmektedir: “Girişimcilik işe, yaşama değer katma, yargı, umut ve beklentilerle diğer insanlar arasında öznel bir fark yaratmadır.” Girişimcilik yaşamın birçok alanında etkili olan bir kavramdır. Herhangi bir konuda yeni fikirler ortaya koyarak diğer insanlara öncülük etmek ve olasılıklar içerisinde en uygun olanını seçerek karar vermek, girişimciliğin en önemli özellikleri arasındadır. Bununla birlikte girişimci bireylerin, verilen kararların sorumluluğunu üstlenme ve sonuçlarına katlanma gibi konularda beceri sahibi olduklarını söylemek olanaklıdır.

Akpınar (2009, s. 14), girişimciliği “Gerekli zaman ve çaba harcayarak ekonomik, fiziksel ve sosyal riskler alınması sonucunda, bireysel tatmin ve ekonomik ödüller elde etmeyi içeren farklı bir değer yaratma süreci” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, girişimcilik ekonomik boyutunun yanı sıra yaşamın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Risk almak sadece iş yaşamında değil günlük yaşamda da görülmektedir. İnsanlar içinde buldukları herhangi bir durumda risk alarak birtakım kararlar vermektedir. Karar vermeden önce konu hakkında ayrıntılı düşünme aşaması önemli ve yararlı görülmektedir. Düşünme süreci olasılıklar göz önünde bulundurularak ayrıntılı bir şekilde gerçekleştirildikten sonra eyleme geçilmesi gerekmektedir.

Ürper (2015, s. 16) ise girişimciliği;

“Sorun ve ihtiyaçları fark etmek, bunları gidermek için ticari hale gelebilecek ürün/hizmet ve toplumsal fayda yaratmak, üretim faktörlerini bir araya getirebilmek ve düzenlemek, bunların tümü için risk almak, yenilik yapmak, fırsatları öngörmek ve değerlendirmek.”

şeklinde ifade etmektedir. Bu açıdan var olan sorunlar ve gereksinimlerden yola çıkılarak girişimcilik etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Kısaca, sorunlar ve gereksinimler, girişimcilik üzerinde etkili olan iki önemli etmen olarak ifade edilebilir.

Huerta de Soto (2010, s. 19), girişimciliği “Temel anlamda girişimcilik, başarıya ulaşmak için fırsatları algılama ve keşfetme ya da kazanç veya kâr elde etme, ortaya çıkan bu fırsatların olanaklarından yararlanmak için harekete geçme” şeklinde tanımlayarak girişimci düşüncede başarıya odaklanmanın önemini ifade etmiştir. Bu anlamda girişimci kişilerin başarıya dönük olarak risk aldığı, fırsatları değerlendirdiği ve sürekli olarak yenilikleri izlediği söylenebilir.

Başar (2011, s. 3), girişimcilik, “Kaynakların kontrol edilip edilememesinden bağımsız olarak, fırsatların yaratılması ve takip edilmesine dönük bir süreçtir.” diyerek girişimcilikte fırsatların her koşulda araştırılmasının, keşfedilmesinin ve değerlendirilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Girişimcilikte önemli görülen bir diğer nokta ise yapılan her işin yakından izlenmesi ve süreç içinde ortaya çıkabilecek sorunları çözme becerisine sahip olmaktır.

Mars (2016, s. 57) ise girişimciliği “Kaynakların harekete geçirilmesi, paylaşılması ve yenilikçi anlayışın ihtiyaç duyduğu organizasyonel yapıların -kâr amacı güden işletmeler, kâr amacı gütmeyen organizasyonlar, var olan bir işletme ya da organizasyon içinde bulunan girişimci birimi- geliştirilmesine ilişkin yürütülen stratejik bir süreç” olarak tanımlamaktadır. Girişimcilikte kâr amacı olsun ya da olmasın işletmelerin kaynakları gerekli görülen birimlere uygun bir biçimde dağıtması önemlidir. Amaca uygun olarak kaynakların dağıtımının yapılması sonucu, girişimci etkinliklerin mümkün olan en az zararla ve başarılı bir biçimde tamamlanması sağlanabilir.

Fırsatların değerlendirilmesi girişimcilik becerisinin içerisinde yer alan önemli bir özelliktir. Bu anlamda girişimcilerin, başkalarının gözden kaçırdığı fırsatları görüp bunları değerlendirerek başarıya ulaşan kişiler olduklarını söylemek olanaklıdır. Girişimci kavramı ile ilgili olarak İkiz, Yörük, Asıcı, Tanrıkulu, Ceylan ve Öztürk (2015, s. 49)’ün, “Fırsatları gözleyen ve onları bulduğunda her tür riski alarak fikrini gerçekleştirmeye çalışan” biçimindeki açıklaması, girişimcilerin fırsatların değerlendirilmesi için gerekli görülen her adımı atabilen bireyler olduklarını ortaya koymaktadır.

Girişimcilik kavramının ilk olarak Orta Çağ’da kullanıldığı ve iş yapan anlamı taşıyan “*entrepreneure*” kelimesinden geldiği ifade edilmektedir (<https-4>). Orta Çağ’da kullanılan bir ifade olmakla beraber girişimcilik, terim olarak ilk defa 18. yüzyılda, Fransa’da Richard Cantillon tarafından kullanılmıştır (Ürper, 2015, s. 3). Girişimcilik becerisi, geçmişten günümüze çeşitli anlamlarda kullanılmış ve kavramla ilgili farklı tanımlar yapılmıştır. İlk

olarak ekonomi alanında kullanılan bir terim olduğu için girişimcilikle ilgili yapılan tanımlar da çoğunlukla ekonomi ile ilişkilendirilmiştir. Tablo 1.1’de dönem ya da yıllara göre girişimcilik becerisinin kullanımına yer verilmiştir:

Tablo 1.1. *Dönem ya da yıllara göre girişimcilik kavramının kullanımı (Çetinkaya Bozkurt, 2011, s. 6)*

DÖNEM	GİRİŞİMCİLİK KAVRAMININ KULLANIMI
Orta Çağ Dönemi	Girişimci, büyük ölçekli üretim projelerini yöneten bir aktör ya da yönetici olarak benimsenmiştir. Bu türden büyük ölçekli üretim projelerinde girişimci, herhangi bir risk almamakta, sadece tahsis edilen kaynakları kullanarak projeyi yöneten kişidir.
17. yüzyıl	Girişimcilik kavramı ile risk arasında ilk kez bu dönemde ilişki kurulmuştur. Girişimci kâr ya da zarar etme riskini üstlenerek, devletle anlaşma imzalamak suretiyle mal ya da hizmet tedarikinde bulunan kişidir.
1725: Richard Cantillon	Girişimci, sermayeyi tedarik eden kişiden farklı olarak risk üstlenen kişidir. Girişimci belirli bir fiyattan satın alan, ancak belirsiz bir fiyattan ürününü satan, bu nedenle riskle faaliyetlerini sürdüren kişidir.
1797: Beaudeau	Girişimci, risk üstlenen, planlayan, idare eden, organize eden ve sahip olan kişidir.
1803: Jean Baptiste Say	Sermaye kârından, girişimcinin kârını ayırt etmiştir.
1876: Francis Walker	Fonları tedarik edip faiz alanlarla, yönetsel becerilerinden dolayı kâr elde edenleri ayırt etmiştir.
1921: Frank H. Knight	Amerikalı ekonomist Frank H. Knight, risk ile belirsizliği birbirinden ayırmıştır.
1934: Joseph Schumpeter	Girişimci, inovasyon yapan ve denenmemiş teknolojileri geliştiren kişidir.
1961: David McClelland	Girişimci, faal, orta düzeyde risk alan kişidir.
1964: Peter Drucker	Girişimci fırsatları maksimize eden kişidir.
1975: Albert Shapero	Girişimci, teşebbüs eden, inisiyatif alan, bazı sosyal ve ekonomik mekanizmaları organize eden ve iflas riskini göze alan kişidir.
1980: Karl Vesper	Girişimciler, ekonomistler, psikologlar, iş adamları ve politikacılar tarafından farklı değerlendirilmektedir.
1983: Giffort Pinchot	İç girişimcilik, “İşletme içerisinde çalışan bireylerin girişimciliği” biçiminde tanımlanmıştır.

Girişimcilikle ilgili olarak Tablo 1.1’de yer alan ifadelerle bakıldığında tarihsel süreç içinde risk alma ve yenilikçilik terimleri dikkat çekmektedir. Gelecekte toplumların ne tür sorunlarla karşılaşacağını kestirmek pek olanaklı değildir. Bu yüzden ileride yaşanan sorunları önceden gören, sezgilerine güvenen, gerekli gördüğü durumda risk alan ve sorunlara yeni çözümler üreten bireylerin, toplumlara öncülük eden girişimci, nitelikli vatandaşlar olacağı söylenebilir.

Venkataraman (1997, s. 120), girişimciliği “Fırsatların beraberinde getireceği mal ve hizmetlerin keşfedilmesi, yaratılması ve kullanılması süreçlerinin kimler tarafından ortaya çıkarıldığını ve hangi sonuçları doğurduğunu anlama” olarak tanımlamıştır. Girişimcilikte fırsatların değerlendirilmesi sonucunda birtakım gelişmelerin yaşanması söz konusudur. Gelecekte insanların beklentilerine yanıt verilebilmesi, girişimcilerin gerekli hizmetleri sunabilmesi için eldeki fırsatları değerlendirmeleri gerekmektedir. Bu açıdan fırsatların değerlendirilmesi sonucunda hedeflenen başarıya ulaşılabileceği, dolayısıyla yeni fırsatların önünün açılacağı söylenebilir.

Girişimci düşünceye sahip olan bireylerin de bahsi geçen bu özelliklere sahip oldukları söylenebilir. Bu bağlamda girişimciliğin ekonomik, psikolojik ve sosyokültürel açılardan incelenmesinde yarar vardır.

1.3.1.1.1. Girişimciliğin ekonomik, psikolojik ve sosyokültürel yaklaşımlarla açıklanması

Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir sorun sadece o bölge ile sınırlı kalmamakta bütün dünyayı etkilemektedir. İnsan yaşamını psikolojik, sosyal, ekonomik vb. birçok yönden etkileyen bu sorunlara yaratıcı çözümler arama konusunda fırsatları değerlendiren, gelişime açık, eleştirel düşünen, bölgesel ve küresel sorunlara duyarlı, vatandaşlık bilincine sahip bireylere gereksinim duyulmaktadır. Aşağıda girişimcilik ekonomik, psikolojik ve sosyokültürel açılardan açıklanmaktadır.

Girişimciliğin ekonomik yaklaşımlarla açıklanması

Ekonomik alanda yaşanan istihdam, ekonomik kalkınma, toplumsal refahın sağlanması vb. konularda yaşanan sorunlar bir ülkenin gelişmişliği ile oldukça ilgili olan bir konudur. Toplumsal refahın sağlanması ve bu durumun toplum üzerindeki etkileri ülke ekonomisinde önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu sorunlar doğrultusunda aşağıda yer alan üç temel yaklaşım ortaya çıkmıştır (Tosunoğlu, 2015, s. 27-28):

- Alman Ekolü (von Thünen, Schumpeter, Baumal)
- Neoklasik Ekol (Marshall, Say, Knight)
- Avusturya Ekolü (Menger, von Mises, Kirzner)

Girişimciliğin psikolojik yaklaşımlarla açıklanması

Psikolojik yaklaşımlar girişimci kişilerin tutum ve davranışları ve bu davranışların nedenlerini ele almakta ve birey üzerinde kalıtım ve çevrenin etkisini incelemektedir (Tosunoğlu, 2015, s. 29). Bir girişimcinin almış olduğu riskli bir kararın veya yakaladığı bir fırsatı değerlendirmesinin altında ne gibi nedenlerin olduğunu psikolojik açılarından incelemek oldukça önemlidir. Top (2006), girişimcilikteki psikolojik yaklaşımları şöyle ifade etmiştir:

- Girişimcilikte Başarı Yaklaşımı
- Girişimcilikte Girişimci Kişilik Yaklaşımı
- Girişimcilikte Bilişsel Duygusal Yaklaşımı
- Kontrol Alanı Teorisi (Bağımsızlık) Yaklaşımı
- Temsilci Kişilik Yaklaşımı

Isenberg (2011, s. 99), “Bütün girişimciler, fırsatları belirleme, kaynak elde etme ve anlaşma yapma becerilerine sahip olmalıdır. Ayrıca vizyon, liderlik ve tutku gibi yumuşak becerilere de sahip olmaları gerekir.” diyerek girişimcilerin ekonomik bilgi ve becerilerinin yanı sıra psikolojik olarak da birtakım özelliklere sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. Bu anlamda girişimcilerin eylemlerinde özveri ve isteğin ön planda olduğunu söylemek olanaklıdır. Girişimcilerle ilgili olarak Tosunoğlu (2015, s. 30)’nun, “Diğer insanların algılayamayıp kaçırdığı göstergeleri seçip algılama yeteneğine sahiptir.” şeklindeki açıklaması ise, girişimcilerin fırsatları değerlendirme konusunda yetenekli bireyler olduklarını ifade etmektedir. Girişimcileri diğer insanlardan ayıran nokta da diğer insanların gözden kaçırdığı ya da ihmal ettiği fırsatları değerlendirerek başarıya ulaşmalarıdır.

Girişimciliğin psikolojik boyutunun açıklanmasında Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı da önemlidir. Erikson kuramında, bireyin doğumdan itibaren yaşamının sonuna kadar geçirdiği dönemlerde karşılaştığı sorunların psikolojik etkileriyle beraber sosyal bağlamda yansımalarını da ele almıştır. Her aşama, olgunlaşmanın gerçekleşmesiyle yeni bir sosyal etkileşim mümkün hale geldiğinden ötürü ortaya çıkmaktadır (Rosenthal, Gurney ve Moore, 1981, s. 526). Erikson'un Kuramı'na göre; her aşamanın başarılı bir şekilde tamamlanması, sağlıklı bir kişiliğe ve temel erdemlerin kazanılması ile sonuçlanmaktadır. Bir dönemin başarılı bir şekilde atlatılmaması ise, gelecek dönemlerin tamamlanmasında sorunların yaşanmasına ve bundan dolayı daha sağlıklı bir kişilik gelişimine ve benlik bilincinin olumsuz etkilenmesine neden olabilmektedir (https-5). Dönemlere göre yaşanan psiko-sosyal krizler Tablo 1.2'de yer almaktadır (http-6):

Tablo 1.2. *Dönemlere göre yaşanan psiko-sosyal krizler*

Yaş Aralığı (Yaklaşık)	Psiko-Sosyal Kriz
<i>Yeni doğum-18 ay</i>	Güvene karşı güvensizlik
<i>18 ay-3 yaş</i>	Özerkliğe karşı utanç ve kuşku
<i>3-5 yaş</i>	Girişimciliğe karşı suçluluk
<i>5-13 yaş</i>	Çalışkanlığa karşı aşağılık
<i>13-21 yaş</i>	Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası
<i>21-39 yaş</i>	Yakınlığa karşı yalnızlık
<i>40-65 yaş</i>	Üretkenliğe karşı durgunluk
<i>65 yaş ve üzeri</i>	Ego bütünlüğüne karşı çaresizlik

Kaynak: <https://www.psychologynotesHQ.com/erikerikson/>

Tablo 1.2'de, bireyin yaşamı boyunca karşılaştığı gelişimsel durumlar ve bu durumların sağlıklı bir şekilde geçirilmemesi sonucunda yaşanabilecek kriz durumları görülmektedir. Bireyin okulöncesi dönemine karşılık gelen girişimciliğe karşı suçluluk evresinde, birey birtakım davranışlarda bulunmakta ve sürekli olarak soru sorma eylemi içinde bulunmaktadır. Bu dönemdeki bireylerin, çevresiyle beraber sosyal ilişkilerinin genişlemesiyle sorumlulukları artmaktadır (Can, 2011, s. 56). Bireyin hem aile içinde hem de arkadaş ortamında girişimci bir

kişilik geliştirerek inisiyatif alma davranışında bulunması, onun bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatmasını sağlayacaktır. İnisiyatif alma, bir işe girişmeyi ve o işte aktif olmayı gerektiren bir özelliktir. Ayrıca bir işin planlanması ve harekete geçilmesinde kişiye özerklik sağlamaktadır (Erikson, 1993, s. 255). Herhangi bir konuda inisiyatif olarak bir şeyler üretebilme, bireyin girişimcilik becerisinin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Erikson (1993, s. 255)'un, konuyla ilgili “İnisiyatif, yapılan her hareketin bir parçasıdır ve öğrenilen ve yapılan her davranışta birey girişimde bulunma duygusuna gereksinim duymaktadır.” şeklindeki açıklaması, inisiyatif almanın birey için önemini ortaya koymaktadır.

Bu dönemdeki bireyin davranışları üzerinde birtakım etmenler etkili olmaktadır. Öğretmenler, arkadaş ortamı, ailenin çocuğa yaklaşımı ya da çocuğun kişisel özellikleri vb. etkenlerin girişimci davranışlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu anlamda, aile ortamında ebeveynlerin, okul ortamında ise, öğretmenlerin öğrencilerin girişimci davranışlarını desteklemeleri gerekmektedir. Bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapı da bireyin davranışlarında ve toplumla etkileşiminde etkili olmaktadır. Başaran (1974, s. 17), bu konuyla ilgili şunları ifade etmiştir:

“Çocuğun bedensel ve ruhsal yapı özellikleri, cinsiyeti bağlı olduğu sosyal grup, toplumsallaşma modelini farklılaştıracaktır. Burada öğretmen ve arkadaşları çocuğu etkileyen en önemli kuvvetlerdir. Bu nedenle ilkökul çocuğunun toplumsallaşmasında beden ve zihin gelişimi incelenirken içinde bulunduğu ortamın sosyokültürel koşulları da dikkate alınmalıdır.”

Girişimciliğe karşı suçluluk evresinde çocuk, hiçbir dönemde olmadığı kadar hızlı ve hevesli bir şekilde öğrenmeye, sorumluluklarını ve üretkenliğini paylaşmaya hazır bir durumdadır. Ayrıca birey işbirliği içinde diğer çocuklarla bir şeyler yapmaya istekli ve ideal olan davranışı sergileyerek öğretmenlerinin takdirini kazanmaya gönüllüdür (Erikson, 1993, s. 258). Bu dönemin sağlıklı bir biçimde yaşanması, bireyin girişimcilik becerilerini geliştirmesi açısından oldukça önemlidir. Girişimciliğe karşı suçluluk evresini sağlıklı bir şekilde tamamlayan bireyleri Diken (2011, s. 95), şöyle ifade etmiştir: “Duygusal anlamada sağlıklı okulöncesi dönem çocuğu girişimcidir ve aynı zamanda yaratmayı, araştırmayı, rol yapmayı, risk almayı ve akranları ile hayali ve eğlenceli etkinlikler ya da oyunlar oynamayı sever.” Bu anlamda, anne-baba ve öğretmenlerin, bireyin girişimcilik becerilerini destekleyici bir yaklaşım sergilemeleri, bu dönemin sağlıklı bir biçimde tamamlanmasını sağlayacaktır. Bireyin sağlıklı bir girişimci kişiliğe sahip olması için, ebeveynlerin çocuklarına özgüvenli bir biçimde hareket etmelerine fırsat vermeleri, onları gerektiğinde yönlendirmeleri ve rehberlik etmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla aileler, çocuklarının girişimci davranışlarını desteklemeli ve onları

bu yönde cesaretlendirmelidir. Bireyin girişimci davranışları ve bağımsızlık isteklerine yönelik çabalarının desteklenmemesi, yaşamı boyunca devam etmesi olası bir suçluluk duygusu içinde olmasına neden olabilir (Feldman, 2010, s. 234). Bununla birlikte, ebeveynlerin ve öğretmenlerin girişimciliği engelleyici davranışlarının, bireyin benlik algısını da olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir. Girişimciliğe karşı suçluluk evresini başarıyla atlatan birey, özgüven duygusunu geliştirecek ve olumlu benlik algısına sahip olacaktır. Bu etkinin, gelişimin ilerleyen evrelerinde de kendini göstermesi söz konusudur.

Girişimcilik insan yaşamında önemli bir yere sahiptir. Psikolojik, sosyolojik vb. konularda bireyi ve toplumu etkileyen girişimcilik becerisinin bireye küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gerekmektedir. Küçük yaşlarda girişimciliğin kazandırılması, bireyin gelecekteki yaşamında kolaylıklar sağlayacaktır. Herhangi bir konuda kendine güvenen, inisiyatif alan ve fırsatları değerlendiren birey, sosyal anlamda çevredeki insanların takdirini kazanacak; psikolojik olarak da benlik algısını güçlendirecektir. Bu açıdan, girişimci beceri, tutum ve davranışların bireye küçük yaşlardan itibaren kazandırılması ve bunların sürekliliğinin sağlanması için eğitim yaşamı boyunca girişimciliğe ilişkin konuların öğretim programlarında yer alması gerekmektedir. Sosyal ortamda kendine güven duyan ve girişimci davranışlarda bulunan bireyin başarıya ulaşacağı söylenebilir.

Girişimciliğin sosyokültürel yaklaşımlarla açıklanması

Girişimcilik becerilerinin şekillenmesinde etkili olan bir diğer unsur, bireylerin içinde buldukları toplum ve geçmişten günümüze getirmiş oldukları kültürdür. Ekonomik alanda etkili olan girişimcilik aynı zamanda toplumsal gereksinimlerin karşılanması açısından sosyolojik alanda da kendisini göstermektedir. Aytaç (2006, s. 140)'ın "Girişimcilik iktisadi bir değer üretimi olmanın ötesinde, hem gerçekleştiği ortam hem de ortaya çıkardığı değişimci hareketlilik itibarıyla, toplumsal, kültürel ve politik dinamiklerle yakından ilişkilidir." sözü bu düşünceyi destekler niteliktedir. Kültürlerin girişimciliğe verdikleri öneme göre girişimci kişilerin özellikleri farklılık gösterebilmektedir. Bu anlamda batı kültürünün ve doğu kültürünün işe ve girişimciliğe bakış açılarının birbirinden farklı olduğu söylenebilir. Batı kültüründe risk alma, hiyerarşik sistemle çalışma, bireysellik, yenilikçilik, hatalardan ders çıkarma ve bağımsızlık (Tosunoğlu, 2015, s. 30-31), ön plandayken Doğu kültüründe sosyal statü, imaj, şöhret, itibar, namus, şeref gibi kavramlar girişimcilik üzerinde etkilidir ve (Top, 2006, s. 113-114). Doğu kültüründe grup ve aile öncelikli iken Batı kültüründe bireysel bir anlayış söz konusudur. Batı kültürü bireyi ön plana çıkarırken Doğu kültüründe ise grubun daha

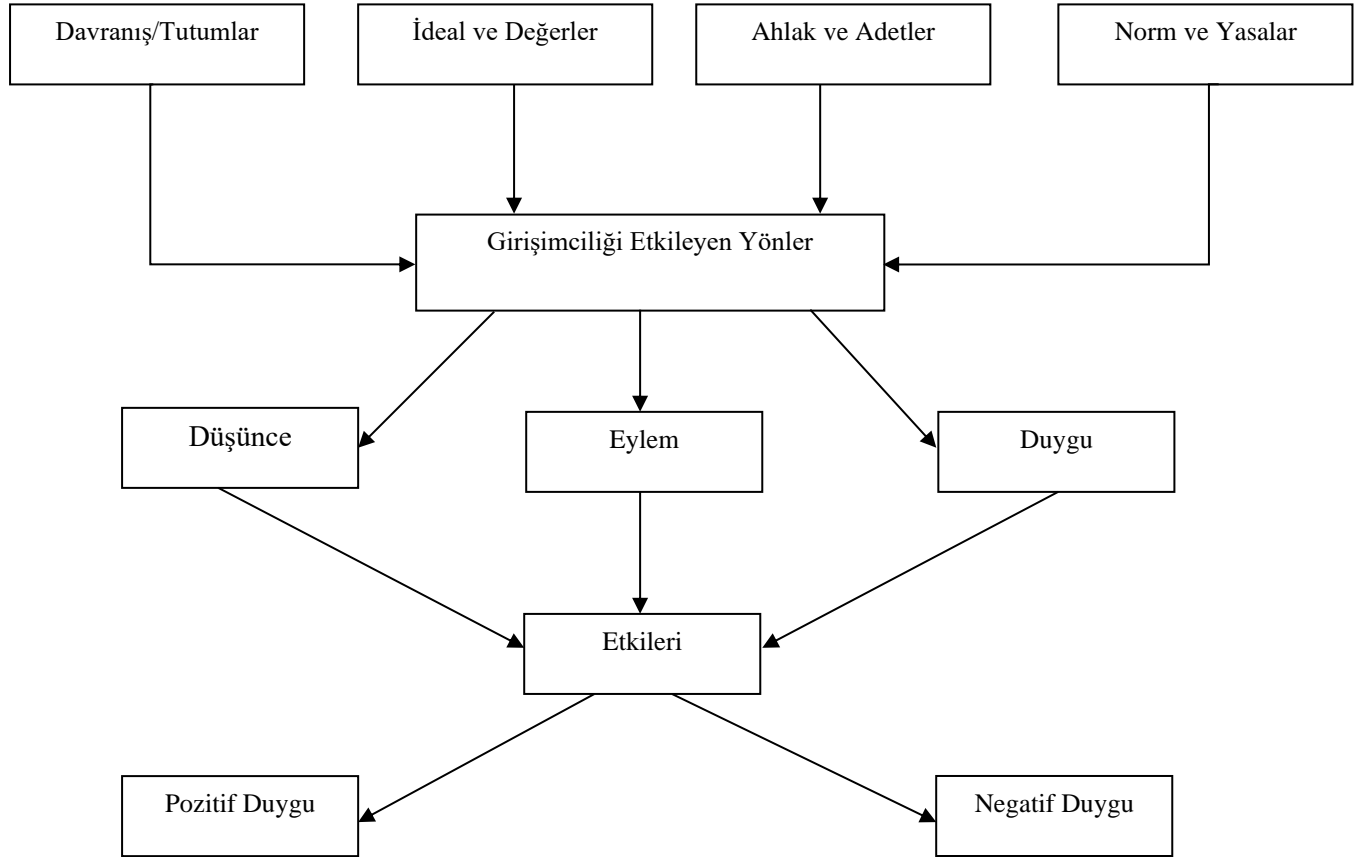
önemli olduğunu söylemek olanaklıdır. Doğu kültüründe bireyin topluma olan sorumluluklarına ağırlık verilirken Batı kültüründe toplumun bireye karşı sorumlu olduğu anlayışı hâkimdir (Top, 2006, s. 114). Buradan hareketle Doğu kültüründe toplumsal tutum, inanç ve değerlerin bireyler üzerinde etkili olduğu ve girişimciliğin de bu doğrultuda şekillendiği söylenebilir. Ayrıca kültürel değerlerin insan yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu söylemek olanaklıdır.

Ülkelerin girişimciliğe bakış açısında birtakım farklılıklar olabilmektedir. Kolektivist ve bireyci toplumsal yapıların girişimciliğe bakış açısı, Tablo 1.3'te şöyle ifade edilmektedir (Hofstede'den aktaran Aytaç, 2006, s. 148-149):

Tablo 1.3. *Kolektivist toplumlar ile bireyci toplumların karşılaştırılması*

Kolektivist Toplumlar	Bireyci Toplumlar
Ortak çıkarlar bireysel çıkarların üzerindedir	Bireysel çıkarlar ortak çıkarlara baskındır
Toplumda uyum ve uzlaşılın temel amaçtır	Her bireyin kendisini gerçekleştirmesi temel bir amaçtır
Kararlar grup tarafından önceden alınır	Herkesin, kendine özgü düşüncelere sahip olması beklenir
Ekonomi ortak çıkarlara dayanır	Ekonomi bireysel çıkarlar üzerine temellenir
Eşitlik anlayışı bireysel özgürlükler üzerine baskındır	Bireysel eşitlik ideolojileri, eşitlik ideolojileri üzerine baskındır
Özel yaşam toplum tarafından denetlenir	Özel yaşam gizlilik esaslarına tabiidir
Eğitimin amacı, “nasıl yapılacağını öğretmektir”	Eğitimin amacı, “nasıl öğreneceğini öğretmektir”
İnsanlar geniş aile ya da sadakate dayalı gruplar içinde doğar ve yetişirler	Yönetim bireyci bir yönetimdir
Kimlikler, birbirine bağlı sosyal ilişki ağları içinde oluşur	Kimlik, bireysel temeller üzerine yapılandırılır
Çocuklar, “ben” yerine “biz” duygusu etrafında yetiştirilir	Çocuklar, “biz” yerine “ben” terimi etrafında yetiştirilir
İşveren ile işçi arasındaki ilişki ahlaki değerlere dayanır	İşveren ve işçi arasındaki ilişki karşılıklı çıkar üzerine temellenmiş bir sözleşmeye dayanır

Top (2006), ise girişimciliği etkileyen sosyokültürel etmenleri Şekil 1.1'de ele almaktadır:

Şekil 1.1. Girişimciliği etkileyen sosyokültürel etmenler (Top, 2006, s. 110)

Girişimcilikle ilgili eylemleri etkileyen etmenler; bireylerin girişimci davranışa yönelik tutumları, sahip oldukları değerler, gelenekler ve hukuk kuralları olarak sıralanabilir. Bu özellikler bireylerin girişimcilikle ilgili duygu ve düşüncelerini şekillendirmektedir. Bir ülkenin girişimciliğe ilişkin bakış açısı mesleğin gereklerinin yerine getirilmesi olabileceği gibi toplumsal dönüşümü gerçekleştirmek şeklinde de olabilir. Bu durum kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Girişimciliğin amaçları toplumun beklentilerinin karşılanması ya da bireysel gereksinimlerin giderilmesi noktasında toplumdan topluma değişmektedir. Bu anlamda girişimcilik bir toplumda bağımsız hareket ederek yenilikçi fikirlerle topluma yön verme olarak algılanırken bir başka toplumda ise şan, şöhret sahibi olma aracı olarak görülmektedir. Bu tür duygu ve düşüncelerin temelinde ise sosyokültürel yapıdaki farklılık bulunmaktadır. Girişimciliğe ilişkin düşünceler ülkeden ülkeye farklılık gösterebileceği gibi aynı ülke içinde yaşayan bireyler tarafından da farklı şekilde algılanabilmektedir. Bu da o toplumun sahip olduğu sosyolojik ve kültürel yapıdaki çeşitlilikten kaynaklanmaktadır. Toplumun

gereksinimlerine yanıt vererek ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması için girişimci fikirlere destek verilmesi ve girişimci düşünce ve eylemlerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda okullarda girişimciliğin ne olduğu, bireye ve topluma ne gibi yararlarının olacağı uygulamalı etkinliklerle öğrencilere öğretilmelidir.

1.3.1.2. Girişimci

Günümüzde girişimci niteliklere sahip bireyler giderek önem kazanmaktadır. Toplumun gereksinimlerine yanıt veren, zorluklardan yılmayan, özgüveni yüksek girişimci insanlar ekonomik olduğu kadar sosyal anlamda da toplumu etkilemektedir (Deveci, 2015, s.14). Girişimciler toplum içinde ekonomik bir etkinlikte bulunarak ilişki içinde bulduklarında toplum ile girişimci arasında bir etkileşim söz konusu olmaktadır. Bu anlamda girişimci insanlar ekonomik açıdan risk alarak fırsatları değerlendirme potansiyellerinin yanı sıra etkili iletişim becerilerine de sahiptirler. Ayrıca girişimciler, diğer insanlardan farklı olarak fırsatlardan yararlanma ve risk alma konusunda beceri sahibi bireylerdir (Akpınar, 2009, s. 14). Girişimcilerin, karşılaşılan belirsizlik durumlarını ve alınan riskin olumsuz sonuçlarını göze alabildikleri söylenebilir. Başar (2011, s. 6), girişimci kavramını “Bağımsız düşünebilen, esnek, yaratıcı, kendine güvenen, dayanıklı ve ısrarcı kişi” biçiminde ifade etmektedir.

Özeren ve Özeren Özgül (2015, s. 6), girişimci kavramını “Kaynakları elde eden, elinde tutan ve bunları doğru bir şekilde kontrol ve koordine ederek belli bir amaç doğrultusunda fayda elde eden kişi” olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda girişimci bireylerin yöneticilik becerilerinin ön planda olduğu söylenebilir. Bir işin tüm aşamasında etkisini göstermek isteyen girişimci bireyler, iş bölümüne bağlı olarak diğer insanlara yönlendirmede bulunurlar.

Girişimci ile ilgili bir diğer tanım Kâhyalar (2014, s. 16), tarafından şu şekilde yapılmıştır: “Ekonomik ürün veya hizmet üretmek, pazarlamak için üretim ve hizmet araçlarını kullanan, kâr amacı güden ve bu çabaların sonucunda da doğabilecek tüm risklere katlanan kişi/lerdir”. Bu anlamda girişimcilerin sonucu kestirilemeyen durumlarda risk aldıklarını ve ortaya çıkacak olası sorunlarla baş edebilme becerisine sahip olduklarını söylemek olanaklıdır.

Girişimci kişilerin gelecekte meydana gelebilecek olası sorunların çözümü için var olan durumdaki fırsatları değerlendirerek yaratıcı fikirler ileri sürdükleri, gerekli durumlarda risk aldıkları ve bu riskin sonuçlarına katlandıkları söylenebilir. Bu durum girişimcilerin özgüveni yüksek kişiler olduklarını göstermektedir. Yapılan herhangi bir girişimin başarıyla

sonuçlandırılması ve bu başarının devamlılığının sağlanması, girişimci kişilik özelliğinin belirleyici özelliklerinden biri olarak gösterilebilir.

Akpınar (2009, s. 51-58), ise girişimci kişilik özelliklerini “Risk alma, bağımsızlığına düşkün olma, belirsizliğe katlanma, başarı odaklı olma, özgüven, yaratıcı ve yenilikçi olma ve hızlı karar verebilme” şeklinde ifade etmiştir. Girişimcilikte verilen bir kararın sonrasında yaşanan belirsizlik durumu ile baş edebilme söz konusudur. Ayrıca meydana gelebilecek olumsuz bir sonuçla yüzleşerek yeni fırsat arayışlarına girmek girişimcilik için oldukça önemlidir. Bu bağlamda, yaşamın herhangi bir alanında yakalanan fırsatların değerlendirilerek başarıya ulaşılması, girişimci bireylerin amaçları arasında yer almaktadır.

Borasi ve Finnigan (2010, s. 4-5), girişimciliğe ilişkin kavramları “Vizyon, yeniliklere yönelik olma, fırsatları değerlendirme, risklerle başa çıkma, büyüme, kaynakları kullanma, karar verme ve problem çözme” şeklinde ifade etmektedir. Her kişinin göremediği açılardan olaylara yaklaşan girişimciler, olayların birden çok boyutu olabileceğini düşünmekte ve buna bağlı olarak karar vermeden önce zihinsel bağlamda yapacakları işin haritasını çıkartmaktadırlar. Ürper (2015, s. 16), girişimciliğin başlangıç noktasının “Sorun çözmek” ve “Gereksinim gidermek” olduğunu belirtmiştir.

Girişimcilik, ekonominin yanı sıra sosyoloji, psikoloji ve işletme konularıyla da ilişki içindedir. Bu bağlamda girişimcilik becerisi, bir toplumun ekonomik gereksinimlerinin karşılanmasıyla birlikte toplumsal refahın sağlanması, girişimci eylemin sonunda elde edilen başarının verdiği haz duygusunu yaşama ve girişimciliğe dair olumlu tutum geliştirme gibi sosyal ve psikolojik alanlarda da etkili olmaktadır. Konuyla ilgili olarak Curth (2011, s. 11), girişimciliği, “İnsanın beceri, bilgi ve davranışsal/duygusal özellikleriyle geniş çaplı bağlantısı bulunan bir olay” olarak ifade etmiştir. Bu noktada girişimcilerin gerçekleştirdikleri etkinliklerde bilişsel özelliklerinin yanında eylemsel ve duyuşsal özelliklerinin de ön planda olduğu söylenebilir.

Girişimcilik, bireylerde birtakım beceri, tutum ve davranışların gelişimine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda girişimciliğin, insanın duyuşsal ve devinişsel yönlerini geliştirdiği söylenebilir. Beceri, tutum ve davranışlardan hareketle girişimciliğin oluşum süreci Tablo 1.4’te şu şekilde verilmiştir:

Tablo 1.4. Girişimciliğin oluşum süreci (Heinonen ve Poikkijoki, 2006, s. 84)

Girişimci Beceri	Girişimci Tutum
➤ Problem çözme	➤ Öz güven
➤ Yaratıcılık	➤ Özerklik
➤ İkna edicilik	➤ Başarı odaklı olma
➤ Planlama	➤ Çok yönlülük
➤ Uzlaşma	➤ Dinamik
➤ Karar verme	➤ Becerikli olma

Girişimci Davranış

- Hedefe ulaşmak için aktif olma
- Yeniliklere öncülük etme
- Belirsizliklere karşı toleranslı olma
- Değişime açık olma
- Risk alarak harekete geçme
- Fırsatları araştırma, keşfetme ve değerlendirme
- İnisiyatif alma

1.3.2. Girişimcilik türleri

Girişimcilik becerisi yaşamın birçok alanında etkisini göstermektedir. Ekonomik, sosyal, psikolojik vb. olarak girişimciliğin insan yaşamını etkilediğini söylemek olanaklıdır. Kapsamı ve içeriği bakımından farklı dallara ayrılan girişimciliğin türleri şöyle sıralanabilir (Top, 2006, s. 8-18; Ürper, 2015, s. 8-16):

- Dış (Genel) Girişimcilik
- İç Girişimcilik
- Ekonomik (Ticari) Girişimcilik
- Sosyal Girişimcilik
- Yeni Girişimcilik
- Kadın Girişimciliği
- Genç Girişimcilik
- Orijinal Girişimcilik

- Kurumsal Girişimcilik
- Profesyonel Girişimcilik (Yönetici Girişimcilik)
- Teknik Girişimcilik
- Girişimci Girişimciliği
- Çevreci Girişimcilik

Woods ve Woods (2009, s. 126), ise girişimcilik türlerini dört başlıkta ele almıştır. Bunlar:

- **Mesleki girişimcilik:** İş kültüründe tanımlandığı üzere avantaj ve başarı sağlanması. Rekabetçi bir misyonla yenilikçilik.
- **Sosyal girişimcilik:** Bireyler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar vb. yapıların üstlendiği sosyal amaçlı uygulamalarda yaşanan dezavantajların, sosyal dışlanmaların azaltılması.
- **Kamu girişimciliği:** Toplumsal refah, sosyal adalet, demokratik katılım ve denetime açık olma dâhil olmak üzere kamu düzeninin varlığını, değerlerini ve amaçlarını sürdürme ve geliştirme.
- **Kültürel girişimcilik:** Bireysel ve toplumsal eylemlere yönelik fikirler ve değerlerin geliştirilmesi.

Girişimcilik becerisinin kazandırılması konusunda bireylerin küçük yaşlardan itibaren eğitilmesi oldukça önemlidir. Yaşamda karşılaşılan sorunların çözülebilmesi, yeni bir işe başlanması ve o işin tamamlanması gibi konularda belirlediği hedefe kararlılıkla ulaşan, sorun çözen ve başarı odaklı girişimci kişilerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Girişimciliğin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu bilinmelidir. Çünkü insanlar sürekli olarak birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bununla birlikte insanların gereksinimleri gün geçtikçe artmaktadır. Sözü edilen bu sorunların çözülmesi ve gereksinimlerin karşılanması amacıyla girişimci kişilerin eğitim kurumlarında yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması gerekmektedir. Bu anlamda eğitim kurumlarında ilkokul basamağından başlayarak girişimcilik becerisi kazandırılmalı ve girişimcilikle ilgili etkinliklerin yaşam boyu sürekliliği sağlanmalıdır. İlkokul basamağında girişimcilik becerisiyle ilgili olarak meslekleri tanıyan birey ortaokul basamağında mesleklerin özelliklerini, ekonomik etkinlikler içinde mesleklerin yeri ve önemini, üretim, dağıtım, tüketim gibi kavramları öğrenmektedir. Bu bilgilerin öğrenilmesinde Sosyal Bilgiler dersi önemli bir konumda yer almaktadır. Bireye mesleklerin önemini ve insan yaşamına sağladığı yararları öğreten Sosyal Bilgiler, toplum içinde farklı meslek gruplarının

bulduğunu ve bunların insan yaşamı için gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Bireyin meslek seçiminin önemini anlaması, her mesleğin değerli olduğunu öğrenmesi, yetenek, ilgi ve değerleri doğrultusunda uygun mesleği seçmesi gibi konularda Sosyal Bilgiler dersi bireye temel bilgi, beceri ve tutumları kazandırmaktadır. Bu anlamda ekonomi, toplumsal ilişkiler gibi yaşamla iç içe geçmiş konuları işleyen Sosyal Bilgilerin, bireyin girişimci bir kişilik geliştirmesine yardımcı olduğu söylenebilir.

1.3.2.1. Dış (Genel) girişimcilik

Bir işletmenin faaliyete geçmeden önceki hazırlık aşaması oldukça önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Bir işletmenin kurulması süreci ile ilgili olan girişimcilik dış girişimciliğin kapsamına girmektedir (http-7). Girişimci bir eylemde bulunmadan önce gerekli risk durumların göz önünde bulundurulup ortaya çıkması olası zararlara karşı önlemler alınması gerekmektedir (Ürper, 2015, s. 8). Gereken önlemlerin alınması durumunda girişimciliğe yönelik organizasyonların hem kâr hem de toplumsal yarar sağlayacağı söylenebilir. İşletmelerin ortaya çıkma sürecini bir çocuğun sağlıklı bir şekilde doğmasına benzeten Ürper (2015, s. 8), bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Organizasyonların doğumu insanların doğumuna benzer. Hamile kalan anne adayları çocuğunun sağlıklı doğması, gelişimi ve yaşamının iyi olması, kendisinin de sağlıklı doğum yapabilmesi için doğum öncesi dönemde kendine dikkat eder, anne ve çocuk sağlığı merkezlerinde ya da çeşitli kişi ve kurumlarca çocuğun gelişimini ve kendi sağlığını izler. Eğer çocuğun gelişiminde bir problem varsa tedbirini alır. Amaç sağlıklı ve gelişimini tamamlamış çocuk dünyaya getirmektir. İşletmeler de böyledir, sağlıklı doğan işletmelerin (girişimciliğin en önemli süreci burasıdır) yaşamı sorunsuz, ömrü uzun olur. Ama sağlıksız doğan işletmenin doğan işletmenin yaşamı sorunlu olur ve ömrü kısadır.”

Yukarıda yer alan ifade, girişimciliğin dikkatli ve düzenli bir hazırlık aşamasından geçmesi gereken bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu anlamda dış girişimcilik, bir işletmenin kurulması sırasında yapılan çalışmalarla ilgilidir. Ayrıca iç girişimciliğe göre daha geniş kapsamlı bir yapıya sahip olan dış girişimcilikte genel piyasa karşısında yaşanan sorunlar ön planda iken iç girişimcilikte bir işletmede meydana gelen sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır.

Günlük yaşamın sürdürülmesi sırasında bireylerin, girişimcilik becerilerini kazanmasının önemi göz önünde bulundurulduğunda ilk yaşlardan itibaren çocuklara bu yönde eğitim verilmesinin önemi dikkat çekmektedir. İlk ve ortaokul programında yer alan Sosyal Bilgiler dersinde dış girişimciliğin öğretilmesi ile ilgili, bir dükkânın açılması konusunda neler yapılması gerektiğiyle ilgili öğrencilere drama çalışması yaptırılarak ya da ülke ekonomisini

etkileyen konularla ilgili örnekler verilerek dış girişimciliğe ilişkin birtakım bilgi ve beceriler kazandırılabilir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersi ekonomide yaşanan pek çok değişimin insan yaşamı üzerindeki etkilerini öğretmeye çalışmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde dış girişimcilikle ilgili olarak bir bilgi temelli hayat problemi oluşturularak o problemin çözümüne yönelik ürün yetiştirme ve bu ürünü pazarlayarak şirketi faaliyete sokma üzerinde durulabilir. Örneğin; iklimin etkisine bağlı olarak yöresel evlerde bulunan yalıtım sorunları ya da çatı özellikleri konusunda üretim yapılarak öğrencilere hem sorun çözme becerileri kazandırılır hem de Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik konusu günlük yaşamla ilişkilendirilir.

1.3.2.2. İç girişimcilik

İç girişimcilik, işletmelerin kendi bünyesinde yapmış oldukları etkinlikler ve uygulamalardır. Bununla birlikte iç girişimcilikte var olan uygulamaların güçlendirilmesi önemli görülmektedir. Bir kurumsal yapı ile bağlı bulunan girişimcilerin gerçekleştirdikleri ekonomik etkinlikler iç girişimcilik kapsamında ele alınmaktadır.

Bir başka tanımla iç girişimcilik, “Belirli bir kurumsal yapı içerisindeki çalışanların kendi inisiyatifleri ya da gelen teşvikler doğrultusunda buldukları şirketten ayrılmadan fikir ve proje üretmesidir (http-8)”. Buradan hareketle iç girişimcilerin bir kurum çatısı altında etkinlikte bulunarak çalışmalarını gerçekleştirdiklerini söylemek olanaklıdır.

İç girişimciliğin temelinde yer alan unsurlar şöyle ifade edilebilir (http-9):

- Özgürlük ve esneklik sağlama,
- Aktif davranma,
- Çalışanları girişimci gibi düşünmeye teşvik etme,
- Değer yaratma,
- Örgüte canlılık kazandırma,
- Risk alma.

Markovska (2008, s. 374), iç girişimcinin özelliklerini “Esnek, yaratıcı, risk alan ve enerjik yapılı” olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda iç girişimcilerin kendilerini sürekli yenileyen, farklı durumlara uyum sağlayan ve başarıya ulaşma noktasında risk alan bireyler oldukları söylenebilir. Gelecekte ne gibi sorunların yaşanacağı kestirilemeyeceği için insanların her duruma uyum sağlaması ve gereken önlemleri alması gerekmektedir.

Ağca ve Kurt (2007, s. 89), iç girişimciliği "Mevcut bir organizasyon içinde yenilikçi fikirleri somut gerçeklere dönüştürme sürecinde bağımsız hareket etme niyetlerinin ve alışılmışın dışındaki yeni alışkanlıklarla ilgili davranışların amaçlandığı ve sergilendiği girişimcilik eğilimleri" olarak tanımlamaktadır. İç girişimcilik, bir kurum içerisinde gerçekleşen değer yaratma çalışmalarını kapsamaktadır. Bu açıdan iç girişimcilikte yeniliği esas alan etkinliklerin gerçekleştirilmesi söz konusudur.

Başar ve Seçkin (2015, s. 30), iç girişimciyi "Kendi işinde değil, başka bir kurumda çalışarak değer yaratan kişi" olarak tanımlamışlardır. Bu anlamda iç girişimcilikte kişinin kendi işletmesinde çalışmanın ötesinde başka bir kişiye ait olan kurumda etkinlikte bulunması ve girişimcilik becerilerini ortaya çıkarmak için eyleme geçmesi önemli görülmektedir.

Bir kurumda iç girişimciliğin gelişmesinin topluma olumlu yansımaları olacağı söylenebilir. Toplumsal kalkınma, yenilikçi fikirlerin ve yakalanan fırsatların değerlendirilmesiyle olanaklı hale gelecektir. Ayrıca iç girişimcilikte sürekliliğin sağlanması önemlidir. Değişime ayak uydurarak çağın gereklerine göre bilgilerin güncellenmesi, kurumların yeniden yapılanması gerekmektedir. Ürper (2015, s. 10)'in, "İç girişimci sürdürülebilir olmalı ya da sürekli açık olmalıdır." sözü bunu destekler niteliktedir.

Sosyal Bilgiler dersinde iç girişimcilikle ilgili olarak otomobil firmasında çalışan bir kişinin daha güvenli bir sürüş gerçekleştirmek için ne yapması gerektiği konusunda beyin fırtınası çalışması yapıp, çeşitli düşünceler ortaya konulabilir. Böylece soruna ilişkin yenilikçi fikirler üreterek çözüme katkı sağlayan öğrenciler hem düşüncelerini rahatlıkla ifade etme imkânı bulur hem de öğrencilerin problem çözme becerileri gelişir. İç girişimcilikle ilgili olarak Google çalışanları gibi yenilikçi ve yaratıcı fikir üretmede ikramiye kazanma; bazı şirketlerde yaşanan sorunlara çözüm getirenlerin maaşına belli oranda zam verme söz konusudur. Sosyal Bilgiler dersinde de toplumsal sorunları çözerek öğrenciler kredi kazanabilir. Belli krediye ulaşan öğrencilere ödül verilebilir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersinin bireyin düşüncelerini açığa çıkarma konusunda etkili bir ders olduğu söylenebilir.

1.3.2.3. Ekonomik (Ticari) girişimcilik

Kâr elde etme amacı ile yapılan etkinlikler ve ekonomik sorunların göz önünde bulundurularak girişimci eylemlerde bulunulması ekonomik girişimcilik kapsamında değerlendirilebilir. Ürper (2015, s. 10), ekonomik girişimciliği, "Sahibine kâr, müşterisine katma değer sağlayan bunu da ürettiği ürün ve hizmetle yapan girişimciliktir." şeklinde ifade etmiştir. Bu anlamda ekonomik girişimcilikte kâr elde etmenin birinci unsur olduğu

söylenbilir. Günümüzde ekonomik alanda yaşanan sorunların çözümü, toplumsal kalkınmanın sağlanması ve yeni iş imkânlarının yaratılması gibi konularda girişimci bireylere önemli görevler düşmektedir. Bu sorunların çözülmesi durumunda hem ekonomik açıdan gelişim sağlanacak hem de toplumsal refahın artırılmasının önündeki engeller ortadan kalkacaktır. Ayrıca ekonomik gelişimde sürekliliğin sağlanması da önemli görülen bir diğer konudur. Ekonomik dönüşümün gerçekleştirilmesi, yürütülen çalışmalarda kâr elde edilmesi, yenilikçi uygulamalar ve alanda öncü olma davranışı, ekonomik girişimde yer alan özellikler olarak gösterilebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde ekonomik girişimcilikle ilgili olarak öğrencilere buldukları bölgede tarım alanında meydana gelen bir soruna ilişkin bir örnek olay sunulabilir. Öğrenciler de bu sorunun çözümü için yeni fikirler üretirler. Üretilen her farklı fikir öğrencilerin problem çözme becerilerini artırmakla birlikte yaşadıkları çevrenin sorunlarına da duyarlı olma konusunda bilinç kazandıracığı söylenebilir. Bu açıdan, Sosyal Bilgiler dersi ile toplumun beklentilerini karşılayabilen üretken bireyler yetişmesine katkı sağlanabilir.

Sosyal Bilgiler dersinde ekonomik girişimcilikle ilgili olarak, öğrenciler Engelliler Haftası'nda engelli arkadaşlarının okulda yaşadığı fiziksel mekânla ilgili sorunlarını çözerler. Öğrenciler yaşlıların gereksinimlerini karşılamak için yerel pazar kurarak onlara yardımda bulunabilirler, konuyla ilgili ekipler oluşturularak girişimcilik faaliyetleri içinde bulunurlar.

1.3.2.4. Sosyal girişimcilik

Sosyal girişimcilik, bireylerin toplumsal sorunlara duyarlılık göstererek bu sorunların çözümüne yaratıcı fikirlerle katkı sağlamaya çalıştığı girişimcilik türüdür. Sosyal girişimcilikte ekonomik kalkınmanın yanı sıra toplumsal yarar sağlamak önemli görülmektedir. Bununla birlikte toplumsal değişimin gerçekleştirilmesinde sosyal girişimcilerin önemli bir yere sahip oldukları söylenebilir. Fowler (akt. Ürper, 2015, s. 12), sosyal girişimciliğin tanımını şöyle yapmıştır: “Sosyal girişimcilik, sosyal fayda elde etme ve sürdürme olanağı sağlayan yaşanabilir sosyoekonomik yapıların, ilişkilerin, kurumların, organizasyonların ve uygulamaların yaratılmasıdır.” Bu anlamda, sosyal girişimcilikte toplumsal yararın ön planda olduğu ve bunun sürdürülebilir hâle gelmesi için var olan unsurların eyleme geçirilmesi gerektiği söylenebilir.

Mair ve Marti (2006, s. 37), sosyal girişimciliği “Sosyal değişimin gerçekleştirilmesi ve/veya sosyal gereksinimlerin karşılanması noktasında fırsatların değerlendirilmesi ve

kaynakların bir araya getirilerek yenilikçi bir anlayışla kullanılması süreci” olarak tanımlamaktadırlar. Bu bağlamda, sosyal girişimciliğin temeli, toplumsal gereksinimlerin karşılanması ve toplumsal sorunların çözüme kavuşturulmasıdır. Sosyal girişimcilik sürecinde ekonomik ve sosyal değerlerin bütünleştirilmesi söz konusudur. Ayrıca bu sürecin küresel boyutta etkilerinin bulunduğunu söylemek olanaklıdır (Mair ve Marti, 2006, s. 36).

Başar ve Seçkin (2015, s. 31), sosyal girişimciyi “Toplumda yer alan sorunları gözlemleyen, bunlara yönelik çeşitli projeler geliştirerek sürdürülebilir çözümler üreten ve sonucunda parasal yarardan çok toplumsal yarar yaratan kişilerdir.” şeklinde tanımlayarak sosyal girişimcilikte toplumsal yarar sağlamanın önemini vurgulamıştır. Sosyal girişimcilikte kâr elde etmekten çok sosyal anlamda değer yaratmak amaçlanmaktadır. Sosyal değer, kâr elde etmenin yanı sıra daha çok toplum üyelerinin gereksinim duyduğu yiyecek, içecek, barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel ve uzun süredir var olan gereksinimlerin yerine getirilmesini içermektedir (Certo ve Miller, 2008, s. 267).

Sosyal girişimci, yaşadığı toplumda ortaya çıkan toplumsal aksaklıkları fark ederek o güne kadar akla gelmeyen, fark edilmeyen ya da cesaret edilmeyen bir yaklaşımla sorunların üzerine giden; üretken, ısrarcı, duyarlı, gerçekçi tavırları ile fark oluşturan ve toplumun güvenini kazanan kişidir (MEB, 2014, s. 10). Bu anlamda sosyal girişimcilerin olaylara birçok insanın göremedikleri açılardan yaklaşan, kararlı, toplumsal sorunlar konusunda bilinçli bireyler oldukları söylenebilir.

Light (2006, s. 50), sosyal girişimciyi “Devletlerin, kâr amacı gütmeyen kuruluşların ve işletmelerin işaret ettiği kayda değer sosyal sorunlara yönelik sürdürülebilir, geniş çaplı ve değişik fikirler ortaya koyan kişi, grup, ağ ve organizasyonlar” olarak tanımlamıştır. Sosyal girişimcilerin kâr elde etmekten çok toplumsal anlamda yarar sağlması ön plandadır. Ayrıca sosyal dönüşümün devamlılığının sağlanması sosyal girişimcilikte önemli görülen bir diğer unsurdur.

Besler (2010, s. 15-16) ise, sosyal girişimciliği şöyle ifade etmiştir:

“Sosyal girişimcilik hemen hemen her sektörde, sosyal değer veya değişim yaratmak ve/veya sosyal gereksinimleri karşılamak için fırsatların peşinden gidildiği, bu fırsatları kullanmak için belli ölçüde risk alındığı, kaynakların yaratıcı bir şekilde kullanıldığı, sürdürülebilir, yenilikçi ve sosyal bir süreçtir.”

Sosyal girişimcilik ekonomik girişimcilikten farklı olarak kâr elde etmenin yerine toplumsal yarar sağlamayı öncelikli görmektedir. Ayrıca ekonomik girişimcilik bireysel kazancı önemli görürken, sosyal girişimcilik toplumsal kazancı ön plana almaktadır. Ekonomik girişimcilikte kârın sürdürülebilirliği söz konusu iken sosyal girişimcilikte ise sosyal dönüşümü devamlı hale getirmek önemli görülmektedir (Ürper, 2015, s. 11).

Sosyal girişimcinin özellikleri şu şekilde ifade edilebilir (Dart, 2004, s. 414. aktaran Besler, 2010, s. 16):

Sosyal girişimciler;

- Sosyal değer yaratma ve misyonuna sahip olan,
- Söz konusu misyonu hizmet edecek yeni fırsatları gören ve kararlılıkla takip eden,
- Sürekli yenilik, uyum ve öğrenme süreciyle meşgul olan,
- Eldeki var olan kaynaklarla sınırlı kalmadan etkinlikte bulunan,
- Hizmet verilen paydaşlara ve yaratılan sonuçlara yönelik daha büyük bir sorumluluk duygusuna sahip olan kişilerdir.

Sosyal girişimcilikle ilgili olarak Light (2006, s. 50)'ın ortaya koyduğu aşağıda yer alan altı varsayım, sosyal girişimcilerin hedefleri, özellikleri ve yol göstericileri olarak ifade edilmiştir:

- Sosyal girişimcilik başlangıçta bireysel olmak zorunda değildir.
- Sosyal girişimcilik süreçten çok fikirlerle ilgilidir.
- Sosyal girişimcilik sadece bir işin yapılmasıyla değil o işin nasıl yapıldığıyla ilgili yaratıcı fikirleri kapsamaktadır.
- Sosyal girişimcilik etkinlikleri oldukça çeşitlilik göstermektedir.
- Sosyal girişimciliğin yoğunluğu zaman içerisinde değişiklik göstermektedir.
- Sosyal girişimcilikte başarısızlık riski bulunmaktadır.

Ekonomik etkinliklerde toplumsal yararın artırılması sosyal girişimcilik için oldukça önemli görülmektedir. Planlı ve düzenli yapılacak uygulamalarla hem ekonominin canlanması hem de toplumsal refahın sağlanmasının olanaklı hale gelebileceği söylenebilir. Sosyal girişimcilikte toplumsal alanda yaşanan sorunların çözümü noktasında dikkat edilmesi gereken birtakım noktalar bulunmaktadır. Bunlar (Argüden, 2005, s. 81):

- Projelerin gerçek bir ihtiyaca yanıt vermesi,
- Bu amaçla kurulan kurumun güvenilir ve etkin bir yönetim kadrosu tarafından yönetilmesi,
- İyi bir model oluşturulduğunda ekonomik olarak çoğaltılma fırsatının olması,
- Projenin dönemsel masraflarını karşılayacak gelir kaynaklarına sahip olunması,
- Proje sonuçlarının ve yararlarının düzenli olarak ölçülerek şeffaflıkla paylaşılması.

Sosyal girişimcilik etkinliklerinin toplumsal bir gereksinimi karşılaması oldukça önemlidir. Çünkü bir ülkenin varlığını devam ettirmesini sağlayan unsur, içerisinde bulunan toplumdur. Bir toplumda meydana gelen sorunun hem toplumun dönüşümünü hem de ülke gelişimini etkilemesi olasıdır. Bu bağlamda, girişimcilerden beklenen var olan toplumsal sorunlara karşı yaratıcı fikirler ileri sürülerek sorunun çözümüne katkıda bulunulmasıdır. Toplumun gereksinimlerinin karşılanması sonucunda hem toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesi kolaylaşacak hem de ülkenin gelişimine katkı sağlanacaktır. Ayrıca toplumun girişimcilere yönelik olumlu tutum geliştireceği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere sosyal girişimcilik becerileri kazandırmak üzere vakıflar örnek gösterilebilir. Geçmişten günümüze vakıfların insan yaşamı için önemi anlatılabilir. Toplumsal yardımlaşmayı artıran sosyal yardım projelerinden örnekler verilebilir. Öğrencilere yardım kuruluşlarının toplumsal bağı güçlendirdiği ve dayanışma duygusunu artırdığına ilişkin belgesel izletilebilir. Yardım kuruluşlarının sanal ortamda etkinlikte bulunarak çalışma ağını daha da geliştirebileceği ve dünyadaki diğer insanlarla etkileşim kurulabileceği üzerinde durulabilir. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersi bireyi ülke sınırlarından çıkarıp bireyin dünyayı tanımasını ve farklı kültürleri keşfetmesini sağlamaktadır.

1.3.2.5. Yeni girişimcilik

Girişimcilik alanında var olan ya da olası sorunlara yönelik yenilikçi çözüm önerileri ve değer yaratma çabası anlayışındaki girişimcilik türüdür. Ürper (2015, s. 16), “Yeni ve eski sorunları, yeni ürün/hizmetler ve yeni iş anlayışları ile çözen girişimciliktir.” şeklindeki açıklamasıyla girişimcilikte yaratıcı fikirlerin önem arz ettiğini ifade etmiştir. Günümüzde hem bölgesel hem de küresel boyutta etkili olan ekonomik kriz, çevre sorunları, insan hakları ihlali vb. sorunların çözümünde farklı ve etkili fikirlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu çözümlerin sürdürülebilirliğini sağlamak, gelecekte ortaya çıkabilecek birtakım sorunlara önlem alınması bakımından önemlidir. Yeni girişimcilikte süregelen sorunların yanı sıra

günümüzde ortaya çıkan konular da yer almaktadır. Nanoteknoloji, gen teknolojisi, su arıtma, biyoteknoloji, geri dönüşüm, iletişim, eğitim, yenilenebilir enerji, güvenlik vb. konular yeni girişimciliğin çalışma alanı içinde bulunan konulardır (Ürper, 2015, s. 16). Buradan hareketle gelişen dünyada meydana gelen olayları yenilikçi fikirlerle çözmek, küresel anlamda teknolojik gelişmelerin öncüsü olmak ve dünyaya yön vermek gibi konuları, yeni girişimciliğin hedefleri arasında göstermek olanaklıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde yeni girişimcilikle ilgili gen teknolojisinin insan yaşamındaki önemi üzerinde durulabilir. Gen teknolojisi ile gelecekte daha uzun süre yaşayabilen insanlar, kendini yenileyebilen organların üretimi, ölü hücrelerin sağlıklı hücrelerle değiştirilmesi gibi gelişmelerin yaşanacağı öğrencilere anlatılabilir. Öğrencilere nanoteknoloji konusunda örnekler verilebilir. Ameliyatlarda çok küçük boyutlardaki robotlarla gerçekleştirilebileceği, su kaynaklarının temiz tutulması konusunda nanoteknolojiden yararlanılabileceği ve çok küçük boyutlarda üretilen bilgisayarların az yer kaplayarak her türlü işlemi yapabileceği gibi birtakım örnekler verilebilir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersinde teknolojik gelişmelerin birçok alanda meydana geldiği ve bunun insan yaşamını kolaylaştırmak üzerine olduğu ile etkinlikler düzenlenmesi öğrencilere yeni girişimcilik türünün önemini hissettirebilir. Eğitim koçu, yol denetleyicileri, 3D üretim mühendisi vb. geleceğin meslekleri anlatılarak şu an yaşanan sorunları çözmeye yönelik başka ne tür alanların gelecekte ön plana çıkacağı ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

1.3.2.6. Kadın girişimciliği

Günümüzde ekonomik ve toplumsal alanda kadınların etkisi oldukça önemli görülmektedir. Her türlü meslek grubunda etkinlikte bulunan kadınlar ekonomik anlamda katma değer sağlamakta, toplumsal anlamda da dönüşümü gerçekleştirmektedir. Bu önemli dönüşümün ülkelerin gelişmişliğine yansıdığını söylemek olanaklıdır. Geçmişte bölgesel ya da daha sınırlı boyutta etkili olan kadın girişimciler, artık bölgesel olmaktan çıkıp küresel çapta önemli aktörler haline gelmektedirler. Bu durum, girişimcilikte kadınların önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Bir ülkede yaşayan insanların ekonomik etkinliklere katılması sonucunda ülke gelişimine katkı sağlanmaktadır. Bu anlamda çalışma yaşamında kadınların sayısının artırılması gerektiği söylenebilir. Kadınların iş yaşamında yeterince yer alamaması ya da gereken girişimin gösterilmemesi ülke ekonomisini olumsuz etkileyecektir. Bununla birlikte kadınların çalışmaması sonucunda ülkeler, ekonomide çarkların dönmesi için dışarıdan işçi

almak zorunda kalacaktır. İşsizlerin sayısının artması da ortaya çıkması olası bir diğer sorundur. Tüm bu sorunların ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi için kadınları farklı sektörlerde yer alması ve kadın girişimcilerin desteklenmesi gerekmektedir.

Ürper (2015, s. 13), kadın girişimciliğini "Kadınların ekonomik ve sosyal yaşamda güçlenmesini sağlamak amacıyla hareket eden, kadınların da girişimcilik yapabileceği onların da bu rolü üstlenebileceği ile ilgili görüşü kapsayan girişimcilik çeşididir." şeklinde tanımlamaktadır. Bu anlamda kadın girişimcilerin ekonomik ve toplumsal alanda sorumluluk alarak ülke kalkınmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Değişen dünyaya ayak uydurma konusunda girişimcilerin önemi bilinmektedir. Bunun için kadın girişimcilerin de giderek arttığı söylenebilir. Kadın girişimcilerin artmasının nedenleri şöyle sıralanabilir (MEB, 2014, s.7-8):

- Sosyokültürel altyapıdaki değişim sonucu günümüzde çok sayıda kadının çalışma yaşamına girmesi ve öğretim düzeylerinin yükselmesi,
- Yönetimin orta kadrolarında bulunan kadınların çalıştıkları şirketlerde personel azaltma politikası izlenmesi endişesi ile bir gün işlerini kaybedebilecekleri düşüncesi ve dolayısıyla kendi kendilerinin patronu olmayı arzulamaları,
- Başarılı kadın girişimcilerin sayısının artması ile örnek alabilecekleri kişilerin çoğalması.

Kadın girişimcilerin sayısının artmasının, ülkelerin gelişimine olumlu anlamda etkisinin olduğu söylenebilir. Örneğin; işletme sahibi olan bir kadın, hem bünyesinde birçok işçi çalıştıracak hem de ülke ekonomisinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Ayrıca iş arayan insanların istihdam edilmesi de işsizlik sorununu azaltacaktır. Yapılan bu açıklamaların gerçekleşebilmesi için ekonomik alanda var olan sorunlara yaratıcı çözümler üretebilen, ülke ekonomisini güçlü tutmak için fırsatları değerlendirerek başarı gösteren girişimci insanların yetiştirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Soysal (2010, s. 90), kadın girişimciliğini şöyle ifade etmektedir:

"Ev dışı bir mekânda, kendi adına kurduğu bir işletmesi olan, bir işletmede tek başına veya çalıştırdığı diğer kişilerle birlikte çalışan veya sahibi olması sıfatıyla ortaklık kuran, iş ile ilgili olarak çeşitli kamu ve özel kuruluşlarla temaslara geçen, işletmenin geleceği ile ilgili planlar yapan,

işletmeden elde ettiği kazancı, yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan, işletmesi adına tüm riski üstlenen kadındır.”

“Kâr amacı güderek ekonomik mal veya hizmet üretmek ya da sadece pazarlamak için üretim faktörlerini sistemli bir şekilde bir araya getiren ve girişimlerinin sonucunda doğabilecek risklere katlanan kadınlara kadın girişimci” adı verilir (MEB, 2014, s. 7). Bu anlamda kadın girişimcilerin, ekonomiye katkı sağlamak için gerekli araç-gereçleri işe koşarak birtakım girişimlerde bulunduğu ve bunun sonucunda ortaya çıkabilecek sorunlarla baş edebileceği söylenebilir. Bununla birlikte okul çağındaki kız öğrencilerin girişimciliğe ilişkin tutum ve bilgilerinin geleceğin ekonomisini şekillendirmede etkili olacağı göz önünde bulundurulmalıdır (Kourilsky ve Walstad, 1998, s. 78). Öğrencilerin girişimcilik becerisi konusunda küçük yaşlardan itibaren bilinçlendirilmesi ve bu doğrultuda eğitilmesi ülkeye hem ekonomik hem de sosyal bakımdan katkı sağlayacaktır.

Yenilikçi fikirlerin ortaya atılması ve bunların yaşama geçirilmesi, gerekli durumlarda risk alınarak hedeflenen başarıya ulaşılması; ekonomik, sosyal vb. sorunların çözülerek toplumsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi girişimciliğin temel unsurları arasında yer almaktadır. Bu anlamda bir ülkenin gelişmesi, ulusal, bölgesel ve küresel bağlamda öncü olabilmesi için kadın-erkek her türlü girişimci etkinliğin desteklenmesi ve bu etkinliklerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde Güler Sabancı, Pınar Abay, Ebru Dorman, Demet Mutlu Üçok, Aslı Gökdere vb. başarılı kadın girişimciler örnek verilebilir. Kadın girişimcilerin Trendyol, Bonvagon, Evmanya, Hepsiburada gibi ünlü markaların yöneticisi olduğu anlatılabilir. Kadın girişimciler ve onların ülke ekonomisine sağladığı katkılarla ilgili örnekler verilerek ilişkilendirme yapılabilir. Örneğin; evde yemek yaparak ailenin yiyecek ihtiyacını karşılayan bir kadın, okullara yemek dağıtımında bulunarak yaptığı işi geniş kitlelere yayabilir. İlk aşamada evde yemek yapan kadın ilerleyen dönemlerde dükkân açarak işini büyütebilir, açtığı dükkânda birden çok insanı çalıştırarak onlara istihdam sağlar. Böylece hem aile ekonomisine hem de ülke ekonomisine katkıda bulunur. Kadınların evde yapıp pazarlarda sattıkları ürünlerin kadın girişimcilik kapsamında olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinde kadın girişimcileri teşvik eden etkinliklere ve onların ülke ekonomisine sağladığı katkılara yer verilmelidir.

1.3.2.7. Genç girişimcilik

Günümüz dünyasına yön veren, sahip olduğu gelişmiş teknoloji ile diğer ülkelere öncülük eden gelişmiş ülkeler yetiştirdikleri gençler ya da beyin göçü ile gelen bireyler sayesinde bugünkü konumlarına gelmiştir. Herhangi bir kurumda çalışan gençlerin yanı sıra kendi işinin sahibi gençlerin bulunması ülke ekonomisini diğer ülkeler ile yarışabilir hale getirmektedir. Bu anlamda, genç girişimcilere gereken desteğin verilmesi ve bireylerin girişimcilik becerisinin kazandırılması konusunda eğitilmesi gerekmektedir.

Genç girişimcileri destekleyen kuruluşlar arasında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) yer almaktadır. Genç girişimcilerin daha da artırılması için çalışmalar yürüten TOBB, bu durumu daha sistematik bir duruma getirmek amacıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genç Girişimciler Kurulu'nu kurmuştur. TOBB GGK'nin kuruluş amaçları aşağıda yer almaktadır (<https-10>):

- Gençlere kişisel gelişim yollarını öğretmek kariyer geliştirme fırsatları yaratmak,
- Eğitimlerin ve kapasite geliştirmenin yanı sıra genç girişimcilerin iş kurma ve işlerini başarılı bir şekilde sürdürme sırasında desteklemek,
- Türk ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunacak sektörlerde girişimde bulunulmasına yardımcı olacak politikaları belirlemek ve bu sektörlerde genç girişimcileri yönlendirmek ve teşvik etmek,
- Genç girişimcilerde sosyal sorumluluk bilinci oluşturulması amacıyla eğitim programları ve çeşitli sosyal etkinlikler düzenlemek,
- Genç girişimcilerin sivil toplum kuruluşlarında, yerel yönetimlerde görev almalarını teşvik etmek, çalışmalarını ve projelerini bu kurumlarla ortaklık kurmalarını sağlamak.

Sosyal Bilgiler dersinde TOBB'a yapılan bir alan gezisi ya da TOBB'dan bir yetkilinin sınıfa kaynak kişi olarak davet edilmesi ile öğrencilerde farkındalık oluşturulması ve öğrencilerin genç girişimciliği benimsemeleri sağlanabilir.

Bireylerin sadece bir işe girerek meslek sahibi olmanın yanında kendi işini kurma düşüncesini de göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Bu bağlamda bireylerin iş kurma fikrini benimsemelerini sağlamak, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bireyin yetenek, ilgi ve diğer özelliklerine göre uygun bir mesleğe yönelmesi için eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde de meslekler konusu işlenirken düzenlenecek etkinliklerle öğrencilere küçük yaşlardan itibaren bir işe girmenin yanı sıra kendi

mesleğini kurabileceği düşüncesinin kazandırılmasının girişimcilik açısından önemli olduğunu söylemek olanaklıdır. Kendi mesleğini kurma becerisini ortaya koyan birey hem ekonomiye katkı sağlayacak hem de toplumun beklenti ve gereksinimlerini karşılayarak toplumla olan bütünleşmesi sağlanacaktır. Bir başka deyişle bireyin toplumsallaşması gerçekleşecektir. Toplumsal ve ekonomik anlamda bireyin gereken bilgi, beceri ve değerlerle donatılması için okullarda Sosyal Bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler dersi hem mesleklerin tanıtılması, meslekler arasındaki benzerlik ve farklılıkların öğretilmesi açısından hem de toplumsal katılımın gerçekleştirilmesi anlamında bireyi yetiştirmektedir. Bununla birlikte etkili vatandaşlık becerilerine sahip olması, hak ve sorumluluklarını bilmesi, yakın çevresinde ya da dünyada meydana gelen olaylara karşı duyarlı davranarak alternatif çözümler sunması Sosyal Bilgilerin öğrencilere kazandırmayı hedeflediği özellikler arasında yer almaktadır (Deveci, 2015, s. 4). Her mesleğin değerli olduğu görüşünden hareketle bir gencin kendi mesleğini kurmasının desteklenmesi diğer genç girişimcilere de örnek olacaktır. Bunun için eğitim, sosyoloji, psikoloji ve ekonomi alanlarında yetkili birimlerin işbirliği içinde olmaları ve bireylerin her yönden gelişimine dikkat ederek onları uygun mesleklere yönlendirmek için gerekli çalışmaları yapmaları gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere, günlük yaşamda karşılaştıkları sorunları yeni fikirlerle çözmeye, hak ve sorumluluklarını bilme ve toplumsal sorunlara duyarlı etkin vatandaşlar yetiştirme gibi konularda birtakım bilgi, beceri, tutum ve davranışlar öğretilmektedir. Sosyal Bilgiler, toplumsal olaylarla ilgilenmekle birlikte toplumsal dayanışma sağlanarak ülke sorunlarının çözülebileceğini öngören bir derstir. Toplumsal bir sorunun çözümü için kadın-erkek, genç-yaşlı demeden herkesin duyarlı davranması gerekmektedir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere gençlerin de ülke sorunlarının çözümünde önemli birer rolü oldukları gösterilmelidir. Ayrıca gençlerin de üretimde bulunarak ülke ekonomisine katkıda bulunabileceği üzerinde durulmalıdır.

1.3.2.8. Orijinal girişimcilik

Ekonomik, sosyal vb. girişimcilik etkinlikleri içerisinde fırsatları değerlendirerek, uygun durumlarda risk alarak ve sonuçları göze alarak özgün bir ürün ortaya koyan bireylerin orijinal girişimcilik kapsamında yer aldığı söylenebilir. Ortaya atılan fikirlerin başkaları tarafından dile getirilmemiş olması, yani özgünlüğü oldukça önemlidir. Top (2006, s. 9), orijinal girişimciliği şöyle tanımlamaktadır:

“... bir örgütsel ağ içinde veya bir kurulu işletme içinde süper bireylerin (kendi yeteneklerini kanıtlamış) diğer insanlarla ilişki geliştirerek, iletişim kurarak ve bunları kendi yetenek ve değerleriyle yoğurup değerlendirerek kendilerini tanıyıp keşfetmeleri ve kendilerinin farkına varmaları ile başlayan bir başka girişimciliğin içinde filizlenen bir girişimcilik türüdür (s. 9).”

Göçmen (2007, s. 19), ise orijinal girişimciliği “Girişimcilerin öncelikle kendi güç, yetenek, algı sezgi, beceri, ustalık, deneyim, bilgi gibi özelliklerine dayanarak hayallerini ve düşlerini gerçekleştirmek üzere eyleme geçtikleri ve ilk defa sıfırdan başlayarak kurdukları girişimler.” şeklinde tanımlayarak orijinal girişimcilikte gerçekleştirilen eylemin ilk kez yapıldığını ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde orijinal girişimcilikle ilgili olarak uzay çalışmaları örnek verilebilir. Isıya ve soğuğa dayanıklı maddelerden üretilmiş bir uzay aracı ile farklı gezegenlere gidilebileceği konusunda öğrencilere birtakım bilgiler verilebilir. Telefon, bilgisayar vb. teknolojik araç-gereçlerde insan yaşamını kolaylaştıracak uygulamalar örnek verilebilir. Akıllı telefon uygulamasının insan yaşamını kolaylaştırdığı, sosyal ağ yardımıyla insanların birbirleriyle kıtalar ötesinden iletişim kurduğu ve bilgi paylaştığı söylenebilir. Ayrıca bölgesel bir sorunun çözümü için sosyal ağ kullanılarak küresel anlamda destek sağlanabilir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler dersinde yeni fikirlerin desteklenmesi ve öğrencilerin hayal güçlerini canlı tutmaları konusunda cesaretlendirilmeleri gerekmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde orijinal girişimciliğe bir başka örnek olarak öğrencilere bir müzede müdür olmaları istenir ve bu müzeye halkın ilgisini çekebilmek için neler yapılması gerektiğine ilişkin soru sorulabilir. Öğrenciler böyle bir etkinlikle hayal güçlerini açığa çıkararak derse aktif katılım gösterirler.

1.3.2.9. Kurumsal girişimcilik

Kurumsal girişimcilik, büyük işletmelerin veya küçük işletmelerin kendi aralarında küçük girişimcileri organize ettiği girişimcilik türüdür. Burada önemli olan girişimcilerin artık her şeyi kendileri tek başlarına üretecek entegre tesisler kurmak yerine; daha küçük parça, set ve diğer işler için bağımsız küçük girişimcileri teşvik ederek, koruyarak, yönlendirerek, teknolojik destekler vererek iş birliği yapmak ve birlikte çalışan, riski azaltarak faydayı en yüksek noktaya taşımaktır (Top, 2006, s. 12).

Tunç (2007, s. 83), kurumsal girişimciliği “Büyük işletmelerin yeni girişimler kurulmasını ve/veya var olan küçük işletmeleri destekleyerek yeni girişimlerin oluşturulması; ayrıca, büyük ve küçük girişimciler arasında işbirliği ve iletişimin güçlendirilmesi yoluyla

ortaya çıkan girişimcilik.” şeklinde tanımlayarak büyük girişimcilerle küçük girişimciler arasındaki işbirliğinin önemini belirtmiştir. Ülke çapında etkili olan bir kurumda yaşanabilecek olası sorunlar beraberinde diğer kurumları da etkileyebilecektir. Bu yüzden kurumlar arasında sorunların üstesinden gelebilmek adına işbirliği yapılmalı ve kurumlardaki tüm unsurlar harekete geçirilmelidir.

Sosyal Bilgiler dersinde kurumsal girişimcilikle ilgili olarak öğrencilerle drama etkinliği yapılabilir. Örneğin; giyim alanında büyük bir kurumun yöneticisi olan bir patron ile küçük bir giyim atölyesi işleten bir kişinin ilişkisi canlandırılabilir. Yapılacak drama etkinliği ile öğrencilere, bu iki kurumun birlikte çalışması sonucu hem kendilerinin hem de ülke ekonomisinin kazanacağı benimsetilir. Ayrıca öğrenciler olumlu iletişim ve işbirliği gibi girişimcilikte de önemli görülen birtakım becerileri geliştirme imkânı bulur.

Kurumsal girişimcilikle ilgili olarak Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerden, yaşadıkları çevrede küçük çaplı işletmesi bulunan bir esnafın müşterilerle daha fazla satış yapmasını sağlayacak fikirler üretmeleri istenebilir. Öğrenciler esnafın iletişimini artıracak fikirler üreterek bu fikirleri ilgililerle paylaşırlar. Ayrıca festival, panayır vb. ortak etkinliklerde kurumların birbirleriyle olan etkileşimleri örnek gösterilebilir.

1.3.2.10. Profesyonel girişimcilik

Bir girişimcinin sahip olduğu işletmeden çeşitli sebeplerden ötürü ayrılması ve bu işletmeyi alanında uzman birisine bırakması ya da satmasıdır. İşletme sahibinin kriz, kötü yönetim, ölüm vb. nedenlerle profesyonel yöneticiler tarafından satın alınması olarak ifade edilebilir (Göçmen, 2007, s. 20). Yönetici konumunda bulunan kişilerin daha çok ilgilendiği girişimcilik türüdür.

Sosyal Bilgiler dersinde profesyonel girişimcilikle ilgili olarak farklı şirketler ve bunların bilançoları verilebilir. Öğrenciler grupça çalışarak hangisinin satılması gerektiği ya da hangisinin devredilmesi gerektiği ile ilgili düşüncelerini ifade ederler. Şirketin satılma nedenlerinin neler olacağı konusunda görüş bildiren öğrenciler bu düşüncelerini sınıfa sunarlar.

1.3.2.11. Teknik girişimcilik

Teknik girişimcilik, araştırma-geliştirme etkinliklerinin finanse edilmesini içine alan ve daha çok teknolojik alanda bir ekip girişimciliğidir (Top, 2006, s. 16). Bu girişimcilik türünün bilgi teknolojilerine ve AR-GE çalışmalarına yatırım yapan ülkelerde oldukça gelişmiş olduğunu söylemek olanaklıdır. Gelişmiş ülkeler teknik girişimcilik konusuna oldukça önem

vermektedir. Çünkü yaşamın her alanında yapılan AR-GE çalışmaları insanların birtakım gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir. Eğitim, sağlık, güvenlik, ulaşım, bilişim vb. alanlarda yaşanan teknolojik gelişmeler insanların doğaya karşı üstün olma çabasının bir ürünüdür. Bu anlamda teknolojik alanda insan yaşamını kolaylaştıran gelişmeler teknolojik girişimcilik kapsamında yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde teknik girişimcilikle ilgili Türkiye’de ve dünyada meydana gelen teknolojik gelişmelerin insanları nasıl etkilediği ile ilgili bir belgesel izlenebilir. Yapılan AR-GE çalışmalarının önemi anlatılarak sağladığı yararlar ön plana çıkarılabilir. Ayrıca teknoloji ile bilim arasındaki ilişki açıklanarak Sosyal Bilgilerde bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanıyla bağlantı kurulabilir. Teknik girişimcilik insan yaşamını teknolojik araç-gereçlerle kolaylaştırmayı amaçlayan ve bu konuda araştırmalar yapan bir girişimcilik türüdür. Sosyal Bilgiler dersi de insan yaşamı için gerekli olan birtakım bilgi, beceri ve değerleri öğretmeyi hedeflemektedir. Bilimsel ve eleştirel düşüncüyü destekleme, problem çözme, araştırma ve inceleme gibi özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi ortaokul düzeyinde Sosyal Bilgiler dersi ile gerçekleştirilebilir.

Teknik girişimcilikle ilgili Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere annelerinin halk eğitimde hangi kursa gitmek istedikleri sorulabilir. Yaşadıkları yerde çeşitli konularda anketler yapıp anket sorularını teknolojiyi kullanarak grafiklere dönüştürmeleri ve bunu sunmalarını istenebilir. Elde edilen sonuçlar halk eğitimle paylaşılır ve sonuçlara göre istenen kurs açılır.

1.3.2.12. Girişimci girişimciliği

Alanında deneyim sahibi olan girişimcilerin yeni girişimcileri fırsat olarak görmeleri ve onları desteklemeleri sonucunda ortaya çıkan girişimcilik türüdür. Tunç (2007, s. 84), girişimci girişimciliğini “Girişimcilik sürecinin ardından belirli bir alanda işletmelerini kurmuş, yürütmüş ve daha sonra başkalarına devretmiş ve/veya satmış girişimcilerin, yeni fırsatlara, yeni fikirlere yatırım yapmasını kapsayan girişimciliğidir.” şeklinde tanımlayarak girişimciliğin süreklilik arz ettiğini, yani dinamik bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir. Göçmen (2007, s. 20), ise girişimci girişimciliğinde yeni girişimcilerin büyük girişimciler tarafından rakip işletmelere karşı korunduğunu, desteklendiğini belirtmiş; işbirliği ve ortak iş yapma kültürünün girişimci girişimciliğinde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır. Girişimci girişimciliği kısaca, eski ve deneyimli girişimcilerin iş yaşamına yeni atılan ve tecrübe eksikliği yaşayan girişimcileri alması, geliştirmesi ve satmasıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde girişimci girişimciliği ile ilgili olarak öğrencilere çeşitli etkinlikler yaptırılabilir. Örneğin; drama kapsamında moda sektöründe büyük bir işletmenin yöneticisi, bu sektörde iş kurmak isteyen yeni bir girişimciye yardımcı olur ve onu rakip firmalara karşı destekler. Sektöre yeni dâhil olan girişimci yeterince deneyim kazandıktan sonra büyük işletme sahibi yeni fikirlere yatırım yapmak üzere işletmesini devreder. Böyle bir etkinliğin düzenlenmesi sonucunda öğrenciler hem konuyu somut bir biçimde öğrenme imkânı bulurlar hem de işbirliği içinde çalışabilme becerisini ortaya koyarlar. Sosyal Bilgiler dersi toplumsal olaylar ile ilişkili bir derstir. Toplumun genelini etkileyen bir sorunun çözümü için insanların işbirliği içinde birbirlerine yardımda bulunmaları gerekmektedir. İşbirliğine dayalı yapılan çalışmaların toplumsal bağı kuvvetlendireceğini söylemek olanaklıdır. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinde işbirliği ve yardımlaşmanın toplumsal bütünleşmeyi sağlamada önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

1.3.2.13. Çevreci girişimcilik

Çevresel sorunlara yönelik yenilikçi çözümler üreten ve olumsuz durumlardan olanaklar yaratan bireylerin ortaya koyduğu girişimcilik türüdür. Genellikle doğal çevrede yaşanan sorunlarla ilgilenen çevresel girişimcilikte amaç, başkalarının zarar verdiği doğal ortamı tekrar eski haline döndürmek için çaba göstermektir (Top, 2006, s. 18). Çevreyi eski haline getirmek için yapılan çalışmalara katılan insanlar iş imkânına sahip olmakta; bu durum hem doğal çevrenin korunması hem de ekonomiye katkı sağlaması açısından çevreci girişimciliğin önemini artırmaktadır. Bu anlamda diğer girişimcilik türlerinde olduğu gibi çevreci girişimciliğin de desteklenmesi, finansal yardımın sağlanması ve ilgili kurumların işbirliği içinde hareket etmesi önemli görülmektedir. Çünkü insan yaşamının devam edebilmesi için doğal çevrenin korunması ve daha da geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için tüm ülkeler gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakabilmek için birlikte çalışarak doğal çevreyi tehdit eden unsurları ortadan kaldırmalı ve gerekli desteği sağlamalıdır. Geri dönüşüm etkinlikleri, atıkların değerlendirilmesi, hava, su, toprak kirliliği, yenilenebilir enerji, gelişmiş teknolojik araçlarla yapılan üretim etkinlikleri vb. konularda yaşanan sorunların çözümü noktasında çevreci girişimcilere duyulan gereksinim artmaktadır. Bu açıdan çevreci girişimcilerin çalışmaları desteklenmeli ve bu desteğin küresel boyut kazanması için çaba gösterilmelidir.

Sosyal Bilgiler dersinde çevreci girişimcilikle ilgili olarak sanayi atıklarının sulara karışmasını önleme adına neler yapılabileceğine ilişkin çeşitli etkinlikler yapılabilir. Örneğin bir probleme dayalı öğrenme etkinliği ile öğrenciler bir sorunun çözümüne ilişkin farklı çözümler

önerileri ortaya koyar. Fikirleri desteklenen öğrencilerin, karşılaştıkları diğer sorunları da çözme konusunda duyarlı davranacakları söylenebilir. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler hem problem çözme becerisini geliştirir hem de doğal çevreye olan duyarlılıklarını artırırlar.

Çevreci girişimcilikle ilgili olarak yerel pazar kurulan yerdeki okul bahçesinde meydana gelen kirliliği temizlemek için öğrenciler tarafından temizlik timleri oluşturulur ve okul bahçesinin temizliği sağlanır. Böylece öğrenciler hem problem çözme becerisini geliştirir hem de çevre temizliğinin önemini anlar.

1.3.3. Girişimciliğin özellikleri

Günümüzde insanlar her alanda farklı özelliklere sahip kişilerle ilişki içindedir ve bu ilişkiler sonucunda insan yaşamı oldukça karmaşık bir yapıya dönüşmektedir. Herhangi bir konuda kişiler arasında duygu, düşünce ve fikirlerin paylaşımı kimi zaman birtakım sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Yaşanan sorunların çözümü, farklı düşünceleri anlayışla karşılama ve buna bağlı olarak etkili iletişimi gerçekleştirme adına girişimci özelliklere sahip bireylere gereksinim duyulmaktadır.

Bireylere girişimcilik becerisinin kazandırılması konusunda eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Bireyin küçük yaşlardan başlayarak kendini birçok yönden geliştirmesine katkı sağlayan okullar girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik etkinlikler gerçekleştirmelidir. Girişimcilik becerisine ilişkin özellikler ve yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir (Shavinina, 2013, s. 57-59):

- Başarmaya ilişkin kararlılık gösterme,
- İyimserlik ve dünyayı değiştirmeye dair tutum ortaya koyma,
- Zorluklarla baş etme,
- Rekabetçilik, mükemmellik ve yetkin olma anlayışına sahip olma,
- Okuldaki başarı durumunun yanı sıra gerçek yaşamdaki başarıya ulaşma,
- Düşünce ve eylemlerde bağımsız olma ve kalıpların dışına çıkan tutum geliştirme,
- Özgün yöntemler kullanarak yenilikçi fikirler üretme,
- Girişimci fikirleri uygulamaya geçirme,
- Gerçekleştirilen uygulamalarda yaratıcı olma ve üstün başarı gösterme,
- Özgün bakış açısına sahip olma,

- Sezgi ve pratik zekâ gibi özel bilişsel yeteneklere sahip olma,
- Girişimci becerilerin gelişimini engelleyen unsurları ortadan kaldırma.

Girişimci becerilere sahip olan bireyler herhangi bir konudaki soruna ilişkin diğer insanlardan daha önce hareket ederek çözüme ulaşabilmektedir. Problem çözmenin yanı sıra yeni ve yaratıcı fikirler geliştirme, girişimcilerin önemli görülen diğer özellikleri arasında yer almaktadır. Girişimciler, bir çalışmanın sonunda elde edilecek kazançları göz önünde bulundurarak gerekli gördüğü durumlarda risk alabilir ve alınan bu riskin sonuçlarına da katlanabilirler. Her zaman fırsatları değerlendirerek başarıya ulaşmayı ilke edinen girişimci bireylerin bir işin planlama aşamasını ayrıntılı bir şekilde yaptıkları gibi eyleme geçirme konusunda da beceri sahibi oldukları söylenebilir. Bu bakımdan girişimciler sadece düşünerek değil düşündüklerini yaşama geçirerek başarılı olmaktadırlar. Eğitim alanında öğrencilerin ders ortamında öğrendikleri bilgileri günlük yaşamda kullanmaları hedeflenmektedir. Bu anlamda öğrencilerin öğretimde yaşama yakınlık ilkesine bağlı olarak öğrendiklerini günlük yaşama transfer etmeleri gerekmektedir. Öğrenilen bilgilerin yaşamın herhangi bir alanında kullanılabilmesi, eğitim hizmetlerinin amacına uygun olarak gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Girişimcilerin toplumsal sorunların çözümü için yaratıcı çözümler ürettiği, gerektiğinde risk aldığı ve yoğun bir araştırma sürecinden sonra eyleme geçtiği söylenebilir. Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da, girişimcilerin bir konuya dair sadece eyleme geçmeye odaklanan kişiler olmadığıdır. Girişimciler, düşüncelerini eyleme geçirme konusunda başarılı oldukları kadar, eyleme geçmeden önceki düşünce aşamasını da oldukça iyi planlayan bireylerdir (Pepin, 2012, s. 806). Dolayısıyla, girişimcilerin bir işlemin öncesini, işlemin gerçekleştiği anı ve işlemin sonunu dikkatle izlediği ve meydana gelmesi olası bir sorunu önlemek adına inisiyatif aldığı söylenebilir. Hess (2007, s. 22)'in, girişimcilikle ilgili “Bağlılığı ve güveni arttıran güçlü ve tutarlı kültürler oluşturabilme becerisi, girişimciliğin başarısının kritik bir belirleyicisidir.” şeklindeki açıklaması, girişimcilikte başarının yakalanması için bireylerin işbirliği ve güven içinde çalışmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Tüm bu özelliklere sahip olabilmenin yollarından biri de, okullarda yapılacak uygulama ağırlıklı öğretim etkinlikleridir.

Girişimciliğin belirleyici özellikleri dört ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlar (Başar, Tosunoğlu ve Demirci, 2001, s. 89; aktaran, Başar, 2015, s. 8):

- yenilikçi olma,

- risk alma,
- öncü olma,
- rekabetçi düşünme olarak sıralanabilir.

Girişimciliğin beceri, tutum ve davranış olarak yansıtılması amacıyla Doğaner (2014), üç özelliğe dikkat çekmektedir. Bunlar, “Yenilikçilik, risk alma, proaktiflik” olarak ifade edilmektedir. Dahlstedt ve Hertzberg (2012, s. 248), ise girişimcilikte ön plana çıkan kavramları “Büyüme ve verimlilik” olarak ifade etmişlerdir. Yenilik, girişimcilerin üzerinde dikkatle durdukları noktalardan biridir. Herhangi bir konuda insanlardan farklı olarak bir düşünce, görüş veya ürün ortaya koymak yenilikçiliği benimseyen girişimcilerin özellikleri arasında yer almaktadır. Girişimci bireyler, karar verme sürecinde ortaya çıkması olası riskleri dikkate alarak eyleme geçmektedirler. Bu anlamda girişimcilerin gerekli gördükleri durumlarda risk almaktan çekinmeyeceklerini söylemek olanaklıdır. Top (2006, s. 88-89), girişimci özelliklerini aşağıda, Tablo 1.5.’te görüldüğü üzere, üçe ayırarak ifade etmektedir:

Tablo 1.5. *Girişimciliğin düşünsel, duygusal ve eylemsel özellikleri (Top, 2006, s. 88-89)*

Düşünsel Özellikler	Duygusal Özellikler	Eylemsel Özellikler
Esnekler	İyi bir iletişimcidirler	Dinamik liderlerdir
Hayal güçleri çok yüksektir	İyimserdirler ve kendine güvenirlere	Enerjikler, asla yanılmazlar
Yenilikçidirler	Eleştirilere kızmazlar	Önceliklere önem verirler
Öğrenmeye isteklidirler	İnatçı ve sabırlıdır	Zamanı iyi kullanırlar
Bağımsız düşüncelere sahiptirler	Doğru işlerde ısrarcıdır	Bilgilerini hızla paylaşırlar
Problem çözücüdürler	Vizyon sahibidirler	Sorumluluk alırlar
Yaratıcıdır	İnisiyatif her zaman ele alırlar	Harekete geçmek için fırsat kolları
İleriye görerek tahmin yaparlar	Başarıları ile asla yetinmezler	Tehdidi ve tehlikeyi fırsat olarak algılayabilirler
Her öneriye değer verirler	Sezgiseldirler	Ekipçi ve örgütleyicidirler
Düşüncelerinde bir ufuk vardır	Problemlere pozitif yaklaşırırlar	Kara ve getiriye odaklanırlar

Girişimci becerileri öğretmek, öğrenmek ve bu konuda anlayış kazandırmak, ekonomik anlamda girişimcilikle ilgili olmasının yanı sıra girişimci davranışın sınıf ortamında uygulanmasına ve bu konuda deneyim kazanılmasına fırsat vermesi açısından da önemli bir yere sahiptir (Heinonen ve Poikkijoki, 2006, s. 88). Risk alma, fırsatları değerlendirme yenilikçi bir bakış açısına sahip olma vb. girişimcilik becerilerine sahip vatandaşların yetiştirilmesi için okullarda girişimcilik eğitimi verilmesi gerekmektedir. Girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin okulda öğrendiklerini günlük yaşamlarında uygulayarak bilginin daha işlevsel hâle gelmesini sağlayacağı söylenebilir.

Raposo ve do Paço (2011, s. 455), girişimcilik eğitiminde gerekli olan unsurları şu şekilde açıklamıştır:

- Girişimcilik için yararlı bilgileri alma,
- Tekniklerin kullanımı, mesleki durumların incelenmesi ve eylem planlarının oluşturulması ile ilgili kapasiteleri artırma,
- Girişimcilikle ilgili becerileri belirleme ve canlandırma,
- Girişimcilikle ilgili tüm sorunların çözümünü destekleme ve empati duygusunu geliştirme,
- Değişikliğe yönelik tutumları geliştirme,
- Yeni hareketleri ve diğer girişimleri destekleme.

Yukarıda yer alan bilgilerden hareketle girişimciliğin meslekler boyutundaki öneminin yanında psikoloji alanıyla da ilişkisi olduğunu söylenebilir. Girişimcilikte bireylerin fırsatları değerlendirerek ya da risk alarak bir girişimde bulunmalarının yanı sıra ekonomik kalkınmayı ve toplumsal refahı sağlayan girişimci uygulamalara ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri de önemli görülmektedir.

Bu anlamda başarılı bir girişimcinin merak, keşfetme arzusunda olduğu fırsatlar aradığı söylenebilir. Uygulamaya geçirilen her girişim hareketi, değerlendirmeye alınan her fırsat ve ortaya atılan her yenilikçi fikirde belli oranda risk bulunmaktadır. Yeni başlanan birçok çalışmanın risk taşımasının nedeni süreç bittiğinde nasıl bir sonuçla karşılaşılacağına bilinmemesidir. Bu bağlamda girişimciler, süreç içinde yaşanan belirsizliklere katlanmakta ve olumsuz sonuçları göze alabilmektedirler. Tablo 1.6'da girişimciliğe ilişkin öğrenme çıktıları ve ölçütleri yer almaktadır:

Tablo 1.6. Girişimciliğe ilişkin öğrenme çıktıları ve ölçütleri (Draycott, Rae ve Vause, 2011, s. 676)

Öğrenme Çıktıları	Ölçütler
<i>Yenilikçi Girişimci:</i> Girişimci özelliklerini tanıma, ilgi çekici hâle getirme ve güçlendirme yoluyla gençlerin girişimci becerilerini geliştirir.	<ul style="list-style-type: none">• Girişimcilerin yaratıcılıklarına yönelik anlayış sahibi olma• Yaratıcılığı teşvik etme• Yeni fikirlerden geliştirilen önerileri değerlendirme• Kendine yönelik girişimci beceri ve tutumları geliştirme ve değerlendirme
<i>Rekabetçi Girişimci:</i> Uygulanabilir, mali açıdan güvenilir ve düşük risk içeren bir durumun sunumuna dair işletme bilgisini ve girişimci anlayışı geliştirir.	<ul style="list-style-type: none">• Uygun bir iş planı üretme• Mali ve bütçe kontrolünü sağlama• Uygun bir iş fikrini ortaya koyma• Makro ortam bağlamında alınan iş kararlarının riskini değerlendirme
<i>Aktif Girişimci:</i> Öğrencilerin başkalarına liderlik etme ve bir takımda yer alarak katkıda bulunma becerisine odaklanır.	<ul style="list-style-type: none">• İşbirliğinin önemini anlama• Liderliğe yönelik beceri ve tutumları anlama• Takımın bir üyesi ve lider olarak etkili bir şekilde katkıda bulunma• Takım performansının etkililiğini değerlendirme

Teknolojik araç-gereçler sayesinde bilginin en kısa şekilde dünyanın her yerine ulaştığı bir dönemde yaşanan ekonomik, sosyal, çevresel tüm sorunlar insan yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda sorun çözme becerisine sahip, yenilikçi fikirleri ile insanlara öncülük eden girişimcilerin önemi giderek artmaktadır. İnsanları girişimci olmaya yönelten nedenler şöyle sıralanabilir (Çetinkaya Bozkurt, 2011, s. 15-16):

- Ekonomik düzeyi yükseltme,
- Yeni ürün ve fikirleri uygulama,
- Sosyal statü kazanma,
- Bağımsız çalışma isteği,
- Özgürlük isteği.

Girişimcilik, düşünsel ya da eylemsel özelliklere sahip olmakla beraber duyuşsal özellikleri de içinde barındırmaktadır. Bu konuda Curth (2011, s. 11), girişimcilikle ilgili bilgi, beceri ve tutumları Tablo 1.7’de şu şekilde ifade etmiştir:

Tablo 1.7. Girişimcilikle ilgili bilgi ve beceriye yönelik özellikler ile davranışsal ve duyuşsal özellikler (Curth, 2011, s. 11)

Bilgi ve Becerilere Yönelik Özellikler	Davranışsal ve Duyuşsal Özellikler
Yeni bir iş organize etme	Yaratıcılık/yenilikçilik
Karar verebilme ve strateji geliştirme	İnisiyatif alma duygusu
Kaynakları temin etme	Proaktiflik [bilinçli veya bilinçsiz olarak olumlu ya da olumsuz sonlanmasına bakılmaksızın yeni koşullar oluşturmak veya var olan koşulların seyrini değiştirmek için inisiyatif kullanmak (http-11)]
Bir ekonominin işleyişine; işletme sahibinin veya organizasyonun karşılaştığı sorunlara ve fırsatlara yönelik geniş bir anlayışa sahip olma	Bağımsızlık
Kişisel ya da mesleki etkinliklerle ilgili fırsatları tanımlama ve kavrama	Risk alma
Etik değerlerin farkında olma ve başarılı yönetimleri destekleme	İkna edici/inandırıcı olma
Bir ekipte hem bireysel hem de işbirliği içinde çalışma	Bağımsızlık arzusu
Bir kişinin güçlü ve zayıf yönlerini tanımlama ve muhakeme etme	Hedeflere ulaşmada güdülenmiş ve kararlı olma
Gerektiğinde risk alma ve bu riskin değerlendirmesini yapma	Başarma duygusuna sahip olma
İletişim becerilerine sahip olma	Cesur/gözü pek olma
Proje yönetim becerilerine sahip olma	Belirsizliklerle yüzleşmede istekli olma
Etkili sunum ve uzlaşma becerilerine sahip olma	Fırsatlar ve çözümler konusunda açık fikirli olma
	Kendine güvenme
	Hırslı olma
	Önsezi sahibi olma

Girişimcilikte yeni fikirlere açık olmak, var olan ya da gerçekleşmesi olası sorunlara ilişkin farklı çözüm arayışlarına yönelmek önemli görülmektedir. Bununla birlikte

girişimcilikte önemli görülen bir diğer konu, bireyin zihnindeki yeni fikirleri ortaya çıkarması ve bunları günlük yaşamda kullanılabilir hâle getirmesidir. Kısaca girişimcilik, düşüncelerin uygulamaya geçerek anlam kazanmasıdır. Başkalarından farklı bakış açısıyla bakarak olaylara yaklaşmak ve özgün girişimci etkinliklerde bulunmak, girişimci insanları toplumdaki farklı kılın özellikler arasındadır. Konuyla ilgili olarak Low ve MacMillan (1988, s. 141)'in girişimciliği, "Yeni girişimler yaratmak" olarak ifade etmesi, girişimcilikte yeni arayışlar içinde olmanın önemini vurgulamaktadır. Bu açıdan eğitim kurumlarında öğrencilerin merak ve keşfetme duygularının geliştirilmesine önem verilmesi gerekmektedir.

Girişimcilikte bireyin yeniliklere açık bir bakış açısıyla yakın çevresini ve dünyayı incelemesi önemlidir. Sorunların çözümünde alışılmışın dışında fikirler üretebilme becerisini gösteren girişimcilerin, eğitim yoluyla öğrendikleri bilgileri yaşama aktarabilmede başarılı olduklarını söylemek olanaklıdır. Girişimcilik eğitimi Draycott, Rae ve Vause (2011, s. 675), "Yaratıcılık, merak, duygu, yenilikçilik, yeni girişimler yaratma, kişisel ve gerçek yaşamdaki problemlere ve fırsatlara ilişkin uygulamalar" şeklinde ifade etmiştir. Girişimcilik eğitimi veren en önemli derslerden biri olarak Sosyal Bilgiler dersi ile okullarda planlı bir girişimcilik eğitimi gerçekleştirilebilmektedir. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda girişimciliğe planlı bir biçimde yer vermektedir.

1.4. 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Girişimcilik

Toplumun gereksinimlerine yanıt verebilen ve modern çağa ayak uydurabilen bireyler yetiştirilmesi amacıyla yeniden düzenlenen öğretim programları, öğrencileri bilgi odaklı olmaktan çıkarıp bilginin yanı sıra beceri, tutum ve değerler konusunda yetkin hâle getirecek biçimde yeniden hazırlanmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı da 2005 yılı itibariyle değişikliğe uğrayan öğretim programları arasında yer almaktadır. Bireyin okulda öğrendikleri bilgileri kullanarak yaşamda karşılaşacağı problemleri çözebilmesini amaçlayan 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, öğrencilerin yaşama yakınlık ilkesi doğrultusunda daha işlevsel bilgiler edinmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Sosyal Bilgiler, günlük yaşamdan örnekler sunarak bireyin toplumsallaşmasına katkı sağlayan bir derstir. Bu anlamda, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğrencilere ilerleyen yıllarda öğrenecekleri yeni bilgilere temel oluşturması açısından dikkatle hazırlanması gerekmektedir. Toplum beklentilerini karşılayacak biçimde bilgi, beceri ve değerlerle donatılmış bireylerin yetiştirilmesi ile hem bireyin toplumsallaşması kolaylaşacak hem de toplum sorunlarına duyarlı vatandaşlar ülkeye kazandırılacaktır.

Geleneksel eğitim anlayışından yapılandırmacı eğitime geçildiği 2005 yılında, öğretim programına bilgi, beceri ve değer kavramlarının yanı sıra ara disiplinler eklenmiştir. Ara disiplin, öğrencilere günlük yaşamda birtakım beceriler kazandırmayı amaçlayan, derslerin birbiriyle ilişki içinde olmasını sağlayan disiplinlerdir. Öğretimin tek disiplin anlayışı yerine disiplinler arası şekilde ele alınmasını sağlayan ara disiplinler, dersler arasında bağlantı kurulması açısından da önemli bir yere sahiptir.

2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan ara disiplinler şu şekilde sıralanabilir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005):

- Afet Eğitimi ve Güvenli Yaşam
- Girişimcilik
- İnsan Hakları ve Vatandaşlık
- Rehberlik ve Psikolojik Danışma
- Özel Eğitim
- Sağlık Kültürü
- Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim
- Kariyer Bilinci

Girişimcilik kavramı, 2005 yılından itibaren Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda ara disiplin olarak yer almakla beraber beceri olarak da kullanılmaktadır. Beceri kavramı Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2005) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir.” Öğrencilerin okulda bilgi edinmelerinin yanı sıra programda öngörülen birtakım becerileri kazanmaları beklenmektedir. Kısaca beceri, bir kişinin herhangi bir işi yapabilme konusundaki yatkınlığı olarak ifade edilebilir. Eğitim alanında yapılan modernleşme çalışmaları sonucunda öğrenci merkezli bir anlayış benimsenerek bilgi, beceri ve değerlerin bir arada verilmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin yakın çevresinden başlayarak dünyada yaşanan sorunların çözümü için çaba gösteren, duyarlı, katılımcı, toplumu şekillendiren, etkin vatandaşlar olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi için eğitim alanındaki ilgili tüm unsurların ortak bir anlayış çerçevesinde işbirliği ile çalışması gerekmektedir.

Gözlem, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım ve empati becerisi Sosyal Bilgilere özgü beceriler arasındadır.

Girişimcilik becerisi, diğer becerilerden farklı olarak programda hem ara disiplin hem de beceri olarak yer almaktadır. Bu bağlamda girişimcilik, hem ara disiplin olarak öğrencilere disiplinler arasında bağlantı kurulmasına yardımcı olmaktadır hem de beceri olarak bir işe ilişkin yapabilme gücünü göstermektedir. Nitelikli bir öğretim süreci içinde girişimcilik becerisinin kazandırılması sonucunda öğrencilerin günlük yaşamda herhangi bir konuda meydana gelen bir soruna hızlı ve isabetli kararlar vererek sorun çözme becerilerini geliştirecekleri söylenebilir. Ayrıca öğrenciler yerel, bölgesel, ulusal ve küresel çapta yaşanan sorunlara yaratıcı fikirler öne sürerek sorunların çözümüne katkı sağlayacaklardır. Bireylerin başarısının devamlılığını sağlamaları girişimciliğin önemli özellikleri arasında gösterilmektedir. Bu açıdan toplumun gereksinimlerine yanıt verebilecek girişimci niteliklere sahip bireyler yetiştirilmesi için Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere fırsatları değerlendirme, risk alma, yaratıcı düşünme, özgüven gibi girişimcilikle ilgili becerilerin uygulama ağırlıklı etkinliklerle kazandırılması gerekmektedir. Girişimciliğe ilişkin özelliklerin uygulama ağırlıklı etkinliklerle kazandırılması sonucunda öğrenciler somut yaşantılar geçirecek ve öğrenmenin daha kalıcı hâle gelmesi sağlanacaktır.

2017 yılında öğretim programının yeniden düzenlenmesiyle beraber programda yer alan becerilere ilişkin Tablo 1.8 aşağıda yer almaktadır (MEB, 2017, s. 9):

Tablo 1.8. 2017 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan beceriler

Araştırma	Kanıt kullanma
Çevre okuryazarlığı	Karar verme
Değişim ve sürekliliği algılama	Konum analizi
Dijital okuryazarlık	Medya okuryazarlığı
Eleştirel düşünme	Mekânı algılama
Empati	Öz denetim
Finansal okuryazarlık	Politik okuryazarlık
Girişimcilik	Problem çözme
Gözlem	Sosyal katılım
Harita okuryazarlığı	Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
İletişim	Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma

İş birliği	Yenilikçi düşünme
Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	Zaman ve kronolojiyi algılama

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda planlı olarak ele alınan girişimcilik becerisinin öğrencilere kazandırılması ile işbirliği içinde sorunların çözülmesi, yenilikçi fikirlerle toplumsal gereksinimlerin karşılanması, ekonomi alanında ulusal ve küresel boyutta yaşanan olayların takip edilmesi önemli görülmektedir. Sosyal ve ekonomik konulara yönelik farkındalık kazanma, girişimcilerin sahip olması gereken bir diğer özelliktir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında sosyal ve ekonomik konuları ele alan içeriğe yer verilmesi de bu derste girişimcilik becerisine ilişkin etkinliklerin gerçekleştirilmesini desteklemektedir.

MEB'in 2017 yılında yeniden düzenlediği Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda, girişimcilik becerisi inisiyatif alma ile birlikte yer almaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda girişimcilik ve inisiyatif alma ile ilgili yapılan açıklama şu şekildedir (MEB, 2017, s.7):

“Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade etmektedir. Amaçlara ulaşmak için proje planlama ve yürütmenin yanında yaratıcılık, yenilik ve risk almayı da içermektedir. Bu yetkinlik, etik değerlerin farkında olmayı ve iyi yönetim becerilerine sahip olmayı gerektirmektedir.”

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda girişimcilik becerisi, 5. ve 6. sınıflarda Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında verilmesi hedeflenen beceriler arasında yer almaktadır. Girişimcilik becerisinin programda daha çok ekonomi ile ilişkilendirildiği görülmüştür. 5. sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında öğrencilerin, yakın çevresindeki ekonomik etkinlikleri belirlemesi, bunları coğrafi özelliklerle ilişkilendirmesi, ekonomik etkinliklerin insanların sosyal yaşamına yansımalarını analiz etmesi, işbirliği içinde ekonomik konularda yenilikçi fikirler üretmesi, bilinçli bir tüketici olmanın gereği olarak haklarını kullanması ve meslekleri tanıması gibi birtakım kazanımları edinmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2017, s. 21). 6. sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında ise, ülke kaynaklarının ekonomik etkinliklerle ilişkilendirilmesi, bilinçsizce yapılan tüketimin canlı yaşamı üzerindeki etkisinin analiz edilmesi, coğrafi özellikler göz önünde bulundurularak yatırım ve pazarlama konusunda proje önerileri hazırlanması, vergi vermenin önemi ve gerekliliği, ekonomi ile nitelikli insan gücü arasındaki ilişkinin açıklanması ve öğrencilerin ilgi duydukları mesleklerin gerektirdiği özellikler, beceriler ve o mesleğe ilişkin eğitim sürecinin araştırılması gibi kazanımlar yer

almaktadır (MEB, 2017, s. 24). Programda öğrencilerin inisiyatif alma ve girişimcilik becerileri şu özelliklerle ilişkilendirilmiştir (MEB, 2017, s. 8):

- Proaktif proje yönetimi (Değişime yönelik planlı ve programlı önlemleri içeren proje yönetme becerisi),
- Etkileyici sunum ve görüşme,
- Hem bireysel hem de takımlarda iş birliği halinde çalışma,
- Kişinin güçlü ve zayıf yönlerini muhakeme edip tanımlama,
- Gerektiğinde değer biçme ve risk alma.

1.8. Problem Durumu

Okullarda yapılan eğitimin öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, sosyal vb. yönlerden gelişimine olanak tanınması gerekmektedir. Bununla birlikte öğrencinin okuldan sonraki yaşamında işine yarayacak bilgiler öğretilmelidir. Okulda öğrenilen bilgilerin günlük yaşama transfer edilmesinin, eğitim-öğretim etkinliklerinin işlevselliğini artıracaklarını söylemek olanaklıdır. Çağdaş eğitimin gereği olarak yenilikçi fikirler, işbirliği içinde çalışma, araştırma, problem çözme gibi birtakım becerileri öğrencilerin kazanması beklenmektedir. Değişimin, rekabetin, yenilikçiliğin ön planda olduğu bir okul ortamının, öğrenciye girişimcilikle ilgili ilkeleri öğrenmesinde ve bunları okul sonrası kişisel yaşamına yansıtmasında yarar sağlayacağı söylenebilir (Sobel ve King, 2008, s. 432). Bu anlamda, girişimci becerilerin kazandırılması, öğrencinin toplumun gereksinimlerine yanıt verebilecek bilgi ve becerilerle donatılması ve bunları günlük yaşamda kullanması önemlidir.

Girişimcilik becerisine sahip bireylerin yetiştirilmesi için küçük yaşlardan itibaren eğitim kurumlarında öğretim etkinlikleri düzenlenmelidir. Gereken eğitimin verilmesi ile birey, toplumun hem ekonomik hem de sosyal gereksinimlerini karşılayabilecektir. Bu anlamda bireyin gelişim dönemleri de göz önünde bulundurularak girişimciliğe ilişkin bilgi, beceri ve değerler öğretim programlarında yer almalıdır. Girişimci kişiliğe sahip bireylerin topluma kazandırılmasının uzun bir süreci gerektirdiği unutulmamalıdır. Okula yeni başlayan bireylerin kendilerini tanıması, meslekleri tanıması ve mesleklerin özellikleri konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu anlamda ilkökul ve ortaokul basamağında girişimciliğe ilişkin temel bilgiye sahip olan bireyin ilerleyen yıllarda yetenek, ilgi ve değerleri doğrultusunda uygun mesleklere yönelmesi kolaylaşacaktır. Girişimcilikle ilgili olarak bireylerin küçük yaşlardan

itibaren keşfedilmesi ve buna yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Kişisel özelliklerini bilen bireyin seçeceği mesleğin de kendi karakterine uygun bir yapıda olacağı söylenebilir. Özellikle üniversite döneminde kişisel özelliklerine uygun eğitim alan bireylerin ilerleyen yıllarda da mesleki doyum elde edeceği öngörülebilir. Bu açıdan bireyin kendini doğru bir biçimde tanıması ve kişilik yapısıyla örtüşen bir mesleği seçmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için de küçük yaşlardan başlayarak bireylerin girişimcilik becerileri ortaya çıkarılmalıdır. İlkokul basamağında meslekleri tanıyan birey, ortaokul basamağına geldiğinde girişimcilikle ilgili bilgi, beceri ve değerleri daha yakından tanıma imkânı bulacaktır. Bu açıdan bireylerin girişimcilik düzeylerinin ne durumda olduğu incelenmeli ve buna göre eğitim-öğretim etkinlikleri düzenlenmelidir.

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, dünyanın da değişmesini kaçınılmaz duruma getirmiştir. Bu değişimin bölgesellikten çıkıp küresel boyutta olması, bireylerin ve toplumların kendini yenilemesini zorunlu hâle getirmektedir. Bu anlamda, toplumsal değişimi kolaylaştıracak kişilerin yetiştirilmesinde eğitim kurumlarının da kendini yenilemesi gerekmektedir. Okullarda gerçekleştirilen eğitim-öğretim etkinlikleri sonunda öğrencilerden sorunlarla mücadele etmeleri, değişken koşullar karşısında bilgi ve becerilerini şekillendirmeleri beklenmektedir (Zulfiqar, Sarwar, Chandia, Aziz ve Khan, 2019, s. 107). Ayrıca yaşanan sürekli ve hızlı değişime uyum sağlayabilen bireylerin yetiştirilmesinin toplumsal dönüşümü kolaylaştıracağını söylemek olanaklıdır. Tüm bunların gerçekleşmesini sağlayabilmek için bilgi, beceri ve değerler noktasında üretken, gelişime açık, sorumluluk almaktan kaçınmayan girişimci insanların yetiştirilmesi gerekmektedir.

Ekonomik ve toplumsal alanda meydana gelen sorunların çözümü için girişimcilik becerisine sahip kişilere duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Girişimciler ekonomiye sağladığı katkılarla ülkenin gelişmesi konusunda önemli rol oynamaktadır. Bununla birlikte girişimciler yaratıcı fikirler üreterek toplumsal sorunların çözümüne de yardımcı olmaktadır. Küçük yaşlardan başlayarak girişimcilik becerisine sahip bireylerin yetiştirilmesi hem ülke ekonomisinin gelişmesi hem de toplumsal kalkınmanın sağlanması için gereklidir.

Okullardaki girişimcilik, birçok açıdan okul gelişimine yönelik bir uygulama olarak kabul edilmiş ve eğitim etkinliklerini geliştirmek amacıyla farklı girişimcilik projeleri gerçekleştirilmiştir (Leffler, 2009, s. 105). Bu bağlamda, okulöncesi eğitim basamağından itibaren girişimcilik eğitiminin verilmesi, gelecekte hem bölgesel hem de küresel anlamda toplumlara yön verecek girişimcilerin yetiştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Seikkula-

Leino (2011, s. 71), girişimcilik eğitiminin öğrencilere sağladığı yararları şu şekilde ifade etmiştir:

“Girişimcilik eğitimi öğrencilere kendi öğrenmelerini gerçekleştirmek için daha fazla sorumluluk almayı, hedeflerini gerçekleştirmeyi, yaratıcı olmayı, fırsatları keşfetmeyi ve genel anlamda, karmaşık toplumun sorunlarıyla daha etkili bir biçimde başa çıkmayı öğretir.“

Girişimcilik eğitimi, yükseköğretim kurumlarına işgücü piyasası ile etkileşimin artırılması için önemli fırsatlar sunmaktadır. Okullarda girişimcilikle ilgili eğitim hizmetlerinin daha da yaygın hale getirilmesi toplumsal dönüşüm açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla, öğretim programlarının toplumdaki ortak değerleri yansıtması gerekmektedir. Toplumsal değişimin gerçekleşmesi ise, öğretim programlarının toplumsal gereksinimlerine göre düzenlenmesi ile mümkün olabilir (Seikkula-Leino, Ruskovaara, Hannula ve Saarivirta, 2012, s. 395). Bu bakımdan, girişimciliğin kâr elde etme ile birlikte toplumsal yarar sağlama amacının da bulunduğu unutulmamalıdır. Ekonomik ve toplumsal alana ilişkin konular Sosyal Bilgiler dersinin kapsamına girmektedir. Dolayısıyla girişimcilikle ilgili uygulamaların Sosyal Bilgiler ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersi öğrencinin kendini tanımasına, toplumsallaşmasına yardımcı olan bir derstir. Ekonomik gelişim, mesleklerin ekonomiye katkıları, coğrafi özelliklerin meslekler ile ilişkisi gibi konuları kapsamına alan Sosyal Bilgiler, öğrencilere bu konuları öğretirken girişimcilik becerisinden yararlanmaktadır. Ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi için yenilikçi fikirler üretme, risk alarak başarıya ulaşma, mesleklerin özelliklerini kendi özellikleriyle karşılaştırma, işbirliği içinde çalışma gibi uygulamalar girişimcilikte önemli bir yere sahiptir. Girişimcilik ve inisiyatif alma becerilerinin geliştirilmesi için Sosyal Bilgiler dersindeki konuların günlük yaşamla bağlantılı olması ve dersin uygulama ağırlıklı etkinliklerle işlenmesi gerekmektedir. Çağdaş eğitim anlayışının gereği olarak öğretme-öğrenme sürecinde, bilgi paylaşımının yanı sıra günlük yaşamda kullanılabilecek birtakım beceri ve değerlerin öğrencilere kazandırılması önemli görülmektedir.

Ekonomi, sosyoloji, psikoloji, tarih, coğrafya gibi sosyal bilimlerden yararlanan Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsallaşma sürecinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bireyin toplumsal yapının bir parçası haline gelmesi sonucu ulusal anlamda bütünlüğün sağlanması mümkün olacaktır. Bireyin aktif vatandaş olmasının yanı sıra küresel boyutta meydana gelen sorunların bilincinde olan, doğal çevreye duyarlı, farklılıklara hoşgörü ile yaklaşabilme gibi toplumsal bütünlük için gerekli olan davranışları sergileyebilmesi, Sosyal Bilgilerde uygulanacak çağdaş

öğretim etkinlikleriyle mümkün olabilir. Ayrıca etkili iletişim kurabilen ve okuma ve yazma konusunda kendini geliştiren öğrencileri yetiştirmek, öğretim programının hedefleri arasında gösterilebilir (Kuş, 2014, s. 143). Toplumun okullardan beklediği etkin vatandaş profiline uygun insanlar yetiştirmek için Sosyal Bilgiler dersinin, öğrenci düzeyine uygun, öğrencinin bütünsel gelişimine olanak tanıyan ve uygulamaya dönük bir biçimde yapılandırılması gerekmektedir.

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere günlük yaşamdan örnekler vererek onların sınıf ortamında edindikleri bilgileri gerçek yaşamla ilişkilendirmesine yardımcı olmaktadır. İçeriğin gerçek yaşamla bağlantılı olmasının dersin niteliğini artıracığı gibi öğretimde yaşama yakınlık ilkesine de örnek oluşturacağı söylenebilir. Bu yüzden günlük yaşamda meydana gelen olayların sınıf ortamında ele alınması önemli görülmektedir. Konuyla ilgili DeSimone (2016, s. 170) “Gerçek dünyadaki deneyimleri görevlendirmelerle ve sınıf içi egzersizlerle simüle etmek, öğrenciler için etkili ve değerli bir araçtır.” diyerek okuldaki uygulamaların gerçek yaşamla ilişki içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Sosyal Bilgiler öğretimi sosyal bilimlerden yararlanarak yapılmaktadır. Bu bağlamda, ekonomi disiplini Sosyal Bilgiler içinde yer alan sosyal bilimlerden biridir. Sosyal bilgilerde ekonomi konusu ile ilgili olarak bölgelerde üretilen ve tüketilen ürünler, ülkenin ihraç ve ithal ettiği mallar örnek gösterilebilir. Ayrıca tasarruflu olma, sahip olunan malın değerini bilme de Sosyal Bilgilerde üzerinde durulması gereken noktalardan biridir. Sözü edilen bu kavramlar girişimcilikle ilgilidir. Öğrencilerin öğrenmiş olduğu bu bilgiler günlük yaşamda onlara katkı sağlıyorsa yapılan eğitimin etkili olduğu söylenebilir. Edinilen bilgiler doğrultusunda toplumsal sorunların çözümü için etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimine gereksinim duyulmakta ve buna bağlı olarak girişimcilik konusunun Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci merkezli etkinliklerle planlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılacak beceriler arasında girişimciliğe ilişkin bulguların yer aldığı çalışmalar bulunmaktadır (Çetinkaya, 2011; Mutluer, 2013; Semerci ve Yanpar Yelken, 2010). Alan yazında Sosyal Bilgiler dışında yer alan derslerle girişimciliği ilişkilendiren çalışmalar (Bacanak, 2013; Deveci, 2018), doğrudan girişimciliğe yönelik çalışmalar (Akyürek ve Şahin, 2013; Akyüz, Gedik, Akyüz ve Yıldırım, 2006; Eser ve Yıldız, 2015; Yener ve Akyol, 2011) bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisini doğrudan ele alan çalışmaların ise sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir (Deveci, 2015; Gömleksiz ve Kan, 2009; Uygun ve Er, 2016).

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Sosyal Bilgilerin girişimcilik becerisini kazandırmaya uygun bir ders olup olmadığına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden görüşler alınacaktır. Günlük yaşamı, yakın çevrede karşılaşılan sorunları ve bu sorunların nasıl çözülmesi gerektiği üzerinde duran Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin girişimcilik becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmada, öğrencilerin girişimcilik düzeyleri cinsiyet, kardeş sayısı, öğrenim gördükleri okulun sosyoekonomik düzeyi, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu gibi değişkenler açısından ele alınacaktır. İlgili alan yazında dünyada ve Türkiye’de girişimcilik ile Sosyal Bilgilerin ilişkilendirildiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu anlamda gerçekleştirilen bu çalışmanın ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin girişimciliğin ne olduğuna ve önemine ilişkin farkındalıklarını artırmak ve bu özelliklerini fark etmelerini sağlayarak geleceğin girişimci bireylerini ortaya çıkarmak araştırmada bu becerinin seçilmesinin nedenleri arasında yer almaktadır.

1.9. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırma kapsamında belirlenen temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

- Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri nedir?
- Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile;
 - cinsiyet,
 - kardeş sayısı,
 - sosyoekonomik yapı,
 - annenin eğitim durumu,
 - babanın eğitim durumu

değişkenleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.10. Araştırmanın Önemi

Geleceğin dünyasına yön veren insanların girişimci özelliklere sahip olduklarını söylemek olanaklıdır. Girişimcilik becerisine sahip insanlar, karşılaştıkları sorunlara alternatif çözümler üreten, başarılı olma konusunda çaba gösteren, azimli, risk alan yaratıcı bir kişiliğe sahiptirler. Yaşamın her alanında girişimci kişiliğini yansıtmayı başaran bireyler, beklenmedik durumlarda ortaya çıkan sorunlara özgün ve farklı açılardan bakarak çözüm önerileri getirebilmektedir. Örneğin; girişimciliği benimsemiş bir bireyin, eğitim alanında yaşanan sorunların çözümü için çaba sarf edeceği ve daha etkili bir eğitim hizmeti sunabilmek için ortaya bir proje önerisi sunacağı söylenebilir. Girişimci niteliklerin etkili bir şekilde öğrencilere kazandırıldığı bir Sosyal Bilgiler öğretimi sonucunda gelecekte olumsuz koşullar altında nasıl hareket etmesi gerektiğini bilen, uygun gördüğü zamanlarda risk alan ve doğru kararlar vererek amacına ulaşan bilinçli vatandaşlar topluma kazandırılacaktır. Eğitimin yanı sıra ekonomi alanında girişimcilere büyük gereksinim duyulmaktadır. Ülkelerin ekonomik kalkınmayı gerçekleştirebilmek için farklı düşüncelere, önerilere ve görüşlere sahip insanlardan yararlanması gerekmektedir. Bilginin gittikçe önem kazandığı günümüz dünyasında yenilikçi fikirlere sahip, düşünceleri ile diğer insanlara öncülük eden, eldeki kaynakları etkili bir biçimde değerlendirebilen vatandaşlara gereksinim artmaktadır. Söz konusu bu özellikler, girişimciliğin kapsamında yer almaktadır. Küresel dünyada her alanda rekabet edilmesi ya da söz sahibi olunması hedeflenmekte ise insanların girişimci beceri, tutum ve davranışlarla donatılması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için eğitim kurumlarında ilkokuldan yükseköğretime kadar tüm kademelerde girişimcilik eğitime önem verilmeli ve girişimcilikle ilgili eğitim, ekonomi ve sosyal alandaki tüm paydaşlar uyum içinde çalışmalıdır. Ekonomik alandaki çalışmalarla kalkınmayı gerçekleştiren ve bu durumu sürdürülebilir hâle getiren girişimci bireyler, ekonominin gelişmesine paralel olarak toplumsal kalkınmayı da sağlayacaktır. Toplumun sosyoekonomik düzeyinin yükselmesine bağlı olarak insanların huzur ve refahının artacağını söylemek olanaklıdır. Toplumda yaşanan bu gelişmelerden yola çıkılarak eğitim ortamında girişimcilik becerisinin kazandırılmasına daha da önem verilmesi gerekmektedir.

Girişimciler, ekonomik kalkınmayı sağlamanın yanı sıra işsizlik sorununun çözümü noktasında da önemli bir yere sahiptir. Yenilikçi fikirlere sahip olan girişimciler, mesleki konularda gerçekleştirecekleri çalışmalarla yeni istihdam olanakları yaratabilirler. Yeni istihdam olanakları doğrultusunda işsiz olan bireyler farklı meslek alanlarına yönlendirilebilirler. Bununla birlikte, lider, işbirliğini benimseyen, açık fikirli vb. girişimci özelliklere sahip işverenlerin bünyesinde çalışan insanların işteki performansının yükselmesine

bağlı olarak mesleki veriminin artacağını söylemek olanaklıdır. Bu bağlamda girişimciliğin çok yönlü ve yaşamın her alanını etkileyen bir kavram olduğu söylenebilir. Teknolojik anlamda insan yaşamını kolaylaştıran gelişmelerin altında yeniliklere açık, araştıran, olaylara eleştirel yaklaşabilen, kimsenin göremediği ayrıntıları yakalayan, topluma öncülük eden ve düşüncelerini eyleme geçirebilme becerisini gösteren girişimci bireyler bulunmaktadır. Dünyayı daha yaşanabilir hâle getirme noktasında özgün fikirlere sahip girişimcilere duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanabilmesi ise eğitim alanında yapılacak çalışmalarla gerçekleşebilir. Öğrencilerin meslekleri tanıyarak kendisine en uygun olanı seçme, çeşitli meslek alanlarının ekonomiyeye olan katkılarını keşfetme ve gelecekte yaşanabilecek olası sorunlara özgün çözümler üretebilme gibi konularda Sosyal Bilgiler dersi girişimcilik becerisinden yararlanmaktadır. Öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren girişimciliğe ilişkin bu becerileri kazanması, hem kişisel gelişim açısından hem de toplumun beklentilerine karşılık verebilme açısından oldukça önemlidir. Belirtilen bu becerilerin öğrencilere kazandırılması için Sosyal Bilgiler öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Girişimcilik kavramının yaşamın her alanında etkili olduğunu bilen ve girişimcilikle ilgili çalışmalarını takip eden Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, girişimcilikle ilgili beceri, tutum ve davranışları öğrencilere daha etkili bir biçimde kazandırabileceklerini söylemek olanaklıdır. Bu anlamda yapılan bu araştırmada, Sosyal Bilgilerin girişimcilik becerisini kazandırmaya uygun bir ders olduğu ve öğrencilerin girişimcilik düzeyleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu, girişimciliğin Sosyal Bilgiler dersindeki öneminin daha da artacağı ve bireylerin okul yaşamının yanı sıra günlük yaşamda karşılaştıkları sorunları çözerek girişimcilik becerilerinin bilincine varacakları beklenmektedir.

1.11. Sınırlılıklar

Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada elde edilen veriler, sınırlı bir sürede ve belirli gruplar çerçevesinde toplanmıştır.

1. Araştırmada nicel verilerden elde edilen bulgular, 2017-2018 öğretim yılının ikinci döneminde devlet okullarında öğrenim gören 5. sınıf düzeyindeki öğrenciler ile sınırlıdır.

2. Araştırmada nitel verilerden elde edilen bulgular, 2017-2018 öğretim yılının ikinci döneminde Eskişehir İli Odunpazarı ve Tepebaşı merkez ilçelerindeki 7 devlet okulunda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır.

1.12. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı (Erden, tarihsiz, s. 8).

Girişimcilik: Yeni ya da mevcut bir organizasyon içinde, risk alma, yaratıcılık ve yenilikleri sağlam bir yönetim sistemiyle bütünleştirerek ekonomik faaliyetler yaratma ya da geliştirme zihniyeti ve süreci (Doğaner, 2014, s. 7).

Girişimci: Kaynakları elde eden, elinde tutan ve bunları doğru bir şekilde kontrol, koordine ederek belli bir amaç doğrultusunda fayda elde eden kişi (Özeren ve Özeren Özgül, 2015, s. 6).

Beceri: Öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyet (MEB, 2005).

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ile ilgili araştırmalar Türkiye’de yapılan araştırmalar ve dünyada yapılan araştırmalar olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Girişimcilikle ilgili alan yazında çoğunlukla yükseköğretim düzeyindeki öğrencilere yönelik araştırmaların olduğu görülmüştür. İncelenen çalışmalarda üniversite öğrencilerinin akademik başarı durumu ve tutumlarının yanı sıra yöneticilerin ve sendika çalışanlarının girişimciliğe yönelik bakış açılarının belirlendiği gözlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin oluşmasında aile, cinsiyet, doğum yeri, ailedeki çocuk sayısı, aile reisinin mesleği, eğitim ve gelir seviyesi gibi çeşitli unsurların ne derecede etkin olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Arslan (2002), araştırmasını Haliç Üniversitesi öğrencileri ile gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda, 2002 yılında toplam 200 öğrenci ile anket yapılmış ve bu anket formlarından 182’sinin değerlendirmeye alındığı ifade edilmiştir. Araştırmada, mesleki idealler açısından birinci derecede önceliği kendi işini kurma faktörü %45,6 olarak bulunmuştur. Bağımlı ve düzenli bir işte çalışma eğilimi ise %54,4 olmaktadır. Cinsiyet boyutuna bakıldığında erkek öğrenciler birinci önceliği kendi işini kurma alternatifine vermiş iken kız öğrencilerin özel sektörde iş bulup çalışmayı tercih ettikleri belirtilmiştir. Kız öğrencilerin mesleki eğilim açısından ikinci derecede önceliği, kendi işini kurma seçeneği olduğu ifade edilmiştir. Girişimcilik eğiliminin, babanın kendi işinde bağımsız çalışması veya sabit bir ücretle çalışması ile yakından ilişkili olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, babanın eğitim seviyesi yüksek olanlarda, kendi işini kurma veya girişimcilik eğiliminin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akyüz, Gedik, Akyüz ve Yıldırım (2006), araştırmalarında Karadeniz Bölgesi’nde bulunan girişimcilik yeteneklerinin bölgenin gelişimine olan etkilerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma, Rize merkezde bulunan 2 özel, 17 devlet okulu olmak üzere toplam 19 lise ve 4 fakültede okuyan son sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Çalışmaya toplam 362 öğrenci katılmıştır. Katılan öğrencilerin %76,6’sı lise, %23,4’ü üniversite öğrencisi olarak belirlenmiştir. Araştırmada veriler, anket formu yardımıyla ve yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Anket formunda ilk 5 tanesi öğrencilerin demografik özellikleri, geriye kalan sorular ise girişimcilikle ilgili olmak üzere toplam 18 soru kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, anket kapsamındaki öğrencilerin yaklaşık olarak %68'i yaşama kendi işlerini kurarak atılmak istemektedirler. Ayrıca girişimde bulunabilmek için para ve sermaye yerine öğrenciler büyük çoğunlukla cesaret ve risk alabilmenin önemli olduğunu ifade etmiş; şans faktörünü çok büyük oranda önemsemedikleri tespit edilmiştir. Yeni fikir ve yaratıcılık ise öğrencilerin %51'i tarafından önemsendiği vurgulanmıştır.

Balaban ve Özdemir (2008)'in araştırmasında, girişimcilik kavramı, özellikleri ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin altında yatan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini iktisadi ve idari bilimler fakültesinin işletme bölümünde okumakta olan 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda eğitimin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Kuvan (2008), “Örgün ve Yaygın Eğitimin Girişimciler Üzerindeki Etkileri (Malatyalı Girişimciler Üzerine Bir Uygulama)” adlı tez çalışmasında, örgün ve yaygın eğitimin girişimciler üzerindeki etkilerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, Malatya’da çalışmakta olan girişimciler oluşturmuştur. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanılarak toplanmıştır. Anketin 108 girişimciye uygulandığı ve bunlardan 105'inin değerlendirmeye alındığı ifade edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, girişimcilik özelliklerinin oluşumunda büyük ölçüde eğitimin etkisinin olduğu, örgün ve yaygın eğitim ile girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkiler araştırıldığında, girişimci özelliklerin oluşumunu öncelikli olarak yaygın eğitimin sağladığı, örgün eğitim ve demografik özelliklerin ise pekiştirdiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, toplumsal olarak girişimcilik kültürünün oluşumunda yaygın eğitimin daha etkili olduğu anlaşılmış, bu nedenle eğitim programlarının toplumsal gereksinimlere yanıt vererek girişimcilik özelliklerinin gelişimini sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Baysal ve Özkul (2009), araştırmalarında girişimci bir toplum yaratma stratejileri belirlemek üzere çocuklara eğitim kurumlarında okutulan basılı materyallerde doğrudan “girişimcilik- girişimci” veya girişimciliğin tanımında yer alan risk alma, yenilik yaratma gibi kavramlara ne kadar ve nasıl yer verildiğini inceleyerek, girişimcilik kültürünü yaratma yönündeki rollerini analiz etmişlerdir. Araştırmada, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında ilköğretimin ilk beş yılında okutulan 5'i Sosyal Bilgiler, 5'i de Türkçe ders kitapları olmak üzere toplam 10 kitap ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ilköğretim ders kitaplarında girişimcilik ve girişimciliğe ilişkin kavramların en çok 4. sınıf ders kitaplarında, ikinci sırada ise 5. sınıf kitaplarında yer aldığı ifade edilmiştir.

Gömlüksiz ve Kan (2009), araştırmalarını Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın evrenini, Diyarbakır il merkezinde yer alan beş pilot okulda öğrenim gören 690 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmuş ancak araştırmaya 627 öğrencinin araştırmaya katılım gösterdiği ifade edilmiştir. Araştırmanın verileri likert tipi ölçekle toplanmıştır. 627 öğrenciye ölçek uygulanmış, bunlardan 600'ü değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmada Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı etkili buldukları tespit edilmiştir.

Karabulut (2009), araştırmasında İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde işletme alanında lisans eğitimi alan üniversite öğrencilerinin yaratıcılık, strese tahammül ve girişimcilik motivasyonu özelliklerinin bulunma düzeylerini belirlemeyi ve bu özelliklerin ilgili öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma, İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde öğrenim gören 164 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, Hmielski ve Corbett (2006) tarafından geliştirilen araştırma formu ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerinin çoğunun girişimcilik eğitimi almalarına rağmen yeni kurulmuş bir işte çalışmadığı, kendi işini kurmadığı, mezun olunca kendi işini kurup girişimci olmak istemediği tespit edilmiştir.

İbicioğlu, Taş ve Özmen (2010)'in çalışmasında, üniversite öğrencilerinin girişimcilik düşüncesi üzerinde üniversite eğitiminin etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda girişimcilik eğitimi alan işletme bölümü öğrencileri, fırsatların peşinden gidilmesi gerektiğini, getirisi yüksek olan zor işlerin yapılması için farklı yollara başvuracaklarını ve düşüncelerini sonuna kadar savunacaklarını belirtmişlerdir. Girişimcilik eğitimi almayan öğrencilerin ise kendi işini kurmak ve çok para kazanmak düşüncesine uzak oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca risk alma ve fırsatları takip etme noktasında istekli oldukları belirtilmiş ancak yeni fikirlerin uygulanması, tepkilere rağmen yeni şeyler yapmak ve sorumluluk almak gibi konulardan uzak durdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Patır ve Karahan (2010), araştırmasında üniversite öğrencileri arasından girişimcilik özelliklerine sahip olanları belirlemeyi ve girişimcilik profilini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Basit rastgele örneklem yöntemiyle belirlenen, fakülte/yüksekokullarda öğrenim gören 235 öğrenci, araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama

aracı olarak anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin önemli bir bölümünün girişimcilik eğilimine sahip olduğu tespit edilmiştir.

İlköğretim programlarındaki ortak temel becerilere ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan Semerci ve Yanpar Yelken (2010), araştırmalarında tarama modelini kullanmışlardır. Araştırmanın evrenini, Elazığ ili merkez ilçesine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 1104 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemi ise, 1104 öğretmen arasından random olarak seçilen 550 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın verileri anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, iletişim, problem çözme ve eleştirel düşünme gibi konularda diğer konulara göre daha bilgili oldukları ve bilgi teknolojilerini kullanma açısından ise daha az bilgili oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenler, eleştirel düşünme becerisinin Türkçe, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersinde, yaratıcı düşünme becerisinin Matematik, Fen ve Teknoloji ve Güzel Sanatlar dersinde, iletişim becerisinin Türkçe dersinde, bilgi teknolojilerini kullanma becerisinin Fen ve Teknoloji dersinde ve Bilgisayar dersinde, girişimcilik becerisinin Türkçe dersinde ve Sosyal Bilgiler dersinde, Türkçeyi doğru etkili ve güzel kullanma becerisinin Türkçe dersinde ve Sosyal Bilgiler dersinde daha çok geliştirilebileceğini ifade etmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeyi amaçlayan İşcan ve Kaygın (2011), araştırmalarını Kafkas Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencileri ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın verileri anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmada 366 öğrencinin anketi değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, girişimcilik eyleminde bulunma bakımından Kars'taki öğrencilerin Kırıkkale'deki öğrencilere göre, %31,7 oranla daha fazla girişimcilik eyleminde buldukları belirtilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin kendine güven, yenilik, başarıya ihtiyacı, kontrol odağı ve risk almak eğilimlerinin yüksek olduğu fakat belirsizliğe karşı toleranslarının düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında başarıya ihtiyacı ve belirsizliğe tolerans boyutlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Erkek öğrencilerin, başarıya gereksinim duyma ve belirsizliğe tolerans gösterme konularında kadın öğrencilerden anlamlı derecede daha başarılı oldukları belirtilmiştir. Bununla birlikte daha önce girişimcilik etkinliğinde bulunmuş öğrencilerin, kendine güven, yenilik, kontrol odağına sahip olma ve belirsizliğe karşı tolerans gösterme konularında daha önce girişimcilik etkinliğinde bulunmamış öğrencilerden anlamlı derecede daha başarılı oldukları ifade edilmiştir.

Yılmaz ve Günel (2011), üniversite eğitimi alan öğrencilerin girişimciliğe ilişkin bakış açılarını ve gelecekte kendi işlerini kurmanın bir kariyer seçimi olup olmadığını belirlemeye

çalışmışlardır. Araştırma cinsiyet, ebeveynlerin çalışma alanları ve üniversite eğitim almış olma boyutlarında değerlendirilmiştir. Araştırmaya 1, 2, 3, ve 4. sınıflarda öğrenim gören, turizm bölümünden 180 öğrenci katılmıştır. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma istekleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı ifade edilmiştir. Aynı şekilde üniversite eğitimi almış olmak ile öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma isteği arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı belirtilmiştir. Ebeveynlerin çalışma alanları ile öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma isteği arasında ise anlamlı bir ilişkinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıç, Keklik ve Çalış (2012), işletme bölümü öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini cinsiyet, yaş, aylık gelir, not ortalaması ve sınıf düzeyi gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından geliştirilen “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği” adlı ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet bağlamında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha yenilikçi oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca dışa açıklık oranının erkek öğrencilerde kız öğrencilerden daha fazla olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin aylık gelirleri ile yenilik, kendine güven, fırsatçılık, risk alma, dışa açıklık ve başarıma inancı arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde genel not ortalaması ile belirtilen özellikler arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğu ifade edilmiştir. Kendine güven ile dışa açıklık arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uygun, Mete ve Güner (2012), araştırmalarında bütünlük bir yaklaşımla genç girişimci adayların girişimcilik eğilimi ile girişimci kişilik özellikleri, kişisel ve özgeçmiş özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, nicel araştırma tasarımlarından biri olan ilişkisel araştırma tasarımı ile desenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Aksaray Üniversitesi’nde okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Veriler kolayda örnekleme yöntemiyle 2011-2012 öğretim yılı bahar döneminde toplanmıştır. 1080 katılımcıya anket uygulanmış, anketlerden 1042 tanesinin çalışmaya temel oluşturduğu ifade edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, genç girişimci adaylarının girişimcilik eğilimleri ile kişisel ve özgeçmiş faktörleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu vurgulanmıştır. Girişimci kişilik özellikleri açısından, özgüven ve risk alma eğilimi alt boyutları ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ancak bu iki özellik dışında kalan diğer girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

İlkokul öğretmenlerinin girişimciliğe yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmada Akyürek ve Şahin (2013), betimsel modeli kullanmışlardır. Araştırmanın evrenini temsil

edecek şekilde betimleyebilmek için küme örneklem kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmen Girişimcilik Becerisi Ölçeği” adlı ölçek kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin yeterli öz güvene sahip oldukları ancak karar verme boyutunda yetersiz oldukları ifade edilmiştir. Öğretmen ve aile tutumlarının öğrencilerin girişimcilik becerileri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki yeterlilik boyutunda ise öğretmenlerin görüşlerinde farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin girişimcilik becerisi kazanmaları sürecinde zorlandıkları ifade edilmiştir.

Bacanak (2013), Fen ve Teknoloji dersinin öğrencilerin girişimcilik becerisinin gelişimine etkisine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye çalışmış, araştırmasını 5 Fen ve Teknoloji öğretmeni ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada olgu bilim yöntemi kullanılmış ve verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin girişimciliğin özellikleri arasında yer alan yenilikçilik, kendine güvenme, bağımsızlık eğiliminde olma, risk alma, akılcılık, inisiyatif üstlenme, geribildirim kullanma vb. kavramlara değinmedikleri tespit edilmiştir.

Çetinkaya Bozkurt, ve Alparslan (2013)’ın araştırmasında, girişimcilerin ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğitime yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma iki aşamalı yürütülmüş olup ilk aşamada 215 yöneticiden 58 tanesine ulaşıldığı ifade edilmiştir. İkinci aşamada ise üniversite düzeyindeki 125 öğrenciye ulaşılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada girişimciler ile görüşmeler yapılmış, görüşmeler sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda anket oluşturulmuştur. Araştırmada girişimcilik özelliklerinin neler olduğu sorulmuştur. Yöneticiler önem sırasına göre özgüven, dürüstlük, risk alma, yenilikçi düşünme ve sosyal olmanın en önemli özellikler olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler ise sosyal olmanın daha az öneme sahip olduğunu bunun yanı sıra fırsatçı davranmayı önemli bir özellik olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Girişimciler derslerin uygulamalı olması gerektiğini belirtirken, öğrenciler girişimcilik eğitimini veren akademisyenlerin alanında yetkin olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Çelik, Gürpınar, Başer ve Erdoğan (2015), Fen Bilgisi öğretmenlerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerileri üzerine yeterliklerine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini, Kırıkkale’de görev yapmakta olan 30 Fen Bilgisi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, 9 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. İçerik analizi ile verilerin analiz edildiği araştırmanın sonucunda, Fen Bilgisi öğretmenlerinin bakış açılarında; yaratıcılık ve girişimcilik becerileri için doğuştan getirilen bir yeteneğe vurgu yapılmakla birlikte ailenin sosyoekonomik statüleri, kültür ortamı, eğitim ve öğretim durumlarından da etkilendiği ifade edilmiştir.

Çocuklara girişimcilik kazandırmada Sosyal Bilgilerin rolünü belirlemeyi amaçlayan Deveci (2015), farklı sosyoekonomik düzeydeki 3 okuldan 74 altıncı sınıf öğrencisiyle çalışmasını gerçekleştirmiştir. Ortaokul öğrencilerinin girişimciliğe yönelik görüşleri, girişimci bir insan olarak neler yapmak istedikleri ve Sosyal Bilgiler dersinin girişimci bireyler yetiştirilmesindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenciler, girişimciliğe yönelik algılarını iş yeri kurma, üretim yapma, sahip olduğu işini büyütme, el emeğini satma olarak ifade etmişlerdir. Girişimcilikle ilgili kişilik özelliklerini girişken, hayal gücü yüksek, öz güven sahibi, azimli ve istekli olarak belirtmişlerdir. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersi ile girişimcilik arasında ilişki olduğunu ifade ederek düşünme, okuma, araştırma ve iletişim becerilerine sahip olmayı girişimcilik olarak açıklamışlardır. Girişimci bir insan olarak yapmak istediklerini ise yeni bir iş kurma, çocuklar için çalışma, insanlara yardım etme, demokrasiyi geliştirme şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinin girişimci insan yetiştirmeye katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Eser ve Yıldız (2015), araştırmalarında Türkiye’de girişimcilik alanyazınıyla ilgili araştırmaları içerik ve yöntemsel olarak incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini YÖK Ulusal Tez veri tabanında izinli tüm doktora tezleri, son 10 yılda ULAKBİM veri tabanında yer alan tüm dergilerde erişime açık olarak yayınlanan makaleler ve son 10 yılda kongre bildiri kitapçıklarında yayınlanan bildiriler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 79 bilimsel yayın incelenmiştir. Nicel yöntemler kullanmış olan araştırmaların ölçekleri incelendiğinde, çoğunlukla yabancı yazarlar tarafından geliştirilen ölçeklerin kullanıldığı ve 79 çalışmadan 40’inin girişimciler üzerine gerçekleştirilmediği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre araştırma için belirlenen anahtar sözcükler arasında en çok girişimci birey kavramının çalışmalarda yer aldığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte alanda yapılan araştırmalarda girişimci bireyi, girişimcilik eğilimini ve girişimci olma nedenlerini ortaya koymayı hedefleyen çalışmaların olduğu belirtilmiştir.

İnce, Erdem, Deniz ve Bağlar (2015), araştırmalarını girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkiyi potansiyel girişimciler üzerinden belirlemek amacıyla gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın verileri anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın evrenini, Sivas halk eğitim merkezindeki meslek edindirme kurslarına katılan 1944 işletmeci kursiyer oluşturmuştur. 224 kişiye anketin uygulandığı ancak bunlardan 202 tanesinin değerlendirme kapsamına alındığı ifade edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, girişimci kişilik özelliği ile kişisel girişimcilik becerileri arasında orta seviyede anlamlı, yönetsel beceriler arasında orta seviyede anlamlı ve teknik beceriler arasında ise orta seviyede anlamlı ilişki

olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların demografik özellikleri (cinsiyet, eğitim, işletme sahipliği, bulunulan pozisyon, kendi işini kurma düşüncesi) ile değişkenler arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirtilmiştir.

Girişimcilikle ilgili bir diğer çalışmada Pan ve Akay (2015), öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini çeşitli değişkenler (cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise türü, bölüm, ailenin aylık geliri) açısından belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini birinci ve dördüncü sınıfta öğrenim gören 404 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre aile, eğitim, yaş, cinsiyet, doğum yeri, yakın çevre, kişisel değerler gibi faktörlerin girişimci kişiliğin oluşmasında ve girişimcilik eğiliminin gösterilmesinde etkili olduğu ifade edilmektedir.

Girişimciliğin ilköğretim düzeyinde incelenmesine yönelik çalışmalara bakıldığında Polat, Koçak, Çermik, Meral ve Boztaş (2015)'in araştırmasında, yenilenen İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarının öğrencilerin girişimcilik becerisini geliştirip geliştirmediği ile ilgili öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Çalışma grubu olarak 6 Sosyal Bilgiler öğretmeni belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, girişimcilik becerisini ekonomik uygulamalara göre değerlendirdiği ifade edilmiştir.

Yüksel, Cevher ve Yüksel (2015)'in gerçekleştirdiği çalışmanın amacı, öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin oluşmasında girişimci kişilik özelliklerinin tespiti, aile, cinsiyet, yaşadıkları şehir, aile mesleği gibi unsurların girişimcilik eğilimlerinde ne derece etkin olduklarını ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda, Isparta Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri anket tekniği ile toplanmıştır. 450 işletme yönetimi bölümü öğrencisinden 150'sine anket uygulandığı ve bunların değerlendirildiği ifade edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin tercih ettikleri girişimcilik özellikleri yenilikçilik, duyarlılık ve fırsatçılık şeklinde ortaya çıkmıştır. Strese karşı dayanma ise düşük düzeyde ortaya çıkan girişimci kişilik özellikleri arasındadır. Ayrıca çalışmada katılımcıların girişimcilik özellikleri ile cinsiyet değişkeni ve aile meslekleri ile girişimcilik özellikleri arasındaki istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisini kazandırmaya ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan Selanik Ay ve Acar (2016), araştırmanın verilerini yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplamışlardır. Araştırma Afyon İli merkezinde yer alan alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki 7 devlet ilköğretiminde görev yapmakta olan 21 sınıf öğretmeni ile

gerçekleştirilmiştir. Araştırmada toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisine çoğunlukla orta düzeyde sahip oldukları ifade edilmiştir. Girişimcilik becerisi kazandırmada etkili olan dersler Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersi olarak ifade edilmiştir. Gerçekleştirilen etkinlikler olarak ise drama, grup çalışması, kendilerini ifade etme, uzman kişileri sınıfa davet etme, gezi, kurum ziyareti, araştırma ödevleri ve röportajdan söz edilmiştir.

Aydın ve Öner (2016), sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Tarama yönteminin kullanıldığı araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 203 Sosyal Bilgiler ve 232 Sınıf Öğretmenliği olmak üzere toplamda 435 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından geliştirilen “Üniversite Öğrencileri İçin Girişimcilik Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerinin, sınıf seviyesi, bölüm, anne-baba eğitim durumu, mezun olunan lise türü ve aile aylık geliri değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ve cinsiyet (erkekler lehine) değişkenine göre ve yaşanılan yerleşim birimi (büyükşehir lehine) değişkenine göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Özdemir, Saygılı ve Yıldırım (2016), araştırmalarında girişimci kişilik özelliklerinden risk alma eğilimi ve başarıma ihtiyacının girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, bir Devlet Üniversitesinin meslek yüksekokulunda öğrenim gören 475 öğrenci üzerinde kolay örnekleme yöntemi benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, yüz yüze ve online (mail yoluyla) anket uygulaması ile toplanmıştır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda, girişimci kişilik özelliklerinden başarıma ihtiyacı ve risk alma eğiliminin girişimcilik potansiyeli üzerinde pozitif etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Üstün zekâlı öğrenciler ile ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik becerilerini karşılaştırmak amacıyla Şahin, Mertol, Arcagök ve Kayapınar (2016), araştırmalarını Samsun il merkezinde öğrenim gören üstün zekâlı öğrenciler ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın örneklemini, Samsun il merkezinde Kubilay İlkokulu'nda beşinci sınıfta öğrenim gören on öğrenci ve Samsun il merkezinde Bilim ve Sanat merkezinde besinci sınıfta öğrenim gören üstün zekâlı on öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, bireylerin üstün

zekâlı olması veya normal zekâlı olmasının girişimcilik değeri üstünde etkili olmadığı ifade edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan Uygun ve Er (2016), araştırmalarını tarama yöntemi ile gerçekleştirmiş, araştırmanın verilerinin toplanmasında anket kullanılmıştır. 214 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilen araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin girişimciliğe ilişkin özellikleri ile cinsiyet, çalışılan kurum, kıdem durumu, anne ve babanın çalıştığı sektör, yetiştikleri yer, öğrenim durumu ve mezun olunan lisans programı gibi değişkenler arasında ilişkinin bulunup bulunmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, şu sonuçlara ulaşılmıştır: Cinsiyet ve çalışılan kurum girişimcilik özellikleri üzerinde bir etkiye sahip değildir. Kıdem yılı, risk alma ve bağımsız olma üzerinde etkilidir. Annenin çalıştığı sektör boyutu belirsizliğe tahammül etme ve kendine güven üzerinde etkili iken babanın çalıştığı sektörün farklılık göstermesi risk alma özelliği üzerinde etkilidir. Yetişme yerindeki farklılık, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin belirsizliğe tahammül etme özelliği üzerinde etkilidir. Kendine güven boyutunda ise ilde yetişenlerin kendine güven oranının diğer yerlerde yetişen öğretmen adaylarına göre daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Öğrenim durumu belirsizliğe tahammül etme ile kendine güven özellikleri üzerinde etkili iken mezun olunan lisans programı, öğretmenlerin bağımsız olma ve yenilikçilik özellikleri üzerinde etkilidir.

Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan Anagün ve Atalay (2017), çalışmalarını nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşımla desenlemişlerdir. Araştırmanın katılımcılarını, 2’si erkek, 12’si kadın olmak üzere toplam 14 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının girişimcilik kavramını “dikkat çeken”, “kendine güvenen”, “donanımlı”, “lider”, “üretken”, “yeniliklere açık”, “aktif”, “risk alan” kişilik özellikleri ile açıkladıkları belirtilmiştir.

Akar ve Doğan (2018), öğretmen adaylarının kişisel değerlerinin (oto-kontrol, dindarlık, entelektüellik, sosyal beceri ve dürüstlük) sosyal girişimcilik özelliklerini ne ölçüde kestirdiğini incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcılarını, Kilis 7 Aralık Üniversitesi’nin 2016-2017 akademik döneminde öğrenim gören 393 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçlarını, Aday Öğretmenlerin Sosyal Girişimcilik Ölçeği, Üniversite Öğrencilerinin Kişisel Değerler Ölçeği ve kişisel bilgi formu oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, aday öğretmenlerin kişisel değerler konusunda elde edilen değerlerin en yüksekten en düşüğe doğru oto-kontrol, entelektüellik, dürüstlük, sosyal beceri ve dindarlık şeklinde gerçekleştiği ifade

edilmiştir. Bununla birlikte, kişisel değerlerin sosyal girişimcilikle ilgili eylemler üzerinde belirleyici etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Deveci ve Seikkula-Leino (2018), öğretmen eğitiminde gerçekleştirilen girişimcilik eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaları incelemeyi amaçlamış, bu kapsamda akademik tez, makale ve konferans bildirilerinden oluşan 76 bilimsel yayın çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada, konuyla ilgili alanda yapılan çalışmalar arasındaki benzerlikler ve farklılıkları belirlemek üzere betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen eğitiminde gerçekleştirilen girişimcilik eğitimi ile ilgili alanda yapılan araştırmaların çoğunlukla öğretim programı, öğretmen eğitimi, ekonomi ve işsizlik, girişimci özellikleri ve öğretmenlerin önemi gibi konuları ele aldığı; bu doğrultuda öğrenci, öğretmen ve girişimcilikle ilgili diğer eğitimcilerin görüşlerini, bakış açılarını ve tutumlarını belirlemeyi amaçlayan çalışmalar olduğu ifade edilmiştir.

2.2. Dünyada Yapılan Araştırmalar

Dünyada girişimcilikle ilgili çalışmalara bakıldığında; Smith ve Petersen (2006)'ın araştırmasında, eğitsel girişimcilik, sosyal girişimcilik, eğitimde sosyal girişimciliğin yeri, girişimcilik eğitiminin yarattığı fırsatlar ve girişimci okul sistemi konuları incelenmiş, girişimci okul sisteminin ilkelerine yer verilmiştir. Ayrıca eğitimde girişimcilerin rolüne vurgu yapılarak girişimciliğin değişimin en önemli unsurlarından biri olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak, girişimcilik eğitimini destekleyici ilkelere yer verilmiştir.

Zampetakis, Kafetsios, Bouranta, Dewett ve Moustakis (2009), araştırmalarında duygusal zekâ, yaratıcılık ve proaktiflik ile girişimciliğe ve girişimci amaçlara yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi belirlemeyi ve bu konuda teorik bir model önermeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın katılımcılarını, üç ayrı devlet üniversitesinde, işletme ve mühendislik bilimi fakültelerinde okuyan toplam 280 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılar random olarak belirlenmiş ve çalışmaya katılımları gönüllülük esasına göre gerçekleştiği ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin yaratıcılığı ve proaktifliği, duygusal zekânın girişimci tutumlar üzerindeki etkisini olumlu yönde desteklediği ve yaratıcılık ve proaktifliğin girişimci amaçlar üzerindeki olumlu etkisine, girişimci tutumların katkı sağladığı belirtilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin öz yeterliğe ilişkin duyguları yüksek olduğunda kendi işlerini yürütebilme olasılıklarının arttığına işaret edilmiştir.

Girişimci tutum ve davranışların, eğitimde yetiştirilecek olan başarılı değişim ajanlarının (eğitimcilerin) üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada Borasi ve Finnigan

(2010), öğretmenlerin günümüzde öğrencilerin, ailelerin ve toplumun beklentilerine yanıt verebilecek şekilde birtakım özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca toplumun, vatandaşlık sorumlulukları konusuna ilişkin eğitimcilerden gittikçe artan beklentilerinin olduğu ve bunların karşılanması gerektiği belirtilmiştir. Araştırılan bir diğer konu ise girişimciliğin eğitimde nasıl yer alabileceği şeklindedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden çoklu durum çalışması kullanılmış, katılımcı olarak 6 girişimci eğitimci yer almıştır. Veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda girişimci tutum ve davranışların, eğitimdeki değişim ajanlarının topluma hizmet etme ve eğitim kurumlarındaki değişim üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir.

Girişimcilik eğitiminin, öğretmen öğrenmeleri üzerindeki yansımalarını ve geliştirilmeyen değerlendirmelerin girişimcilik eğitimi ne şekilde engellediğini ortaya koymayı amaçlayan Seikkula-Leino, Ruskovaara, Ikavalko, Mattila ve Rytkola (2010), araştırmalarında nitel yaklaşımı kullanmışlardır. Araştırmanın verileri girişimcilik eğitimi için geliştirilen ölçme aracı ile toplanmıştır. Bu ölçme aracının üç yıl sürede geliştirildiği ifade edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde ise, içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, 17'si kadın, 12'si erkek olmak üzere 29 öğretmen oluşturmaktadır. Bu 29 kişiden 16'sının temel eğitim seviyesinde (ilkokul ve üzeri), altısının ortaöğretim seviyesinde, yedi öğretmenin de temel mesleki eğitimde çalıştığı belirtilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin girişimciliğe ilişkin kavram ve terimlerin kendilerine aşına geldiği yönünde açıklamada buldukları, ancak yaptıkları açıklamaları destekleyen belirli bir teorik temel veya tanım olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca girişimcilik eğitimi ve girişimcilik eğitiminin güçlendirilmesine ilişkin söylemlere yeteri kadar dikkat edilmediği; hedefler ve sonuçlar arasındaki içeriksel ve kavramsal anlamda görülen eksikliğin, eğitimin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi sürecini etkileyebileceği belirtilmiştir.

Culbertson, Smith, Leiva (2011), girişimci ve yönetsel mesleki kariyer gelişiminin tahmininde hedef odaklı olmanın ve öz yeterliliğin etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcılarını, 64'ü erkek ve 94'ü kadın olmak üzere toplam 158 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrenciler, psikoloji katılımcı havuzundan seçilmiş olsa da, sadece 8 öğrencinin ana bilim dalının psikoloji olduğu, bununla birlikte, işletme, biyokimya, uzay mühendisliği, iletişim, peyzaj mimarisi ve hayvan bilimleri dâhil olmak üzere 45'ten fazla farklı ana bilim dalını temsil eden öğrencilerin yer aldığı belirtilmiştir. Araştırma sonucunda, artan öz yeterlik için fırsatlar sunmanın ve uyarlanabilir amaç yönelimlerinin girişimci gelişimini etkileyebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, girişimci amaçların desteklenmesinin, bir kişinin

öncelikli öğrenme hedefine, performansına ve özyeterliliğine sahip olmasına bağlı olduğu ortaya konmuştur.

Mars ve Ginter (2012), yüksekokullarda girişimcilik hareketini destekleyen örgütsel altyapıları, modelleri ve etkinlikleri nitel olarak incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcılarını, ülke genelindeki 16 yüksekokulda girişimcilik eğitimi veren toplam 18 öğretim üyesi oluşturmaktadır. Veriler 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma, ülke geneline yayılan girişimcilik eğitiminin yüksekokullardaki eğitim alanına yönelik örgütsel değişiklik için gerekli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte araştırmada iki unsura vurgu yapılmıştır. Birincisi, yüksekokullarda uygulanan girişimcilik eğitiminin, yeni iş imkânlarının yaratılmasında ve mesleki gelişimin sürdürülmesinde kısa ve uzun vadede etkilerinin incelenmesi gerektiği; ikincisi ise, girişimcilik eğitiminin, piyasanın etkileri ve akademik kapitalizmin yüksekokullar üzerindeki yansımalarını incelemek için bir fırsat oluşturduğudur.

Girişimci kariyer yönelimleri üzerinde kültürün etkisini inceleyen Moriano, Gorgievski, Laguna, Stephan ve Zarafshani (2012), çalışmalarını altı farklı ülkeden toplam 1074 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Katılımın gönüllü olarak gerçekleştirildiği çalışmada Almanya, İran, Hollanda, Polonya ve İspanya'dan araştırmaya katılan öğrencilerin anketi kendi dillerinde, Hindistan'dan gelen öğrencilerin ise anketi İngilizce doldurdukları ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda kültürel tutum, algı ve davranışların girişimci kariyer yönelimleri üzerinde etkisinin olduğu ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin çalışmalarında kullandıkları girişimcilik eğitimi uygulamalarını vurgulamayı ve bu uygulamaların birtakım faktörlere göre nasıl farklılaştığını analiz etmeyi amaçlayan Ruskovaara ve Pihkala (2013), çalışmasını 357'si kadın, 164'ü erkek olmak üzere toplam 521 öğretmen ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın verileri, girişimcilik eğitimi ölçeği ile toplanmıştır. Ölçek maddelerinin 140 maddeden oluştuğu ve bunlardan 23'ünün incelendiği belirtilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin girişimcilik eğitimine ilişkin algısı ile girişimcilik eğitimi uygulamaları arasında bağlantı tespit edilmiştir.

Johansen ve Schanke (2014), ortaokullardaki girişimcilik projelerinin akademik başarıyı artırıp artırmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 1880'i ortaokulun alt kademesinden, 1160'ı ise, üst kademedeki olmaktadır. Akademik başarı için kullanılan gösterge, not ortalaması olarak belirtilmiştir. Girişimcilik eğitiminde kullanılan gösterge, 37 Avrupa ülkesinde öğretilen bir

program olan Şirket Programı'dır. Araştırma sonucunda, Şirket Programı'ndaki katılımcıların ortaokulların alt kademesindeki öğrencilere kıyasla daha yüksek bir not ortalamasına sahip olduğu ancak ortaokullardaki iki grup arasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca girişimciliğe uygun konularla iyi ilişkilendirilen ve kişisel nitelikleri artırmaya odaklanan girişimcilik projelerinin, akademik performansı artırmak için uygun olabileceği ifade edilmiştir.

Lackeus (2015)'un çalışmasında, eğitimde girişimciliğin ne olduğu, girişimcilik eğitiminin diğer pedagojik yaklaşımlarla karşılaştırılması, girişimci yeterliklerin neler olduğu, girişimci bilgi, beceri ve tutumlar, girişimcilik eğitiminin etkileri ve girişimcilik eğitiminin nasıl yapılması gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Girişimcilik eğitiminin bireylerde motivasyon, güven, eğlenme gibi duyuşsal özellikleri üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca girişimcilik eğitiminin bireysel, kurumsal ve toplumsal bağlamda yenilikçiliğe katkı sağladığı belirtilmiştir.

Spagnoli, Santos ve Caetano (2016), araştırmalarında, İtalya ve Portekiz'de McGee, Peterson, Mueller ve Sequeira tarafından önerilen Girişimci Özyeterlik Ölçeği'nin güvenilirliğini ve geçerliğini incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca araştırmacılar, İtalya ve Portekiz'deki iki grup katılımcı (girişimciler ve öğrenciler) arasındaki farklılıkları araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmaya toplam 810 kişi katılmıştır. Her iki ülkeden de iki farklı katılımcı grubu (370 İtalyan öğrenci, 159 Portekizli öğrenci, 163 İtalyan girişimci ve 123 Portekizli girişimci) bulunmaktadır. Elde edilen bulgular, İtalya ve Portekiz'deki Girişimci Özyeterlik Ölçeği'nin araştırma ve uygulama amaçlarıyla kullanılmasını desteklemektedir. Ayrıca, Girişimci Özyeterlik Ölçeği'nin İtalya ve Portekiz'de Girişimci Özyeterlik Ölçeği'ni geliştirmeyi amaçlayan bireysel ve grup eğitim programlarını tasarlamak için yararlı olabileceği önerilmiştir.

Bartha ve Gubik (2018), üniversite öğrencilerinin girişimci motivasyonlarını etkileyen faktörleri ve bu faktörlerle üniversitelerdeki girişimcilik eğitiminin karakteristik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmışlardır. Bu kapsamda, araştırmanın verileri için 2016'da gerçekleştirilen "Global University Entrepreneurial Spirit Students' Survey (GUESSS)" adlı anketten yararlanılmıştır. Araştırmada dört Orta Avrupa ülkesindeki (Çekya, Slovakya, Polonya ve Macaristan) katılımcıların verileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin girişimcilik motivasyonları üzerinde müşteri hedefleri, sosyal görevler, işbirliği/toplum hedefleri, bireysel hedefler ve rekabetçilik/Pazar hedefleri olmak üzere beş faktörün etkili olduğu ifade edilmiştir.

Kapasi ve Grekova (2018), araştırmalarında öğrencilerin girişimcilik eğitimi ve istihdam edilebilirliğe potansiyel katkı sunma bağlamında kendi kendine öğrenmeye ilişkin algılarını ve bakış açılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, üniversite düzeyindeki 25 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular üç başlıkta ele alınmıştır: İlk olarak öğrencilerin, genel olarak, kendi kendine öğrenme-bilinçli öğrenmenin özellikle teori ve uygulama becerilerinin gerçekleştirilmesi noktasında olumlu bir görüşe sahip olduğu belirtilmiştir. İkinci olarak, deneysel girişimcilik eğitiminin değerinin öğrencilere açıkça ifade edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Üçüncü olarak da, öğrencilerin belirli bir ölçüde denenmemiş/alışılmamış bir yaklaşımla ilerlemekten endişe duydukları tespit edilmiştir.

Nabi, Walmsley, Liñán, Akhtar ve Neame (2018), üniversitenin ilk yılında bulunan öğrencilerin girişimci hedeflerini geliştirmede girişimcilik eğitiminin etkisini öğrenme ve ilham olma noktasında belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın verileri iki aşamalı olarak toplanmıştır. İlk aşamada girişimcilik eğitimi alanlar ve almayanlar şeklinde olmak üzere toplam 619 öğrenciden veri toplanmış, ikinci aşamada ise, ilk etapta yer alan öğrencilerden 150 tanesi alınarak veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri anket yoluyla toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, girişimcilik eğitiminin etkisinin değişken olduğu ve bunun bazı durumlarda girişimci hedeflerde azalmaya yol açtığı ifade edilmiştir.

Girişimcilik eğitime karşı müzik öğretmenlerinin tutumlarını inceleyen Schediwy, Loots ve Bhansing (2018), araştırmalarını 139'u erkek, 28'i kız olmak üzere üniversite düzeyindeki 167 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın verileri, anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma, 2017'de, Hollanda'da müzik eğitimi veren üç enstitüde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğitimini bütünsel bir yaklaşımla benimsediği tespit edilmiştir. Ayrıca, yeni girişimler yaratma, girişimci olma ve istihdam/kariyer öz yönetimi olmak üzere üç farklı yaklaşımın girişimcilikte öğretilmesinin desteklenmesi ve müzikle ilgili gelecekteki kariyerlerinde bu üç yaklaşıma da hazırlıklı olunması gerektiği ifade edilmiştir.

Öğrencilerin girişimcilik hedeflerini eğitimin ilk aşamasında geliştirmede öğrenci derneklerinin rolünü inceleyen Padillo-Angulo (2019), araştırmasını birinci sınıf işletme bölümünde okuyan 237 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın verileri anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrenci derneklerinin birinci sınıf öğrencilerinin girişimcilik hedeflerini ve tutumlarını geliştirdiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu sonuçların hem eğitim uygulamaları hem de girişimciliği teşvik etmek isteyen kamu ve özel kuruluşlar için önemli olduğu ifade edilmiştir.

Suacamram (2019), araştırmasında denizaşırı bir yere yapılan alan gezisinin üniversite öğrencilerinin yaratıcılık ve girişimcilik gelişimine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda New York'a alan gezisi düzenlenerek yaratıcılık ve girişimcilik becerilerinin nasıl etkilendiği araştırılmıştır. Ayrıca alan gezisine katılan öğrenciler ile katılmayan öğrenciler arasında yaratıcılık ve girişimcilik gelişimi açısından karşılaştırma yapmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Bangkok Üniversitesi'nde öğrenim gören 24 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 12'si New York gezisine katılırken 12'si katılmamıştır. Araştırma sonrasında öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda, alan gezisine katılan öğrencilerin alan gezisine katılmayan öğrencilere göre yaratıcılıklarının arttığı, fikirlerinin geliştiği, çalışma fırsatlarının genişlediği ayrıca girişimcilik ve risk alma özelliklerinin olumlu yönde etkilendiği belirtilmiştir.

İşletme simülasyon oyunlarının öğrencilerin girişimcilik eylemlerine yönelik tutum ve hedeflerine etkisini belirlemeyi amaçlayan Zulfiqar, Sarwar, Chandia, Aziz ve Khan (2019), araştırmalarını Çin ve Pakistan'ın çok uluslu bir yapıya sahip olan üniversiteleri ve teknoloji merkezlerinde bulunan lisans düzeyinde, lisans mezunu ve lisansüstü eğitim gören 220'si erkek, 140'ı kız olmak üzere toplam 360 öğrenciyle gerçekleştirmiştir. Araştırma sonunda, işletme simülasyon oyunlarının öğrencilerin girişimcilik eylemlerine yönelik tutum ve hedeflerine olumlu yönde etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir.

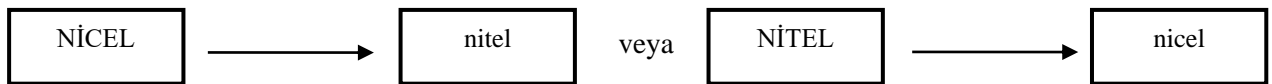
Yapılan araştırmalarda, Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik çalışma sayısının sınırlı olduğunu söylenebilir. İncelenen bazı çalışmalarda girişimcilik becerisinin Fen ve Teknoloji dersinde kazandırılmaya çalışıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, girişimcilik becerisine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmalara da rastlanılmıştır. Girişimcilik ile ilgili yapılan araştırmalar çoğunlukla üniversite düzeyindeki öğrenciler üzerine yapılmıştır. Mesleki anlamda girişimcilik eğitimi, girişimci eğilimleri, girişimci tutumlar, akademik başarı, kariyer yönelimi vb. konularda üniversite öğrencileri ile çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Üniversite düzeyindeki öğrencilere kıyasla, ilkokul basamağındaki öğrencilerin girişimcilik becerisine ilişkin çalışmaların sınırlı olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu anlamda yapılacak bu çalışmanın, alana katkı sağlaması açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları, katılımcılar, araştırmacının rolü ve veri analiz süreci açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, araştırma içerisinde nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanılmasını öngörmektedir. Bu anlamda karma yöntemler, araştırmacının nitel ve nicel araştırmalara ilişkin yaklaşım, yöntem, teknik ve kavramları tek bir çalışmada bir araya getirdiği araştırmalardır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004, s. 17). Leech ve Onwuegbuzie (2009, s. 268)'ye göre karma yöntem tasarımları karma yöntemin düzeyine göre (tamamen veya kısmen), zaman yönelimli olmasına göre (eş zamanlı veya sıralı) ve yaklaşımın önemine göre (eşit veya baskın) üçe ayrılmakta ve bu üç tasarım kendi içinde sekiz alt başlıkta toplanmaktadır. Karma yöntemin düzeyine göre denildiğinde araştırmanın kısmen veya tamamen karma olması kast edilmekte iken; zaman yönelimli olması nicel veya nitel uygulamaların aynı anda veya sıralı olarak gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Yaklaşımın önemi ise, nicel veya nitel yöntemlerden hangisinin ağırlıklı olduğu ile ilgilidir. (Baki ve Gökçek, 2012, s. 13). Bu araştırmada karma yöntem tasarımlarından *Kısmen Karma Sıralı Baskın Statütlü Tasarım* kullanılmıştır. Kısmen Karma Sıralı Baskın Statütlü Tasarım, nicel veya nitel aşamalardan birinin daha baskın olmasını vurgulayan ve sıralı olarak meydana gelen iki aşamalı bir çalışmayı öngörmektedir (Leech ve Onwuegbuzie, 2009, s. 270). Karma Sıralı Baskın Statütlü Tasarım'ın işlem basamakları Şekil 3.1'de yer almaktadır:

Şekil 3.1. *Kısmen karma sıralı baskın statütlü tasarımın işlem basamakları (Leech ve Onwuegbuzie, 2009, s. 273)*

Bu araştırmada Karma Sıralı Baskın Statütlü Tasarım'ın tercih edilmesinin iki nedeni vardır. Birincisi, elde edilen bulguların detaylandırılması, sunulması ve açıklığa kavuşturulması olarak ifade edilen tamamlayıcılıktır. İkincisi ise, iki yöntemin sıralı bir biçimde yapılması ve buna bağlı olarak nitel verilerin çalışmanın nicel boyutunun gelişimine yardımcı olmak

amacıyla kullanılması anlamına gelen gelişim boyutudur (Baki ve Gökçek, 2012, s. 4). Greene, Caracelli ve Graham (1989, s. 260) karma yöntem araştırmalarının üçgenleme, tamamlayıcılık, gelişim, başlangıç ve genişletme amaçlarından bir veya daha fazlasına sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Karma yöntemin kullanıldığı çalışmalarda en uygun tasarımın kullanılmasına karar verebilmek için araştırma sorusunu yanıtlamada hangi yaklaşımın en uygun olduğu ve karma yöntemleri kullanmanın genel mantığının belirlenmesi gibi birtakım etmenler göz önünde bulundurulmalıdır (Doyle, Brady ve Byrne, 2009, s. 183). Bu çalışmada, nicel yöntemler nitel yöntemlere göre daha ön planda olup nicel bulgular öğrencilerin girişimcilik düzeylerini ortaya koymakta iken; nitel bulgular Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini yansıtmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel yöntem bir arada kullanılmakla birlikte nicel yöntem daha ağırlıklı bir yapıdadır.

Araştırmanın nicel verileri bu tez kapsamında geliştirilen ölçek ile toplanmıştır. Ortaokul 5. sınıf basamağındaki öğrencilere uygulanan bu ölçek öz farkındalık, risk alma ve fırsatları değerlendirme olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Geliştirilen ölçek ile öğrencilerin girişimcilik düzeyleri, cinsiyet, kardeş sayısı, sosyoekonomik düzey, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu gibi değişkenler göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Ayrıca çalışmada öğrencilerin kişisel durumu hakkında bilgi edinmek amacıyla kişisel bilgi formundan yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile yapılmış olup onlardan girişimciliğin tanımı, en önemli özelliği, yaşamımızdaki yeri ve önemi, Sosyal Bilgiler dersi ile ilişkisi ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumuna ilişkin görüşleri alınmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırma soruları göz önünde bulundurularak uygulanan karma yöntem kapsamında kullanılan Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ve Kişisel Bilgi Formu hakkında bilgi verilmiştir.

3.2.1. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği

Araştırmada ortaokul basamağındaki öğrencilerin girişimcilik düzeylerini belirlemek amacıyla onların girişimcilik düzeylerini ölçecek bir ölçek uygulanmasına gereksinim duyulmuştur. Bu kapsamda alanyazında var olan ölçekler incelenmiştir. Bu kapsamda

alanyazında ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemede kullanılabilecek bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmada girişimcilik ölçeği geliştirilmesine gereksinim duyulmuştur. Ölçeğin geliştirilebilmesi için alanyazındaki çalışmalar taranarak 72 maddelik 5. sınıf düzeyindeki öğrencilere uygun madde havuzu oluşturulmuştur. Bu madde havuzu Açıklayıcı Faktör Analizi için hazırlanmış olup bu kapsamda 250 öğrenciye uygulanmıştır. Bu ölçek, araştırmacı, tez danışmanı ve ölçek geliştirme çalışmasında deneyim sahibi olan temel eğitim bölümünde görevli bir öğretim üyesi olmak üzere 3 kişi tarafından geliştirilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda maddelerin birbiriyle binişik olması ve bazı maddelerin birden çok faktör içerisinde yer almasından dolayı hazırlanan maddelerin uyumlu olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada belirlenen temel amaç doğrultusunda hazırlanan maddelerin doğru bir biçimde anlaşılması noktasında yaşanan güçlüğü neden olarak öğrencilerin gelişim düzeyleri gösterilebilir. Bu nedenle tekrar ölçek geliştirilmesine karar verilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'ni geliştirmek amacıyla alanyazın yeniden taranmış ve bu konuya ilişkin veri toplama araçları incelenmiştir (Deveci ve Çepni, 2015; İşcan ve Kaygın, 2011; Konaklı ve Göğüş, 2013; Saffari, Tojari, Khodayari, Mohammadi ve Khalifa, 2013; Uygun, Mete ve Güner, 2012). Bununla birlikte girişimciliğin belirleyici özelliklerinin neler olduğuna dair konuyla ilgili çalışmalar incelenmiştir (Akpınar, 2009; Başar, Ürper ve Tosunoğlu, 2014; Besler, 2010; Bozgeyik, 2005; Doğan, Altın ve Başar, 2010; Doğaner, 2014; Lackeus, 2015; Özdevecioğlu ve Karaca, 2015; Özeren ve Özeren Özgül, 2015; Smith ve Petersen, 2006). Türkiye ve dünyada yapılan çalışmalar incelenerek girişimciliğin temel özellikleri belirlenmiş ve Sosyal Bilgiler alanında eğitim almış ve ölçek geliştirme çalışmalarına katılmış uzmanlardan alınan görüşler sonucunda ölçeğin boyutları ilk olarak özgüven, risk alma ve fırsatları değerlendirme olarak belirlenmiştir. Ancak ölçek bütünlüğü ve hazırlanan maddelerin kapsamı göz önünde bulundurularak özgüven boyutu özfarkındalık olarak değiştirilmiş ve bu doğrultuda ölçek maddeleri yazılmıştır. Hazırlanan maddelerin 19'u özfarkındalık, 17'si risk alma ve 14'ü fırsatları değerlendirme olmak üzere toplam 50 madde yazılarak yeniden bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak form 6 öğretim elemanına, 4 öğretmene ve ortaokul 5. sınıfta okuyan 2 öğrenciye sunulmuştur. Görüşüne başvuru alan öğretim elemanları Sosyal Bilgiler Öğretimi, Eğitim Programları ve Öğretim, Ölçme Değerlendirme alanlarında uzmandır. Öğretmenler ise Sosyal Bilgiler alanında öğretim veren bireylerdir. Öğretmenler maddeleri öğrenci düzeyine uygunluk bakımından değerlendirirken öğrenciler de maddelerin kendileri açısından anlaşılır olması bakımından

değerlendirmiştir. Öğretim elamanları ise maddeleri öğrenci düzeyine uygunluk, açık ve anlaşılır olma ve boyut-madde ilişkisi bakımından değerlendirmişlerdir. Öğretim elemanı, öğretmen ve öğrencilerden alınan dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak maddelere son hali verilmiş ve ölçek geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için hazır hale getirilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin geliştirilmesi için örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda ölçeğin geliştirilmesinde olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinden tabakalı örnekleme kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme, evrendeki belli özelliklere sahip alt grupların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsil edilmelerini sağlayan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012, s. 86). Tabakalı örneklemede araştırmanın problemi üzerinde etkili olabileceği düşünülen bir değişkene göre evren içinde homojen alt gruplar belirlenir. Belirlenen alt gruplar bir tabaka kabul edilir ve her bir tabaka için basit seçkisiz örnekleme yöntemi uygulanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012, s. 87). Bu doğrultuda öncelikle Eskişehir ili Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde bulunan okullar sosyoekonomik düzeylerine göre tabakalara ayrılmıştır. Alt-orta-üst olmak üzere üç ayrı tabakadan bulunan toplam 76 ortaokul araştırmanın evrenini temsil etmektedir. Bu 76 okul arasından sosyoekonomik düzeyleri uygun biçimde karşılayacak 8 okul belirlenmiş ve araştırma bu 8 okulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği okulların sosyoekonomik düzeye göre belirlenmesi konusunda ilgili okul müdürlerine danışılmış ve okul müdürleri okulları sosyoekonomik düzeye göre alt-orta-üst biçiminde tanımlamışlardır. Araştırmanın objektif bir şekilde değerlendirilebilmesi için farklı sosyoekonomik düzeylerden okulların seçilmesine dikkat edilmiştir. Araştırmanın evrenini oluşturan okullar içerisinde sosyoekonomik düzeye göre her tabakadan basit yansız örnekleme yoluyla okullar seçilmiştir. Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin pilot uygulaması için seçilen okullarda Açıklayıcı Faktör Analizi için 350, Doğrulayıcı Faktör Analizi için ise 230 beşinci sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan bu öğrencilerin cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri okulların sosyoekonomik durumlarına göre dağılımı aşağıdaki Tablo 3.1'de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Ölçek geliştirme aşamasına katılan öğrencilerin cinsiyet ve sosyoekonomik düzeye göre dağılımları

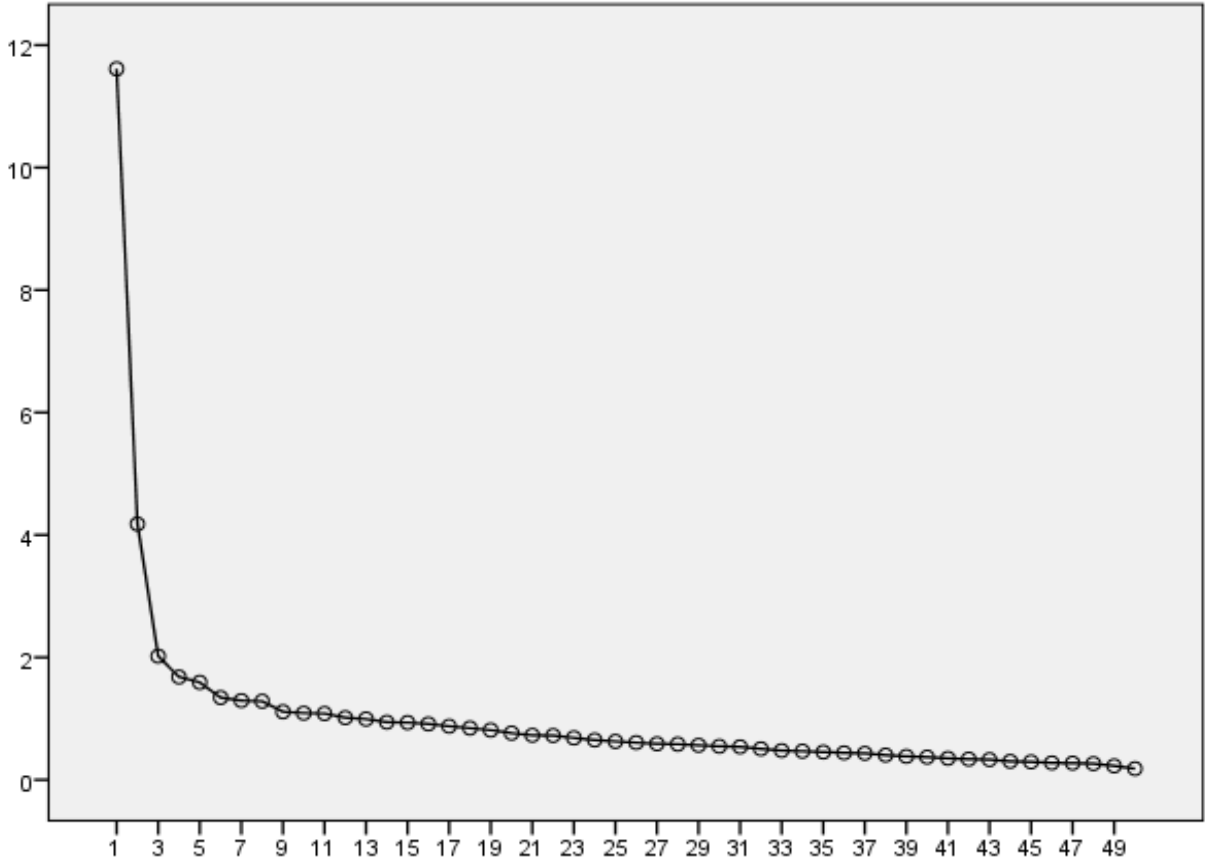
Analiz Türü	Cinsiyet		Okulun Sosyoekonomik Düzeyi			Toplam
	Kız	Erkek	Alt	Orta	Üst	
Açımlayıcı Faktör Analizi	167	183	114	119	117	350
Doğrulayıcı Faktör Analizi	122	108	78	73	79	230

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi, Açımlayıcı Faktör Analizi’ne 167’si kız, 183’ü erkek olmak üzere toplam 350 öğrenci katılmıştır. Okulun sosyoekonomik düzeyindeki dağılıma bakıldığında öğrencilerin 114’ü alt, 119’u orta ve 117’si de üst düzeydeki okullarda öğrenim görmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi’ndeki öğrenci dağılımına bakıldığında 122’si kız, 108’i erkek olmak üzere toplam 230 öğrenci bulunmaktadır. Okulun sosyoekonomik düzeyine bakıldığında bu öğrencilerin 78’inin alt, 73’ünün orta ve 79’unun da üst düzeydeki okullarda yer aldığı görülmektedir.

Açımlayıcı Faktör Analizi değişkenler arasındaki ilişkilerden hareket ederek faktör bulmaya yönelik bir işlemdir. Bu nedenle Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği’nin faktör yapısını belirlemek üzere Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi işlemi yapılmadan önce örneklem büyüklüğüne bakılmıştır. Araştırmadaki örneklemin büyüklüğü ve maddeler arasındaki korelasyonun faktör analizine uygunluğunu ortaya koyan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin .60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Çokluk ve diğerleri, 2010, s. 206). Bu kapsamda 350 öğrenciden veri toplanan Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği için KMO değeri .90 olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu değer Açımlayıcı Faktör Analizi için uygun olduğunu söylenebilir. Ayrıca dağılıma göre yapılacak faktör analizi için normallik dağılımını belirleyen bir diğer özellik olan

Barlett Küresellik Testi incelenmiştir. Bu test sonucunda ortaya çıkan ki-kare değeri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=6587,313$; $sd=1225$; $p<.001$).

Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin faktör sayısını belirlemek amacıyla karar verebilmek için Kaiser ölçütü gereği özdeğerleri 1'den büyük faktörlerin açıkladığı varyans oranları incelenmiştir. Yapılan incelemelerden yola çıkılarak maddeler atılmadan önce faktörlerin toplam varyansa yaptığı katkı dikkate alındığında varyans açıklama işlevini ilk 3 faktörün gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu faktörlerden ilkinin özdeğerinin 11,008, varyansa katkısının %22,015; ikinci faktörün özdeğerinin 3,758, varyansa katkısının %7,515; üçüncü faktörün özdeğerinin 1,505, varyansa katkısının %3,010 olduğu görülmüştür. Üç faktör toplam %32,540'lık varyans açıklamaktadır. Ayrıca faktör yapısına karar verebilmek için çizgi grafiğinden yararlanılmıştır. Çizgi grafiğine ilişkin Şekil 3.2 aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.2. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğine ilişkin çizgi grafiği

Şekil 3.2 incelendiğinde çizgi grafiğinin eğiminde üçüncü faktörden sonra bir düşüş olduğu görülmüştür. Faktör sayısını belirlemek için çizgi grafiğinde eğimin kaybolmaya başladığı nokta göz önüne alındığında (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010, s. 222)

Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin üç faktörlü yapı sergilediği söylenebilir.

Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nde bir faktör altında yüksek ilişki veren maddeleri bir araya getirmek amacıyla döndürme tekniği kullanılmıştır. Bunun için sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen dik döndürme tekniklerinden varimax kullanılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi için gerçekleştirilen yol Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Açımlayıcı faktör analizi için izlenen yol

Silinen madde	Yakın faktör yükleri	Madde toplam korelasyonları	Silindikten sonra Alpha	Silindikten sonra KMO	Silindikten sonra varyans (%)
Ölçeğin ilk hali	-	-	.902	.895	32,540
36	.162-.102	-.131	.922	.898	32,498
16	.189-.263	-.248	.923	.902	32,957
27	.244-.262	.335	.917	.903	33,382
48	.270-.313	.373	.917	.908	33,719
5	.130-.243	.317	.918	.909	34,234
45	.438-.443	.524	.916	.906	34,119
44	.179-.294	.377	.917	.907	34,552
33	.180-.345	.457	.916	.908	34,832
3	.207-.343	.349	.917	.908	35,299
20	.144-.386	.422	.917	.907	35,647
24	.402-.328	.443	.916	.906	35,864
7	.312-.188	.300	.918	.909	36,443
50	.517-.447	.571	.915	.907	36,176

31	.173-.484	.525	.915	.907	36,195
30	.147-.530	.626	.915	.901	35,830
40	.149-.416	.437	.916	.900	36,142
22	.153-.330	.333	.917	.902	36,824
11	.220-.395	.394	.917	.902	36,592
1	.133-.315	.352	.917	.905	38,092

Tablo 3.2’de görüldüğü üzere, ölçek kapsamında yer alan 19 maddenin yakın faktörlerde aldıkları yük değerleri ve madde toplam korelasyonları göz önüne alındığında uyumsuz olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle bu 19 madde belirtilen ölçütleri karşılamadığı için ölçekten çıkarılarak analiz tekrar edilmiştir. Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin açıklanan varyansı 38,092 olarak belirlenmiştir. Maddeler elendikten sonra dik döndürülmüş temel bileşenler analizi sonuçları, Tablo 3.3’te yer almaktadır.

Tablo 3.3. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonuçları, ortak faktör varyansları ve madde toplam korelasyon değerleri

Madde No	Faktör 1 (Özfarkındalık)	Faktör 2 (Risk Alma)	Faktör 3 (Fırsatları Değerlendirme)	Ortak Faktör Varyansı	Madde Toplam Korelasyon Değerleri
Madde 15	.690	.097	.176	.51	,527
Madde 8	.661	.049	.065	.44	,430
Madde 19	.630	.115	.310	.50	,561
Madde 14	.628	.057	.097	.40	,430
Madde 9	.624	.057	.089	.40	,429
Madde 12	.603	.109	.079	.38	,443
Madde 25	.596	.069	.232	.41	,473
Madde 49	.589	.070	.184	.38	,457
Madde 42	.510	.124	.268	.34	,485
Madde 2	.486	.104	.087	.25	,381
Madde 39	.471	-.007	.173	.25	,333
Madde 17	.470	.054	.155	.24	,372
Madde 47	.451	.083	.175	.24	,381
Madde 43	.054	.793	.088	.63	,532

Madde 13	.134	.724	.024	.54	,515
Madde 35	.242	.692	.062	.54	,581
Madde 28	.145	.681	.096	.49	,530
Madde 41	-.076	.661	.178	.47	,423
Madde 10	-.010	.632	.133	.41	,429
Madde 18	-.058	.628	.306	.49	,480
Madde 32	.289	.501	.175	.36	,553
Madde 4	-.011	.477	.149	.24	,349
Madde 23	.219	.433	.227	.28	,501
Madde 46	.168	.417	.206	.24	,442
Madde 34	.216	.232	.639	.50	,549
Madde 38	.251	.197	.505	.35	,493
Madde 21	.120	.187	.488	.28	,396
Madde 26	.152	.171	.481	.28	,408
Madde 29	.268	.076	.472	.30	,403
Madde 37	.232	.118	.440	.26	,409
Madde 6	.197	.178	.438	.26	,430
Açıklanan Varyans	% 15,757	% 14,401	% 7,934		
Açıklanan Toplam Varyans	% 38,092				
Özdeğer	8,091	3,806	1,688		

KMO=.90

Barlett Küresellik Testi=($x^2=3932,154$; $sd=465$; $p<.001$)

Tablo 3.3'te görüldüğü üzere, 13 maddeden oluşan ve toplam varyansın %15,757'sini oluşturan "Özfarkındalık" boyutunun faktör yükleri .451 ile .690 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %14,401'ini oluşturan "Risk Alma" boyutunun faktör yükleri .417 ile .793 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %7,934'ünü oluşturan "Fırsatları Değerlendirme" boyutunun faktör yükleri ise .438 ile .639 arasında değişim göstermektedir.

Ölçeğin güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla iç tutarlılık katsayısından yararlanılmıştır. Yapılan incelemelere göre Açıklayıcı Faktör Analizi'nde 350 öğrencinin ölçeğin 31 maddesine verdikleri yanıtlardan elde edilen iç tutarlılık katsayısı $\alpha=0.90$ olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan faktörlerden "Özfarkındalık" için iç tutarlılık katsayısı .88; "Risk alma" için iç tutarlılık katsayısı .88; "Fırsatları değerlendirme" boyutunun iç tutarlılık

katsayısı ise .76'dır. Bir testte hesaplanan güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması testin güvenilirliği için yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2012, s. 171). Hesaplanan bu iç tutarlılık katsayı değerlerine bakıldığında ölçeğin güvenilir olduğu görülmektedir. Ölçeğin güvenilirliğini ortaya koymak amacıyla madde analizinden de yararlanılmıştır. Madde analizinde, ölçek maddelerinin toplam korelasyonları incelenmekte ve alt-üst %27'lik grupların karşılaştırılması yapılmaktadır. Bu kapsamda 230 öğrenciye uygulanan ve öğrencilerin girişimcilik becerisini ölçmeyi amaçlayan maddelerin, madde toplam korelasyonları ve %27'lik grupların madde puanları arasındaki farkı gösteren bağımsız t-testi sonuçları, Tablo 3.4'te yer almaktadır.

Tablo 3.4. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin her bir boyutuna ilişkin madde analizi sonuçları

Faktör Adı ve Maddeler	Madde Toplam Korelasyonları	t – Testü
1 (15)	.30	-4,199***
2 (8)	.30	-5,453***
3 (19)	.33	-5,057***
4 (14)	.35	-5,514***
5 (9)	.39	-6,516***
6 (12)	.33	-6,039***
7 (25)	.28	-5,025***
8 (49)	.37	-8,110***
9 (42)	.38	-7,833***
10 (2)	.38	-7,018***
11 (39)	.19	-3,281**
12 (17)	.37	-7,049***
13 (47)	.45	-8,931***

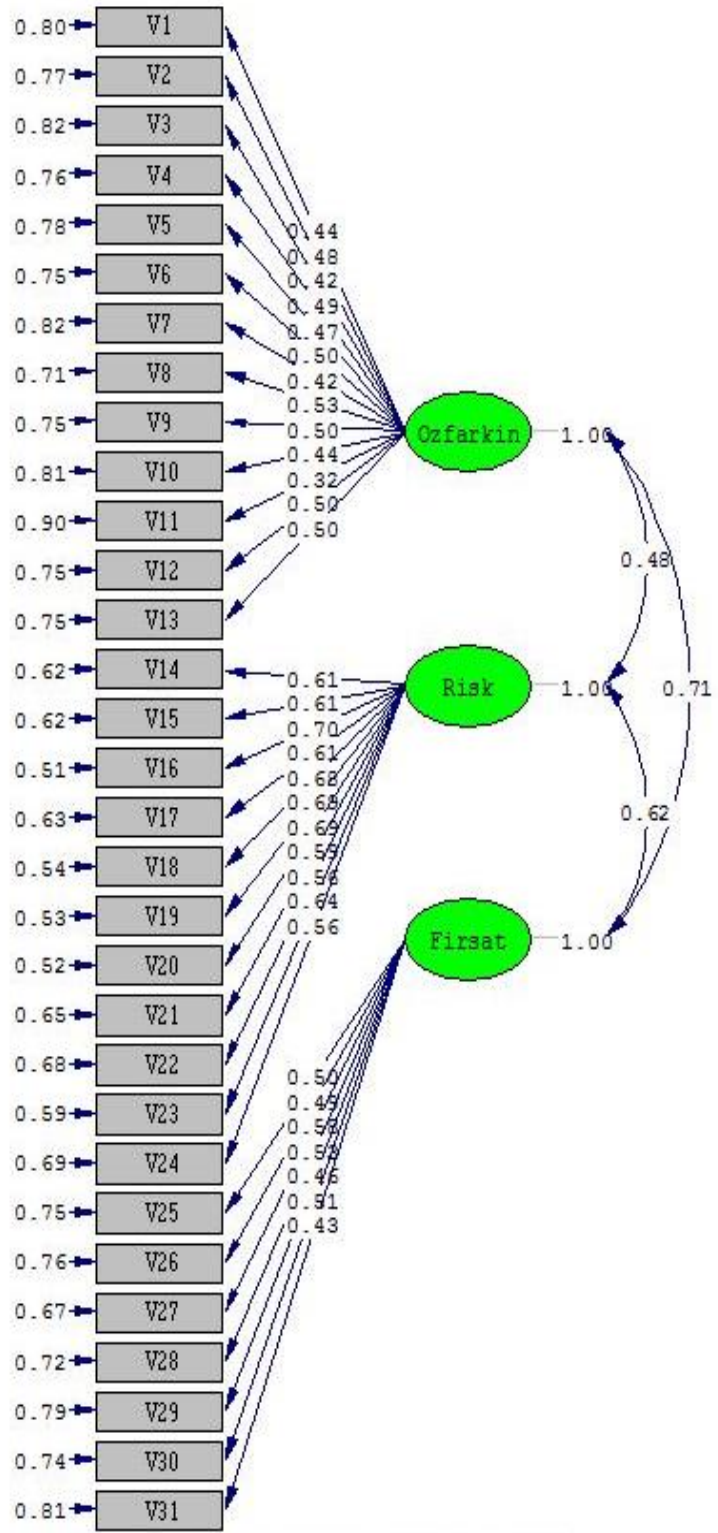
Risk Alma	14 (43)	.54	-9,320***
	15 (13)	.53	-8,620***
	16 (35)	.58	-8,401***
	17 (28)	.50	-8,318***
	18 (41)	.53	-9,762***
	19 (10)	.56	-8,183***
	20 (18)	.60	-11,597***
	21 (32)	.51	-7,023***
	22 (4)	.49	-8,112***
	23 (23)	.58	-9,466***
	24 (46)	.48	-7,624***
Fırsatları Değerlendirme	25 (34)	.47	-7,400***
	26 (38)	.40	-7,424***
	27 (21)	.45	-7,186***
	28 (26)	.40	-6,258***
	29 (29)	.38	-6,913***
	30 (37)	.40	-5,530***
	31 (6)	.29	-4,825***
N=230 n ₁ =n ₂ =62 **p<.01, ***p<.001			

Tablo 3.4 incelendiğinde, “Özfarkındalık” faktöründe yer alan maddelerin madde toplam korelasyonlarının .19 ile .45 arasında değiştiği, “Risk Alma” faktörünün .48 ile .60 arasında değiştiği, “Fırsatları Değerlendirme” faktörünün ise .29 ile .47 arasında değiştiği görülmektedir. Madde toplam korelasyonlarının .30 ve daha üzerinde iyi ayırt ettiği, .20 ile .30 arasındakilerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği alan yazında ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2010, s. 171). Tabloda yer alan “Fırsatları Değerlendirme”

faktöründeki bir maddenin .20 ile .30 arasında değer aldığı görülmüştür ve bu madde ile ilgili uzman görüşüne başvurulmuştur. Maddenin faktör altında gösterdiği yük değeri ve ortak faktör varyansı göz önünde bulundurulmuş ve uzman görüşü doğrultusunda maddenin ölçekten çıkarılmamasına karar verilmiştir.

Madde analizi kapsamında başvuru alan başka bir yöntem de testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt %27 ve üst %27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkların ilişkisiz t-testi kullanılarak sınanmasıdır. Araştırmada Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin güvenilirliğini incelemek amacıyla, öğrencilerin ölçekten aldıkları puanlar büyüklük sırasına göre sıralanmıştır. Bu kapsamda 230 öğrenci ve bu diziden alt ve üst %27'lik gruplar ($n_{alt}=62$, $n_{üst}=62$) alınarak grupların ölçekteki her bir maddeden aldıkları puan ortalamaları t-testi ile karşılaştırılmıştır. Toplam 124 öğrenciden oluşan alt ve üst grupların karşılaştırılması sonucu, tüm ölçek maddelerinin t değerlerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuca dayanarak Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nde yer alan her bir boyutun iç tutarlılığa sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca ölçeği oluşturan faktörlerdeki maddelerin bireyleri ayırt ettiği söylenebilir.

Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerini ortaya koymak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi ile geliştirilen 31 maddeli ve üç faktörlü Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Bu kapsamda 230 öğrenciye ölçek uygulanmış ve ölçeğin doğrulanması için yapılan analiz sonucunda, faktörler ve gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler ve gözlenen değişkenlere ilişkin hata varyansları, Şekil 3.3'te yer almaktadır.

Şekil 3.3. Geliştirilen ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler ve hata varyansları

Elde edilen ölçme modelindeki Lambdax, t ve açıklayıcılık varyans değerleri, Tablo 3.5'te gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin lambdax, t ve açıklayıcılık varyans değerleri

Faktörler	Maddeler	λ	t	R ²
Özfarındalık	1 (15)	0.44	6.36	0.20
	2 (8)	0.48	6.97	0.23
	3 (19)	0.42	6.03	0.18
	4 (14)	0.49	7.19	0.24
	5 (9)	0.47	6.80	0.22
	6 (12)	0.50	7.31	0.25
	7 (25)	0.42	6.04	0.18
	8 (49)	0.53	7.89	0.29
	9 (42)	0.50	7.39	0.25
	10 (2)	0.44	6.24	0.19
	11 (39)	0.32	4.50	0.10
	12 (17)	0.50	7.25	0.25
	13 (47)	0.50	7.23	0.25
Risk Alma	14 (43)	0.61	9.79	0.38
	15 (13)	0.61	9.80	0.38
	16 (35)	0.70	11.59	0.49
	17 (28)	0.61	9.67	0.37
	18 (41)	0.68	11.09	0.46
	19 (10)	0.68	11.35	0.47
	20 (18)	0.69	11.44	0.48

Fırsatları Değerlendirme	21 (32)	0.55	9.30	0.35
	22 (4)	0.56	8.82	0.32
	23 (23)	0.64	10.25	0.41
	24 (46)	0.56	8.73	0.31
	25 (34)	0.50	7.13	0.25
	26 (38)	0.45	6.91	0.24
	27 (21)	0.58	8.36	0.33
	28 (26)	0.53	7.61	0.28
	29 (29)	0.46	6.53	0.21
	30 (37)	0.51	7.24	0.26
	31 (6)	0.43	6.06	0.19 ¹

Tablo 3.5'te faktörler ve gözlenen değişkenler arasındaki ilişkilerin öz farkındalık faktöründe .32 ile .53; risk alma faktöründe .55 ile .70; fırsatları değerlendirme faktöründe ise .43 ile .58 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca maddelerin t değerleri 4.50 ile 11.59 arasında değişmektedir. Maddeler incelendiğinde en yüksek varyans .49 ile 16 (35) iken, en düşük varyans ise, .10 ile 11 (39)'dir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda veri uyumunun değerlendirilmesinde dikkate alınan bazı uyum indeksleri vardır. Bu çalışmada, ki-kare (χ^2), χ^2/sd , RMSEA (yaklaşık hataların ortalama karekökü), GFI (iyilik uyum indeksi), AGFI (uyarlanmış uyum iyiliği indeksi), standardize edilmiş SRMR (standardize edilmiş artık ortalamaların karekökü), CFI (karşılaştırmalı uyum indeksi), IFI (fazlalık uyum indeksi), NFI (normlaştırılmış uyum indeksi) ve NNFI (normlaştırılmamış uyum indeksi) değerleri kullanılmıştır (Çokluk ve diğerleri, 2010; Kline, 2005; Sümer, 2000; Şimşek, 2007; Tabachnick ve Fidell, 2001; Yılmaz ve Çelik, 2009). Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği için elde edilen uyum indeksleri ve uyum indekslerine ilişkin kabul ölçütleri, Tablo 3.6'da yer almaktadır.

¹ Parantez içinde gösterilen rakamlar, Doğrulayıcı Faktör Analizi'nden önceki madde numaralarını göstermektedir.

Tablo 3.6. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin uyum indeksleri

İndeksler	Model Değerleri	İyi Uyum	Ölçütler
χ^2	0.609.13	$0 \leq \chi^2 \leq 2df$	(Tabachnick ve Fidel, 2001)
χ^2/sd	1.41	$0 \leq \chi^2 /df \leq 2$	(Tabachnick ve Fidel, 2001)
RMSEA	0.042	$\leq .05$	(Sümer, 2000)
SRMR	0.063	$< .08$	(Brown, 2006; Akt; Çokluk ve diğerleri, 2010)
NFI	0.89	$> .90$ iyi uyum	(Sümer, 2000)
NNFI	0.96	$0.95 \leq NNFI \leq 1.00$	(Tabachnick ve Fidel, 2001)
CFI	0.96	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	(Sümer, 2000)
GFI	0.93	$> .85$	(Jöreskog ve Sörbom, 1996, Akt; Yılmaz ve Çelik, 2009)
AGFI	0.83	$> .85$	(Jöreskog ve Sörbom, 1996, Akt; Yılmaz ve Çelik, 2009)
IFI	0.96	$0.95 \leq IFI \leq 1.00$	(Tabachnick ve Fidel, 2001)

Tablo 3.6’da görüldüğü gibi, χ^2 ’nin serbestlik derecesine oranı 2’nin altında olduğu için mükemmel uyum göstermektedir. RMSEA’nın 0.042 ile mükemmel uyum, standardize edilmiş RMR’nin 0.063 ile iyi uyum, NNFI’nın 0.96 ile mükemmel uyum, CFI’nın 0.96 ile mükemmel uyum, IFI’nın 0.96 ile mükemmel uyum ve GFI’nın 0.93 ile iyi uyum gösterdiği ortaya çıkmıştır. NFI ve AGFI’nın kabul düzeyine yakın indeksler gösterdiği söylenebilir. Elde edilen

bu veriler doğrultusunda, Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda elde edilen faktör yapısının doğrulandığı söylenebilir.

3.2.2. Yarı yapılandırılmış görüşme

Girişimcilik becerisinin Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşme sorularının önceden hazırlandığı, görüşme sırasında konunun gidişine göre listeden bağımsız olarak soruların sorulabildiği bir tekniktir. Bu teknikte katılımcının bir konuya ilişkin düşünce, tutum ve eğilimini açığa çıkararak veriler toplanır. Bu görüşme türünde, karşılaştırma ve analiz kolaylığı gibi amaçlarla seçmeye zorlamak yerine açık uçlu sorular aracılığıyla zengin ve yeterli bilgi toplanması hedeflenmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012, s. 152). Görüşmelerin belirlenen hedeflerden farklı bir yöne devam etmesi göz önünde bulundurularak hazırlanan sorularda güncellemeler yapılmasını gerektiren durumlar ortaya çıkabilir. Bu anlamda, soruların esnek bir biçimde hazırlanması, gerektiğinde sorular üzerinde değişikliğe gidilmesi, soruların yerlerinin değişmesi ve yeni soruların eklenmesi, görüşmenin sağlıklı bir şekilde yapılması açısından önemli görülmektedir (Glesne, 2015, s. 141).

Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle gerçekleştirilen görüşmelerde girişimciliğin tanımı, en önemli özelliği, yaşamımızdaki yeri, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılıp kazandırılmadığı ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimciliğe ilişkin ne gibi etkinliklerin düzenlendiğine dair düşünceler belirlenmiştir. Görüşme soruları araştırmanın amacına uygun bir biçimde ve anlaşılır bir dille hazırlanmaya çalışılmıştır. Görüşme sorularının uygunluğu danışman ve görüşme konusunda uzman bir kişi tarafından incelenmiş ve bu doğrultuda görüşme soruları amaca uygunluk, soruların uzunluğu ve açık-anlaşılır olma gibi ölçütler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmiştir. Öğretmenlere, yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmadan önce “Gönüllü Katılım Formu” verilmiş ve katılmaya gönüllü olan öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere katılan öğretmenlere ilişkin bilgiler, Tablo 3.7’de yer almaktadır:

Tablo 3.7. Görüşme takvimi

Kod İsim	Tarih	Yer	Süre
Nalan	27.04.2018	Okul Kütüphanesi	05.15
Beyza	27.04.2018	Okul Kütüphanesi	05.17
Elif	27.04.2018	Okul Kütüphanesi	08.46
Meltem	27.04.2018	Okul Kütüphanesi	07.27
Fatma	30.04.2018	Okul Kütüphanesi	04.27
Ercan	30.04.2018	Okul Kütüphanesi	07.28
Serkan	02.05.2018	Okul Kütüphanesi	05.19
Zehra	02.05.2018	Okul Kütüphanesi	08.35
Leyla	02.05.2018	Okul Kütüphanesi	05.38
Hande	02.05.2018	Okul Kütüphanesi	03.58
Tanju	02.05.2018	Okul Kütüphanesi	12.35
Yasemin	04.05.2018	Müdür Yardımcısı Odası	04.40
Ömer	14.05.2018	Okul Kütüphanesi	07.04
Murat	15.05.2018	Öğretmenler Odası	08.28
Tuğba	15.05.2018	Öğretmenler Odası	05.10
Nermin	21.05.2018	Okul Kütüphanesi	05.20
Esra	21.05.2018	Okul Kütüphanesi	05.56

Tablo 3.7’de görüldüğü üzere, görüşmeler 27.04.2018 ile 21.05.2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler 03.58 ile 12.35 dakika arasında gerçekleşmiştir. Toplam görüşme süresi 108.03 dakika olup görüşmelerin büyük bir kısmı okul kütüphanesinde gerçekleşmiştir. 04.05.2018 tarihinde öğrencilerin proje çalışması gerçekleştirmeleri ve 15.05.2018 tarihinde öğrencilerin etkinlikleri nedeniyle bir görüşme müdür yardımcısının odasında, iki görüşme de öğretmenler odasında yapılmıştır. Görüşmenin güvenilirliği için, katılımcılara Gönüllü Katılım Formu dağıtılmıştır. Katılımcılardan elde edilen verilerin kayıt

altına alınacağı, yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağı ve üçüncü bir kişi tarafından kullanılmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların araştırma sürecinde istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri ve görüşme kayıtlarını inceleyebilecekleri ifade edilmiştir. Görüşme formunda araştırmacının iletişim bilgilerine yer verilmiş ve böylece katılımcıların görüşmeden sonra araştırmacıyla iletişime geçmelerine imkân tanınmıştır. Görüşme formunda katılımcıların yaş, mesleki kıdem durumu, mezun oldukları bölüme ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Görüşme formu 6 sorudan oluşup soruların kapsamı “Girişimciliğin tanımı, en önemli özelliği, yaşamımızdaki yeri ve önemi, Sosyal Bilgiler dersi ile arasındaki ilişki, Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılma durumu ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilikle ilgili yapılan etkinlikler” şeklindedir. Görüşmenin uygun bir şekilde yapılabilmesi için gürültüden uzak ve katılımcıların görüşlerini rahatlıkla açıklayabileceği yerler seçilmiştir.

3.2.3. Kişisel bilgi formu

Kişisel bilgi formu, Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin uygulandığı öğrencileri daha iyi tanımak amacıyla kullanılmıştır. Bu doğrultuda, öğrencilerin girişimciliğe ilişkin verdikleri yanıtları belirlemek üzere kişisel bilgi formunda cinsiyet, kardeş sayısı, okulun sosyoekonomik düzeyi ve anne-baba eğitim durumu gibi bilgilere yer verilmiştir. Belirlenen bu başlıkların öğrencilerin girişimcilik düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek üzere kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, EK 4'te yer almaktadır.

3.3. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları “Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin Katılımcıları” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerin Katılımcıları” olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

3.3.1. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarını Eskişehir ili Odunpazarı ve Tepebaşı merkez ilçelerine bağlı ortaokullarda öğrenim gören 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları, araştırma amaçları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmadan objektif bir sonuç elde edebilmek amacıyla alt-orta-üst olmak üzere üç ayrı sosyoekonomik düzeyden toplam 8 okulda araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda

öncelikle Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde bulunan okullar sosyoekonomik düzeylerine göre tabakalara ayrılmıştır. Alt-orta-üst olmak üzere üç ayrı tabakadan bulunan toplam 76 ortaokul araştırmanın evrenini temsil etmektedir. Bu 76 okul arasından sosyoekonomik düzeyleri uygun biçimde karşılayacak 8 okul belirlenmiş ve araştırma bu 8 okulda gerçekleştirilmiştir. Daha sonra her tabakadan basit yansız örnekleme yoluyla okullar seçilmiştir. Bu okullar tesadüfi olarak seçilmiştir. Sosyoekonomik düzey açısından üçe ayrılan okulların 4'ü alt düzeyde, 3'ü orta düzeyde, 1'i ise üst düzeyde yer almaktadır. Öğrencilerin sosyoekonomik düzey bakımından dağılımının birbirine yakın olması kriteri göz önünde bulundurularak belirlenen okullarda uygulama gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, buldukları okulun sosyoekonomik düzeyleri, kardeş sayıları, annelerinin eğitim durumları ve babalarının eğitim durumlarına ilişkin özellikleri, Tablo 3.8'de yer almaktadır:

Tablo 3.8. Ölçeğin uygulandığı okullardaki öğrencilerin kişisel bilgileri

	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	499	47,5
Erkek	551	52,5
Toplam	1050	100
Sosyoekonomik Düzey		
Alt	350	33,3
Orta	350	33,3
Üst	350	33,3
Toplam	1050	100
Kardeş Sayısı		
1 Kardeş	301	28,7
2 Kardeş	432	41,1
3 Kardeş	226	21,5

4 Kardeş	52	5,0
5 Kardeş ve üzeri	39	3,7
Toplam	1050	100
<hr/>		
Annenin Eğitim Durumu		
Okuma-Yazma Bilmiyor	33	3,1
Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil)	14	1,3
İlkokul	253	24,1
Ortaokul	249	23,7
Lise	274	26,1
Üniversite	188	17,9
Lisansüstü	39	3,7
Toplam	1050	100
<hr/>		
Babanın Eğitim Durumu		
Okuma-Yazma Bilmiyor	11	1,0
Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil)	13	1,2
İlkokul	127	12,1
Ortaokul	215	20,5
Lise	368	35,0
Üniversite	258	24,6
Lisansüstü	58	5,5
Toplam	1050	100

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrenci sayısı 499’u kız 551’i erkek olmak üzere toplam 1050’dir. Araştırmanın objektif ve tutarlı olmasını sağlamak amacıyla farklı sosyoekonomik düzeyden (alt-orta-üst) öğrencilerin eşit şekilde belirlenmesine dikkat edilmiştir. Bu kapsamda her düzeyden 350’şer öğrenci ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Kardeş

sayısı bakımından öğrencilerin 301’i 1 kardeşe, 432’si 2 kardeşe, 226’sı 3 kardeşe, 52’si 4 kardeşe ve 39’u da 5 kardeş veya 5’ten fazla kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir. Annenin eğitim durumuna bakıldığında 33 öğrenci annesinin okuma-yazma bilmediği, 14 öğrencinin okuma-yazma bildiği ancak herhangi bir okuldan mezun olmadığı, 253 öğrencinin annesinin ilkokul mezunu, 249 öğrencinin annesinin ortaokul mezunu, 274 öğrencinin annesinin lise mezunu, 188 öğrencinin annesinin üniversite mezunu ve 39 öğrencinin annesinin de lisansüstü düzeyde mezun olduğu görülmektedir. Babanın eğitim durumuna bakıldığında 11 öğrencinin babasının okuma-yazma bilmediği, 13 öğrencinin babasının okuma-yazma bildiği fakat herhangi bir okuldan mezun olmadığı, 127 öğrencinin babasının ilkokul mezunu, 215 öğrencinin babasının ortaokul mezunu, 368 öğrencinin babasının lise mezunu, 258 öğrencinin babasının üniversite mezunu ve 58 öğrencinin babasının da lisansüstü düzeyde mezun oldukları görülmektedir.

3.3.2. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin katılımcıları

Araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin yapılan görüşmelerde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden girişimciliğin tanımı, girişimciliğin en önemli özelliği, girişimciliğin yaşamdaki yeri ve önemi, Sosyal Bilgiler dersi ile ilişkisi ve Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmasına ilişkin görüşleri alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin özelliklerine ilişkin Tablo 3.9 aşağıda yer almaktadır:

Tablo 3.9. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel özellikleri

Kod İsim	Yaşı	Görev Yaptığı Okulun Sosyoekonomik Düzeyi	Lisans Mezuniyet Alanı	Öğretmenlik Mesleğindeki Hizmet Süresi
Nalan	49	Üst	Tarih	26
Beyza	52	Üst	Tarih	29
Elif	43	Üst	Tarih	19
Meltem	44	Üst	Tarih	22
Fatma	48	Üst	Tarih	26
Ercan	40	Üst	Tarih	17

Serkan	45	Alt	Sınıf Öğretmenliği	24
Zehra	38	Alt	Sosyal Bilgiler	12
Leyla	42	Orta	Coğrafya	22
Hande	52	Orta	Tarih	29
Tanju	60	Orta	Coğrafya	33
Yasemin	33	Alt	Sosyal Bilgiler	6
Ömer	45	Orta	Tarih	20
Murat	44	Orta	Sosyal Bilgiler	20
Tuğba	50	Orta	Tarih	25
Nermin	39	Alt	Sosyal Bilgiler	16
Esra	44	Alt	Tarih	23

Tablo 3.9’da görüldüğü üzere, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sayısı 5’i erkek, 12’si kadın olmak üzere toplam 17’dir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaş aralığına bakıldığında, bu sayının 33-60 arasında değiştiği görülmektedir. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyoekonomik düzeyine bakıldığında 6 öğretmenin üst düzey, 6 öğretmenin orta düzey, 5 öğretmenin de alt düzey ortaokullarda görev yaptığı görülmektedir. Lisans mezuniyet alanlarına bakıldığında 10 öğretmenin Tarih bölümü mezunu, 4 öğretmenin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu, 2 öğretmenin Coğrafya bölümü mezunu, 1 öğretmenin Sınıf Öğretmenliği mezunu olduğu görülmektedir. Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süresi incelendiğinde bu sayının 6-33 yıl arasında değiştiği görülmektedir. Araştırmanın objektif bir şekilde değerlendirilebilmesi için görüşmelere katılan öğretmenlerin görev yaptığı okulların farklı sosyoekonomik düzeylerden olmasına dikkat edilmiştir.

3.4. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği alanında lisans derecesine sahiptir. Araştırma sürecinde ortaokul öğrencilerine uygulanan Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği araştırmacı, danışman ve farklı bir öğretim üyesi tarafından geliştirilmiştir. Bu anlamda, araştırmacı ölçeğin hem geliştirilme sürecinde hem de uygulama sürecinde aktif bir rol almıştır.

Uygulama öncesinde Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan ve Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. İzinlere dair belgeler EK-A'da yer almaktadır. Uygulama sürecinde araştırmacı, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, okul müdürü, okul müdür yardımcısı ve dersi yürüten öğretmenlerden izin alarak ölçeğin uygulamasını gerçekleştirmiştir. Ayrıca ölçeği uygulamadan önce öğrencilere gönüllü katılım formları dağıtılmıştır. Araştırmacı ölçeği uygularken derslerin aksamamasına özen göstermiş ve etik kurallara uygun hareket etmiştir. Bununla birlikte araştırmacı, öğrencilerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtları etkileyecek tutum ve davranışlardan uzak durmaya özen göstermiştir. Öğrencilere uygulanan bu ölçek araştırmanın nicel verilerini oluşturmaktadır. Araştırmacı ölçek maddelerinin yazılması, uzman görüşüne başvurulması ve maddelerin analizi gibi ölçeğin geliştirilme sürecini oluşturan çalışmalarda aktif rol oynamıştır.

Araştırmacı, Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Öğretmenlerin görüşleri alınmadan önce onlara gönüllü katılım formları dağıtılmış, bu doğrultuda yapılan görüşmelerin bilimsel amaçlı gerçekleştirileceği, araştırmanın önemi, elde edilen bilgilerin başkaları tarafından kullanılmayacağı, kişisel bilgilerin gizli tutulacağı ve diledikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri ifade edilmiştir. Araştırmacı, görüşmeler esnasında öğretmenlerin düşüncelerini etkileyecek soru ve yorumlardan kaçınmaya özen göstermiştir. Araştırmacı, öğretmenlerin verdikleri yanıtları daha da genişletmek amacıyla ek sorular sormuştur. Ayrıca hedeflenen yanıtlara ulaşabilmek amacıyla ilk etapta sorulan sorular farklı bir biçimde yeniden sorularak girişimciliğe dair görüşler elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma doğrultusunda uygulanan ölçekten elde edilen nicel veriler SPSS 23.00 Programı'yla çözümlenmiştir. Araştırmanın nicel verilerini oluşturan Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin uygulanmasında cinsiyet, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu değişkenleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda, İki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için Bağımsız Gruplar T-Testi kullanılmış; ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir biçimde farklı olup olmadığını belirlemek amacıyla da İlişkisiz Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way Anova) kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2012, s. 39-48). Belirtilen bu testlerin uygulanmasından önce

ölçülecek puanların normal dağılım olup olmadığına bakılmıştır ve normallik testinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda puanların normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmaya, farklı sosyoekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören 1050 öğrenci dâhil edilmiş ve bu öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre girişimcilik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Toplanan veriler bilgisayar ortamında yazılı hale getirildikten sonra Nvivo 11 Programı yardımıyla çözümlenmiştir. Nitel verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizin temel amacı, elde edilmiş olan bulguları okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Betimsel verilerin analizinde güvenilirlik kapsamında nitel araştırma alanı uzmanından görüş alınmıştır. Betimsel verilerin analizinde belirlenen kodlar farklı bir alan uzmanına gösterilerek kodların kontrol edilmesi sağlanmıştır. Araştırmada belirlenen temalar ayrı ayrı kodlanmıştır. Betimsel analizde veriler araştırmaya uygun olacak bir biçimde (kelime veya cümle olarak) kodlanmıştır. Araştırmada hazırlanan sorular etrafında kodlanan veriler bir araya getirilerek verilerin belli başlıklar altında toplanması sağlanmış ve verilerin son biçimi ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre ortaya çıkan kavramlar şemalaştırılmış ve veriler görsel olarak sunulmuştur. Hazırlanan kodlar ve temalar yorumlanarak elde edilen verilerin sonuçları incelenmiştir. Araştırmada, öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler görüşme soruları çerçevesinde kodlanmış ve yorumlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin yapıldığı süreçte katılımcılara görüşlerinin hiçbir şekilde üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcıların onayını almak üzere gönüllü katılım formları dağıtılmıştır. Katılımcılara istedikleri zaman görüşmeden çekilebilecekleri ve görüşme sonrasında araştırmacıya ulaşabilecekleri belirtilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma amaçları doğrultusunda toplanan verilerin istatistiksel ve betimsel analizlerle çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular, “Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeyi’ne İlişkin Bulgular” ve “Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılmasına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular” olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır.

4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeyi’ne İlişkin Bulgular

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği, özfarkındalık, risk alma ve fırsatları değerlendirme olmak üzere üç boyuttan oluşup öğrencilerin girişimcilik düzeyleri cinsiyet, kardeş sayısı, sosyoekonomik düzey, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu başlıkları altında ele alınmıştır. Konuya ilişkin Tablo 4.1 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.1. Boyutlara göre girişimcilik ölçeğinden alınan puanların aritmetik ortalaması

Boyutlar	Düzyelere Göre Ölçekten Alınabilecek Puanlar	En Yüksek	En Düşük	\bar{x}
Özfarkındalık	13-25 (Düşük)	52	13	41.96
	26-38 (Orta)			
	39-52 (Yüksek)			
Risk Alma	11-21 (Düşük)	44	11	30.78
	22-32 (Orta)			
	33-44 (Yüksek)			
Fırsatları Değerlendirme	7-13 (Düşük)	28	7	19.51
	14-20 (Orta)			
	21-28 (Yüksek)			
Toplam	31-61 (Düşük)	124	31	98.00
	62-92 (Orta)			
	93-124 (Yüksek)			

Tablo 4.1 incelendiğinde, girişimcilik ölçeğinin özfarkındalık boyutunda yer alan puanların sıralamasına bakıldığında 13-25 arası düşük, 26-38 arası orta ve 39-52 arası yüksek düzey olarak görülmektedir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları özfarkındalık puanına bakıldığında (\bar{x} =41.96), özfarkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Ölçeğin risk alma boyutunda yer alan puanların sıralamasına bakıldığında 11-21 arası düşük, 22-32 arası orta ve 33-44 arası yüksek düzey olarak görülmektedir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları risk alma puanına bakıldığında (\bar{x} =30.78), risk alma düzeylerinin orta olduğu söylenebilir. Ölçeğin fırsatları değerlendirme boyutunda yer alan puanların sıralamasına bakıldığında 7-13 arası düşük, 14-20 arası orta ve 21-28 arası yüksek düzey olarak görülmektedir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları fırsatları değerlendirme puanına bakıldığında (\bar{x} =19.51), fırsatları değerlendirme düzeylerinin orta olduğu söylenebilir. Ölçeğin toplam puanındaki sıralamaya bakıldığında 31-61 arası düşük, 62-92 arası orta ve 93-124 arası yüksek olarak görülmektedir. 1050 öğrencinin ölçekten aldıkları toplam puana bakıldığında (\bar{x} =98.00), girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.1. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik bulgular

Ortaokul öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik T-Testi bulguları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının cinsiyete göre T-Testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Özfarkındalık	Kız	499	46.32	4.31	1048	6.29	.00*
	Erkek	551	44.39	5.50			
Risk Alma	Kız	499	33.82	6.60	1048	.702	.34
	Erkek	551	33.54	6.31			
Fırsatları Değerlendirme	Kız	499	22.43	3.42	1048	1.03	.30
	Erkek	551	22.22	3.39			

Toplam	Kız	499	102.59	11.98	1048	3.16	.51
	Erkek	551	100.16	12.80			

*p<.001

Tablo 4.2’de görüldüğü üzere, öğrencilerin risk alma puanları [$t_{(1048)} = .702$] ve fırsatları değerlendirme puanları [$t_{(1048)} = 1.03$] arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak öz farkındalık boyutunda kız öğrencilerin puanları ($\bar{x}=46.32$), erkek öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=44.39$) anlamlı bir biçimde daha yüksektir [$t_{(1048)} = 6.29$], ($p < .001$). Toplam öğrenci sayısına bakıldığında, ölçeğin toplam puanları [$t_{(1048)} = 3.16$] arasında kız öğrencilerin ölçeğin toplam puanları ($\bar{x}=102.59$) ile erkek öğrencilerin ölçeğin toplam puanları ($\bar{x}=100.16$) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.1.2. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmasına yönelik bulgular

Tablo 4.3’te ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.3. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının sosyoekonomik düzeye göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Boyutlar	Sosyoekonomik Düzey	N	\bar{x}	Ss	sd	F	p	Fark
Öz farkındalık	Alt	350	44.23	5.54	2	13.637	.000	Üst>Alt
	Orta	350	45.54	4.67	1047			Orta>Alt
	Üst	350	46.16	4.75	1049			
	Toplam	1050	45.31	5.06				
Risk Alma	Alt	350	32.24	6.95	2	14.190	.000	Üst>Alt
	Orta	350	34.08	6.21	1047			Orta>Alt
	Üst	350	34.72	5.89	1049			

	Toplam	1050	33.68	6.45				
Fırsatları Değerlendirme	Alt	350	21.55	3.68	2	18.276	.000	Üst>Alt
	Orta	350	22.33	3.21	1047			Üst>Orta
	Üst	350	23.08	3.14	1049			Orta>Alt
	Toplam	1050	22.32	3.41				
Toplam	Alt	350	98.03	13.38	2	21.325	.000	Üst>Alt
	Orta	350	101.95	11.80	1047			Orta>Alt
	Üst	350	103.97	11.45	1049			
	Toplam	1050	101.32	12.47				

*p<.001

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi öğrencilerin öz farkındalık boyutu [F(2,1047)=13.637] puanları arasında sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<.001). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre sosyoekonomik düzeyi üst olan okullardaki öğrencilerin öz farkındalık puanları (\bar{x} =46.16), sosyoekonomik düzeyi alt olan okullardaki öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =44.23) daha yüksektir. Sosyoekonomik düzeyi orta olan okullardaki öğrencilerin öz farkındalık puanları (\bar{x} =45.54) sosyoekonomik düzeyi orta alt olan okullardaki öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =44.23) daha yüksektir.

Öğrencilerin risk alma boyutu [F(2,1047)=14.190] puanları arasında sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<.001). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre sosyoekonomik düzeyi üst olan okullardaki öğrencilerin risk alma puanları (\bar{x} =34.72), sosyoekonomik düzeyi alt olan okullardaki öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =32.24) daha yüksektir. Sosyoekonomik düzeyi orta olan okullardaki öğrencilerin risk alma puanları (\bar{x} =34.08), sosyoekonomik düzeyi alt olan okullardaki öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =32.24) daha yüksektir.

Öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu [$F(2,1047)=18.276$] puanları arasında sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<.001$). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre sosyoekonomik düzeyi üst olan okullardaki öğrencilerin fırsatları değerlendirme puanları ($\bar{x}=23.08$), sosyoekonomik düzeyi orta olan okullardaki öğrencilerin puanları ($\bar{x}=22.33$) ve sosyoekonomik düzeyi alt olan okullardaki öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=21.55$) daha yüksektir. Sosyoekonomik düzeyi orta olan okullardaki öğrencilerin fırsatları değerlendirme puanlarının ($\bar{x}=22.33$), sosyoekonomik düzeyi alt olan okullardaki öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=21.55$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin toplam puanlarına göre sosyoekonomik düzeyi üst olan okullardaki öğrencilerin girişimcilik düzeyleri puanları ($\bar{x}=103.97$), sosyoekonomik düzeyi orta olan okullardaki öğrencilerin puanları ($\bar{x}=101.95$) ve sosyoekonomik düzeyi alt olan okullardaki öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=98.03$) daha yüksektir ($p<.001$).

4.1.3. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşmasına yönelik bulgular

Tablo 4.4'te ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.4. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının kardeş sayısına göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	\bar{x}	Ss	sd	F	p	Fark
Özfarkındalık	1	301	46.08	4.90	4	4.463	.001	
	2	432	45.35	4.83	1045			
	3	226	44.85	5.49	1049			
	4	52	43.57	5.85				
	5 ve üzeri	39	43.82	3.90				

	Toplam	1050	45.31	5.06			
Risk Alma	1	301	34.79	5.98	4	5.509	.000
	2	432	33.71	6.34	1045		
	3	226	32.99	6.84	1049		
	4	52	31.57	6.87			
	5 ve üzeri	39	31.48	6.62			
	Toplam	1050	33.68	6.45			
Fırsatları	1	301	22.87	3.32	4	3.660	.006
Değerlendirme	2	432	22.25	3.34	1045		
	3	226	22.04	3.69	1049		
	4	52	21.78	3.25			
	5 ve üzeri	39	21.25	2.79			
	Toplam	1050	22.32	3.41			
Toplam	1	301	103.75	12.24	4	6.764	.000
	2	432	101.32	12.02	1045		
	3	226	99.89	13.24	1049		
	4	52	96.94	12.90			
	5 ve üzeri	39	96.56	10.16			
	Toplam	1050	101.32	12.47			

*p<.01

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi öğrencilerin özfarkındalık boyutu puanları [F(4,1045)=4.463] arasında kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<.01). Ancak gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne göre öğrencilerin özfarkındalık puanları arasında kardeş sayıları değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p<.01). Yani öğrencilerin özfarkındalık boyutu puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunurken gruplar arasındaki

öz farkındalık puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Öğrencilerin risk alma boyutu puanları $[F(4,1045)=5.509]$ arasında kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ancak gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne göre öğrencilerin risk alma puanları arasında kardeş sayıları değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p<.01$). Yani öğrencilerin risk alma boyutu puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunurken gruplar arasındaki risk alma puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu puanları $[F(4,1045)=3.660]$ arasında kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<.01$). Ancak gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne göre öğrencilerin fırsatları değerlendirme puanları arasında kardeş sayıları değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p<.01$). Yani öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunurken gruplar arasındaki fırsatları değerlendirme puanları ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Öğrencilerin toplam puanları $[F(4,1045)=6.764]$ arasında kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<.01$). Ancak gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne göre öğrencilerin toplam puanları arasında kardeş sayıları değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p<.01$). Yani öğrencilerin toplam puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunurken gruplar arasındaki toplam puanlar ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.1.4. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin annenin eğitim durumuna göre farklılaşmasına yönelik bulgular

Tablo 4.5'te ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin annenin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.5. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının annenin eğitim durumuna göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Boyutlar	Annenin Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss	sd	F	p	Fark
Öz farkındalık	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	33	42.39	6.64	6	6.985	.000	f>a
	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	14	44.64	4.41	1043			
	İlkokul (c)	253	44.76	4.76	1049			
	Ortaokul (d)	249	44.67	5.58				
	Lise (e)	274	45.68	4.64				
	Üniversite (f)	188	46.99	4.01				
	Lisansüstü (g)	39	44.92	6.97				
	Toplam	1050	45.31	5.06				
Risk Alma	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	33	29.75	8.07	6	5.971	.000	f>a
	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	14	30.00	6.43	1043			
	İlkokul (c)	253	32.82	6.50	1049			
	Ortaokul (d)	249	33.54	6.97				
	Lise (e)	274	34.08	5.61				
	Üniversite (f)	188	35.33	5.81				
	Lisansüstü (g)	39	33.97	7.04				
	Toplam	1050	33.68	6.45				
Fırsatları Değerlendirme	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	33	21.03	4.13	6	5.351	.000	
	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	14	19.50	3.03	1043			
	İlkokul (c)	253	22.13	3.32	1049			
	Ortaokul (d)	249	22.05	3.57				
	Lise (e)	274	22.49	3.25				
	Üniversite (f)	188	23.22	2.97				

	Lisansüstü (g)	39	21.87	4.17				
	Toplam	1050	22.32	3.41				
Toplam	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	33	93.18	14.66	6	8.319	.000	f > a
	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	14	94.14	11.52	1043			f > c
	İlkokul (c)	253	99.72	12.22	1049			f > d
	Ortaokul (d)	249	100.27	13.70				
	Lise (e)	274	102.26	11.04				
	Üniversite (f)	188	105.55	10.49				
	Lisansüstü (g)	39	100.76	15.51				
	Toplam	1050	101.32	12.47				

*p<.001

Tablo 4.5'te görüldüğü üzere, öğrencilerin öz farkındalık boyutu puanları [F(6,1043)=6.985] arasında annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<.001). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne göre annenin eğitim durumu üniversite mezunu olan öğrencilerin öz farkındalık puanları (\bar{x} =46.99), annenin eğitim durumu okuma yazma bilmiyor olan öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =42.39), annenin eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =44.76) ve annenin eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =44.67) daha yüksektir.

Öğrencilerin risk alma boyutu puanları [F(6,1043)=5.971] arasında annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<.001). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne göre annenin eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin risk alma puanları (\bar{x} =35.33), annenin eğitim durumu okuma yazma bilmiyor olan öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =29.75) daha yüksektir.

Öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu puanları [F(6,1043)=5.351] arasında annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<.001). Ancak gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne

göre öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu puanları arasında annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yani öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu puanları ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunurken gruplar arasındaki fırsatları değerlendirme puanları ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Öğrencilerin toplam puanları [F(6,1043)=8.319] arasında annenin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<.001). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi'ne göre annenin eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin toplam puanları (\bar{x} =105.55), annenin eğitim durumu okuma yazma bilmiyor olan öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =93.18), annenin eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =99.72) ve annenin eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin puanlarından (\bar{x} =100.27) daha yüksektir.

4.1.5. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin babanın eğitim durumuna göre farklılaşmasına yönelik bulgular

Tablo 4.6'da ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin babanın eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.6. Ortaokul öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeği puanlarının babanın eğitim durumuna göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Boyutlar	Annenin Eğitim Durumu	N	\bar{x}	Ss	sd	F	p	Fark
Öz farkındalık	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	11	38.81	4.62	6	7.770	.000	f>a
	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	13	45.30	5.02	1043			f>c
	İlkokul (c)	127	44.00	5.53	1049			e>a
	Ortaokul (d)	215	44.69	5.39				
	Lise (e)	368	45.49	4.80				
	Üniversite (f)	258	46.51	4.23				
	Lisansüstü (g)	58	45.17	6.07				

	Toplam	1050	45.31	5.06				
Risk Alma	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	11	28.27	4.75	6	4.168	.000	
	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	13	32.00	8.28	1043			
	İlkokul (c)	127	32.37	6.86	1049			
	Ortaokul (d)	215	33.00	7.29				
	Lise (e)	368	34.05	5.81				
	Üniversite (f)	258	34.74	6.06				
	Lisansüstü (g)	58	33.36	6.51				
	Toplam	1050	33.68	6.45				
Fırsatları	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	11	18.90	2.91	6	6.980	.000	f>c
Değerlendirme	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	13	21.38	3.57	1043			f>d
	İlkokul (c)	127	21.60	3.58	1049			
	Ortaokul (d)	215	21.79	3.67				
	Lise (e)	368	22.52	3.10				
	Üniversite (f)	258	23.14	3.22				
	Lisansüstü (g)	58	21.77	3.70				
	Toplam	1050	22.32	3.41				
Toplam	Okuma-Yazma Bilmiyor (a)	11	86.00	10.28	6	8.397	.000	f>a
	Okuma-Yazma Biliyor (Mezun Değil) (b)	13	98.69	12.05	1043			f>c
	İlkokul (c)	127	97.98	13.41	1049			f>e
	Ortaokul (d)	215	99.49	13.87				e>a
	Lise (e)	368	102.08	11.30				
	Üniversite (f)	258	104.40	11.06				
	Lisansüstü (g)	58	100.31	13.73				
	Toplam	1050	101.32	12.47				

*p<.001

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi öğrencilerin öz farkındalık boyutu puanları [F(6,1043)=7.770] arasında babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < .001$). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi’ne göre babanın eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin öz farkındalık puanları ($\bar{x}=46.51$), babanın eğitim durumu okuma yazma bilmiyor olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=38.81$) ve babanın eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=44.00$) daha yüksektir. Babanın eğitim durumu lise olan öğrencilerin öz farkındalık puanları, babanın eğitim durumu okuma yazma bilmiyor olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=38.81$) daha yüksektir.

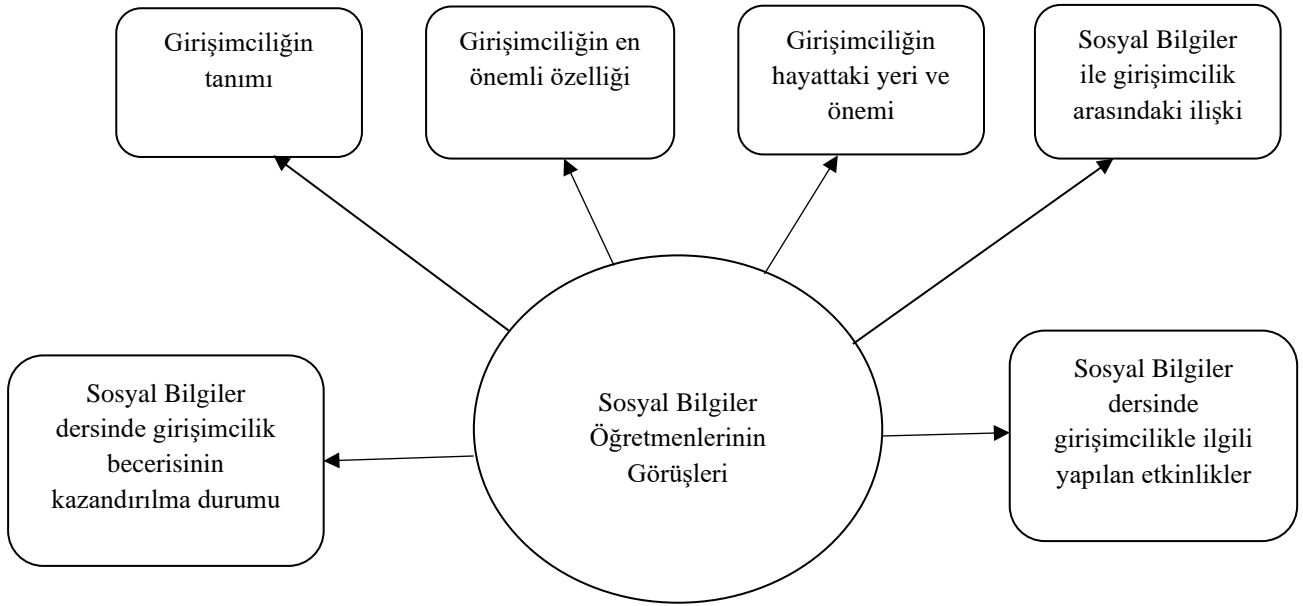
Öğrencilerin risk alma boyutu puanları [F(6,1043)=4.168] arasında babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < .001$). Ancak gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi’ne göre fırsatları değerlendirme boyutu puanları arasında babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p < .001$).

Öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu puanları [F(6,1043)=6.980] arasında babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < .001$). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi’ne göre babanın eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin fırsatları değerlendirme puanları ($\bar{x}=23.14$), babanın eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=21.60$) ve babanın eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=21.79$) daha yüksektir.

Öğrencilerin toplam puanları [F(6,1043)=8.397] arasında babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < .001$). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Testi’ne göre babanın eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin toplam puanları ($\bar{x}=104.40$), babanın eğitim durumu okuma yazma bilmiyor olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=86.00$), babanın eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=97.98$) ve babanın eğitim durumu lise olan öğrencilerin puanlarından ($\bar{x}=102.08$) daha yüksektir. Babanın eğitim durumu lise olan öğrencilerin toplam puanları ($\bar{x}=102.08$), babanın eğitim durumu okuma yazma bilmiyor olan öğrencilerin puanlarından daha yüksektir.

4.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılmasına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

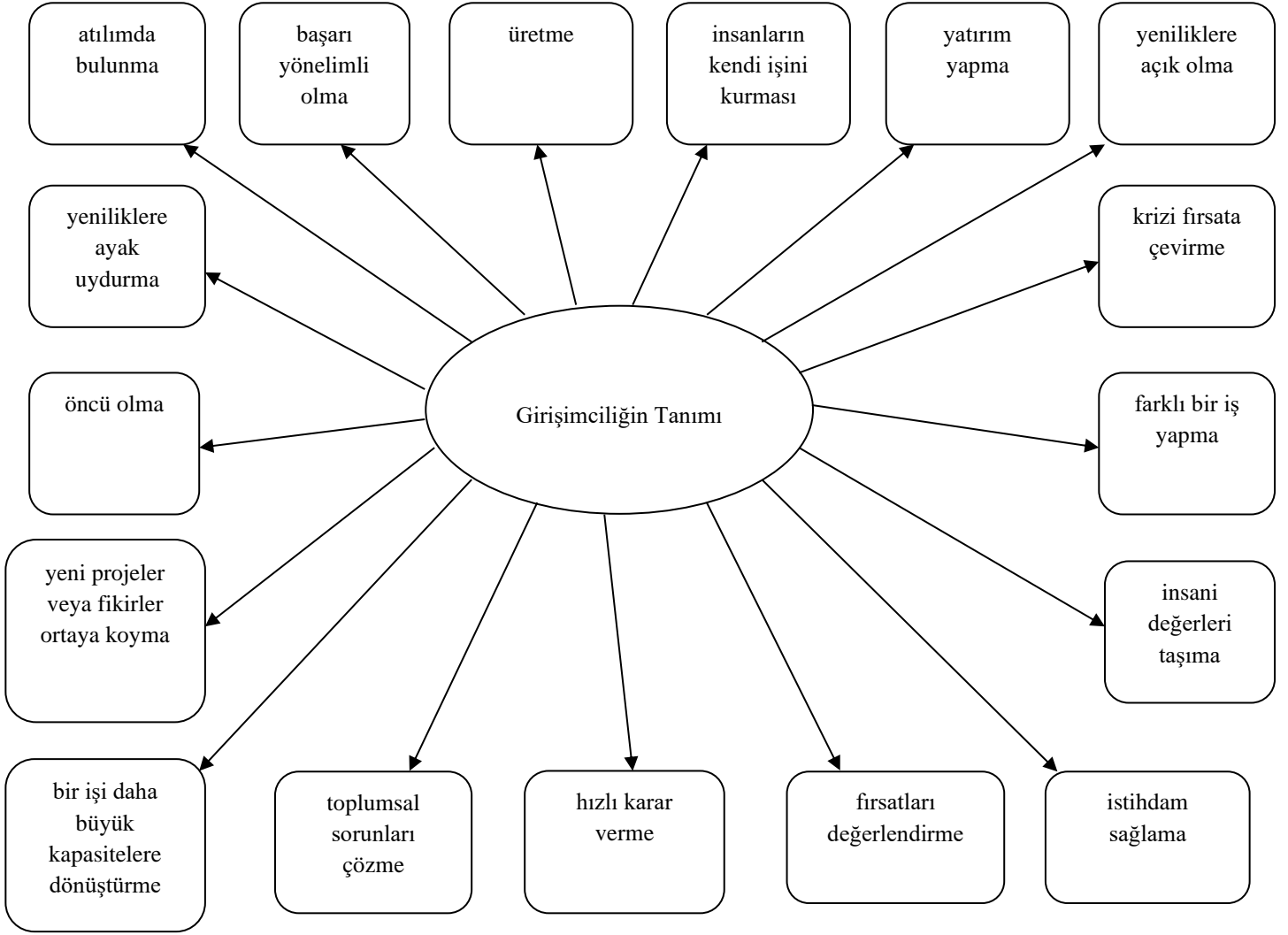
Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular “*Girişimciliğin tanımı*”, “*Girişimciliğin en önemli özelliği*”, “*Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemi*”, “*Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişki*”, “*Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumu*” ve “*Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilikle ilgili yapılan etkinlikler*” kategorileri altında ele alınmıştır. Konuya ilişkin Şekil 4.1 aşağıda yer almaktadır:

Şekil 4.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin kategorilere göre değerlendirilmesi

4.2.1. Girişimcilik becerisinin tanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular

Girişimcilik becerisinin tanımına ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar, Şekil 4.2’de yer almaktadır.

Şekil 4.2. Girişimciliğin tanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 4.2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimciliğin tanımını “atılımda bulunma”, “başarı yönelimli olma”, “üretme”, “insanların kendi işini kurması”, “yatırım yapma”, “yeniliklere açık olma”, “krizi fırsata çevirme”, “farklı bir iş yapma”, “insani değerleri taşıma”, “istihdam sağlama”, “fırsatları değerlendirme”, “hızlı karar verme”, “bir işi daha büyük kapasitelere dönüştürme”, “yeni projeler veya fikirler ortaya koyma”, “toplumsal sorunları çözme”, “öncü olma” ve “yeniliklere ayak uydurma”

şeklinde ifade etmişlerdir. Girişimcilik çoğunlukla ekonomik ya da toplumsal konularla ilişkilendirilen bir kavram olmakla birlikte insan yaşamının birçok yönden etkilemektedir. Bu açıdan girişimciliğin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Girişimciliğin tanımını, yatırım yapma olarak ifade eden Beyza Öğretmen görüşünü “*Girişimcilik kişinin ekonomik temelde yatırım yapması, iş kurması, kendine faaliyet alanı belirlemesidir.*” şeklinde belirtmiştir. Girişimciliği krizleri fırsata çevirme olarak tanımlayan Elif Öğretmen görüşünü “*Girişimcilik kriz ortamında risk alarak krizi fırsata çevirmektir.*” olarak ifade etmiştir. Girişimciliği fırsatları değerlendirme olarak tanımlayan Ercan Öğretmen görüşünü “*Etraftaki fırsatları iyi değerlendirme, bunları kendiyle ilgili önemli bir şeye çevirme, paraya çevirme ya da insanların kullanabileceği bir hayır işine çevirme.*” olarak ifade ederken Esra Öğretmen girişimciliği yeniliklere ayak uydurma olarak tanımlayıp görüşünü “*Değişen dünyanın gereksinimlerine göre insanların yeni metotlar geliştirmesi, yeni algılar geliştirmesi, yeniliklere ayak uydurması.*” şeklinde belirtmiştir. Girişimciliği atılımda bulunma olarak tanımlayan Fatma Öğretmen görüşünü “*Kendilerine göre atılımda bulunmaları, mesela meslek sahibi olabilmek için olabilir, kendilerini geliştirebilmek için olabilir, para kazanmak için olabilir.*” şeklinde açıklamıştır. Hande öğretmen girişimciliği farklı bir iş yapma olarak tanımlayarak görüşünü “*Bir kimsenin sanayide, ticarete veya herhangi bir iş alanında farklı bir işe girmesi, bir iş yapması.*” şeklinde ifade ederken Leyla Öğretmen girişimciliği bir işi büyük kapasitelere dönüştürme olarak tanımlayıp bu görüşünü “*Eldeki mevcut verileri değerlendirerek ya da mevcut olanaklar oluşturarak, olmayan olanakları da oluşturmaya çalışarak bir işe atılma ve bunu geliştirerek daha büyük kapasitelere dönüştürmedir.*” şeklinde ifade etmiştir.

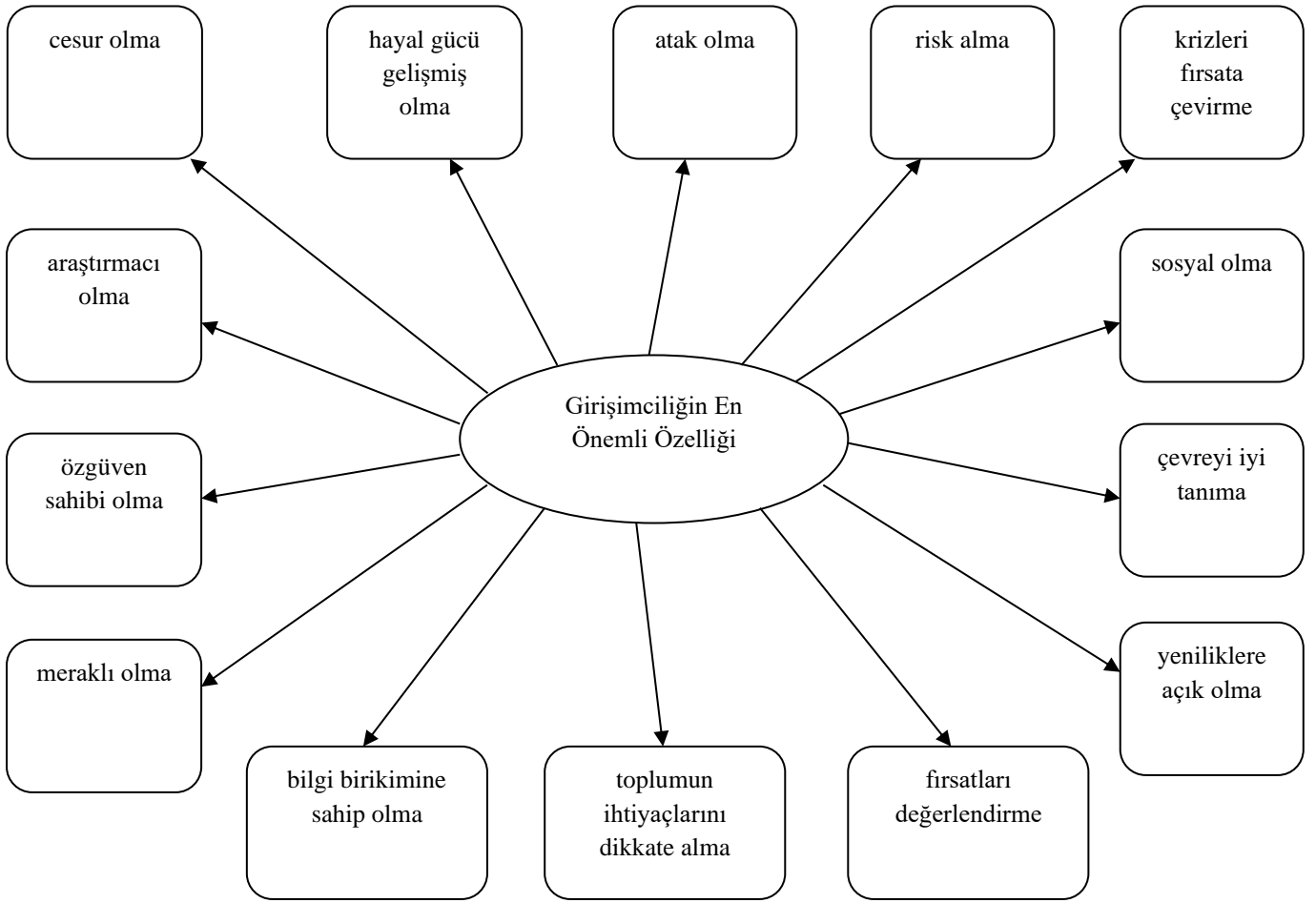
Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Meltem Öğretmen, “*Girişimcilik bence cesarettir, parana para katmaktır ama aynı zamanda bir sürü kişiye istihdam kazandırmaktır ve ülke ekonomisine katkı sağlamaktır.*” şeklindeki açıklamasıyla girişimciliği istihdam sağlama olarak ifade etmiştir. Girişimciliği hızlı karar verme olarak tanımlayan Murat Öğretmen görüşünü “*Özgüven olacak, o özgüvenin sonucunda bir hedef belirleyecek, o hedefin peşinde hızlıca karar verip oraya atılacak. Hemen pratik anlamda girişimde bulunacak.*” şeklinde belirtmiştir. Nalan öğretmen girişimciliği üretme olarak tanımlarken görüşünü “*Üretmek, faydalı olabilmek demektir bence girişimcilik.*” şeklinde ifade etmiştir. Nermin Öğretmen girişimciliği yeniliklere açık olma olarak tanımlamış ve görüşünü “*Girişimcilik bence en başta yeniliklere açık olmak, var olan fırsatları iyi kullanmak, fırsatları fark edebilmek, gereksinimleri gözlemleyebilmek anlamına geliyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Girişimciliği başarı yönelimli olma olarak

tanımlayan Ömer Öğretmen bu görüşünü “*Girişimcilik, kişinin herhangi bir iş kolunda, iş alanında veya hayatın herhangi bir alanında kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda belirli bir cesaretle, kararlılıkla bir şey başarmaya yönelmesidir.*” şeklinde belirtmiştir.

Serkan Öğretmen girişimciliği yeni projeler veya fikirler ortaya koyma olarak tanımlayıp görüşünü “*Girişimcilik, üretim, dağıtım, tüketim alanlarında yeni projeler, fikirler ortaya koymak ve bu fikirleri, projeleri uygulamaktır.*” şeklinde açıklamıştır. Tanju Öğretmen girişimciliği toplumsal sorunları çözme olarak tanımlamış ve görüşünü “*Girişimcilik, toplum yararına gereksinim duyulan, toplum sorunlarını çözmeye yönelik var olan fırsatları toplum yararına değerlendirmek olarak düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Girişimciliğin tanımını öncü olma olarak ifade eden Tuğba Öğretmen görüşünü “*Girişimcilik, yapılması gereken bir işte öne çıkmak, öncü olmak, o işte başarılı olmak demektir.*” şeklinde açıklamıştır. Yasemin öğretmen girişimciliği insanların kendi işini kurması olarak tanımlarken görüşünü “*Bana göre girişimcilik, tarım, sanayi, ticaret alanlarında yeni bir iş alanı oluşturma, insanların kendi işini kurması diyebilirim.*” şeklinde belirtirken Zehra Öğretmen ise girişimciliği insani değerleri taşıma olarak tanımlamış ve görüşünü “*Girişimcilik, bireylerin kendilerini tam olarak ifade edebilme becerilerini kazandırmak için günümüz şartlarında tam anlamıyla insani değerleri taşımadır.*” şeklinde ifade etmiştir.

4.2.2. Girişimciliğin en önemli özelliğine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular

Dünyanın giderek gelişip modern bir yapıya dönüşmesini sağlayan kişilere bakıldığında araştıran, sorgulayan, yaratıcı düşünen, özgüven sahibi, merak eden, keşfetme duygusuna sahip, bağımsız hareket edebilen ve yeniliklere açık bireyler olduğu görülmektedir. Bu bireyler, başarılı olma adına kararlı bir şekilde çalışırlar ve gerekli gördükleri durumlarda risk alabilirler. Girişimci bilgi, beceri ve tutuma sahip insanlar, yaşamın herhangi bir alanında başarılı olmayı hedefleyerek bu doğrultuda hareket ederler. Bu anlamda girişimcilik bireyin birtakım özelliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Girişimciliğin en önemli özelliğine ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar, Şekil 4.3’te yer almaktadır.

Şekil 4.3. Girişimciliğin en önemli özelliğine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 4.3'te görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimciliğin en önemli özelliğini “hayal gücü gelişmiş olma”, “atak olma”, “risk alma”, “krizleri fırsata çevirme”, “sosyal olma”, “çevreyi iyi tanıma”, “yeniliklere açık olma”, “fırsatları değerlendirme”, “toplumun gereksinimlerini dikkate alma”, “bilgi birikimine sahip olma”, “meraklı olma”, “özgüven sahibi olma”, “araştırmacı olma” ve “cesur olma” olarak ifade etmişlerdir.

Girişimciliğin en önemli özelliğini toplumun gereksinimlerini dikkate alma olarak ifade eden Beyza Öğretmen bu görüşünü “Girişimci kişi bir kere donanımlı olmalı, bulunduğu toplumu iyi analiz etmeli, toplumun gereksinimlerini belirlemeli; ona göre kendine maksimum verim getirecek alanları da belirleyerek yatırımını yapmalı.” şeklinde ifade etmiştir. Elif Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini risk alma olarak niteleyerek bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Bana göre girişimciliğin en önemli özelliği, risk alabilen olmalıdır, çabuk karar vermelidir, yaşanan krizi fırsata çevirip hayal gücünün geniş olması lâzım. Bence girişimciler hayalperestten

ziyade daha farklı düşünüp farklı gözlem yapabilen kişilerdir. Bu yüzden çabuk karar verip risk alan birileridir, riski sevmelidir bence.”

Ercan Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini sosyal olma olarak ifade etmiş ve bu görüşünü *“Girişimciliğin en önemli özelliği bence biraz sosyal insan olmak, konuşmaktan, insanları dinlemekten sıkılmamak lâzım.”* şeklinde belirtirken Esra Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini krizleri fırsata çevirme olarak açıklamış ve görüşünü *“Bana göre girişimciler zeki insanlardır, krizleri fırsata çeviren insanlardır, sabırlı insanlardır aynı bilim insanları gibi.”* olarak ifade etmiştir. Fatma Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini atak olma olarak ifade etmiş ve görüşünü *“İnsanların atak olması, dışa dönük olması, sosyal olması... Bunlar olsa gerek. Kişinin kendisini geliştirebilmesi için de girişimcilik çok çok önemli.”* şeklinde açıklamıştır. Girişimciliğin en önemli özelliğini çevreyi iyi tanıma olarak ifade eden Hande Öğretmen bu görüşünü *“Girişimciliğin en önemli özelliği farklı bir şey yapıyor olması gerekiyor. Çevresini çok iyi araştırması, oradaki olanakları, gereksinimleri çok iyi belirlemesi girişimcilik açısından oldukça önemli diye düşünüyorum.”* şeklinde belirtmiştir.

Leyla Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini risk alma ve cesur olma olarak açıklayan bu görüşünü *“Eldeki mevcut olanakları değerlendirme konusunda ya da kendine olanaklar oluşturma konusunda riskler alabilmek önemlidir. Cesaretli kişiler bunu göz önünde bulundururlar.”* şeklinde ifade ederken Meltem Öğretmen de girişimciliğin en önemli özelliğini risk alma ve cesur olma olarak ifade etmiş ve bu görüşünü *“Cesur olmalı ve risk almayı bilmeli. Bence cesur ve risk alan insanlar sayesinde bu ülke kalkınır. Yani paramızı yastık altına koyacağımıza bir yatırım için harcıyıp değerlendirmek çok daha iyi bence.”* şeklinde açıklamıştır. Girişimciliğin en önemli özelliğini hayal gücü gelişmiş olma olarak niteleyen Murat Öğretmen bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Hayal gücünün çok iyi çalışması gerektiğini düşünüyorum. Biz çocuklara daha çok ezber kültürünü müfredata bağlı olarak tabii ki, bu değiştirilmeye çalışılıyor pozitif anlamda ama çocukları bilgi ve sınav endeksli çalıştırdığımız için hayallerin peşinde koşmak hep geri planda kalıyor. Bence bir girişimcinin en önemli özelliği, hayal gücünün gelişmiş olmasıdır. Çeşitli kitaplarda okuduğum kadarıyla çoğu girişimci normal insanlardan hayal gücünü çok daha iyi çalıştırabiliyor. Hayal gücünün bu anlamda oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.”

Nalan Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini araştırmacı olma olarak belirtmiş ve bu görüşünü *“Girişimci olabilmek için her şeyden önce fikir üretebilmek lâzım. Kişinin fikirleri olması gerekir ya da iyi düşünebilmesi, araştırmacı olması gerekir, meraklı olması gerekir.”*

Yapacağı iş neyse tabii o alanı neyse o alanla ilgili her şeyden önce araştırma yapması lâzım. Sonra o konuyla ilgili bilgilerini toplayacak, düzenleyecek, sonuca varacak.” şeklinde ifade etmiştir. Girişimciliğin en önemli özelliğini fırsatları değerlendirme olarak ifade eden Nermin Öğretmen bu görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Girişimciliğin en önemli özelliği, fırsatları görüp onu zamanında ve en uygun bir şekilde değerlendirebilmesidir. Ekonomik kazanç elde etme, yeni bir buluş ortaya koyma ya da toplumsal yarar sağlama gibi durumlarda fırsatları değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü aynı fırsat bir daha karşımıza çıkmayabilir. Bu yüzden hayatta karşılaştığımız fırsatları iyi değerlendirmemiz gerekiyor.”

Ömer Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini bilgi birikimine sahip olma olarak ifade ederken bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Girişimciliğin en önemli özelliği, kişinin girişimcilik alanı neyse o alanla ilgili belirli düzeyde bilgi birikiminin olması, belki o alanla ilgili birtakım eğitime sahip olması önemlidir. Çünkü bir sorunun çözümüyle ilgili eğitilmiş bir kişinin başarıya ulaşması oldukça mümkündür. Bu açıdan eğitimin başarıyı da beraberinde getireceğini düşünüyorum.”

Serkan Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini yeniliklere açık olma olarak ifade etmiş ve bu görüşünü *“Girişimciliğin pek çok özelliği taşıması gerekiyor. Bunların içerisinde en önemlisi yeniliklere açık olmak bence. Çünkü yeni fikirler üretebilen kişiler gelişime açık kişilerdir. Gelişimi sağlayan ve toplumu kalkandıran kişiler de yeni fikirlere açık olan kişilerdir diye düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir. Girişimciliğin en önemli özelliğini toplumun ihtiyaçlarını dikkate alma olarak ifade eden Tanju Öğretmen bu görüşünü *“Girişimciliğin en önemli özelliği toplum yararını düşünmek, toplumun gereksinim ve isteklerini düşünmektir. Ayrıca toplumda var olan istekler doğrultusunda girişimcilik faaliyetleri yapılmalı.”* şeklinde belirtmiştir. Tuğba Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini cesur olma olarak ifade etmiş ve bu görüşünü *“Girişimcilikte en önemli özellik cesaret bence... O kişinin cesareti, öne çıkması yapılacak işin temelini oluşturur.”* biçiminde açıklamıştır. Girişimciliğin en önemli özelliğini özgüven sahibi olma olarak niteleyen Yasemin Öğretmen bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

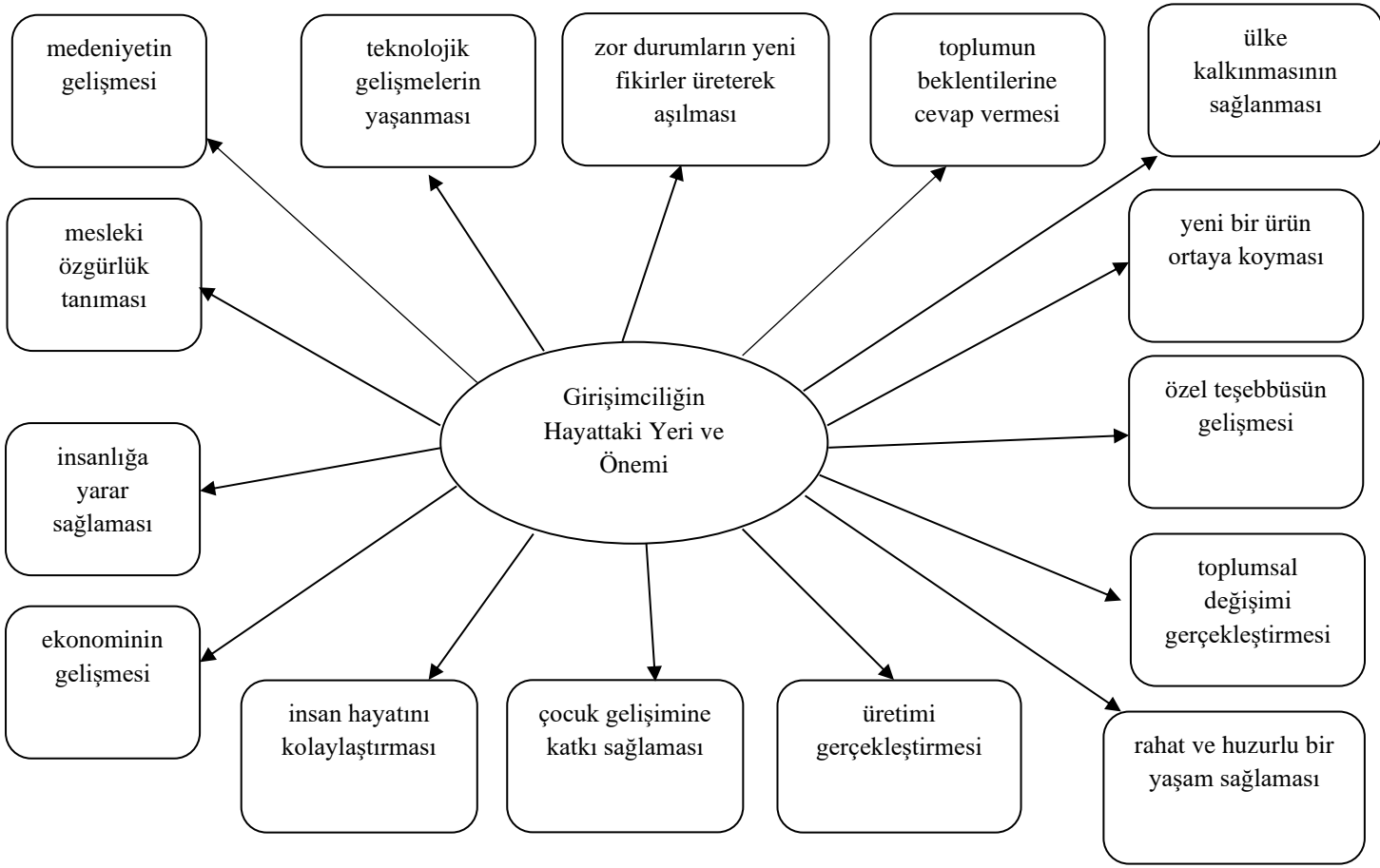
“Girişimciliğin en önemli özelliği, insanların özgüveninin yüksek olması ve o kişinin içinde o potansiyelin bulunmasıdır. Çünkü herkes girişimci olamaz biliyorsunuz. Hani bir kişi birçok üniversite bitirir, çok kitap okur, kendini geliştirir ama yine de birtakım özelliklere sahip olması gerekir. En önemlisi bence, özgüven sahibi olması ve içinde o potansiyeli taşıması.”

Zehra Öğretmen girişimciliğin en önemli özelliğini meraklı olma olarak ifade etmiş ve bu görüşünü “*Merak uyandırmazsak başarıya ulaşmakta zorlanırız. Sabah kalkıyoruz, kahvaltı ediyoruz, öğle oluyor... Yaşamımız rutin hale dönüşmüş ama ne zaman bir şeyleri merak etmeye başlarsak ve bu şekilde desteklenirsek o zaman girişimcilik bir sıfat haline geliyor.*” şeklinde açıklamıştır.

4.2.3. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular

Girişimcilik, ekonomik ya da sosyal anlamda kalkınmayı sağlama konusunda toplum için gerekli olan bir kavramdır. Bireyin iş kurması, ekonomik sorunlara yaratıcı çözümler üretmesi ve risk alarak karşısına çıkan bir fırsatı değerlendirmesi gibi konularda girişimci nitelikli insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Girişimciliğin bireysel anlamda katkılarının yanı sıra toplumsal olarak da yarar sağladığını söylemek olanaklıdır. Yapılan yenilikçi uygulamalarla topluma yön vermek girişimciliğin önemini ortaya koymaktadır. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, çoğunlukla insan yaşamını kolaylaştırmak için yapılmaktadır. Bir alanda üretilen teknolojik araç-gereçler, insanların zamandan ve mekândan tasarruf etmesini sağlamaktadır. Bu anlamda girişimcilikle ilgili eylemlerin desteklenmesi ve girişimci etkinliklerin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmelerin yaşanmasında girişimciliğin önemli bir konumda olduğu söylenebilir. Bunun yanında girişimciliğin pek çok konuda insan yaşamına katkıları bulunmaktadır. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar, Şekil 4.4’te yer almaktadır.

Şekil 4.4. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 4.4'te görüldüğü üzere, Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini “zor durumların yeni fikirler üreterek aşılması”, “ülke kalkınmasının sağlanması”, “toplumun beklentilerine cevap vermesi”, “yeni bir ürün ortaya koyması”, “özel teşebbüsün gelişmesi”, “rahat ve huzurlu bir yaşam sağlanması”, “toplumsal değişimi gerçekleştirme”, “üretimi gerçekleştirme”, “çocuk gelişimine katkı sağlaması”, “insan hayatını kolaylaştırması”, “ekonomünün gelişmesi”, “insanlığa yarar sağlaması”, “mesleki özgürlük sağlanması”, “medeniyetin gelişmesi” ve “teknolojik gelişmelerin yaşanması” olarak açıklamışlardır.

Toplumun beklentilerine cevap vermesi bakımından girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine vurgu yapan Beyza Öğretmen bu görüşünü “Girişimcilik bir kere topluma gereksinim duyduğu alanda hizmet veriyor bence. Toplumun beklentilerine cevap vermesi, toplumun ihtiyaçlarını karşılaması bakımından girişimcilik faaliyetlerinin önemli olduğunu düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini zor durumların yeni fikirler üreterek aşılması olarak açıklayan Elif Öğretmen bu düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Girişimcilik adına adım atmakta zorlanıyoruz, birilerinin bu konuda size destek vermesini bekliyorsunuz ama bunun için de kaynak tanıyarak karşılırlarına çıkan fırsatları değerlendirmelerine imkân tanınmadığını yani girişimcilerin yolunu açacak uygun ortamın bulunmadığını düşünüyorum. Yani farklı projeler yapmak, girişimciliğe yeni bir adım... Bana göre girişimcilik, bir proje yapmaktır; zorda kaldığınızda yeni şeyler üretmektir.”

Ercan Öğretmen girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini üretimi gerçekleştirme bağlamında ele almış ve bu görüşünü şöyle belirtmiştir:

“Biz para üzerine döküyoruz bu işleri ama genelde toplumumuzda artık “Bir şey üretirsem ne kazanırım?” mantığı var. Bunları hemen paraya çevirmek ya da pazarlamak çok önemli... Ne kadar çok farklı şey üretilirse o kadar çok insana ulaşılır ve etrafımızdaki girişimci sayısı ne kadar fazlaysa insanların hayatı o kadar kolaylaşır. Çünkü girişimci ne yapıyor, farklı olanı görüyor ve o yerde olmayan noktayı iyi değerlendirip insanlara katkı sağlıyor.”

Esra Öğretmen insan hayatını kolaylaştırması anlamında girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine değinmiş ve bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Şu anda 2000’li yıllardayız, yirmi birinci yüzyıldayız, iletişim çağındayız, uzay çağındayız. Artık herkes yeniliklerin, buluşların, konforun peşinde... İnsanlar hayatlarını kolaylaştıracak bütün icatlara olumlu bakıyorlar. Bu yüzden hayatı kazanmanın, para kazanmanın, tanınmanın en önemli yolu da insanların gereksinimlerine cevap veren yeni icatlar bulmaktır. Bunları da ancak girişimci insanlar bulup hayata geçirecektir.”

Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini özel teşebbüsün gelişmesi olarak açıklayan Fatma Öğretmen bu görüşünü “Günümüzde yavaş yavaş devlet sektörü azalıyor, özel teşebbüsler önem kazanıyor. Bu anlamda da girişimcilik, özel teşebbüsler için çok önemli. Çocukları bu yönde bizim yönlendirmemiz, kendilerini geliştirmesi için bu konuya çok önem verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Hande Öğretmen girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini mesleki özgürlük tanınması olarak ifade ederken bu görüşünü “Girişimcilikte insan istediği mesleği istediği alanda yapabiliyor. O istediği alanda olduğu için mutlu oluyor ve belki de daha çok para kazanıyor.” şeklinde açıklamıştır. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini ülke kalkınmasının sağlanması bağlamında değerlendiren Leyla Öğretmen bu görüşünü “Ülke ekonomisi için önemli. Küçük imkânları değerlendirerek büyük boyutlara ulaştırma önemli. Hem ülkede istihdam oluşturması açısından, iş imkânları tanınması

açısından hem ülkede gerekli olan gereksinimleri üretme konusunda, ithalatı düşürüp ihracatı artırma konusunda önemli.” şeklinde ifade etmiştir.

Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini ekonominin gelişmesi açısından ele alan Meltem Öğretmen bu görüşünü *“Girişimci insanlar sayesinde ekonomimiz düze çıkacak diye düşünüyorum. Yani herkes yastık altına parasını koyacak olursa üretim gerçekleşmez. Üretimi gerçekleştirecek işletmeler açılmazsa işsiz insanlar iş bulamayacak.”* biçiminde dile getirmiştir. Murat Öğretmen girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini toplumsal değişimi gerçekleştirmesi bakımından ele almış ve bu görüşünü *“Eğitim alanında çocukları biz bıraktıktan sonra, belirli bir yere geldikten sonra ülkeyi geliştirecek, ülkeyi belirli bir yere götürecek kişiler hep girişimciler oluyor.”* şeklinde belirtmiştir. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini insanlığa yarar sağlaması bakımından ele alan Nalan Öğretmen bu görüşünü *“İnsanlar topluma faydalı olur, kendine faydalı olur, milletine, vatanına. Girişimci olan insanların bir şekilde faydalı olduğunu düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini toplumsal değişimi gerçekleştirmesi açısından değerlendiren Nermin Öğretmen bu görüşünü *“Girişimcilik sosyal ve ekonomik hayatımızda da yer alabilecek bir şey. Yeniliklere açık olan, cesur olan insanlar hayatlarında büyük değişikliklere yol açabilir, yeni değişiklikler yapabilir.”* şeklinde ifade etmiştir. Ömer Öğretmen girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini ülke kalkınmasının sağlanması olarak ifade etmiş ve bu görüşünü şöyle açıklamıştır:

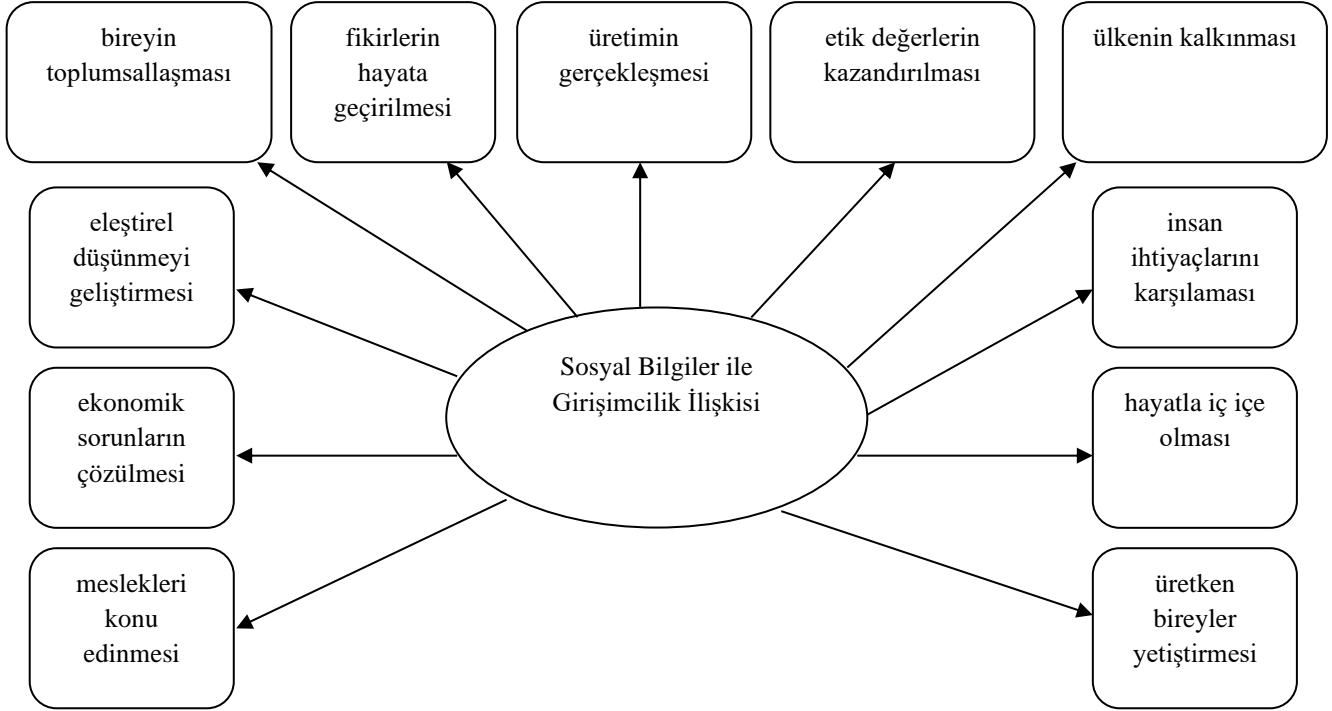
“Tarihimize baktığımızda 1920’li yıllardan sonra Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte devlet eliyle birtakım kalkınma hamlelerinin olduğunu görüyoruz ama o süreç içerisinde yine girişimci olan kişilerin hem bilimsel-teknolojik alanda hem de ekonomik alanda ülkenin kalkınmasına birtakım hizmetler verdiğini görüyoruz. O açıdan önemli.”

Serkan Öğretmen girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini rahat ve huzurlu bir yaşam sağlaması olarak ifade etmiş ve bu görüşünü *“İnsanoğlu toplumda yaşarken birçok sorunla karşılaşılıyor. Öncelikle kendi sorunlarını çözmek istiyor, daha rahat yaşamak istiyor, huzurlu yaşamak istiyor. Bu sorunları da girişimci insanlar çözüyor. Bizleri rahata kavuşturan, sorunlarımızı çözen kişiler girişimcilerdir.”* şeklinde belirtmiştir. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemine medeniyetin gelişmesi bağlamında vurgu yapan Tanju Öğretmen bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: *“Dünyanın medeniyet seviyesine ulaşmasında girişimcilerin çok önemli bir yeri var. Ayrıca girişimciler olmadan toplum sorunlarına çözüm bulunmaz. Sorunlara çözüm bulunmadan da, sorunları düşünmeden de aslında medeniyetin gelişmesi beklenemez. Elektrikle ilgili, aydınlanmayla ilgili, hastalıkla ilgili bir sorunu düşünmeden girişimcilik*

almaz.”. Tuğba Öğretmen girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini teknolojik gelişmelerin yaşanması açısından ele almış ve bu görüşünü “Girişimcilik hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmelerde girişimciler önemli bir role sahiptir. Yani girişimcilerin hayatımızda bir işin başını mutlaka çekmesi gerektiğini düşünüyorum.” olarak ifade etmiştir. Girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini ülke kalkınmasının sağlanması bağlamında ele alan Yasemin Öğretmen bu görüşünü “*Girişimciliğin hayatımızdaki yeri büyüktür, önemlidir. Çünkü insanların kendini geliştirmesi gerekiyor. Bir çiftçi düşünün. Organik tarıma geçiyor. Hem kendisi için bir şeyler yapıyor hem de çevresi için. Daha sonra bunu daha da genişletiyor. Kendisine işçi aldığı zaman başka insanlara ekmek kapısı açabiliyor. Öğrenciler arasında pasta, börek dükkânı açmayı düşünenler var. Yani devamı getirilirse çok çok daha iyi olur ki, ülkemizde de bu girişimci insanların desteklenmesi gerektiğine inanıyorum. O yüzden bence girişimcilik faaliyetleri desteklenmeli ve devamlılığı getirilmeli diye düşünüyorum.”* şeklinde belirtmiştir. Zehra Öğretmen girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini çocuk gelişimine katkı sağlaması bakımından değerlendirmiş ve bu görüşünü “*İşte EBA diye bir sitemimiz var. Görsellik alanında çocuklara merak uyandırma açısından gayet olumlu, gayet güzel ama tabii ki ailenin de bunu desteklemesi gerekiyor. Çocuk aile bakımına muhtaç olduğu için aile ona ne kadar izin verirse, aile onu ne kadar yönlendirirse bir şeyler yapma fırsatı buluyor aslında.”* biçiminde dile getirmiştir.

4.2.4. Sosyal bilgiler dersi ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişkiye dair sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular

Sosyal Bilgiler dersi ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişkiye dair Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar Şekil 4.5'te yer almaktadır.

Şekil 4.5. Sosyal bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiye dair sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 4.5 incelendiğinde Sosyal Bilgiler ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişki “fikirlerin hayata geçirilmesi”, “üretken bireyler yetiştirilmesi”, “meslekleri konu edinmesi”, “hayatla iç içe olması”, “insan gereksinimlerini karşılaması”, “üretimin gerçekleşmesi”, “etik değerlerin kazandırılması”, “ülkenin kalkınması”, “bireyin toplumsallaşması”, “eleştirel düşünmeyi geliştirmesi” ve “ekonomik sorunların çözülmesi” gibi boyutlarla ifade edilmiştir.

Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini Beyza Öğretmen bireyin toplumsallaşması bağlamında ele almış ve bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim beşinci sınıf ünitelerimizden birisi de girişimcilikle ilgili. Girişimcilikle Sosyal Bilgiler arasında bağlantı var tabii ki, bireyin içinde bulunduğu toplumu tanınması, o toplumun gerçekleriyle yüzleşmesi, o toplumun içinde var olabilme yeteneklerini, dünya görüşünü edinmesi Sosyal Bilgiler dersiyle mümkündür.”

Elif Öğretmen Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini eleştirel düşünmeyi geliştirmesi olarak değerlendirmiş ve bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Artık her şeyde test yaptığımız için çocuklar hesap sormuyor, sorgulamıyor ya da olayları irdelemiyor. Bazen karikatür gösteriyorum mesela “Burada ne görüyorsunuz?” diye. Bunu bile yorumlamakta zorluk çeken çocuklar var. O yüzden bizim bu derste bunlara daha çok ağırlık vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Yani önlerini açmak, onlara set vurmamak, ket vurmamak lazım... Bir tane doğru yok bana göre artık. O yüzden rahatlıkla ifade etsinler kendilerini, anlatabilsinler.”

Ercan Öğretmen fikirlerin hayata geçirilmesi bağlamında Sosyal Bilgiler ile girişimciliğin ilişkisine vurgu yapmış ve bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Şu anda beşinci sınıflara bir girişimcilik konusu koymuşlar. Ekonomi konuları ile ilişkilendirilmiş ama şunu söylemek gerekiyor. Hangi konuda olursa olsun teorik bilgilerimizi hayata geçiremediğimiz sürece hep bir şeyler eksik kalacaktır. O yüzden fikirlerimizi somutlaştırıp hayata geçirebildiğimiz zaman girişimciliğin de önemi ortaya çıkacaktır. Sosyal Bilgiler de aslında günlük yaşamı anlatan bir ders olduğu için fikirlerin hayata geçmesini öngörmektedir diye düşünüyorum.”

Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini insan ihtiyaçlarını karşılaması bağlamında değerlendiren Esra Öğretmen bu görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Biz beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde bilim insanların özelliklerinden tutun da icatların sebeplerine, keşiflerin sebeplerine, ekmeğin serüvenine, kâğıdın serüvenine... Bunları işliyoruz. Bunları işlememizdeki amaç, çocukların zihninde bunların nasıl oluştuğunu veya bunlara neden gereksinim olduğuyla ilgili bir soru işareti oluşturabilmek. Bu yüzden daha çocuklar dördüncü sınıftan, beşinci sınıftan itibaren neye ihtiyacı olduğunu bilirlerse, insanların gereksinimlerini belirlerlerse girişimci olmak için de adım atacaklardır.”

Fatma Öğretmen Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini etik değerlerin kazandırılması açısından değerlendirmiş ve bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Ekonomi konusunda girişimci insanlara örnekler veriyoruz. Sakıp Sabancı olsun, Vehbi Koç olsun... Ayrıca girişimciliklerini geliştirebilmeleri için bu sene ilk defa Mehmetçik Vakfı yararına okul idaresinden de izin alınarak kendi ürettikleri ürünleri okul salonunda satarak vakfa bağışta bulundular. Biz dersimizde böyle bir şey yaptık, motive ettik çocuklarımızı. Bir hayli de iyi gelir toplandı, bağış yapıldı. Konularımızda buna yer veriyoruz. Yani derse kalkmalarında olsun, söz almalarında, arkadaşlarıyla ilişkilerinde girişimcilik konularına değiniyoruz.”

Hande Öğretmen Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi meslekleri konu edinmesi bağlamında değerlendirmiş ve konuya ilişkin görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Kişinin bulunduğu yeri tanınması, doğal ortamını tanınması, beşeri unsurları tanınması... Bunlar konularımızda da var ama öğrenci bunları tanıyarak şu yaşlarda kafasında bir yer oluşturursa eğer ‘Bak ben bu alanda, burada bu işi yapabilirim.’ derse girişimci fikirlerini daha da ilerletebilir diye düşünüyorum. Çünkü konularımız bunları içeriyor. Kafasında bence bu yaşlarda tasarlayabilir çünkü ben mesleğin bu yaşlarda edinilmeye başlanıldığını düşünüyorum.”

Leyla Öğretmen meslekleri konu edinmesi açısından Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi açıklamış ve Sosyal Bilgiler dersinin zaman bakımından sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Leyla Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Ders konularımızda verdiğimiz örneklerden yola çıkarak hayatta bunu gerçekleştirmiş kişileri örnek veriyoruz. Meslekleri ve mesleklerin özelliklerinin kendilerine uygun olup olmadığıyla ilgili konuşuyoruz. Bu şekilde öğretiyoruz. Bu sene altıncı ve beşinci sınıf konularında var ama altıncı sınıflar belki algılayabilir, beşinci sınıflarda çok da akıllarında kalması konusunda belki zihinlerinin bir köşesine yerleşebilir ama çok da etkili değil. Çünkü çok kapsamlı şekilde işlemiyoruz. Zamanımız kısıtlı olduğu için bir iki örnekle geçiriyoruz. Beşlerde sadece bir ders saatinde bir örnek vardı. Altılarda da tam da bu hafta işledik girişimcilik konusunu. Bir iki örnekle bir konuda değinilip geçiliyor. Daha geniş kapsamlı alınabilir.”

Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi ülkenin kalkınması açısından değerlendiren Meltem Öğretmen konuyla ilgili görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Derste konuyu işlerken siz ‘Ülkenin geleceği için, daha çok iş imkânı yaratabilmek için, ülkeyi daha yukarılara taşıyabilmek için büyüdüğünüzde eğer cesaretiniz de varsa, paranız da varsa bir girişimci olmanız hem ülke için hem de sizin için çok daha iyi olacaktır diye düşünüyorum.’ şeklinde açıklamalarda bulunuyorum. Yani bu bilinci uyandırmaya çalışıyoruz.”

Murat Öğretmen ekonomik sorunların çözülmesi bakımından Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisine vurgu yapmış ve bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Girişimcilik her alanda olduğu için bizim branşla kesinlikle örtüşüyor. Bizim branş hayatla iç içe olan bir ders, girişimcilik de aynı şekilde... Biz tarımı çocuklara anlatırken sulama sitemiyle ilgili mesela devlet kuraklığı önleyebilmek için bentler yapıyor, barajlar yapıyor. Orada bir çocuk çıkıp ‘Kuraklığı önlemek için şöyle bir yöntem denenebilir.’ diyor, hayal gücünü canlandırıyor. Kafasında bununla ilgili hayal kuruyor.”

Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini üretken bireyler yetiştirmesi olarak açıklayan Nalan Öğretmen düşünsel anlamda Sosyal Bilgiler ile girişimciliğin ilişkisini vurgulamıştır. Nalan Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şöyle açıklamıştır:

“Fikir olarak düşünecek olursak girişimcilikle ilgili, çocuklarımız mesela daha rahat düşüncelerini sınıfta ifade edebiliyorlar, daha rahat konuşabiliyorlar. Çünkü bizim dersimiz sözel olduğu için konuşmaya dayalı bir ders. İstedikleri zaman fikirlerini beyan etme imkânları var. Bizim dersimizin en önemli avantajı bu. Öğrencilere sorabiliyoruz ‘Siz işte bu konuda nasıl düşünüyorsunuz?’ diye. Hani olumlu ya da olumsuz artık o çocuğun kendisine kalmış. Girişimcilik çocukları üretken yetiştirmeye hazırlar bence.”

Nermin Öğretmen Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi fikirlerin hayata geçirilmesi olarak nitelerken bu düşüncesini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Mesela öğrencileri cesaretlendirebiliyoruz bu konularda. Aslında çocukların akıllarında bazı fikirler oluyor ama bunları harekete geçirmek için öncelikle birisine danışması ve ondan bu cesareti alması gerekiyor. Bazen aklında fikir oluyor ama bunu nasıl yapacağını bilemeyebiliyor. O yüzden öğretmenden yardım alabiliyor. Sosyal Bilgiler dersi de günlük hayatımızla çok ilgili bir ders olduğu için bu tarz çocukları çok daha kolay bir şekilde keşfedebiliyoruz ve onları bu konuda daha çok cesaretlendirebiliyoruz diye düşünüyorum.”

Ömer Öğretmen Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini hayatla iç içe olması bağlamında değerlendirmesi ve bu görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Sosyal Bilgiler dersi hem toplumsal yaşantının bir parçası hem de ekonomiden tarihe, coğrafya, diğer sosyal bilimlere hepsiyle mutlaka birtakım bağlantıları var. Hepsinden önemlisi, hayatın içerisinde yer alan bir ders. Dolayısıyla Sosyal Bilgilerin öğrencilere birtakım temel becerileri kazandırdığını söylememiz mümkün. Ayrıca müfredat doğrultusunda girişimcilikle ilgili kazandırdığı beceriler, kazanımlar aracılığıyla öğrencilerin girişimci ruhunu, girişimci yapısını destekleyen, ortaya çıkmasını sağlayan, bu konuda onlara temel bilgiler kazandıran bir ders olduğunu düşünüyorum.”

Serkan Öğretmen Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi insan ihtiyaçlarını karşılması olarak değerlendirirken bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Sosyal Bilgiler dersi hayatın kendisidir zaten. Yaşamla iç içe bir derstir. Çünkü yaşadığımız çevreyi, dünyayı daha iyi tanımamıza ve gençlerimizi, çocuklarımızı toplumsal hayata hazırlayan, sorunlarla karşılaştığı zaman nasıl çözmesi gerektiğini öğreten bir derstir. Bu açıdan baktığımızda

Sosyal Bilgiler dersi bizim için çok önemli bir ders. Girişimcilikle ilişkilendirdiğimizde zaten girişimcilik de insanın beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamaya, sorunlarını çözmeye yönelik bir konu, bir alan olduğu için ikisi birbirleriyle ayrılmaz bir bütündür diyebiliriz.”

Tanju Öğretmen etik değerlerin kazandırılması bakımından Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiye vurgu yapmış ve bu görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Meslekleri değerlendirirken veya konuşurken girişimcilik de onun içerisinde değerlendirilebilir. Meslekler toplumun gereksinimlerini gidermek üzerine olduğu gibi girişimcilik toplumu dikkate alır ama bunları yaparken etik değerleri düşünmek gerekir. Ayrıca girişimcilikte fırsatlar değerlendirilirken, gereksinim ve istekler giderilirken girişimci uzmandır konusunda. Zamandan, malzemededen ve enerjiden israf yapmaz. Yani ülkeye de bu yönüyle büyük katkısı olur. Sosyal Bilgiler dersinde de bunları her zaman veriyoruz. Herhangi bir iş yaparken meslek ahlakına ve meslek etiğine uygun davranılması gerektiğini söylüyoruz. Örneğin; Bir aşçı düşünün. Aşçılık mesleğiyle ilgili yeni ve daha lezzetli yemekler yaparken onun etik değerlerini de düşünmek, temiz yapmak, insan sağlığını düşünmek, yeni ürünler ortaya çıkarmak gerekir. Esas olan şey, ne yaparsan yap mutlaka yenilikler katmak ve bununla birlikte etik değerleri de hiçbir zaman gözden kaçırmamak gerekir çünkü o ahlâka uymadığınız zaman yaptığımız işin, girişimciliğin hiçbir anlamı yok.”

Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini bireyin toplumsallaşması açısından değerlendiren Tuğba Öğretmen bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Sosyal Bilgilerde biz zaten öğrencilere toplum içinde nasıl davranmaları gerektiğini, yaşayışlarının nasıl olması gerektiğini, artıları-eksileri, olumlu ve olumsuz yönleri öğretiyoruz. İleride de bir hayata öğrencilerimiz atıldığı için Sosyal Bilgiler dersinde girişimciliği ön plana çıkarıyoruz. Bu şekilde bir girişimci olarak öğrenciler kendilerinde bir güven, özveri duygusu uyandığı zaman çalışma hayatında, meslek yaşantılarında başarı kaydediyorlar diye düşünüyorum.”

Yasemin Öğretmen Sosyal Bilgiler ile girişimcilik ilişkisini üretimin gerçekleşmesi olarak ifade etmiş ve bu görüşünü şöyle açıklamıştır:

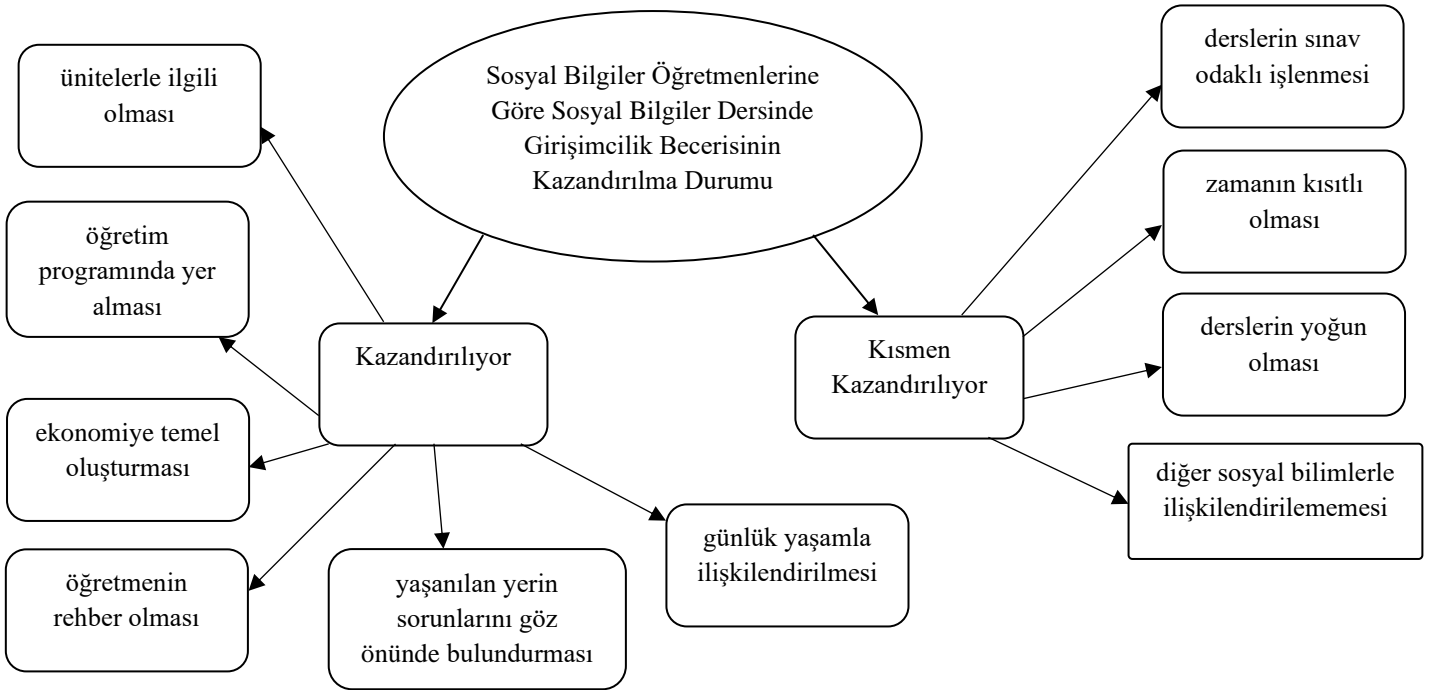
“Sosyal Bilgiler dersi zaten biliyorsunuz biz hayatın içinden konuları anlatıyoruz çocuklara. Ben hep onu söylüyorum bizim dersimiz normal hayatla iç içe, paralellik gösteriyor. Meselâ ‘Anneniz oya örer, patik örer, sabunluk örer. Daha sonra bu işini büyütebilir, yanına işçi alabilir. Kendi işini kurabilir.’ diyorum. Onlar da ‘Evet öğretmenim, biz yapabiliriz, bunu yapmaya yeteneğimiz var.’ diyorlar. Gerçekten bu anlamda, Sosyal Bilgiler dersini girişimciliği kazandırmada çok önemli buluyorum.”

Sosyal Bilgiler ile girişimcilik arasındaki ilişkiyi Zehra Öğretmen bireyin toplumsallaşması olarak ifade etmiş ve bu görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Bence Sosyal Bilgilerin özünde zaten iyi bir insan yetiştirmek, iyi bir vatandaş olabilmek olduğu için nasıl iyi bir insan olursunuz diye sorulduğunda haklarını bilen, sorumluluklarını yerine getiren ve ülkenin her anlamda gelişmesini sağlayabilmek adına bir şeyler yapabilen bireyler olmanız gerekir. Özellikle bireyin toplumla bütünleşmesi son derece önemli. Bu yüzden Sosyal Bilgiler girişimcilikte çok etkili.”

4.2.5. Sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumuna ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumuna ilişkin verdikleri yanıtlar Şekil 4.6’da yer almaktadır.

Şekil 4.6. Sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumuna ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 13’ünün Sosyal Bilgiler dersinin girişimcilik becerisini kazandırmaya uygun olduğunu belirttikleri, 4’ünün ise kısmen kazandırıldığını ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinin yoğunluğundan dolayı girişimcilik becerisinin kısmen kazandırıldığını ifade eden Ercan Öğretmen görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Biz genelde müfredata odaklandığımız ve zaman konusunda sınırlarımız olduğu için pek yönlendiremiyoruz ya da değinmiyoruz ama konuda varsa belli sınırlar dâhilinde değerlendiriyoruz çünkü okul şartlarında girişimcilik faaliyetleri biraz zor oluyor. Öğrenciye fikir veriyorsun, anlatıyorsun bazı şeyleri, öğrenciden dönüş bekliyorsun ama öğrenci artık dersin içinde, notun içinde o kadar bunalmış ki ekstra zaman ayırıp girişimcilik faaliyetinde bulunacak öğrenci sayısı çok az çıkıyor karşımıza.”

Murat Öğretmen sınav sisteminden kaynaklı olarak girişimcilik konusuna sınırlı düzeyde değinildiğini ifade etmiş ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kısmen kazandırıldığını belirtmiştir. Murat Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Müfredata endeksli çalıştığımız için biraz zor ilerliyor diyebilirim. Ben bu sene daha çok sekizlere giriyorum. Sekizlere giren bir öğretmen daha çok çocukları LGS'ye hazırlıyor. Tabii o sınıf içerisinde dersleri anlatırken girişimcilikle ilgili konuları görebiliyorsunuz ama daha çok tempoyu ve dikkati sınava endekslediğimiz için biraz o konuları göz ardı ediyoruz. Girişimcilik konusunda ilgili bilgiler, örnek çalışmalar alt sınıflarda daha fazla olabilir şu anki sistemde diyorum. Beşinci, altıncı ve yedinci sınıflarda olabilir. Olmalı da bence.”

Sınav merkezli bir eğitim anlayışına vurgu yapan Murat Öğretmen konuyla ilgili sözlerini şu şekilde devam ettirmiştir:

“Çocukların hayal güçlerini canlandırmalıyız, sosyal yönlerini geliştirmeliyiz, girişimci ruhlarını ortaya çıkarmalıyız diye düşünüyorum. Yani böyle bir alt yapı lazım çocuklara... İleriye dönük ortam da böyle olmalı. Sadece sınava endeksli değil de bu tip özelliklere dayalı olarak çocuklar geliştirilirse daha rahat olabilirler diye düşünüyorum.”

Nalan Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kısmen kazandırıldığını ifade ederek bu görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Meselâ çocuk bir ekonomik konuyu algılayabilir. Tarihi konularda pek girişimcilik olması mümkün değil diye düşünüyorum ben. Çünkü olan olayları anlatıyoruz biz neticede ama ekonomik ve coğrafi konularda olabilir. Meselâ geçmiş dönemde işte demiryollarının yapımı ile ilgili konuda

Nuri Demirağ var. Şeker fabrikaları gibi fabrikalar kurmuş Atatürk döneminde. Onunla ilgili girişimcilik konusunda örnekler verdik.”

Serkan Öğretmen de Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kısmen kazandırıldığını belirtmiş ve bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Sosyal Bilgiler dersinde beşinci ve altıncı sınıf konularında bunlara değiniyoruz ama ne kadar kazanılıyor tartışılır. Beşinci ve altıncı sınıflar açısından baktığımız zaman geri dönüt almak şu anda zor. Süre yetersiz olduğu için biraz daha fazla zaman gereken bir kavram. Çünkü bunu projeye dökmesi gerekiyor çocuğun, uygulamaya dökmesi gerekiyor yani hayallerini uygulayacak projeler geliştirmesi gerekiyor. Bunun için de zamanın yeterli olmadığını düşünüyorum.”

Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını ifade eden katılımcılardan Beyza Öğretmen konuyla ilgili görüşünü şöyle açıklamıştır:

“Ben kendi açımdan o konunun, ünitenin gereği olarak zaten çok güzel, verimli bir şekilde işlediğimize inanıyorum. Zaman zaman bu konuya yönelik de çocuklara fikir verdiğime inanıyorum. Yani başka, ilgili olmayan, o ünite de bile olmasa yan dallardan girerek girişimcilikle ilgili çocuklara bakış açısı veriyorum.”

Elif Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Altıncı sınıfta Ülkemiz ve Dünya var, ithalat-ihracat konularımız var. Burada çocuklara fırsat verilebilir. ‘Ne yapabilirsiniz? Ne yapılabilir? Ülkeyi nasıl kalkındırabiliriz? Hangi alanda eksikiz? Yeni meslekler neler?’ meselâ beşlerde ben bunları da sorgulattım. Yani ‘Farklı bir meslek duydunuz mu? Neler olabilir? Neye gereksinim var?’ gibi sorgulamaya teşvik etmek gerekiyor aslında çocukları. Hiç bilmediğimiz meslekler çıktı. Onları bir araştırdılar. Meselâ çay eksperisi gibi bir şey duymuştum. Hiçbirimiz bilmiyorduk açıkçası. Geçenlerde öğrenmişim, su tatmakla alakalı bir meslek. Sadece Almanya’da eğitimini almış, Türkiye’de bir kişi var bu alanda. Çocuklara bunu söylediğimde çok merak ettiler açıkçası.”

Esra Öğretmen konuyla ilgili olarak görüşünü,

“Meselâ ekmeğin serüveninde biz çocuklara ekmeğin ilk ekiminden itibaren tüketime varana kadar safha safha anlatıyoruz. Slaytlarla gösteriyoruz, filmlerle gösteriyoruz. Aynı şekilde kâğıdın da serüvenini anlatıyoruz. Büyük insanların nasıl icat yaptıklarını anlatıyoruz. Bunların hep gereksinimden doğduğunu anlatıyoruz. Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersi girişimciliğin, ekonominin temellerinin atıldığı birinci aşamadır.”

şeklinde dile getirmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını ifade eden Fatma Öğretmen bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Bu sene beşinci sınıf konularında bu konuda çok eğilim var. Konularda dersle ilişkili olarak... Tabii yedinci ve sekizinci sınıflarda ekonomi konuları azalıyor. Tarih konularına ağırlık veriliyor ama beşinci ve altıncı sınıflarda bu konuda beceri kazanan çocuk, yedinci ve sekizinci sınıflarda da bunu sürdürülebilir diye düşünüyorum.”

Hande Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını ifade ederek bu görüşünü *“Meselâ çocuk Sosyal Bilgiler dersinde ülkemizde hayvancılığın nerede yapıldığını görüyor. İşte hayvancılığın yapıldığı bölgede yatırım yapmayı düşünebilir. Örneğin; süt ürünleriyle ilgili, dericilikle ilgili veya ayakkabıcılık olabilir.”* biçiminde dile getirmiştir. Leyla Öğretmen girişimcilik becerisinin Sosyal Bilgiler dersinde kazandırıldığını ancak öğretim programında girişimcilik konusuna daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirterek konuya ilişkin görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Verdiğimiz örneklerle çocuklar muhakkak girişimciliğin ne anlama geldiğini ve yaşamımız için önemini algılıyorlar altıncı sınıflarda. Gelecek yaşamlarında uygulama konusunda altıncı sınıftan sonra yedide zannedersen yok girişimcilik konusu, sekizde de bir inkılaplar konusunda var. Onun sonrasında pekiştirilmelerin yapılması lazım. Girişimcilik becerisi bu anlamda kazandırılıyor ama çok daha fazla konuya yer verilmesi gerek. Girişimcilikle ilgili konuları yeterli bulmuyorum ama örnekler veriyoruz.”

Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını belirten Meltem Öğretmen bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“İlk zamanlar öğrenci merkezli eğitimde girişimcilikle ilgili konular girdiği zaman etkinlikler yapıyordum ama baktım çok çok zaman kaybediyorum. İşte değişik projeler tasarlamalarını istedim. Bunu gelip sınıfta planlayıp birkaç kişi birleşip sınıfta sundular. ‘Bizim böyle bir projemiz var, bu hammadde burada olduğu için buraya kurmayı düşünüyoruz.’ şeklinde sınıfa sundular.”

Nermin Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını söyleyerek bu görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Müfredatımızda var ama biraz bence öğretmenle de ilgili yani o çocuklara rehber öğretmen olabilmek çok önemli o konuda. Çok basit projelerde bile çocukların aslında bir tabir vardır ‘Birin

elinden tutması gerekiyordur.’ diye, hani o durumda öğretmen bunu yapabilir diye düşünüyorum. Sosyal Bilgiler de bunun için son derece uygun bir ders.”

Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını belirten Ömer Öğretmen bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Beşinci sınıfların müfredatında girişimcilikle ilgili kazanımlar var. Birtakım örnekler veriliyor. Çevrede meyve yetiştiriciliği yapılıyor. İşte o yetiştirilen meyvelerin nasıl değerlendirileceğine ilişkin bir örnek anlatılmış kitapta. O örneğin üzerinden fabrikalar kurulması, meyve suyu sektörüne yönelik üretim yapılması, özel sektörün etkisi kitaplarda anlatılıyor. Dolayısıyla biz de bu örnekler üzerinden öğrencilerle konuşuyoruz. ‘Sizin bulunduğunuz çevrede bu tür şeyler var mı, siz bunları nasıl değerlendirmek istediniz?’ diye soruyoruz. Mesela köylerle bağlantısı olan öğrenciler hayvancılık sektörü üzerinden kendi akıllarında olan şeyleri anlatıyorlar. Kimisi işte ‘Bizim tavuklarımız var. Onların yumurtalarını getirir, burada satarım, ondan para kazanırım ve daha büyük tavuk çiftliği kurarım.’ gibi öğrencilerle kazanımlar doğrultusunda konuştuğumuzda bu tür fikirlerini ortaya koyuyorlar.”

Tanju Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını ifade etmiş ve konuyla ilgili görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Etkinliğe dayalı bir çalışma pek sınıf içerisinde yapmak mümkün değil ama toplum çerçevesinde, çevremizle ilgili çoğu zaman örnekler veriyoruz. Yarın mutlaka hepiniz birer iş yapacaksınız. Yaptığımız meslekte o bölgenin gereksinimlerini, yaşadığınız yerin sorunlarını düşünmeniz gerekir. Onlara göre çözüm ürettiğinizde hem girişimci olursunuz hem meslek sahibi olursunuz hem de toplumun sorunlarının çözümüne büyük katkınız olur. Ayrıca hem toplumun gereksinimlerini giderirsiniz aynı zamanda kendi yaşamınızı devam ettirirsiniz. Eğer yaşadığımız yerde gereksinim ve istek yoksa yapacağımız her türlü girişim çalışması da boşa gider. Buradan yola çıkarak girişimciliği dersimizde kazandırmamız mümkün.”

Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını belirten Tuğba Öğretmen bu görüşünü şöyle açıklamıştır:

“Beş, altı ve yedinci sınıflarda üretim, ekonomik faaliyetler, toplum hayatıyla ilgili, meslek seçimiyle ilgili konuların içerisinde çocuklar kendi yaşantılarında veya ileride neler yapmak istedikleriyle ilgili görüşlerini belirtiyorlar, herhangi bir konuda girişimci olmayı hedefleyenler var, bir işin başını çekmeyi düşünenler var, kendi hayallerini gerçekleştirmek isteyenler var. Özellikle yaşadığı toplumla gereksinimler doğrultusunda ekonomik faaliyetlerde neler yapabileceklerine, hangi

alanda çalışmalar yaparlarsa öne çıkacaklarına, başarılı olacaklarına ve buna bağlı olarak meslek seçiminin önemine Sosyal Bilgilerde detaylı bir şekilde değinildiğini düşünüyorum.”

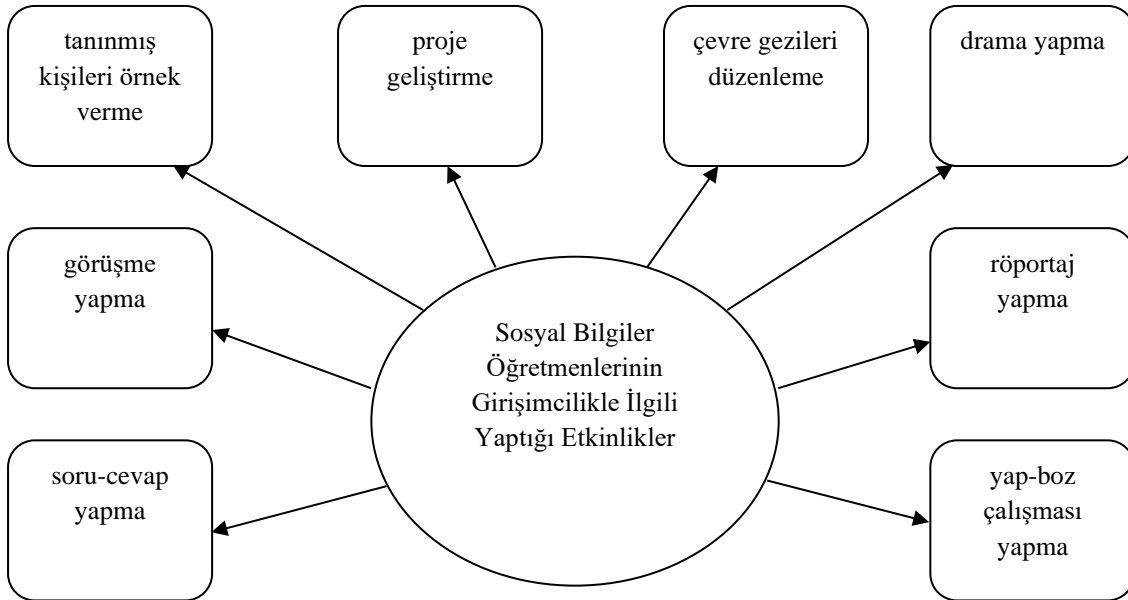
Yasemin Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocuklar kendisinde olan potansiyelin farkına varabiliyorlar. Bir şeyler üretebilmenin önemini görüyorlar. Kızlar ‘Benim de elim yatkın. Oya yapabiliyorum.’ diyor. Reçel yapmaktan bahsettim. Onlara ‘Reçel yapabilirsiniz.’ ‘Biliyorsunuz, İnternet siteleri de açılıyor. Kendiniz yapıp pazarlayabilirsiniz. İşinizi büyütebilirsiniz. Küçük bir imalathane açarsınız. Ondan sonra fabrikaya bile dönüştürebilirsiniz.’ şeklinde anlattım.”

Zehra Öğretmen de konuyla ilgili görüşünü “Ben kendi adıma öğrencileri bu konuda teşvik etmeye, desteklemeye çalışıyorum. Onlara keşfetmeye yönelik ödevler vererek onlarda merak uyandırmaya çalışıyorum. Konularınızı günlük hayatla ilişkilendirirseniz bu çocukların daha çok işine geliyor.” şeklinde ifade etmiştir.

4.2.6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik düzenledikleri etkinliklere ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik düzenledikleri etkinliklere ilişkin bulgular, Şekil 4.7’de yer almaktadır.

Şekil 4.7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilikle ilgili yaptıkları etkinlikler

Şekil 4.7’de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin girişimcilikle ilgili yaptıkları etkinlikler “tanınmış kişileri örnek verme”, “çevre gezileri düzenleme”, “proje geliştirme”, “röportaj yapma”, “drama yapma”, “yap-boz çalışması yapma”, “soru-cevap yapma” ve “görüşme yapma” olarak görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden Beyza Öğretmen zamanın kısıtlı olduğunu ifade etmiş ve konuyla ilgili görüşünü “*Dersimizin süresi kısıtlı... Eskiden buna olanak vardı ama İnkılap Tarihi dersi özellikle çok kısıtlı iki saat. Etkinlikleri yapmakta gerçekten sıkıntı çekiyoruz. Tabii ki bundan girişimcilikle ilgili etkinlik yapmak da payını alıyor.*” şeklinde açıklamıştır. Elif Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilikle ilgili röportaj yaptığını ifade etmiş ve görüşünü “*Unutulmuş mesleklerle ilgili röportaj yaptırmaya çalışıyorum ya da “Siz bir fabrika kuracaksanız ne olabilir bir düşünün bakalım, tasarlayın gelin” deyip onlara fırsat tanımaya çalışıyorum.*” şeklinde dile getirmiştir. Ercan Öğretmen girişimcilikle ilgili Sosyal Bilgiler dersinde proje geliştirdiğini ifade etmiş ve bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Bu sene girdiğimiz sınıflarda diğer arkadaşla beraber hem girişimcilik projesi hem de sosyal proje olarak kermes gibi koridorumuzda beşinci sınıf öğrencilerinin katıldığı bir etkinlik düzenledik. Burada amaç şuydu: Bazıları annesi ve babasının desteğiyle yiyecekler hazırlayıp onu okula getirecekler, satacaklar. Biz yapacağımız etkinliğe başlarken çocuklara şunu söyledik: Yapacağımız etkinliğin sonunda kazanacağımız parayı bir sivil toplum örgütüne Mehmetçik Vakfı’na bağışlayacağız. Çocuklarda bu da etkili oldu. Onar dakikalık ders aralarında dört tenefüste yaptık ve katılım da çok fazla oldu. Gerçekten çok güzel bir etkinlikti. Böylece tüm çocuklar etkileşim içine girdi.”

Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilikle ilgili yapılan etkinliklere ilişkin Esra Öğretmen yap-boz çalışması yaptırdığını belirtmiş ve bu görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Bu sene planımıza aldığımız çok güzel bir üç boyutlu puzzle çalışmamız oldu. Türk-İslam eserlerini üç boyutlu puzzle olarak çocuklar aldılar ve kendileri evlerinde bunları yaptılar. Mescid-i Haram’dan tutun da Sultanahmet Camisi’ne, Kızkulesi’ne, Dolmabahçe Sarayı’na, Tac Mahal’e... Bunları yaparak öğrendiler. Şimdi burada bizim amacımız çocuğa hem bu eserleri tanıtmaktı hem de ileride eğer mimar, inşaat mühendisi veya ressam olacaklarsa yeni bir bakış açısı kazandırmaktı. Bu şekilde, bu seneki üç boyutlu puzzle çalışmasıyla çocuklara çok güzel bir yol açmış olduk.”

Fatma Öğretmen girişimcilikle ilgili proje yaptığını söylemiş ve konuya ilişkin görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Mehmetçik Vakfı yararına bir girişimcilik projesi gerçekleştirdik. Vakıf yararına bir hayli para toplandı. Önümüzdeki hafta okul kermesinde yine okula bağış yapmak amacıyla girişimcilik ruhunu tekrar canlandıracağız. Saniyorum 10 Mayıs'ta okul kermesi olacak. Çocuklar evde yapabildikleri kek, pasta, meyve suyu, el işleri gibi bunları burada satacaklar. Geliri okula kalacak. Böyle ufak girişimcilik faaliyetlerini çocuklarda örneklendirerek ilerideki hayatlarında kendi girişimlerini gerçekleştirmeye çalışacaktır umarım.”

Konuyla ilgili soru-cevap etkinliği yaptığini söyleyen Hande Öğretmen bu görüşünü şöyle açıklamıştır:

“Konularımızın içerisinde girişimcilikle ilgili bir bölüm var. Oraya geldiğimizde veya gelmeden önce çocuklara girişimciliğin önemini hissettirmeye çalışıyorum. Bir yerin iklimi, mesela ‘Karadeniz ikliminde çok yağış oluyor. Orada hangi meslekler daha geçerli olabilir?’ veya ‘Şemsiyeyi en çok nerede satarız?’ gibi örneklerle onlara vermeye çalışıyoruz.”

Leyla Öğretmen tanınmış kişileri örnek verdiğini ifade etmiş ve bu görüşünü *“Ben kendi akrabamı örnek vermiştim. Onun videolarını izlettim çocuklara. Mesela Eskişehir'den Sarar'ı yine aynı şekilde örnek verdik. Küçük çaplı işe başlayıp işleri büyütmüşler.”* şeklinde açıklamıştır. Meltem Öğretmen girişimcilikle ilgili projeler yaptığını belirtmiş ve bu görüşünü *“Girişimcilikle ilgili projeler yaptırıyoruz. Genellikle ekonomi konuları girişimcilikle ilişkilendirildiği için o ünitelere geldiğimizde etkinlikler düzenliyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir. Murat Öğretmen ise Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasıyla ilgili soru-cevap çalışması yaptığını söylemiş ve bu görüşünü *“Geçmişe gittiğimiz zaman, örneğin; İlk Çağ'a çocuklara ‘O döneme bir gidin bakalım.’ diyorum. Oradaki sistem acaba burada da uygulanabilir mi, var mı gibi ya da ‘Siz olsaydınız ne yapardınız?’ diyorum. Bence bu soru çok önemli. Şimdi orada söz isteyen çocuklar ‘Ben olsaydım şöyle yapardım.’ diyerek girişimci ruhunu canlandırıyor ve çok harika şeyler çıkıyor.”* şeklinde belirtmiştir. Murat Öğretmen ayrıca derste tanınmış kişileri örnek verdiğini söylemiş ve bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Bizim dersimizde girişimci ruha ait olan birçok insan var dünya piyasasında. Onlardan da örnek verdiklerimiz oluyor. Spor alanında, ekonomide, farklı birçok alanda örnek veriyoruz yol göstermesi amacıyla. Onlardaki ışık var ya o ışık daha da canlansın diye ama ben onları daha çok konuşturuyorum. Siz olsaydınız ne yapardınız sorusunu çok soruyorum. ‘Sizin bu konudaki fikirleriniz ne? Sizin bir çözümünüz var mı? Bu konuya nasıl çözüm üretirsiniz?’ diyorum. Çözüm üreten bence girişimci ruha sahiptir diye düşünüyorum. Bence girişimciliği canlandırmanın en önemli yollarından birisi de, çözüm üretmek. ‘Çözümün ne?’ Hayır, o olmaz anlamında değil yani alternatif çözümleri dile getirmesi lazım çocukların ve onların dikkate alınması lazım.”

Nalan Öğretmen dersinde girişimcilikle ilgili proje çalışması yaptığını söyleyerek ve bu görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Bizde daha çok TÜBİTAK projeleri oluyor. Projelerle ilgili çocuklarla birtakım üretmeye dayalı etkinlikler yapabiliyoruz. Ben mesela geçen sene bir tane yapmıştım Sosyal Bilgiler dersinde. Bizim ilimizi tanımaya yönelik, Eskişehir’i, yani yaşadığımız yeri tanımak. Ne olarak tanımak? Ben tarihi, kültürel, turistik yerleri ölçü olarak almıştım. Öğrenci gitti kendisi Eskişehir’de ne kadar tarihi ve turistik yer varsa gezdi, gördü, fotoğraflarını çekti. Sonra onunla ilgili bir pano hazırladı. Sonra da TÜBİTAK projemizin olduğu hafta Mayıs ayında bu sene de yine var orada herkese sergiledi.”

Nermin Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin proje çalışması yaptırdığını söylemiş ve bu görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Sınıf içerisinde etkinlikler yapıyoruz ama bazen projeler de geliştiriyoruz. Çok basit projeler... Okulla ilgili olabiliyor, sınıfla ilgili olabiliyor. O tarz etkinlikler yapıyoruz mesela bir sınıfta her şeyin para olmadığını, girişimciliğin aslında çok büyük projelere, büyük paralara gereksinim olmadığını vurguladık ve bir takas projesi yaptık. Çocuklar kendi aralarında artık gereksinim duymadıkları, kullanmadıkları, fazladan herhangi bir eşyalarını başka bir öğrencinin ihtiyacı olabileceği bir eşya ile takas yaptık. Çok da etkili oldu ve çocuklar aslında basit bir proje üretebileceklerini, bu projede yer alabileceklerini gördüler.”

Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin Ömer Öğretmen görüşmeler yaptığını dile getirmiş ve bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

“Etkinlikler genelde görüşme, konuşma, düşüncelerini açıklamaya yönelik olarak kazanımlar doğrultusunda... Onun dışında özel olarak ödev verip de ‘Girişimci olarak bir şey planlayın, bunu kurgulayın.’ gibi bir proje geliştirmedik ama ders içerisinde kazanımlar doğrultusunda öğrencilerle görüşüyoruz.”

Serkan Öğretmen girişimcilikle ilgili proje etkinliği yapmak için zamanın yeterli olmadığını ifade etmiş ve bu konuyla ilgili görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Etkinlik maalesef düzenleyemiyoruz yani kendi adıma konuşursam. Düzenlemek için zamanım yeterli gelmiyor. Onun için böyle geniş çaplı bir proje düzenleyemiyoruz. Sadece ödev verme ya da hayal kurma ile sınırlı kalıyor ama bu hayallerini projeye dökme konusunda yeterli zamanımız olmadığı için çalışma yapamıyoruz.”

Tanju Öğretmen çevre gezileri yaptığını belirtmiş ve bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Sınıf içi etkinlikler pek olmuyor. Yalnız şu var, çevre gezileri oluyor. Gezilerle çocuklar çevreyi tanıyor. Bir de programın, çalışmaların yapılması var. Etkinlik yapmak için etkinlik değil de çocuklara gerçekleri anlatmak... Çünkü çevrede kendileri yaşıyorlar, görüyorlar. Babalarının, annelerinin yaptıkları çalışmaları, toplum sorunlarını görüyorlar. Ona göre kendileriyle ‘Büyüdüğüm zaman şu işi yapabilirim. Şöyle yapabilirim. Şu mesleği yapsam öğretmenim olur mu?’ gibi düşünceleri paylaşıyoruz.”

Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin Tuğba Öğretmen proje yaptırdığını söylemiş ve bu görüşünü şöyle açıklamıştır.

“Meselâ çocuklara ‘Yaşadığınız yerle ilgili bir proje geliştirin.’ diyorum. Var olan kaynakları göz önünde bulundurarak neler yapabilirsiniz? Tarım mı gelişmiş, maden kaynakları mı gelişmiş, bunlar göz önünde bulundurulmalı veya sosyal alanda, eğitim alanında, sağlık alanında neler yapılabilir? Bununla ilgili örneğin; Eskişehir adına bor madeni veya lületaşıyla ilgili çocuklar kendilerince bir proje geliştirerek neler yapılabileceğini, bu iş alanında hangi konularda başarılı olacaklarını bana sunuyorlar.”

Yasemin Öğretmen girişimcilikle ilgili öğrencilerin bir ürün ortaya çıkardıklarını ifade etmiş ve bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

“Girişimcilik konusunda etkinlik yapma fırsatım olmadı ama çok fazla örnek verdim. Onlarda da ‘Neden olmasın? İleride biz de yapabiliriz.’ şeklinde düşünceler oluşmaya başladı. Çocuk ‘Ben çok güzel patik örüyorum.’ diyor. Çünkü annesinden görüyor. Sabunluk ören öğrenciler var. ‘İleride biz de yapabiliriz.’ diye şimdiden düşünmeye başladılar.”

Zehra Öğretmen Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisini kazandırmaya yönelik dramayı kullandığını belirtmiş ve konuyla ilgili görüşünü şöyle dile getirmiştir:

“Sosyal Bilgilere genel anlamda bakıldığında bir sürü örnek yapabiliyoruz. Dramayı çok kullanıyoruz. Görsel materyallerle destekleyebiliyoruz. Onlara fırsat sunuyoruz. Çocukların somut olarak sürece dâhil olmasını sağlamaya çalışıyoruz. Bunu yaparken de en çok dramayı kullanıyoruz.”

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul öğrencilerine uygulanan ölçekten elde edilen nicel bulgulardan ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen nitel bulgulardan elde edilen sonuçlara, elde edilen sonuçların ilgili alanyazındaki karşılaştırmalarına dayalı tartışma bölümüne, uygulamaya ve yapılacak araştırmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Dünyada yaşanan hızlı değişim ülkeleri siyasi, sosyal, psikolojik, ekonomik vb. pek çok alanda etkilemektedir. Bir bölgede yaşanan sorunun etkileri küresel olarak hissedilmektedir. Bu durum toplumları birbirine bağımlı hale getirmiştir. Yaşanan sorunların çözülmesi adına ülkeler birçok alanda yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Sözü edilen yeniden yapılanma süreçlerinden biri de eğitim alanında gerçekleşmektedir. Toplumsal sorunlara duyarlı, hak ve sorumluluklarının bilincinde, ekonomik kalkınmayı ve toplumsal dönüşümü gerçekleştirebilen girişimci bireylere duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Girişimcilik ülkelerin gelişmesi ve bu gelişimin sürekliliğinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Eğitim kurumlarında girişimcilikle ilgili toplumun gereksinimlerine yanıt verebilecek bilgi, beceri ve değerlere sahip bireyleri yetiştirmede Sosyal Bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler, öğrencilere toplumda her mesleğe ihtiyaç duyulduğunu ve her mesleğin değerli olduğu bilincini kazandırmaya çalışır. Ayrıca toplumsal sorunların çözülmesi noktasında öğrencilere birtakım bilgi, beceri ve değerleri kazandırır. Her mesleğin değerli olduğu konusunda farkındalık kazanan öğrenci yaşamının ilerleyen yıllarında girişimci bir kişilik geliştirebilir. Bu anlamda, yakın çevresinde ve dünyada yaşanan gelişmeleri takip eden, toplumun beklentilerini karşılayan ve yenilikçi fikirlerle üretimde bulunarak ekonomik kalkınmayı sağlayan girişimci bireyleri yetiştirmek için Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik konusuna daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Bu araştırma ile öğrencilerin girişimcilik düzeyleri ve Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada karma yöntem tasarımlarından Kısmen Karma Sıralı Baskın Statülü Tasarım kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verileri araştırmacı tarafından geliştirilen Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği ile toplanmış; nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2017-2018 öğretim yılı ikinci döneminde Eskişehir İli Odunpazarı ve Tepebaşı İlçelerindeki ortaokullarda öğrenim gören 5. sınıf

düzeyindeki 1050 öğrenci ile bu okullarda görev yapan 17 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği, yarı yapılandırılmış görüşme ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bulguları, öğrencilere uygulanan Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği ve kişisel bilgi formundan elde edilen bilgilerin istatistiksel olarak analiz edilmesiyle toplanmıştır. Araştırmanın nitel bulguları, Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin betimsel analiz tekniği ile çözümlenmesi sonucu elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ortaokul öğrencilerine uygulanan ölçekten elde edilen sonuçlar ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen sonuçlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

5.1.1. Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyine ilişkin sonuçlar

1. Ortaokul öğrencilerinin ölçekten aldıkları puanlara bakıldığında özfarkındalık puanları yüksek, risk alma ve fırsatları değerlendirme puanları orta, toplam puanları bir başka deyişle ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ise yüksek düzeydedir.

2. Ortaokul öğrencilerinin risk alma ve fırsatları değerlendirme puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak özfarkındalık boyutunda kız öğrencilerin puanı erkek öğrencilerin puanından anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Toplam öğrenci sayısına bakıldığında, ölçeğin toplam puanları arasında kız öğrencilerin ölçeğin toplam puanları ile erkek öğrencilerin ölçeğin toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

3. Ortaokul öğrencilerinin özfarkındalık puanları arasında sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi üst ve orta olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin özfarkındalık puanları sosyoekonomik düzeyi alt olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

4. Ortaokul öğrencilerinin risk alma puanları arasında sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi üst ve orta olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin risk alma puanları sosyoekonomik düzeyi alt olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

5. Ortaokul öğrencilerinin fırsatları değerlendirme ve toplam puanları arasında sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi üst olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin fırsatları değerlendirme puanları, sosyoekonomik düzeyi orta ve alt olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Sosyoekonomik düzeyi orta olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin fırsatları değerlendirme puanları, sosyoekonomik düzeyi alt olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

4. Ortaokul öğrencilerinin toplam puanları arasında sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi üst ve orta olan okullardaki öğrencilerin toplam puanları, sosyoekonomik düzeyi alt olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

5. Ortaokul öğrencilerinin öz farkındalık, risk alma, fırsatları değerlendirme ve toplam puanları arasında kardeş sayısına göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

6. Ortaokul öğrencilerinin öz farkındalık puanları arasında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Annenin eğitim durumu üniversite mezunu olan öğrencilerin öz farkındalık puanları, annenin eğitim durumu okuma yazma bilmeyen öğrencilerin puanlarından, annenin eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin puanlarından ve annenin eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

7. Ortaokul öğrencilerinin risk alma puanları arasında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Annenin eğitim durumu üniversite mezunu olan öğrencilerin risk alma puanları, annenin eğitim durumu okuma yazma bilmeyen öğrencilerin puanlarından daha yüksektir.

8. Ortaokul öğrencilerinin fırsatları değerlendirme puanları arasında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ancak gruplar arasındaki fırsatları değerlendirme puanlarına bakıldığında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yani öğrencilerin fırsatları değerlendirme boyutu puanları ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunurken gruplar arasındaki fırsatları değerlendirme puanları ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

9. Ortaokul öğrencilerinin toplam puanları arasında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Annenin eğitim durumu üniversite mezunu olan öğrencilerin toplam puanları, annenin eğitim durumu okuma yazma bilmeyen öğrencilerin puanlarından, annenin eğitim durumu ilkokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından ve annenin eğitim durumu ortaokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

10. Ortaokul öğrencilerinin özfarkındalık puanları arasında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Babanın eğitim durumu üniversite mezunu olan öğrencilerin özfarkındalık puanları, babanın eğitim durumu okuma yazma bilmeyen öğrencilerin puanlarından ve babanın eğitim durumu ilkokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Babanın eğitim durumu lise mezunu olan öğrencilerin özfarkındalık puanları, babanın eğitim durumu okuma yazma bilmeyen öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

11. Ortaokul öğrencilerinin risk alma puanları arasında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ancak gruplar arasındaki risk alma puanlarına bakıldığında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

12. Ortaokul öğrencilerinin fırsatları değerlendirme puanları arasında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Babanın eğitim durumu üniversite mezunu olan öğrencilerin fırsatları değerlendirme puanları, babanın eğitim durumu ilkokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından ve babanın eğitim durumu ortaokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

13. Ortaokul öğrencilerinin toplam puanları arasında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Babanın eğitim durumu üniversite mezunu olan öğrencilerin toplam puanları, babanın eğitim durumu okuma yazma bilmeyen öğrencilerin puanlarından, babanın eğitim durumu ilkokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından ve babanın eğitim durumu lise mezunu olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Babanın eğitim durumu lise mezunu olan öğrencilerin toplam puanları, babanın eğitim durumu okuma yazma bilmeyen öğrencilerin puanlarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

5.1.2. Sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen sonuçlar

1. Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimcilik kavramını, atılımda bulunma, başarı yönelimli olma, üretme, insanların kendi işini kurması, yatırım yapma, yeniliklere açık olma, krizi fırsata çevirme, farklı bir iş yapma, insani vasıfları taşıma, istihdam sağlama, fırsatları değerlendirme, hızlı karar verme, bir işi daha büyük kapasitelere dönüştürme, yeni projeler veya fikirler ortaya koyma, toplumsal sorunları çözme, öncü olma ve yeniliklere ayak uydurma şeklinde tanımlamışlardır.

2. Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimciliğin en önemli özelliğini, hayal gücü gelişmiş olma, atak olma, risk alma, krizleri fırsata çevirme, sosyal olma, çevreyi iyi tanıma, yeniliklere açık olma, fırsatları değerlendirme, toplumun gereksinimlerini dikkate alma, bilgi birikimine sahip olma, meraklı olma, özgüven sahibi olma, araştırmacı olma ve cesur olma şeklinde ifade etmişlerdir.

3. Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini, zor durumların yeni fikirler üreterek aşılması, ülke kalkınmasının sağlanması, toplumun beklentilerine cevap vermesi, yeni bir ürün ortaya koyması, özel teşebbüsün gelişmesi, rahat ve huzurlu bir yaşam sağlaması, toplumsal değişimi gerçekleştirmesi, üretimi gerçekleştirmesi, çocuk gelişimine katkı sağlaması, insan hayatını kolaylaştırması, ekonominin gelişmesi, insanlığa fayda sağlaması, mesleki özgürlük sağlaması, medeniyetin gelişmesi ve teknolojik gelişmelerin yaşanması bağlamında değerlendirmişlerdir.

4. Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimcilik ile Sosyal Bilgiler arasındaki ilişkiyi, fikirlerin hayata geçirilmesi, üretken bireyler yetiştirmesi, meslek edinme, hayatla iç içe olması, insan gereksinimlerini karşılaması, üretimin gerçekleşmesi, etik değerlerin kazandırılması, ülkenin kalkınması, bireyin toplumsallaşması, eleştirel düşünmeyi geliştirmesi ve ekonomik sorunların çözülmesi gibi boyutlarla ifade etmişlerdir.

5. Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumu ile ilgili olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 13'ü Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını, 4'ü ise kısmen kazandırıldığını ifade etmiştir.

6. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin düzenlenen etkinlikleri, ünlü kişileri örnek verme, çevre gezileri

düzenleme, proje geliştirme, röportaj yapma, drama yapma, puzzle çalışması yapma, soru-cevap yapma ve görüşme yapma şeklinde ifade etmişlerdir.

5.2. Tartışma

Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili olarak Pan ve Akay (2015), araştırmalarının sonucunda öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Öz Ceviz ve diğerleri (2016), çalışmalarında meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Ocak ve Su (2016), araştırmalarında eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Deveci (2018a), araştırmasında ortaokul öğrencilerinin genel olarak girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Armut ve Kılınç (2018), araştırmalarında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin yüksek düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Suleymanov, Özcan ve Genç (2018), araştırmalarının sonucunda üniversite öğrencilerinin genel anlamda girişimcilik eğilimlerinin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Örucü, Kılıç ve Yılmaz (2007), araştırmalarında üniversite öğrencilerinin büyük bir kısmının girişimci eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Salik ve Kaygın (2016)'ın çalışmasında, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimine sahip oldukları ifade edilmiştir. Girişimcilikle ilgili bir diğer çalışmada Aydın ve Öner (2016), araştırma sonucunda öğretmen adaylarının yüksek düzeyde girişimcilik becerilerine sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Selanik Ay ve Acar (2016)'ın araştırmasında ise, sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerilerinin orta düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Bu anlamda gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları birbiriyle örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür. Öz Ceviz ve diğerleri (2016), araştırmasında cinsiyet değişkeni ile girişimcilik arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir. Memduhoğlu ve Şahin (2017), araştırmasında öğretmen adaylarının girişimcilik eğilimleri ile cinsiyete arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin girişimcilik düzeylerini birtakım demografik özellikler (öğrencilerin okuduğu bölüm, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, medeni durum vb.) kapsamında inceleyen Taysı ve Canbaz (2014), girişimcilik düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmiştir. Armut ve Kılınç (2018)'ın araştırmasında, girişimcilik becerisi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Deveci (2018a), araştırmasında ortaokul öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediğini belirtmiştir.

İşcan ve Kaygın (2011)'ın çalışmasında ise erkek öğrencilerin kız öğrencilerden anlamlı bir biçimde daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Özdemir ve Toker (2018), çalışmasında girişimcilik düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunduğu ve erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha girişimci olduğu ifade edilmiştir. Örucü, Kılıç ve Yılmaz (2007), çalışmasında girişimcilik düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha girişimci eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Bilge ve Bal (2012), araştırmasında girişimcilik düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ancak erkek öğrencilerin girişimcilik puanlarının kız öğrencilerin girişimcilik puanlarından daha yüksek çıktığını ifade etmişlerdir. Pazarcık (2016), ise girişimcilikle ilgili yapılan çalışmalarını incelediği araştırmasında öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin bazı çalışmalarda erkek öğrencilerin, bazı çalışmalarda da kız öğrencilerin yüksek çıktığını ifade etmiş ve bunun eğitim alınan konuya göre farklılaştığını belirtmiştir. Alanyazında girişimcilik düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu dair farklı çalışmalar (Doğaner ve Altunoğlu, 2010; Arslan, 2011; İrmış ve Barutçu, 2012; Kılıç, Keklik ve Çalış, 2012; Salik ve Kaygın, 2016) yer almaktadır. Araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçlarının çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile sosyoekonomik düzey değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür. Konuyla ilgili olarak Pan ve Akay (2015), araştırmasında aile gelirinin girişimcilik düzeyi üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. İrmış ve Barutçu (2012), girişimcilik düzeyi ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmiştir. Armut ve Kılınç (2013), araştırmasında gelir düzeyinin girişimcilik becerisini etkilemediğini belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları arasında çeşitlilik olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür. Konuyla ilgili alanyazında farklı sonuçların elde edildiği görülmüştür. Arslan (2011), araştırmasında girişimcilik düzeyi ile çocuk sayısı arasında bir ilişki olduğunu ve çocuk sayısının az olmasının girişimcilik üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Taysı ve Canbaz (2014), araştırmasında girişimcilik düzeyi ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir.

Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür. Konuyla ilgili olarak Çelik, İnce ve Bozyiğit (2014), araştırmasında girişimcilik

düzeyi ile ailenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmişlerdir. Öz Ceviz ve diğerleri (2016), araştırmasında annenin eğitim durumunun girişimcilik düzeyini etkilemediğini; babanın eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkilediğini ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları arasında çeşitlilik olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimcilik kavramını, atılımda bulunma, başarı yönelimli olma, üretme, insanların kendi işini kurması, yatırım yapma, yeniliklere açık olma, krizi fırsata çevirme, farklı bir iş yapma, insani vasıfları taşıma, istihdam sağlama, fırsatları değerlendirme, hızlı karar verme, bir işi daha büyük kapasitelere dönüştürme, yeni projeler veya fikirler ortaya koyma, toplumsal sorunları çözme, öncü olma ve yeniliklere ayak uydurma şeklinde tanımlamışlardır. Deveci (2015)'nin araştırmasında, ortaokul öğrencileri girişimcilikle ilgili algılarını bir işe girişme, çeşitli kişilik özellikleri oluşturma, sosyal katılım sağlama, becerilere ve değerlere sahip olma şeklinde açıklamışlardır. Anagün ve Atalay (2017), araştırmasında sınıf öğretmeni adaylarının girişimciliği “dikkat çeken”, “kendine güvenen”, “donanımlı”, “lider”, “üretken”, “yeniliklere açık”, “aktif”, “risk alan” gibi kişilik özellikleriyle açıkladıklarını ifade etmişlerdir. Bacanak (2013), araştırmasında fen ve teknoloji öğretmenlerinin girişimciliği tanımlamada, yenilik getirme ve risk alma öğelerinden bahsetmediklerini ifade etmiştir.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimciliğin en önemli özelliğini, hayal gücü gelişmiş olma, atak olma, risk alma, krizleri fırsata çevirme, sosyal olma, çevreyi iyi tanıma, yeniliklere açık olma, fırsatları değerlendirme, toplumun gereksinimlerini dikkate alma, bilgi birikimine sahip olma, meraklı olma, özgüven sahibi olma, araştırmacı olma ve cesur olma şeklinde ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili Akyüz (2013)'ün araştırmasında, üniversite öğrencileri girişimciliğe yönlendiren özellikleri yenilikçilik, liderlik, otokontrol, risk alma, bağımsız olma, kendine güven, iyimserlik ve başarı ihtiyacı olarak belirtmişlerdir. Deveci (2017), araştırmasında girişimci özelliklerini etkili iletişim kurma, kendine güven duyma ve sosyal olma olarak ifade etmiştir. Bu anlamda araştırmada elde edilen sonuçlarla incelenen çalışmalardan elde edilen sonuçların örtüştüğü söylenebilir.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimciliğin hayattaki yeri ve önemini, zor durumların yeni fikirler üreterek aşılması, ülke kalkınmasının sağlanması, toplumun beklentilerine cevap vermesi, yeni bir ürün ortaya koyması, özel teşebbüsün gelişmesi, rahat ve huzurlu bir yaşam sağlanması, toplumsal değişimi gerçekleştirme, üretimi

gerçekleştirmesi, çocuk gelişimine katkı sağlaması, insan hayatını kolaylaştırması, ekonominin gelişmesi, insanlığa fayda sağlaması, mesleki özgürlük sağlaması, medeniyetin gelişmesi ve teknolojik gelişmelerin yaşanması bağlamında değerlendirmişlerdir. Konuyla ilgili Selanik Ay ve Acar (2016), araştırmasında girişimciliğin öğretmenlik mesleği açısından önemini ifade etmiş ve sınıf öğretmenlerine, öğrencilere rol model olma, öğrencileri yararlı bireyler olarak yetiştirme, farklı fikirler üretmesine destek olma, öğrencilere özgüven verme, onların risk almasını sağlama ve velileri yönlendirebilme gibi konularda katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri girişimcilik ile Sosyal Bilgiler arasındaki ilişkiyi, fikirlerin hayata geçirilmesi, üretken bireyler yetiştirmesi, meslek edinme, hayatla iç içe olması, insan gereksinimlerini karşılaması, üretimin gerçekleşmesi, etik değerlerin kazandırılması, ülkenin kalkınması, bireyin toplumsallaşması, eleştirel düşünmeyi geliştirmesi ve ekonomik sorunların çözülmesi gibi boyutlarla ifade etmişlerdir. Deveci (2015)'nin araştırmasında ortaokul öğrencileri Sosyal Bilgiler ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişkiyi düşünme, okuma, araştırma, iletişim becerilerine sahip olma, paylaşma ve sevgi değerlerini kazandırma bağlamında açıklamışlardır.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılma durumu ile ilgili olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 13'ü Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını, 4'ü ise kısmen kazandırıldığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak Deveci (2015)'nin araştırmasında ortaokul öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinin girişimcilik becerisini kazandırmaya uygun bir ders olduğunu ifade etmişlerdir. Buradan hareketle her iki araştırmanın sonuçları örtüşmektedir. Bacanak (2013)'ın araştırmasında, Fen ve Teknoloji öğretmenleri girişimcilik becerisinin biyoloji alanında Canlılarda Üreme Büyüme ve Gelişme ile Hücre Bölünmesi, Vücudumuzda Sistemler ve Kalıtım üniteleri, Fizik alanında Kuvvet ve Hareket ile Yaşamımızdaki Elektrik ve kimya alanında Maddenin Yapısı ve Özellikleri gibi ünitelerde kazandırıldığını ifade etmiştir. Buradan hareketle girişimcilik becerisinin Sosyal Bilgiler dışındaki derslerde de kazandırılabilceği söylenebilir. Selanik Ay ve Acar (2016) araştırmasında, sınıf öğretmenleri girişimcilik becerisini kazandırmaya en uygun derslerin Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu anlamda yapılan araştırmanın sonuçları ile incelenen çalışmaların örtüştüğü görülmektedir.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin düzenlenen etkinlikleri, ünlü kişileri örnek verme, çevre gezileri düzenleme, proje geliştirme, röportaj yapma, drama yapma, puzzle çalışması yapma, soru-cevap yapma ve görüşme yapma şeklinde ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili olarak Bacanak

(2013), araştırmasında Fen Bilimleri öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik soru-cevap, oyun, beyin fırtınası, buluş, canlandırma, drama, görüşme ve münazara gibi yöntem ve teknikleri kullandığını belirtmiştir. Deveci (2015), araştırmasında Sosyal Bilgiler dersinde grup çalışmalarının öğrencilerin girişimcilik özelliklerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Selanik Ay ve Acar (2016)'ın araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisini kazandırmada sınıf içinde drama, grup çalışması, deney ve örnek olayları kullandıklarını; sınıf dışında ise, kurum ziyaretleri, meslek sahibi kişilerle mesleklerine yönelik röportaj yapmak ve geziler düzenlemek gibi çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Deveci (2017), araştırmasında Fen Bilimleri öğretmenlerinin girişimcilikle ilgili slogan oluşturma, proje yapma, gözlem yapma, konuları günlük yaşamla ilişkilendirme gibi etkinlikler düzenledikleri ancak iş ziyaretleri ve girişimci kişilerin davet edilmesi gibi okul dışı etkinliklerden bahsetmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Girişimcilikle ilgili olarak Seikkula-Leino (2011), araştırmasında işbirlikli öğrenme, probleme dayalı öğrenme, grup çalışması, akran öğrenme, proje tabanlı öğrenme, alan gezileri, okula girişimci bireylerin davet edilmesi gibi yöntem, teknik ve etkinliklerin yapılmasını önermektedir. Deveci (2018b), araştırmasında Fen Bilimleri öğretmenlerinin girişimcilik becerisini kazandırmaya yönelik proje tabanlı öğrenme, probleme dayalı öğrenme yaklaşımlarını; tartışma ve düz anlatım yöntemlerini; beyin fırtınası, altı şapka, drama, soru-cevap, istasyon ve rol yapma (eğitsel oyunlar) tekniklerini tercih ettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca Fen Bilimleri öğretmenlerinin poster hazırlama, öykü ya da şiir yazdırma gibi etkinlikleri düzenlediklerini belirtmiştir. İlgili alanyazında girişimcilikle ilgili düzenlenen etkinliklerin öğretmen adayları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu gösteren çalışmalar (Arpacı, 2015; Deveci ve Çepni, 2017; Hietanen, 2013; Suryanti, 2013) bulunmaktadır.

Araştırma sonuçlarının önemli bir kısmı ilgili alanyazındaki çalışmalarla örtüşmektedir. Girişimcilikle ilgili alanyazında yapılan çalışmalarda farklı sonuçların görülmesi, araştırmaya katılan kişilerin girişimciliğe ilişkin bakış açısı, konu hakkındaki bilgi eksikliği ya da girişimciliğe gereken önemin verilmesine ilişkin yaşanan sorunlardan kaynaklandığı söylenebilir. Bu anlamda gerçekleştirilen araştırmanın girişimcilikle ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir. Sosyal Bilgiler alanında girişimcilikle ilgili çalışmalar sınırlı sayıda olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu anlamda Sosyal Bilgiler ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişkinin görülebilmesi adına daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

5.3. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanarak belirlenen öneriler, “Uygulamaya Yönelik Öneriler” ve “Araştırmaya Yönelik Öneriler” olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

5.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler

- Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin girişimcilik becerilerini geliştirmeye yönelik yakın çevresinde ve ülkede faaliyet gösteren girişimcileri örnek gösterebilir.
- Sosyal Bilgiler dersinin konuları girişimcilikle ilişkilendirilebilir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda girişimcilik konusuna daha fazla ağırlık verilebilir.
- Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik konusuna yönelik okul dışı uygulamalar yapılabilir.
- Eğitim fakültelerinde girişimciliğe ilişkin dersler okutulabilir.
- Öğretmen eğitimi programlarında girişimcilik ile ilgili derslere yer verilebilir.

5.3.2. Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler

- Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin önemine ilişkin öğretmen ya da öğrenci görüşlerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Girişimcilik düzeyi üzerinde ailenin eğitim durumunun etkisine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Farklı fakültelerdeki öğrencilerin girişimciliğe ilişkin bakış açıları karşılaştırılabilir.
- Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik olgubilim, eylem araştırması gibi desenlerle çalışmalar yapılabilir.
- Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırılmasında öğretmen rolü ya da aile etmeni gibi konular ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- Ağca, V. ve Kurt, M. (2007). İç girişimcilik ve temel belirleyicileri: Kavramsal bir çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29, 83-112.
- Akar, H. ve Doğan, Y. B. (2018). The role of personal values in social entrepreneurship. *Universal Journal of Educational Research*, 6 (1), 83-90.
- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin temel bilgileri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Akyürek, Ç. ve Şahin, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 17 (57), 51-68.
- Akyüz, Y. (2013). Üniversite öğrencilerinin Kosgeb desteklerine bakış açıları ve girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Uşak üniversitesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (3), 80-98.
- Akyüz, K. C., Gedik, T., Akyüz, İ. ve Yıldırım, İ. (2006). Rize ilindeki lise ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik yeteneklerinin incelenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20 (1), 233-246.
- Anagün, Ş. S. ve Atalay, N. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (41), 298-313.
- Argüden, Y. (2005). Sosyal girişimcilik. A. Bozgeyik (Ed.), *Girişimcilere yol haritası* içinde (s. 80-82). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Armut, B. ve Kılıncı, M. (2018). 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4 (1), 39-56.
- Arpacı, İ. (2015). Eğitim fakültesinde verilen girişimcilik dersinin öğretim etkinliğinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 138-154.
- Arslan, K. (2002). Üniversiteli gençlerde mesleki tercihler ve girişimcilik eğilimleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 3 (2), 1-11.

- Aydın, E. ve Öner, G. (2016). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17 (3), 497-515.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-kültürel bir perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 139-160.
- Bacanak, A. (2013). Fen ve teknoloji dersinin öğrencilerde girişimcilik becerisinin gelişimine etkisi üzerine öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*, 13 (1), 609-629.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42), 1-21.
- Balaban, Ö. ve Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3 (2), 133-147.
- Barr, H. (1997). Defining social studies. Department of Social Physical and Health Education. University of Waikato. *Teachers and Curriculum*, 1, 6-12.
- Bartha, Z. and Gubik, A. S. (2018). The role of university in influencing the entrepreneurial intention of university students. *5th AIB-CEE Chapter Annual Conference*. Krakow: Cracow University of Economics, Volume: "Przedsiębiorczość Międzynarodowa | International Entrepreneurship", 4 (3), 177-188.
- Başar, M. (2011). Girişimcilik ve girişimcinin özellikleri. Y. Odabaşı (Ed.), *Girişimcilik* içinde (s. 3-13). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Başar, M., Tosunoğlu, B. T. ve Ürper, Y. (2014). *Girişimcilik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Yayınları.
- Başar, M. ve Seçkin, T. (2015). *Bir girişimcilik yolculuğu. Değer yaratımı ve girişimci düşüncenin temelleri*. Salmat Basım Yayıncılık.
- Başaran, F. (1974). *Psiko-sosyal gelişim: 7-11 yaş çocukları üzerinde yapılan bir araştırma*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 254. Ankara: Kalite

Matbaası.

- Baysal, H. ve Özkul, A. S. (2009). Türkiye’de girişimcilik eğitiminde ilköğretimin rolü ders kitapları üzerine bir içerik analizi. *Uluslararası Davraz Kongresi*, Isparta.
- Besler, S. (Ed.), (2010). *Sosyal girişimcilik*. İstanbul: Beta Basım.
- Bilge, H. ve Bal, V. (2012). Girişimcilik eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (16), 131-148.
- Borasi, R. and Finnigan, K. (2010). Entrepreneurial attitudes and behaviors that can help prepare successful change-agents in education. *The New Educator*, 6 (1), 1-29.
- Bozgeyik, A. (2005). *Girişimcilere yol haritası*. İstanbul: Hayat Yayınevi.
- Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1 (2), 93-111.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (16. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demriyel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (Geliştirilmiş 11. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G. (2011). Çocuk gelişimi kuramları-I. E. Ceyhan (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim-I* içinde (s. 47-68). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Certo, S. T. and Miller, T. (2008). Social entrepreneurship: Key issues and concepts. *Business Horizons*, 51 (4), 267-271.
- Culbertson, S. S., Smith, M. R. and Leiva, P. I. (2011). Enhancing entrepreneurship: The role of goal orientation and self-efficacy. *Journal of Career Assessment*, 19 (2), 115-129.
- Curth, A. (2011). *Mapping of teachers’ preparation for entrepreneurship education* (Ed. Daniela Ulicna). Final Report, Framework Contract No EAC 19/06, Dg Education and Culture, J 3025 8322.
- Çelik, A., İnce, M. ve Bozyiğit, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini

- etkileyen ailesel faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (3), 113-124.
- Çelik, H., Gürpınar, C., Başer, N. ve Erdoğan, S. (2015). Öğrencilerin yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerine yönelik fen bilgisi öğretmenlerinin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 277-307.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal Bilgiler programında yer alan becerilerin kazandırılma düzeyi: Öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (3), 969-990.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de girişimcilik eğitimi: Başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. ve Alparlan, A. M. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: Girişimci ve öğrenci görüşleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (1), 7-28.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik. spss ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dahlstedt, M. and Hertzberg, F. (2012). Schooling entrepreneurs: Entrepreneurship, governmentality and education policy in Sweden at the turn of the millennium. *Journal of Pedagogy*, 3 (2), 242-262.
- DeSimone, J. A. (2016). Exemplary exercises for entrepreneurship education. *Management Teaching Review*, 1 (3), 170-175.
- Deveci, H. (2002). *Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Deveci, H. (2015). *Çocuklara girişimcilik kazandırmada sosyal bilgilerin rolü: Bir araştırma örneği*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Deveci, İ. (2017). Fen bilimleri öğretmenlerinin bilgi ve uygulama boyutu açısından girişimcilik kavramı hakkındaki algıları. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve*

- Matematik Eğitimi Dergisi*, 11 (2), 266-288.
- Deveci, İ. (2018a). Ortaokul öğrencilerinin fen tabanlı girişimcilik eğilimlerinin incelenmesi. *Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 19-47.
- Deveci, İ. (2018b). Fen bilimleri öğretmenlerinin farkındalıkları, tecrübeleri ve mevcut çabaları: Girişimcilik kavramı örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 1-20.
- Deveci, İ. ve Çepni, S. (2015). Öğretmen adaylarına yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 12 (2), 92-112.
- Deveci, İ. ve Çepni, S. (2017). Girişimcilik eğitimi modüllerinin fen bilimleri öğretmen adayları üzerindeki yansımaları. *Ege Eğitim Dergisi*, 18 (2), 813-856.
- Deveci, İ. and Seikkula-Leino, J. (2018). A review of entrepreneurship education in teacher education. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 15 (1), 105-148.
- Diken, İ. H. (2011). Okul öncesinde psikososyal gelişim. E. Ceyhan (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim-II* içinde (s. 93-110). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dinç, E. ve Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 17-49.
- Doğan, S., Altın, H. ve Başar, E. (2010). *Meslek yüksekokulları için girişimcilik*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğaner, E. A. (2014). *Girişimcilik okulu*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Doğaner, M. ve Altunoğlu, A. E. (2010). Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 103-110.
- Doyle, L., Brady, A. M. and Byrne, G. (2009). An overview of mixed method research.

- Journal of Research in Nursing*, 14 (2), 175-185.
- Draycott, M. C., Rae, D. and Vause, K. (2011). The assessment of enterprise education in the secondary education sector: A new approach?. *Education+Training*, 53 (8-9), 673-691.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. W. W. Norton and Company, Inc.
- Eser, G. ve Yıldız, M. L. (2015). Türkiye’de girişimcilik araştırmalarının odağı nedir? Yazın üzerine bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11 (43), 91-117.
- Feldman, R. S. (2010). *Child development*. Fifth edition. Pearson Education, Inc., Publishing as Prentice Hall.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev: A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık. (Özgün çalışma: 2011).
- Göçmen, S. (2007). *İşletmelerde girişimcilik özelliğini etkileyen faktörler: iç girişimcilik*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gömlüksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 39-49.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J. and Graham, W. F. (1989). Toward conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation And Policy Analysis*, 11 (3), 255-274.
- Heinonen, J. and Poikkijoki, S. A. (2006). An entrepreneurial-directed approach to entrepreneurship education: Mission impossible?. *Journal of Management Development*, 25 (1), 80-94.
- Hess, F. M. (2007). The case for educational entrepreneurship: Hard truths about risk, reform,

- and reinvention. *Phi Delta Kappan*, 89 (1), 21-30.
- Hietanen, L. (2013). Entrepreneurial way of acting as a method in student teachers' compulsory music course. Proceedings Book for the Conference on Enabling Teachers for Entrepreneurship Education (ENTENP2013). Portugal.
- Huerta de Soto, J. (2010). *Socialism, economic calculation and entrepreneurship*. Edward Publishing Inc.
- Isenberg, D. J. (2011). Başarılı girişimcilik (Çev: M. İnan). İstanbul: Mess Yayınları. Orijinal adı: Harvard Business Review on Succeeding As An Entrepreneur.
- İbicioğlu, H, Taş, S. ve Özmen, H. İ. (2010). Üniversite eğitiminin girişimcilik düşüncesinin değişimine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir uygulama. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 53-74.
- İkiz, F. E., Yörük, C., Asıcı, E., Tanrikulu, M., Ceylan, İ. ve Öztürk, B. (2015). Yaratıcılık, girişimcilik ve psikolojik danışma. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (11), 37-63.
- İnce, A.R., Erdem, H., Deniz, M. ve Bağlar, N. (2015). Girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkinin potansiyel girişimci adayları üzerinden incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 41, 399-416.
- İrmiş, A. ve Barutçu, E. (2012). Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerini ve iş kurma niyetlerini etkileyen faktörler: Bir alan araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26 (2), 1-25.
- İşcan, Ö. F. ve Kaygın, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 443-462.
- Johansen, V. and Schanke, T. (2014). Entrepreneurship projects and pupils' academic performance: A study of Norwegian secondary schools. *European Educational Research Journal*, 13 (2), 155-166.
- Johnson, R. B. and Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research

- paradigm whose time has come. *American Educational Research Association Educational Researcher*, 33 (7), 14-26.
- Kâhyalar, V. (2014). *Başarılı bir işletme için yeni girişimcilik*. İstanbul: Erguvan Yayınevi.
- Karabulut, A. T. (2009). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini ve eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 26 (1), 331-356.
- Kapasi, I. and Grekova, G. (2018). “What do students think of self-determined learning in entrepreneurship education?” *Education+Training*, 60 (7-8), 841-856.
- Kılıç, R., Keklik, B. ve Çalış, N. (2012). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Bandırma İİBF işletme bölümü örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 423-435.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practise of structural equation modeling*. New York: Guilford Publications.
- Konaklı, T. ve Göğüş, N. (2013). Aday öğretmenlerin sosyal girişimcilik özellikleri ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (2), 373-391.
- Kourilsky, M. L. and Walstad, W. B. (1998). Entrepreneurship and female youth: Knowledge, attitudes, gender differences and educational practices. *Journal of Business Venturing*, 13 (1), 77-88. Elsevier Science Inc.
- Kuş, Z. (2014). What kind of citizen? An analysis of the social studies curriculum in Turkey. *Citizenship, Social and Economics Education*, 13 (2), 132-145.
- Kuvan, H. (2008). *Örgün ve yaygın eğitimin girişimciler üzerindeki etkileri (Malatyalı girişimciler üzerine bir uygulama)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Laalo, H. and Heinonen, J. (2016). Governing the entrepreneurial mindset: Business students’ constructions of entrepreneurial subjectivity. *European Educational Research Journal*, 15 (6), 696-713.
- Lackeus, M. (2015). *Entrepreneurship in education what, why, when, how*. Entrepreneurship

- 20PROGRAMI%20.pdf adlı adresten edinilmiştir.
- Memduhoğlu, H. B. ve Şahin, M. (2017). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6 (25), 297-307.
- Mok, K. H. and Kan. Y. (2013). Promoting entrepreneurship and innovation in China: Enhancing research and transforming university curriculum. *Frontiers of Education*, 8 (2), 173-197.
- Moriano, J. A., Gorgievski, M., Laguna, M., Stephan, U. and Zarafshani, K. (2012). A cross-cultural approach to understanding entrepreneurial intention. *Journal of Career Development*. 39 (2), 162-185.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal bilgiler programlarında yer alan beceriler hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri (İzmir Menemen örneği). *Turkish Studies*. 8 (7), 355-362.
- Nabi, G., Walmsley, A., Liñán, F., Akhtar, I. and Neame, C. (2018). Does entrepreneurship education in the first year of higher education develop entrepreneurial intentions? The role of learning and inspiration. *Studies in Higher Education*, 43 (3), 452-467.
- Ocak, G. ve Su, A. (2016). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin değerlendirilmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 4 (1), 1-16.
- Örücü, E., Kılıç, R. ve Yılmaz, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinde ailesel faktörlerin etkisi üzerine bir uygulama. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2 (2), 27-47.
- Öz Ceviz, N., Tektaş, M., Yayla, A., Tektaş, N., Sarıkaş, A. ve Polat, Z. (2016). Meslek yüksekokullarında öğrenim gören gençlerin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (37), 319-331.
- Özdemir, A., Saygılı, M. ve Yıldırım, K. (2016). Risk alma eğilimi ve başarıma ihtiyacının girişimcilik potansiyeline etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, 4 (2), 121-140.
- Özdemir, H. Ö. ve Toker, Ö. (2018). Üniversite öğrencilerinin girişimciliklerinde eğitim

- düzeyi ve cinsiyetin etkisi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 159-172.
- Özdevecioğlu, M. ve Karaca M. (2015). *Girişimcilik ve girişimci kişilik kavram ve uygulama*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Özeren, M. S. ve Özeren Özgül, E. (2015). *Giriş(im) gelişim için girişim*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Padilla-Angulo, L. (2019). Student associations and entrepreneurial intentions. *Studies in Higher Education*, 44 (1), 45-58.
- Pan, V. L. ve Akay, C. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *NWSA-Education Sciences*, 10 (2), 125-138.
- Patır, S. ve Karahan, M. (2010). Girişimcilik eğitimi ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik profillerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 27-44.
- Pazarcık, Y. (2016). Üniversitelerimiz girişimci yetiştirebiliyor mu?: Üniversite öğrencilerinin girişimcilik algısını/eğilimini/özelliklerini ölçen araştırmaların sonuçsal bir değerlendirmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17 (37), 140-169.
- Pepin, M. (2012). Enterprise education: A Deweyan perspective. *Education+Training*, 54 (8-9), 801-812.
- Polat, S., Koçak, B., Çermik F., Meral, E. ve Boztaş, M. (2015). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarının girişimcilik kazanımı açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 19 (62), 455-470.
- Raposo, M. and do Paço, A. (2011). Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. *Psicothema*, 23 (3), 453-457.

- Rosenthal, D. A., Gurney, R. M. and Moore, S. M. (1981). From trust to intimacy: A new inventory for examining Erikson's stages of psychosocial development. *Journal of Youth and Adolescence*, 10 (6), 525-537.
- Ruskovaara, E. and Pihkala, T. (2013). Teachers implementing entrepreneurship education: Classroom practices. *Education+Training*, 55 (2), 204-216.
- Ruskovaara, E. and Pihkala, T. (2015). Entrepreneurship education in schools: Empirical evidence on the teacher's role. *The Journal of Educational Research*, 108 (3), 236-249,
- Salik, N. ve Kaygın, E. (2016). Demografik değişkenler açısından üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi: Kafkas Üniversitesi örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 145-162.
- Saffari, L., Tojari, F., Khodayari, A., Mohammadi, S. and Khalifa, S. N. (2013). Determining the validity and reliability of measuring scale for entrepreneurship in sport. *Archives of Applied Science Research*, 5 (1), 289-294.
- Schediwy, L., Loots, E. and Bhansing, P. (2018). With their feet on the ground: a quantitative study of music students' attitudes towards entrepreneurship education. *Journal of Education and Work*, 31 (7-8), 611-627.
- Seikkula-Leino, J. (2011). The implementation of entrepreneurship education through curriculum reform in Finnish comprehensive schools. *Journal of Curriculum Studies*, 43 (1), 69-85.
- Seikkula-Leino, J., Ruskovaara, E., Hannula, H. and Saarivirta, T. (2012). Facing the changing demands of Europe: Integrating entrepreneurship education in Finnish teacher training curricula. *European Educational Research Journal*, 11 (3), 382-399.
- Seikkula-Leino, J., Ruskovaara, E., Ikavalko, M., Mattila, J. and Rytölä, T. (2010). Promoting entrepreneurship education: the role of the teacher?. *Education+Training*, 52 (2), 117-127.
- Selanik Ay, T. ve Acar, Ş. (2016). Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya

- yönelik görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (58), 960-976.
- Semerci, N. ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim programlarındaki ortak temel becerilere ilişkin öğretmen görüşleri (Elazığ ili örneği). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), 47-54.
- Shavinina, L. (2013). How to develop innovators? Innovation education for the gifted. *Gifted Education International*, 29 (1), 54-68.
- Smith, K. and Petersen, J. L. (2006). What is educational entrepreneurship? F. M. Hess (Ed.), *Educational Entrepreneurship: Realities, challenges, possibilities* içinde (s. 21-44). Cambridge: Harvard Education Press.
- Sobel, R. S. and King, K. A. (2008). Does school choice increase the rate of youth entrepreneurship?. *Economics of Education Review*, 27 (4) , 429-438.
- Soysal, A. (2010). Türkiye’de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (1), 83-114.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Spagnoli, P., Santos, S. C. and Caetano, A. (2016). A contribution toward the adaptation and validation of the entrepreneurial self-efficacy scale in Italy and Portugal. *Journal of Career Assessment*, 25 (4), 1-18.
- Suacamram, M. (2019). Developing creativity and entrepreneurship of undergraduate students through a field trip overseas. *International Journal of Instruction*, 12 (1), 591-606.
- Suleymanov, F., Özcan, Y. Ş. ve Genç, K. Y. (2018). Girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimindeki etkisi: Giresun Üniversitesi işletme bölümü lisans öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (8), 34-48.
- Suryanti, H. H. S. (2013). The problem based learning (PBL) based entrepreneurship learning model development to improve the life skills of the teacher training students in private universities throughout solo raya. *Dewantara, International Journal of Education*, 1 (1), 1-15.

- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 49-74.
- Şahin, Ç., Mertol, H., Arcagök, S. ve Kayapınar, E. (2016). Üstün zekâlı öğrenciler ile ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik algılarının karşılaştırılması. *Journal of Educational Science*, 2 (3), 32-41.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş. Temel ilkeler ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate statistics*. MA:Allyn&Bacon, Inc.
- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri* içinde (s. 2-17). Ankara: Pegem Akademi.
- Taysı, K. ve Canbaz, S. (2014). Önlisans öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini ve eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 59-67.
- Top, S. (2006). *Girişimcilik: Keşif süreci*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Tosunoğlu, B. T. (2015). Girişimciliğin ekonomik, toplumsal ve kültürel temelleri. Y. Ürper (Ed.), *Girişimcilik ve iş kurma* içinde (s. 22-35). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Tunç, B. (2007). *İşletmelerde yaratıcılık yenilikçilik girişimcilik yönetimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uygun, K. ve Er, A. R. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik özelliklerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (11), 136-157.
- Uygun, M., Mete, S. ve Güner, E. (2012). Genç girişimci adayların girişimcilik eğilimi ve girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4

- (2), 145-156.
- Ürper, Y. (2015). Girişimcilik kavramı, çeşitleri ve girişimcilikte etik. Y. Ürper (Ed.), *Girişimcilik ve iş kurma* içinde (s. 2-16). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Venkataraman, S. (1997). The distinctive domain of entrepreneurship research. *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth*, 3, 119-138.
- Woods, P. A. and Woods, G. J. (2009). Testing a typology of entrepreneurialism emerging findings from an Academy with an enterprise specialism. *British Educational Leadership, Management & Administration Society*, 23 (3), 125-129.
- Yener, M. ve Aykol, S. E. (2009). Girişimcilik değerleri ve örgütsel vatandaşlık kavramı üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 255-271.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. S. ve Günel, D. S. (2011). Üniversite eğitimi ve girişimcilik: Bireyleri girişimciliğe yönlendiren etkenler üzerine bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, (26), 1-20.
- Yılmaz, V. ve Çelik, E. H. (2009). *Lisrel ile yapısal eşitlik modellemesi-I: Temel kavramlar, uygulamalar, programlama*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yüksel, H., Cevher, E. ve Yüksel, M. (2015). Öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 143-156.
- Zampetakis, L. A., Kafetsios, K., Bouranta, N., Dewett, T. and Moustakis, V. S. (2009). On then relationship between emotional intelligence and entrepreneurial attitudes and intentions. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 15 (6), 595-

618.

Zulfiqar, S., Sarwar, B., Chandia, K. E., Aziz, S. and Khan, M. K. (2019). An analysis of influence of business simulation games on business school students' attitude and intention toward entrepreneurial activities. *Journal of Educational Computing Research*, 57 (1), 106-130.

İnternet Tabanlı Kaynaklar

https-1: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20studies>

(Erişim Tarihi: 16.01.2018)

http-2: <http://nzcurriculum.tki.org.nz/The-New-Zealand-Curriculum#collapsible4>

(Erişim Tarihi: 14.01.2018)

http-3: <http://www.learnalberta.ca/ProgramOfStudy.aspx?ProgramId=564423#389704>

(Erişim Tarihi: 14.01.2018)

https-4: <https://paratic.com/girisimcilik-nedir-girisimci-kime-denir/>

(Erişim Tarihi: 16.01.2018)

https-5: <https://www.simplypsychology.org/Erik-Erikson.html>

(Erişim Tarihi: 17.01.2018)

https-6: <https://www.psychologynotesHQ.com/erikerikson/>

(Erişim Tarihi: 17.01.2018)

http-7: <http://www.yonetselzihin.com/girisimcilik/girisimcilik-kavrami-ve-turleri/.html>

(Erişim Tarihi: 18.01.2018)

http-8: <http://eticaretmag.com/ic-girisimcilik-nedir/>

(Erişim Tarihi: 20.01.2018)

http-9: <http://mnergiz.blogspot.com.tr/2015/05/ic-girisimcilik-nedir.html>

(Erişim Tarihi: 20.01.2018)

https-10: <https://www.tobb.org.tr/TOBBGencGirisimcilerKurulu/Sayfalar/Hakkimizda.php>

(Erişim Tarihi: 22.01.2018)

http-11: <http://www.enineboyuna.com/?p=174>

(Erişim Tarihi: 17.01.2018)

EKLER

EK-1 Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu Araştırma Onayı

Evrak Kayıt Tarihi: 08.02.2018

Protokol No: 16799

Tarih: 26.02.2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisi Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Öğrencilerin Girişimcilik Düzeylerinin Belirlenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Handan DEVECİ
TEZ YAZARI:	Salih EROĞLU
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof.Dr. Coşkun BAYRAK (Başkan-Eğitim Fak.)	
Prof.Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)	Prof.Dr. Esra CEYHAN (Eğitim Fak.)
Prof.Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)	Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (İkt. ve İdari Bil. Fak.)
Prof.Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof.Dr. Emel ŞIKLAR (İkt. ve İdari Bil. Fak.)

EK-2 Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

Ana. Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 19/04/2018-E.24845

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/605.01/7706437
Konu: Araştırma Projesi

16.04.2018

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
(Genel Sekreterlik Yazı İşleri Müdürlüğü)

İlgi : a) 15/04/2018 tarih ve 7610982 sayılı olur.
b) 27/03/2018 tarih ve E.37129 sayılı yazınız.

İlgi (b) yazı ile istemiş olduğunuz "Araştırma Projesi" incelenmiş ve uygun görülmüş olup, ilgi (a) Olur ekte sunulmuştur.
Bilgilerinize rica ederim.

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

EKLER :

- 1-İlgi (a) Olur (1 sayfa)
- 2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

ADRES:

Yunus Emre Kampüsü 26470
Tepebaşı/ESKİŞEHİR

Önder ÜLKE
Memur

Büyükdere Mah. Atatürk Biv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: L.TOKAT
Tel: (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d892-c244-32e2-b1e4-f2c7 koda ile teyit edilebilir.

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/605.01/7610982
Konu : Araştırma Projesi

15.04.2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Anadolu Üniversitesi Genel Sekreterlik Yazı İşleri Müdürlüğü' nün 27/03/2018 tarih ve E.37129 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile; Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Salih EROĞLU' nun "Sosyal Bilgiler Dersine Girişimcilik Becerisi Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Öğrencilerin Girişimcilik Düzeylerinin Belirlenmesi" başlıklı uygulama çalışması Araştırma İzin Komisyonu tarafından incelenmiş ve komisyon tarafından sakınca görülmediği tespit edilmiş olup, komisyon tarafından belirtilen okullarda yukarıda adı geçen projenin gerçekleştirilmesi uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde takdirlerinize arz ederim.

Barış HANCI
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
.../04/2018

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EK:
Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Büyükdere Mah. Atatürk Blv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: L.TOKAT
Tel : (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4208-298c-3566-bc7f-8163 kodu ile teyit edilebilir.

T.C
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Salih EROĞLU
Kurumu/Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	Tüm Ortaokullar
Araştırmanın Konusu	Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisi Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Öğrencilerin Girişimcilik Düzeylerinin Belirlenmesi
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/ Tez Önerisi	Var
Veri Toplama Araçları	Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği, Görüşme Formu, Görüşme Soruları
Görüş İstenecek Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 sayılı genelgesi gereğince 2017-2018 öğretim yılında uygulanmasında sakınca yoktur.	
Komisyon Kararı	KABUL (Oybirliği ile)
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi :

KOMİSYON

13/04/2018

Komisyon Başkanı

Barış HANCI

Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Üye

Ömer GARAN

Öğretmen

Üye

Kadir KILIÇ

Öğretmen

Üye

E. Şenay DOĞANER

Öğretmen

EK-3 Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği

Sevgili öğrenci,

Aşağıda girişimcilik özelliklerinizi belirlemek üzere maddelere yer verilmiştir. Bu maddeleri dikkatle okuyunuz. Daha sonra bu ifadelere hangi düzeyde sahip olduğunuzu değerlendirerek aşağıda bulunan seçenekler arasından kendinize uygun olanı işaretleyiniz. Çalışmanın amacına uygun bir şekilde değerlendirilebilmesi için soruları içtenlikle yanıtlamanız önemli görülmektedir. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

I. BÖLÜM

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet

Kız

Erkek

Kardeş Sayısı:

Eğitim Durumu

	Okuma Yazma Bilmiyor	Okuma Yazma Biliyor	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü
Anne							
Baba							

II. BÖLÜM

1. Başarılarımı devam ettirmek için çaba gösteririm.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

3. Belirlediğim hedefe ulaşmak için farklı yollar denerim.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

5. Belirlediğim bir hedefe ulaşmaya çalışırım.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

7. Başarılı olmak için kendimi motive ederim.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

9. Karşılaştığım yeni bilgilere ilgiyle yaklaşırım.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

11. Hayal kurmayı severim.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

13. İnsanların sorunlarını çözdüğümde kendime olan güvenim artar.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

15. Başarıya ulaşmak için risk alırım.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

17. Hayallerimi gerçeğe dönüştürmek için risk alırım.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

19. İsteklerimi elde etmek için risk alırım.

a) Kesinlikle katılmıyorum b) Katılmıyorum c) Katılıyorum d) Kesinlikle katılıyorum

21. Risk içeren konularda cesaretli davranırım.

a) Kesinlikle katılmıyorum **b)** Katılmıyorum **c)** Katılıyorum **d)** Kesinlikle katılıyorum

23. Aldığım riskli kararların sonuçlarını üstlenirim.

a) Kesinlikle katılmıyorum **b)** Katılmıyorum **c)** Katılıyorum **d)** Kesinlikle katılıyorum

25. Beklenmeyen durumlarda ortaya çıkan fırsatları değerlendiririm.

a) Kesinlikle katılmıyorum **b)** Katılmıyorum **c)** Katılıyorum **d)** Kesinlikle katılıyorum

27. Olumsuz durumları fırsata çeviririm.

a) Kesinlikle katılmıyorum **b)** Katılmıyorum **c)** Katılıyorum **d)** Kesinlikle katılıyorum

29. Olaylara farklı açılardan bakarım.

a) Kesinlikle katılmıyorum **b)** Katılmıyorum **c)** Katılıyorum **d)** Kesinlikle katılıyorum

31. Bir konuda kimsenin göremediği fırsatları fark ederim.

a) Kesinlikle katılmıyorum **b)** Katılmıyorum **c)** Katılıyorum **d)** Kesinlikle katılıyorum

EK-4 Öğretmen Görüşme Formu

Merhaba, Ben Salih EROĞLU. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Programı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. Araştırma olarak “Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisi Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri ve Öğrencilerin Girişimcilik Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı bir çalışma yapmaktayım. Gerçekleştirdiğim çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin bakış açılarını belirlemektir. Bunun için girişimcilik kavramına dair sosyal bilgiler öğretmenlerinin ne düşündüklerini öğrenmeyi planlıyorum. Görüşmede yapacağınız açıklamaların benim için önemli olduğunu düşünüyorum.

Gerçekleştireceğimiz görüşmeyi ses kayıt cihazıyla kaydetmeyi planlıyorum. Araştırma sonunda elde edilecek bilgiler yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Görüşmede konuşulanları bir başkası duymayacak ve okumayacaktır. Görüşme sonrası hazırlanacak olan raporda gerçek isminiz belirtilmeyecek, farklı isimler ya da kodlamalar kullanılacaktır. Araştırmanın herhangi bir bölümünde kayıtları dinleme veya gözden geçirme hakkınız vardır. Araştırma tamamlandıktan sonra dilerseniz sonuçların bir örneğini size gönderebilirim.

Görüşmeye geçmeden sormak istediğiniz herhangi bir şey var mı? Görüşmeye devam etmek istiyor musunuz?

Görüşmemizin yaklaşık 25 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorularıma başlamak istiyorum.

Katılımcının;

Adı Soyadı:

İmza:

Tarih:

Araştırmacının;

Adı Soyadı:

İmza:

BİLGİ FORMU

Öğretmenin;

Yaşı:

Görev yaptığı okulun sosyoekonomik düzeyi:

Lisans mezuniyet alanı:

Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süresi:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Size göre girişimcilik nedir?
2. Size göre girişimciliğin en önemli özelliği nedir? Neden?
3. Girişimciliğin hayatımızdaki yeri ve önemi nedir?
4. Sosyal Bilgiler dersi ile girişimcilik becerisi arasında nasıl bir ilişki vardır? Örnek verir misiniz?
5. Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırıldığını düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?
6. Sosyal Bilgiler dersinde girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik etkinlikler düzenliyor musunuz? Örnek verir misiniz?

Ekleme istediğiniz diğer görüş ve önerileriniz nelerdir? Araştırma sonuçlarının doğruluğunu teyit etmek amacıyla sizinle tekrar görüşebilir miyim? Görüşme sonrasında bana ulaşabileceğiniz iletişim bilgileri aşağıda yer almaktadır. Araştırmaya olan katılımınız ve göstermiş olduğunuz ilgiden ötürü teşekkür ederim.

İletişim Bilgileri

Adı Soyadı: Salih EROĞLU

Telefon: 0539 378 21 54

E-mail: salihheroglu_88@hotmail.com